

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı

**SURİYELİLERİN TÜRKİYE'YE GÖÇ SÜRECİ VE İLİŞKİLER AĞI: ULUBEY
MAHALLESİ**

Meltem DEMİRTAŞ

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

SURİYELİLERİN TÜRKİYE'YE GÖÇ SÜRECİ VE İLİŞKİLER AĞI: ULUBEY
MAHALLESİ

Meltem DEMİRTAŞ

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

KABUL VE ONAY

Meltem DEMİRTAŞ tarafından hazırlanan " Suriyelilerin Türkiye'ye Göç Süreci Ve İlişkiler Ağı: Ulubey Mahallesi " başlıklı bu çalışma, 25.06.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Tülay UĞUZMAN (Başkan)

Prof. Dr. Birsen Şahin KÜTÜK (Danışman)

Prof. Dr. Emine Feryal TURAN

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof.Dr. Musa Yaşar SAĞLAM

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ..... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

08/ 08 /2019

Meltem DEMİRTAŞ

¹"*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*"

- (1) *Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.*
- (2) *Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulgular içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.*
- (3) *Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.*
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, Prof. Dr. Birsen şAHİN KÜTÜK danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Meltem DEMİRTAş

ÖZET

DEMİRTAŞ, Meltem. *Suriyelilerin Türkiye'ye Göç Süreci Ve İlişkiler Ağı: Ulubey Mahallesi Yüksek Lisans Tezi*, Ankara, 2019.

Türkiye'ye göçen Suriyelilerin sayısındaki büyük artış, göçün etki alanını genişlettiği gibi göçün etkisinin derinleşmesiyle birlikte Suriyeli zorunlu göçmenler ile ilgili farklı disiplinlerin çalışma yapmasını da beraberinde getirmiştir. Çalışmada ele alınan konu Suriyeli zorunlu göçmenlerin Türkiye'ye göç yolculuğu ve yeni yaşam alanı kurma süreçlerinde etkili olan ağlar (kişi, kişiler ya da kurumlar) olup olmadığı, varsa bunlara nasıl ulaşıldığı ve bunların neden olduğu olumlu ve olumsuz göçmen deneyimlerinin katılımcıların deneyimleri ve anlam dünyaları üzerinden ortaya konmasıdır. Suriyeli zorunlu göçmenlerin Türkiye'ye göç etme ve Türkiye'de yaşam kurma deneyimlerinde aracı rol üstlenen kişi ya da firmaların bu süreçteki rollerinin legal ve illegal boyutları özelinde katılımcıların anlam dünyaları üzerinden ortaya konması ise çalışmanın amaçları arasındadır. Araştırma evreni Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı Ankara Altındağ Ulubey Mahallesi'dir. Amaçlı ve kartopu örneklem seçimi yöntemiyle Ulubey Mahallesinde yaşayan on beş Suriyeli zorunlu göçmen bireyle gönüllülük kapsamında görüşmeler yapılmıştır. Çalışmada göç sürecinde kullandıkları ağların önemli olması nedeniyle katılımcılar belirlenirken arkadaşların aktif olduğu, ailenin aktif olduğu, aracı yapıların aktif olduğu ve kaçak ya da diğer yollarla gelen kişiler olmalarına dikkat edilmiştir. Nitel verilerin değerlendirilmesi için MAXQDA12 nitel analiz programı ile tema analizi yapılmıştır. Çalışmanın bulguları Suriyeli zorunlu göçmenlerin göç süreci ve yeni yaşam kurma sürecinde kullanmış oldukları ağların önemli olduğu ve bu ağlar aracılığıyla bilgi ve kaynaklara erişimin sosyal sermaye kavramı ile ilgili olduğu olduğu görülmüştür. Ayrıca göç süreci ve yeni yaşam kurma sürecinde aracı rol üstlenen kişi ya da firmaların bu süreçteki rollerinin legal ve illegal boyutlarının göç endüstrisi kavramı kapsamında değerlendirilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler

Suriyeliler, Zorunlu göç, Göç Endüstrisi, Sosyal Sermaye, Ağ Kuramı,

ABSTRACT

Meltem DEMİRTAŞ, *Syrians Migration Process To Turkey And Network Of Relationships: Ulubey*, Master Thesis, Ankara, 2019.

Large increase in the number of Syrians who immigrated to Turkey not only expanded the domain of the migration but also led different disciplines to conduct studies regarding forced migration as impact of migration has deepened. The subjects the study deals with include whether there are networks [person(s) or institution(s)] that are effective in Syrian forced immigrants' immigration process to Turkey and the process in which they seek to form a new living space, and, if any, how they reach these networks and the negative and positive outcomes of these networks, through the experiences and semantic worlds of participants. Setting forth the immigration process of Syrian immigrants to Turkey and the legal and illegal aspects of the roles of persons or companies act as intermediaries in establishing a living space especially through the semantic world of participants are among the aims of the study. The research population is Ankara Altındağ Ulubey Neighborhood, where dense Syrian population resides. Volunteer interviews were conducted with fifteen Syrian forced immigrants who live in Ulubey Neighborhood, using purposeful and snowball sampling methods. In the study, special attention has been paid to the fact that, because the networks they used in migration process were important, friends, family, intermediary structures were active in determining the participants and participants were fugitives or came into country through other ways. For qualitative data analysis, theme analysis has been performed using MAXQDA12 qualitative analysis program. Study findings reveal that the networks used by Syrian forced immigrants in the migration and establishing a new life processes are important and access to information and resources through these networks is related to the concept of social capital. In addition, the study also manifests that the legal and illegal aspects of the roles of persons or companies act as intermediaries in establishing a living space can be evaluated within the scope of the “immigration industry” concept.

Keywords

Syrians, Forced migration, Migration Industry, Social Capital, Network Theory

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	iii
ETİK BEYAN	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	viii
TABLolar DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KONUSU, KAPSAMI VE YÖNTEMİ	5
1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE KAPSAMI	5
1.1.1. Araştırmanın Konusu	5
1.1.2. Araştırmanın Amacı, Soruları ve Önemi	10
1.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	12
1.2.1. Katılımcıların Belirlenme Süreci	15
1.2.2. Veri Toplama ve Veri Analiz Süreci.....	18
2.BÖLÜM: KONUYA İLİŞKİN LİTERATÜR VE TEORİK ARKAPLAN	25
2.1. GÖÇ VE GÖÇ TÜRLERİ	25
2.2. AĞ TEORİSİ (İLİŞKİLER AĞI)	34
2.2.1. Sosyal Sermaye ve Ağ Teorisi.....	48
2.2.2. Göç Endüstrisi ve Ağ Teorisi	53
2.3. TÜRKİYEDE SURİYELİLERE İLİŞKİN ÇALIŞMALAR/ LİTERATÜR	59
3.BÖLÜM: SURİYE GÖÇÜ	66
3.1. SURİYE HAKKINDA	66
3.2. SURİYE’DE İÇ SAVAŞIN ZORUNLU SONUCU: GÖÇ	67
3.2.1. Suriyelilerin Göç Hatları	69
3.3. TÜRKİYE’YE DÜZENSİZ GÖÇ VE GÖÇMENLER HAKKINDAKİ HUKUKİ TEMELLER BAĞLAMINDA SURİYELİLERİN HUKUKİ DURUMLARI	84
4.BÖLÜM: BULGULAR	96
4.1. KATILIMCILARIN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ	98
4.2. SURİYELİLERİN TÜRKİYE’YE GÖÇ SÜRECİ	106

4.2.1.Göç Etme Kararı Alma Süreci.....	106
4.2.2. Uzun ve Sonu Belirsiz Bir Yol: Göç Yolculuğu	111
4.3.YENİ YAŞAM KURMA SÜRECİ.....	122
4.3.1. Yeni Yaşam Kurma Sürecinde Destek Alınan Ağlar	123
4.3.2. Türkiye'ye Gelişte İlk Yerleşim Yeri	131
4.3.3. Ankara'yı Seçme Nedenleri: Son Durak Ankara Ulubey mi?.....	136
4.3.4. Günlük Yaşam.....	149
4.4.OLUMLU-OLUMSUZ GÖÇMENLİK DENEYİMLERİ.....	173
4.5.YAPILAN İŞLERDE MADDİ BEKLENTİ: KANDIRILMA, YÜKSEK ÜCRET TALEBİ, HİZMET BEDELİ.....	181
4.5.1. Göç Süreci Ve Yeni Yaşam Kurma Sürecinde Göçmenlerle İlgili İş Ve İşlemlerle İlgili Maddi Beklenti Deneyimi	181
4.5.2. Göç Süreci Ve Yeni Yaşam Kurma Sürecinde Göçmenlerle İlgili İş Ve İşlemlerle İlgili Maddi Beklenti Duyum	189
4.6. Gelecek Temennileri	202
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	208
KAYNAKÇA.....	224
EKLER.....	237
EK 1: Görüşme Formu	237
EK 2: Orijinallik Raporu	242
EK 3: Etik Kurul Onay Formu	244

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AÇSHB: Aile, Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

BM: Birleşmiş Milletler

BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

ECHO: Avrupa Birliği İnsani Yardım ve Sivil Koruma Genel Müdürlüğü

GİGM: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

IDMC: Yerinden Edilme Ve İzleme Merkezi

IOM: Uluslararası Göç Örgütü

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

SUY: Sosyal Uyum Yardımı Programı

SYDV: Sosyal ve Yardımlaşma Vakfı

ŞEY: Şartlı Eğitim Yardımı

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclis

TÖMER: Türkçe ve Yabancı Dil Araştırma ve Uygulama Merkez

TSSB: Travma Sonrası Stres Bozukluğu

UNICEF: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

WFP: Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı

YİMER: Yabancılar İletişim Merkezi

YUKK: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri	18
Tablo 2: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Verilerine Göre Türkiye'de Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Geçici Barınma Merkezlerinde Bulunanlar İle İlgili Sayısal Veriler Göre Dağılımı (23.05.2019 tarihi itibarıyla)	75
Tablo 3: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Türkiye'de Bulunan Geçici Koruma Altındaki.....	78
Tablo 4: Suriye Göçünün Yaşandığı Ülkeler ve Rakamlar	79
Tablo 5: 2017 yılında Yeniden Yerleştirme Kapsamında Yerleştirilen Suriyelilerin Sayıları	81
Tablo 6: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Verilerine Göre, 2014-2019 Yılları Arasında Türkiye'de Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin, Yeniden Yerleştirme Kapsamında Yerleştirme Sayıları.....	83

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: AFAD 2013 Raporu'na ait Suriye Haritası.....	66
Şekil 2: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Türkiye'de Bulunan Geçici Koruma Kapsamında Olan Suriyelilerin Yıllar İçinde Değişimi İle İlgili Sayısal Verileri (23.05.2019 tarihi itibarıyla)	71
Şekil 3: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Verilerine Göre Geçici Barınma Merkezleri İçinde Ve Dışında Kalan Suriyelilerin Sayısı (27.09.2018 tarihi itibarıyla).....	72
Şekil 4: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Verilerine Göre Türkiye'de Bulunan Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin En Fazla Buldukları İlk 10 İle Göre Sayısal Dağılımı (23.05.2019 tarihi itibarıyla)	77
Şekil 5: Bulgular Düzleminde Suriyeli Zorunlu Göçmenlerin Göç Süreci ve Yeni Yaşam Kurma Sürecinde Etkili Olan Faktörler.....	97
Şekil 6: Katılımcıların Yaş Aralığı.....	98
Şekil 7: Katılımcıların Eğitim Durumu	98
Şekil 8: Katılımcıların Konuşabildiği Diller.....	99
Şekil 9: Katılımcıların Çalışma Durumları.....	99
Şekil 10: Katılımcıların Meslek Dağılımı.....	100
Şekil 11: Katılımcıların Medeni ve Çocuk Durumu.....	101
Şekil 12: Katılımcıların Yaşadıkları Evlerin Mülkiyet Durumu.....	101
Şekil 13: Hanede Yaşayan Kişi Sayısı	101
Şekil 14: Hanede Birlikte Yaşanılan Üyeler	102
Şekil 15: Hanede Çalışabilecek Kişiler	102
Şekil 16: Hanede Okul Çağında Çocuk(ların) Olup Olmadığı	104
Şekil 17: Hanede Temel Gelir Ve Geçim Kaynakları.....	105
Şekil 18: Katılımcıların Göç Etme Süreci ve Nedenleri.....	107
Şekil 19: Katılımcıların Türkiye'ye Giriş Zamanı	111
Şekil 20: Türkiye'ye Göç Yaparken Kimlerle Birlikte Gelindiği.....	111
Şekil 21: Türkiye'ye Gelmeden Önce Eski Göç Eden Tanıdıklardan Destek Alma Durumu	113
Şekil 22: Türkiye'ye Gelmeden Önce Eski Göç Eden Tanıdıklardan Destek Alanlar ..	113
Şekil 23: Katılımcıların Türkiye'ye Giriş Durumları	115

Şekil 24: Katılımcıların Giriş Yaparken Maddi Ödeme Yapma Durumu	116
Şekil 25: Kaçakçıları Öğrenme Durumu	119
Şekil 26: Türkiye'ye Giriş Yaparken Maddi Bir Şey Ödeme İle İlgili Duyum	119
Şekil 27: Türkiye'ye Geldikten Sonra Eski Göç Eden Tanıdıklardan Destek Alma	123
Şekil 28: Türkiye'ye Geldikten Sonra Eski Göç Eden Akrabalardan Destek Alma Durumu	124
Şekil 29: Türkiye'ye Geldikten Sonra Eski Göç Eden Hangi Akrabalardan Destek Alındığı	125
Şekil 30: Türkiye'ye Geldikten Sonra Eski Göç Eden Arkadaşlardan Destek Alma Durumu	127
Şekil 31: Katılımcıların Yeni Yaşam Kurma Süreçlerinde Borç Alma Durumları	128
Şekil 32: Katılımcıların Kendilerinden Sonra Gelen Tanıdık/Akraba Olup Olmadığı	128
Şekil 33: Suriye'den Türkiye'ye Göç Etmek İsteyen Akraba ya da Tanıdıklara Destek Olma Durumu	129
Şekil 34: Suriye'den Türkiye'ye Göç Etmek İsteyen Akrabaya Destek Olma Durumu	130
Şekil 35: Suriye'den Türkiye'ye Geldikten Sonra Yaşanılan İller	131
Şekil 36: Suriye'den Türkiye'ye Gelindiğinde İlk olarak Gaziantep'te Yaşayanların Gaziantep'i Seçme Nedenleri.....	132
Şekil 37: Suriye'den Türkiye'ye Gelindiğinde İlk olarak İstanbul'da Yaşayanların İstanbul'u Seçme Nedenleri.....	133
Şekil 38: Suriye'den Türkiye'ye Gelindiğinde İlk olarak Ankara'da Yaşayanların Ankara'yı Seçme Nedenleri.....	134
Şekil 39: Katılımcıların Türkiye'de Yaşadığı İller	135
Şekil 40: Katılımcıların Yaşadıkları İl Olan Ankara'yı Seçme Nedenleri.....	136
Şekil 41: Katılımcıların Ulubey Mahallesi'ne Yerleşmeden Önce Ulubey Mahallesi'nde Yaşayan Tanıdıkların Olup Olmaması Durumu	138
Şekil 42: Katılımcıların Ulubey Mahallesi'nde Yaşama Süreleri.....	139
Şekil 43: Katılımcıların Ulubey Mahallesi'ni Seçme Nedenleri.....	139
Şekil 44: Ulubey Mahallesi'nde Yaşamalarının Olumlu Etkisi Olup Olmadığı	142
Şekil 45: Ulubey Mahallesi'nde Yaşamalarının Olumsuz Etkisi Olup Olmadığı	146
Şekil 46: Katılımcıların Günlük Yaşamı	149

Şekil 47: Katılımcıların Suriyeli Olmayan Komşuları Olup Olmadığı	151
Şekil 48: Katılımcıların Türkiye'ye Geldikten Sonra Türklerle Oluşan Arkadaşlıklarının Olup Olmadığı	152
Şekil 49: Katılımcıların Türkiye'ye Geldikten Sonra Ritüellerini Devam Ettirip Ettirmedikleri.....	154
Şekil 50: Katılımcıların Türkiye'ye Geldikten Sonra Düğün Ritüellerini Devam Ettirip Ettirmedikleri.....	155
Şekil 51: Katılımcıların Türkiye'ye Geldikten Sonra Cenaze Ritüellerini Devam Ettirip Ettirmedikleri.....	156
Şekil 52: Katılımcıların Suriye'de Kalan Tanıdıkların Olup Olmadığı	158
Şekil 53: Sivil Toplum Kuruluşların ya da Vakıfların Herhangi Bir Etkinliğine Katılıp Katılmadıkları.....	160
Şekil 54: Katılımcıların Herhangi Bir Yerden Yardım Durumu.....	161
Şekil 55: Katılımcıların Yardım Aldığı Yerler	162
Şekil 56: Yardım Alınan Yerler ve Düzenli Yardımlar Olup Olmadığı.....	166
Şekil 57: Katılımcıların Yardım Alınan Kurum Ve Kuruluşları Öğrenme Durumları	167
Şekil 58: Katılımcıların Türkiye'de Karşılaştıkları Sorunlarda Nelere Başvuracakları Hakkında Bilgileri Olup Olmadığı	168
Şekil 59: Katılımcıların Kimlik ya da Yasal Prosedürlerle İlgili İşlemler Hakkında Bilgileri Olup Olmadığı	170
Şekil 60: Katılımcıların Türkiye'ye Uyum Sağlama Konusundaki Düşünceleri.....	172
Şekil 61: Katılımcıların Türkiye'de Yaşamış Oldukları Olumlu ve Olumsuz Deneyimler	173
Şekil 62: Göçmen Olmaktan Kaynaklı Olumlu Deneyim	174
Şekil 63: Katılımcıların Göçmen Olmaktan Kaynaklı Yaşamış Oldukları Olumsuz Deneyimler	177
Şekil 64: Göçmenlerle İlgili İş Ve İşlemlerle İlgili Maddi Beklenti Deneyim	182
Şekil 65: Kişiler Aracılığıyla İlgili Maddi Beklenti Deneyim.....	183
Şekil 66: Ofisler Aracılığıyla İlgili Maddi Beklenti Deneyimi.....	186
Şekil 67: Göçmenlerle İlgili İş Ve İşlemlerle İlgili Maddi Beklenti Duyumu	189
Şekil 68: Kişiler İle İlgili Maddi Beklenti Duyumu.....	190
Şekil 69: Ofislerle İlgili Maddi Beklenti Duyumu.....	198

Şekil 70: Katılımcıların Çocuklarının Geleceğine İlişkin Düşünceleri.....	203
Şekil 71: Katılımcıların Gelecekte Yaşamak İstedikleri Yer.....	204
Şekil 72: Katılımcıların Suriye'ye Geri Dönme Konusunda Düşünceleri	205
Şekil 73: Suriye'ye Geri Dönen Tanıdıkları Olup Olmadığı.....	206
Şekil 74: Ulubey Mahallesi'nde Yaşayan Suriyeli Zorunlu Göçmenlerin Göç Süreci ve Yeni Yaşam Kurma Süreci Modeli.....	209

GİRİŞ

İlk olarak Ortadoğu ülkelerinde başlayan ve “Arap Baharı” olarak literatüre giren, toplumsal ayaklanmalar başta Mısır olmak üzere Libya, Tunus, Yemen, Bahreyn, Cezayir ve son olarak Suriye’de başlayarak devam etmektedir (Yıldız, 2013: 143). Suriye’de başlayan rejim karşıtı gösteriler sonucu başta Türkiye olmak üzere Suriye’ye komşu olan Lübnan ve Ürdün gibi komşu ülkelere de göç akışı gerçekleşmiş ve gerçekleşmeye devam etmektedir.

Suriyeliler 2011 yılından itibaren ülkelerinde çıkan siyasal olaylar nedeniyle kitlesel şekilde komşu ülke olan Türkiye’ye kitlesel şekilde göç etmişlerdir. Suriye’den Türkiye’ye yaşanan kitlesel göç, Türkiye’nin önemli güncel sorunları arasında yer almaktadır. Güncel bir sorun olarak karşımıza çıkan kitlesel göç hareketi olan, Suriyeli zorunlu göçmenlerin göç sürecinin akademik alanda ele alınması elzem bir hale gelmiştir ve bu konuda çok sayıda çalışma yapılmıştır.

“Göç süreci kavramı uluslararası göçe ve bunun etkilediği diğer boyutlara neden olan karmaşık etmenler kümesinin ve bunların etkileşiminin bir özetidir. Göç toplumsal varoluşun her boyutunu etkileyen ve kendi karmaşık dinamiklerini geliştiren bir süreçtir” (Castles & Miller, 2008: 30). Göç süreci tek bir olguyla açıklanabilecek bir süreç olmamakla birlikte birçok etkenini içinde barındırması nedeniyle Suriye’den Türkiye’ye göç dalgasının yaşanması ile birlikte, Suriyeli zorunlu göçmenler ile ilgili literatürde psikoloji, psikiyatri, radyo ve televizyon, eğitim bilimleri, ekonomi, uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi gibi pek çok alanda bu konunun çalışılmasına yol açmıştır. Psikolojiden ve psikiyatriden Binay (2016), Sağaltıcı (2013), Uğurlu (2015); radyo ve televizyon alanında Doğan (2015), Ercan (2016) Aktaş (2016) ; eğitim bilimlerinde Akalın (2016), Kultas (2017), Seçer (2017) ; ekonomi alanında Aydın (2016) Karadeniz (2016) uluslararası ilişkiler ve siyaset biliminde ise Kaya (2016), Bilgiç (2018) Suriye göçü ve Suriyeli zorunlu göçmenler ile ilgili çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Sosyolojide ise Apak (2014), Ergün (2018) ve Sargın (2018)

Suriyeli zorunlu göçmenleri uyumu Uludağ (2016) ve Unat (2015) Suriyeli zorunlu göçmenlerin gündelik hayatta direniş biçimleri üzerine çalışmalar yapmıştır. Yapılan bu çalışma ise Suriyelilerin göç süreci ve yeni yaşam kurma sürecinde kullanmış oldukları sosyal ağların legal ve illegal unsurlarının neler olduğu özellikle illegal yapılar ve legal yapılar bağlamında Suriyeli göçünü, göç endüstrisi ve sosyal sermaye özelinde ele alması nedeniyle literatürdeki çalışmalardan farklılaşmaktadır. Suriyeli zorunlu göçmenlerin kullandıkları bu legal/illegal sosyal ağlar onların yaşamlarında önemli bir yer tutmaktadır. Bu çalışmada literatürde eksik bırakılan ancak Suriyelilerin yaşam mücadelesinde yeri büyük olan bu sürecin Suriyeli zorunlu göçmenlerin deneyimleri ve anlam dünyaları üzerinden ele alınmaktadır.

Suriye göçü ekseninde yapılan bu çalışmada göçün legal ve illegal boyutlarını göç endüstri bağlamındaki konuyu ele alması ayrıca yeni yaşam kurma süreçlerinde sosyal sermayenin rolünü de odaklanması çalışmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

İnsanlık tarihi kadar eski olan göç, çeşitli disiplinlerden gelen bilim insanlarının, farklı bilimsel yaklaşımları sebebiyle göçü farklı şekillerde tanımlamıştır (D. Özcan, 2017: 185-186). Göç kapsamında savaş sonrası göç konusunda yapılan çalışmaların dışında da göç olgusunun tarihinin eskilere dayanması sebebiyle göç alanında pek çok çalışma bulunmaktadır.

Göç alanında yapılan çalışmaların tarihsel gelişimine bakıldığında, 19.yüzyılın ikinci yarısında yapılan göç çalışmalarında daha çok göçün yapısal yönüne odaklanılırken göçmen özneliği dolaylı olarak konumlandırılmıştır. 20.yüzyılın sonlarında sosyal bilimlerdeki gelişmelere paralel olarak özneye yönelen göç çalışmaları artık göçmenin yaşam alanını ve özneliğini keşfederek yapısal nedenlerin yanı sıra göç hikâyesine ve göç ettiği yeni toplumsal, kültürel ve iktisadi yapılara ayrıca göç edilen “mekân”ı dönüştürmesi ve dönüştürdüğü “alan”lar araştırılmaya başlanmıştır. Bu yeni bakışla birlikte sadece makro olarak değil tüm yönleriyle disiplinlerarası bir yaklaşımla göç süreci ele alınmıştır (Akbaş, 2012: 346).

Lordoğlu, Kıroğlu, Tanyılmaz'a (2004) göre "makro yapılar dünya pazarındaki politik ve iktisadi gelişmeleri, devletlerarası ilişkileri ve hukuk kurallarını, gücü önlemek, desteklemek veya yerleşimi kontrol etmek için güç alan ve veren ülkeler tarafından izlenen uygulamaları içerir. Mikro yapılar ise göçmenlerin kendileri tarafından geliştirilmiş enformel ağlardır. Diğer ülkelerin bilgisi, yolculuğun organizasyonu, olanakları, iş bulma ve yeni çevreye adaptasyon enformel ağların kurulmasında önemli rol oynamaktadır." Bu alışmada Ulubey Mahallesi'nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin anlam dünyaları üzerinden g kararı alma süreçleri, Suriyelilerin kendi i ilişkileri, kurmuş oldukları ve/veya kullandıkları, bilgi ve destek aldıkları legal ve illegal ağlar birlikte ele alınmaktadır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, araştırmanın konusu, kapsamı ve yöntemi ele alınmıştır. Araştırmanın kapsamında da amacı, soruları ve önemi belirtilmiştir. Yöntem kısmında ise veri toplama ve analiz süreci ele alınmıştır.

İkinci bölümde konuya ilişkin literatür ve teorik arkaplan ele alınmıştır. İlk olarak güç ve g türlerine ilişkin kavramlar ele alındıktan sonra teorik arka plan kısmında ise ağ teorisi bağlamında sosyal sermaye ve g endüstrisi kavramları ele alınmıştır. Bu kavramlarla ilgili olarak ağ kuramı ile ilgili açıklamalar yapılmıştır. Son olarak da Türkiye'de Suriyelilere ilişkin çalışmalar/ literatüre yer verilmiştir.

nc bölümde Suriye göçü ile ilgili olarak ilk olarak Suriye ve Suriye iç savaşı hakkında bilgi verilerek Suriyelilerin g hatları bağlamında Suriye'den Ortadoğu'ya göç, Suriye'den Avrupa, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'ya göç ele alınmıştır. Son olarak da Türkiye'ye düzensiz g ve göçmenler hakkındaki hukuki temeller bağlamında Suriyelilerin hukuki durumları ele alınmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde ise bulgular ele alınmıştır. Bulgular; katılımcıların sosyo-demografik zellikleri, Suriyelilerin Türkiye'ye g süreci, yeni yaşam kurma

süreci, olumlu-olumsuz göçmenlik deneyimleri, yapılan işlerde maddi beklenti: kandırılma, yüksek ücret talebi, hizmet bedeli, gelecek temennileri alt başlıklarıyla ele alınmıştır. Sonuç ve tartışma kısmında ise elde edilen bulgular literatürlere atıflar yapılarak değerlendirilmiş ve alana ilişkin yeni çalışmalara yön vermesi amaçlanmıştır.

1.BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KONUSU, KAPSAMI VE YÖNTEMİ

1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE KAPSAMI

1.1.1. Araştırmanın Konusu

15 Mart 2011’de Suriye’de başlayan rejim karşıtı gösterilerin kısa zamanda ciddi çatışmalara ve ardından da bir iç savaşa dönüşmesi ile birlikte Suriye’den komşu ülkelere doğru ciddi ve dramatik bir insan kaçıışı yaşanmaya başladı. Tarihte eşine az rastlanan boyutlara ulaşan Suriyelilerin yaşadıkları insanî dramı Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından ‘yakın tarihte görülen en büyük göç dalgası’ olarak tarif etmektedir (Erdoğan:2018: 4).

Suriyeliler 2011 yılından itibaren ülkelerinde çıkan siyasal olaylar nedeniyle kitlesel şekilde komşu ülke olan Türkiye’ye de göç etmişlerdir. Suriye’den Türkiye’ye yaşanan kitlesel göç, Türkiye’nin önemli güncel sorunları arasında yer almaktadır.“2011 yılı Nisan ayından itibaren Türkiye’ye gelen Suriyeli mülteciler, önce ‘misafir’ şeklinde tanımlanmıştır (Orhan 2014: 11).” Göçün başladığı ilk yıllarda Suriyeliler için geçici koruma statüsü daha çok misafirlik söylemi üzerinden şekillendirilmeye çalışılmış olsa da 2012’de hazırlanan Yönerge ve 2014 Yönetmeliğinde tanımlanan haklarla Suriyeliler için geçici bir durumdan ziyade toplumlar arasında entegrasyona ve kalıcılığa doğru adımlar atıldığı söylenebilir (Düzkeya ve Yazıcı, 2017: 445). Bir başka ifade ile göçün gerçekleştiği ilk yıllarda Suriyelilere “misafir” gözüyle bakılsa da ülkelerindeki savaşın devam etmesi ya da başka nedenlerle kalış sürelerinin uzamasıyla birlikte Suriyelilerin kalıcı oldukları düşüncesi daha ağır basmaya başlamıştır.

Suriye’den Türkiye’ye göç dalgasının yaşanması ile birlikte göçmen sayılarının artışıyla birlikte Türkiye’de dinamiklerin değişmesi ve Suriyelilerin kalıcılık eğilimlerinin yükselmesiyle bu alana yönelik çalışmaların sayısında da artışa neden olmuştur (Erdoğan: 2017). “Türkiye’ye göçen Suriyelilerin sayısındaki büyük artış, göçün etki

alanını genişlettiği gibi göçün etkisinin derinleşmesine de neden olmuştur. Suriye'den Türkiye'ye yönelen göç akışı birçok yeni durumun ortaya çıkmasına neden olmuştur ve olmaya da devam etmektedir. Bu süreçte Türkiye'ye göç eden Suriyeliler, iletişim dünyasında haberlere, sivil toplum kuruluşları ile enstitülerde de raporlara konu olmuştur. Genelde ise küresel ölçekte yaşanan kitlesel insan hareketliliği ve mülteci sorunu, göç konusunun farklı boyutlarıyla yeniden ele alınmasını gerekli kılmaktadır “ (Ekici ve Tuncel, 2015:10-11).

Tam da bu noktada göç literatüründeki önemli kavramlardan olan “göç süreci” kavramının açıklanması yerinde olacaktır. “Göç süreci, uluslararası göçe ve bunun etkilediği diğer boyutlara neden olan karmaşık etmenler kümesinin ve bunların etkileşiminin bir özetidir. Bir başka deyişle göç süreci toplumsal varoluşun her boyutunu etkileyen ve kendi karmaşık dinamiklerini geliştiren bir süreçtir ” (Castles & Miller, 2008: 30). Bu bağlamda göç süreci tek bir olguyla açıklanabilecek bir süreç değildir, göç ekseninde birçok etkeni içinde barındıran bir süreçtir.

Göç süreçleri incelendiğinde ise iç göç ve dış göçte bu sürecin farklılaştığı görülmektedir. Faist (2002), uluslararası göçler ile iç göçler arasında bir kıyaslama söz konusu olduğunda, göçmen ağları olgusunun öneminin daha da arttığını ve uluslararası göçlerde göçmen ağlarının çok daha kritik bir öneme sahip olduğunu belirtmektedir. Ona göre uluslararası düzeyde göçmenlerin yüzleşeceği problemler daha da karmaşık olduğu için (izin belgeleri, yasal prosedürler, göçmen statüleri vs.) uluslararası göçmenlerin daha fazla desteğe ve bilgiye ihtiyacı olduğunu belirtmektedir (Görgün,2017: 1323). Suriyeli zorunlu göçmenlerin Türkiye'ye yolculuğu da uluslararası göçe örnektir. Uluslararası düzeyde yapılan göçlerde, göçmenlerin yüzleşeceği problemler daha da karmaşık olması durumu savaştan kaçan Suriyeliler için daha da karmaşık bir süreç yarattığı söylenebilir.

Göç süreçlerinde ağların önemli olduğunu ifade eden Vural (2007:15), göç çalışmalarında aktörler arasındaki bilgi paylaşımı ve göçü kolaylaştıran unsurlar olması

nedeniyle ağların önemli bir yere sahip olduğunu belirtirken; Gold (2005), göçmen ağlarının ilişkisel olduğunu geniş bağlamlarda -akrabalık grupları, toplulukları, ekonomik faaliyetler ve ulus devletler gibi - menşei ülke ve hedef ülkelerde bağlantıların sürdürülmesi ve göçmenlerin konumlarını ele alması açısından uluslararası göç alanında göçmenlik ve etnik topluluklar üzerine yapılan araştırmalar, sosyal ağları da incelemesi nedeniyle önemli olduğunu ifade etmektedir. Yaman'a (2016:101) göre tam da bunlara odaklanan ağbağ kuramı, göçmenlerin göç etme kararını alma süreçleri ve yeni yaşam kurma süreçlerinde hayata tutunma pratiklerinin nasıl olduğunu ve göç etme kararı alırken, nereye gideceklerini kararlaştırırken kendi topluluklarıyla ilgili kurduğu ilişkiyi ve göç edilen ülkelerde yaşayan akrabalar, arkadaşlar ile kurulan bağlantıyı incelemektedir.

Son dönem göç çalışmalarında kullanılan önemli kavramlardan bir diğeri ise göç endüstrisi kavramıdır. "Göç endüstrisi" kavramını açıklarken Castles & Miller, (2008)'in ifadesiyle "seyahat acenteleri, işçi simsarları aracılar, tercümanlar, otel sahipleri gibi yaşamlarını göç hareketlerini organize ederek kazanan kişileri" kapsadığını açıklarlar. Bunlara ek olarak göç sürecinde kanuni destek sağlayan avukatlar, göçmenlerin sınırlardan illegal yollarla geçişini sağlayan insan kaçakçıları, göçmen işçilerinin kendi ülkelerindeki ailelerine para gönderebilmek için kurmuş oldukları özel finansal sistemleri ile göçmenler üzerinden para kazanan bankalar göç endüstrisinin bir parçası olarak ele alınabilir (Castles & Miller, 2008: 161-163).

Göç endüstrisi içinde değerlendirilebilen "Aracı 'ara yapılar' da son yıllarda araştırmacıların gittikçe daha çok ilgisini çekmektedir. Belirli bireyler, gruplar ya da kurumlar göçmenler ve siyasal, ekonomik kurumlar arasında aracı rol üstlenebilir. Bir 'göç endüstrisi' iş bulma örgütleri, avukatlar, danışmanlık ofisleri, kaçakçılar ve diğer araçların birleşmesiyle ortaya çıkar" (Haris, 1996'dan akt. Castles & Miller, 2008: 39).

Göç sürecinde destek alınan ağlar, bazı durumlarda göç edenlere yardımcı bir rol üstlenirken bazı durumlarda göç edenleri maddi ve manevi anlamda sömürücü

olabilirler. Bu nedenle destek alınan ağlar “göç endüstrisi” ve “aracı yapılar” kavramları karşımıza çıkmaktadır. Göç literatüründe sıkça kullanılan “göç endüstrisi” ve “aracı yapılar” olgusu, bu çalışmada Türkiye’ye gelme, ev tutma, giriş çıkış süreçleri, yasal durumları, oturma izni süreçleri konularında bilgi almak için kullanılan kayıtlı/ kayıtsız danışmanlık hizmeti verenler ya da bu amaçla kurulmuş firmalar kapsamında ele alınmıştır.

Bu çalışmada Ankara’da Suriyelilerin yoğun olarak yaşadıkları Altındağ İlçesi, Ulubey Mahallesi’nde yaşayan Suriyelilerin göç süreci, bu süreç ve sonrasında ayakta kalma mekanizmaları, kurdukları ilişkiler ağı ve bu süreçte legal ve/veya illegal olarak etkili olan kişi ve yapıların neler olduğu katılımcıların göçmenlik deneyimleri üzerinden ortaya çıkarmayı hedeflenmektedir.

Ayrıca Suriyelilerin göç ve yerleşme sürecinde kullanmış oldukları sosyal ağlar sosyal sermaye kavramı ile de yakından ilişkili olduğu düşünülebilir. Jennissen (2004)’e göre, ilk göçmenler akrabalarına, arkadaşlarına ve menşei ülkesindeki potansiyel göçmenlere sosyal sermaye sağlar. Giden göçmenlerin zaman içinde artması ile ağlar genişler, göç edecekleri teşvik eder. Sosyal ağlara sahip olan göçmenler gidecekleri ülkede daha kolay iş bulmak gibi hedef ülkede asgari risk ile karşı karşıya kalırlar. Ağlar göç sürecindeki riskleri asgariye inmesine sebep olur. Bu bağlamda çalışmada Suriyelilerin neden Ulubey Mahallesi’ni seçtikleri, devletin ve sivil toplum kuruluşlarının hizmetlerinden nasıl haberdar oldukları, Türkiye’de karşılaştıkları sorunlarda nelere başvuracaklarını bilip bilmediği, herhangi bir yardım alıp almadıkları/ bilgilendirme etkinliklerine (korunma yöntemleri, kadına yönelik şiddet vb..) katılıp katılmadıkları, kendi aralarında komşuluk ilişkilerinin nasıl olduğu, Türkiye’de oluşan arkadaşlıklarının olup olmadığı, Suriye’de yakınların olup olmadığı, uzaktaki yakınları ile iletişimlerin devam edip etmediği, Suriye’deki ritüellerini (cenaze, düğün vb..) devam ettirip ettirmedikleri de araştırma kapsamında ele alınmaktadır.

Suriye'den Türkiye'ye göç ve Suriyeliler ile ilgili literatürde akademik çalışmalara bakıldığında bu konuda yapıların çalışmaların arttığı gözükmektedir. Bu kapsamda psikoloji ve psikiyatri alanında yapılan çalışmalar savaş sonrası yaşanan travma sonrası stres bozukluğu ve depresyon (Binay, 2016; Sağaltıcı, 2013; Uğurlu, 2015; Çiçek, 2016; Yeniçeri, 2017; Şan, 2018), eğitim alanında yapılan çalışmalar Türkiye'ye gelen Suriyeli zorunlu göçmen çocukların eğitim sorunlarına (Akalm, 2016; Kultas, 2017; Seçer, 2017; Özcan, 2018; Yıldız, 2018;) radyo ve televizyon alanda yapılan çalışmalarda Suriyelilerin yazılı ve sözlü basında temsili üzeri ve nefret söylemi bağlamında (Doğan, 2015; Ercan, 2016; Aktaş, 2016; Öztürk, 2017; İhtiyar, 2017; Burkay, 2017; Akalm, 2018), ekonomi alanda yapılan çalışmalar Suriyeli zorunlu göçmenlerin ülke ekonomisine etkileri ve çalışma hakları (Aydın, 2016; Karadeniz,2016; Karayel,2016; Aksu, 2017;), uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi alanında yapılan çalışmalar, ihtiyaç analizleri, (Kaya,2016; Bilgiç,2018) ve ulusal ve toplumsal güvenlik politikaları (Tıraş,2012; Kantaroğu, 2016; Özkut,2017; Tüzgen (2017;) Avrupa Birliği (AB) ve Türkiye'nin göç politikası ve mülteci krizi (Zorba, 2015; Demircioğlu,2016; Gençer, 2016; Canpolat, 2017; Bulkan,2018) konularında yapılmıştır. Sosyoloji alanında yapılan çalışmalara bakıldığında ise Apak (2014), Ergün (2018) ve Sargın (2018) Suriyeli zorunlu göçmenlerin uyum konusunu, Ezberci (2019) Suriyeli sığınmacıların Viranşehir'de toplumsal yapısına etkisini, Unat (2015), Suriyeli zorunlu göçmenlerin gündelik yaşam pratiği mikro-direnış biçimlerinin ve taktiklerinin neler olduğunu Uludağ (2016), zorunlu göç öncesi sürecinin nasıl anlamlandırıldığı, gündelik hayatta ne tür mücadele pratikleri ve direniş biçimlerinin neler olduğunu incelemektedir. Uludağ (2016) ve Unat (2015) Suriyeli zorunlu göçmenlerin gündelik hayatta direniş biçimleri üzerine çalışmalar yapmıştır. Yapılan çalışmada Suriyelilerin göç süreci ve yeni yaşam kurma sürecinde kullanmış oldukları sosyal ağların legal ve illegal unsurlarının neler olduğu özellikle illegal yapılar ve legal yapılar bağlamında Suriyeli göçünü, göç endüstrisi özelinde ele alması nedeniyle bu kapsamda yapılmış bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

1.1.2 Araştırmanın Amacı, Soruları ve Önemi

Bu çalışmada Ankara’da Suriyelilerin yoğun olarak yaşadıkları Ulubey Mahallesi’nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin Türkiye’ye göç yolculuğu ve yeni yaşam alanı kurma süreçlerinde etkili olan ağlar (kişi, kişiler ya da kurumlar) olup olmadığı, varsa bunlara nasıl ulaşıldığı ve bunların neden olduğu olumlu ve olumsuz göçmen deneyimlerinin katılımcıların deneyimleri ve anlam dünyaları üzerinden ortaya koymak çalışmanın temel amaçlarından biridir.

Çalışmanın bir diğer temel amacı ise Suriyeli zorunlu göçmenlerin Türkiye’ye göç etme ve Türkiye’de yaşam kurma deneyimlerinde aracı rol üstlenen kişi ya da firmaların bu süreçteki rollerinin legal ve illegal boyutları özelinde katılımcıların anlam dünyaları üzerinden ortaya konmasıdır. Özellikle göç sürecinde etkili olan illegal yapılar gerek çalışılması zor olduğu gerekse göçmenlerin kendilerinin de sorumlu tutulacağı gerekçesi ile konuşmak istemedikleri bir konu olması nedeniyle literatürde çok az çalışılan konular arasında yer almaktadır. Türkiye’de göçmenlere yardım ya da yönlendirme amaçlı kurulan kuruluşların etkinliklerine katılıp katılmadıkları, Türkiye’de karşılaştıkları sorunlarda nerelere başvuracaklarını bilip bilmedikleri, kimlik ya da yasal prosedürlerle ilgili işlemleri nasıl yaptıkları çeşitli çalışmalarda ele alınmış olmasına rağmen bunun legal ve illegal ağlar bağlamında bir değerlendirmesine rastlanmamıştır. Oysa gerek medya gerekse sosyal medyada göçmenlerin göç süreci ve sonrasında yaşadıkları zorlukların yanı sıra kandırılma, dolandırılma, gibi deneyimlerine sıkça rastlanmaktadır. Örneğin, “Sahte internet sitesi üzerinden göçmen dolandırıcılığına 3 tutuklama”¹ başlığıyla 27.10.2018 tarihinde yayınlanan haberde, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün (GİGM) kendi sitesi olan www.goc.gov.tr internet adresine benzeyen 'www.giv.com.tr' ismiyle açılan sahte site üzerinden göçmenleri dolandırıldığını tespit edilen kişilerin tutuklanması ve 21.11.2018 tarihinde yayınlanan haberde “şirket kurup

---

¹ Ceylan Gökhan, “ Sahte internet sitesi üzerinden göçmen dolandırıcılığına 3 tutuklama” CNN Türk,27.10.2018,<https://www.cnnturk.com/yurttan-haberler/ankara/sahte-internet-sitesi-uzerinden-gocmen-dolandiriciligina-3-tutuklama>(Erişim Tarihi 22.12.2018).

kendisi gibi Suriyeli sığınmacıları 4 milyon dolar dolandırdı”² başlığıyla parası olan sığınmacılara bir süre kâr payı da ödeyen kendisi de Suriyeli olan kişinin 4 milyon dolarla birlikte ortadan kaybolduğu haberleri gösteriyor ki özellikle kandırılmış ve deneyimsiz durumda olan kişilerin durumlarından faydalanarak kişisel kâr sağlayan kişi ya da kişilerin varlığının olduğudur.

İllegal ağlar ve yapılar konusunda Türkiye’deki Suriyeli zorunlu göçmenler ekseninde bu kapsamda yapılmış bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu kadar görünür bir konunun akademik bağlamda ele alınmamasının nedenine ilişkin olarak gerek göçmenlerin bu konuda bilgi verme konusunda çok istekli olmaması, gerekse araştırmacıların bu konuda veri toplanması için uzun süre alanda kalması, güven ilişkisinin temininin zor ve zaman alması gibi gerekçeler düşünülebilir.

Araştırmacının bu konuda çalışmaya karar vermesinde, araştırmacının göçmenlerle ilgili bir kurumda çalışıyor olması etkili olmuştur. Çalıştığı kurumda Suriyeli zorunlu göçmenlerin yaşadıkları sorunların başında onların çeşitli gerekçelerle dolandırılmış, kandırılmış olmaları ya da resmi prosedürler için ücretsiz doldurulacak bir form için (dilekçe yazma, internetten başvuru formu vb..) Suriyeli zorunlu göçmenlerin kullandıkları ağlar ile ulaştıkları kişiler/kurumların bunun için çok yüksek ücretler almaları gibi durumlar ve bunların akademik çalışmalarda bir yansımalarının bulunmaması araştırmacıyı doğrudan göç endüstrisi ekseninde Suriyeli göçüve yeni yaşam kurma sürecini incelemeye yönlendirmiştir.

Savaştan kaçan kişiler olarak dezavantajlı durumda olan Suriyeli zorunlu göçmenlerin, dezavantajlarından faydalanarak bunu kişisel kâra dönüştürme çabasında olan kişi ya da kurumların rollerinin ortaya konması ve bunların yasal ve yasal olmayan ağlar

---

²Şirket kurup kendisi gibi Suriyeli sığınmacıları 4 milyon dolar dolandırdı”, CNN Türk, 21.11.2016, <https://www.cnnturk.com/turkiye/sirket-kurup-kendisi-gibi-suriyeli-siginmacilari-4-milyon-dolar-dolandirdi>, (Erişim Tarihi 22.12.2018)

üzerinden nasıl yeniden üretildiğinin katılımcıların anlam dünyası üzerinden ortaya konacağı bu çalışmanın araştırma soruları ise şu şekildedir:

- Ulubey Mahallesi’nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin göç süreçlerini kolaylaştıran- zorlaştıran unsurlar nelerdir?
- Ulubey Mahallesi’nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenler Türkiye’de yeni yaşamlarını nasıl kurmuşlardır? Yeni yaşam kurma sürecinde neler etkili olmuştur, hangi ağları kullanmışlardır?
- Ulubey Mahallesi’nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenler göç ve yerleşme sürecinde “Suriyelilerin yaşam stratejisi olarak kullandıkları ağları” nasıl öğrenmiş ve bunlara nasıl ulaşmışlardır?
- Ulubey Mahallesi’nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin kullandıkları bu legal/illegal sosyal ağlar onların yaşamlarında ne tür etkiler yaratmıştır?
- Ulubey Mahallesi’nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin göç süreçleri ve Türkiye’de yeni yaşam kurma süreçlerinde bir “göç endüstrisi” olgusundan söz edilebilir mi?

1.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Yapılan çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Kümbetoğlu’na (2012: 59-61) göre göç araştırmalarında niceliksel yöntemle elde edilen bilgiler daha çok tanımlayıcı özellikte olması nedeniyle daha çok makro boyutta göçün eğilim ve örüntülerini, göçün belirleyici ve düzenleyicilerini kapsamaktadır. Elde edilen sayısal veriler özellikle göçün büyüklüğü, göç edenlerin yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durumu gibi nitelikleri hakkında bilgiler sunmaktadır. Bu tarz çalışmaların yapılması yönetimlerin bu alanda oluşturacakları projeler ve programlar için önemlidir. Göç çalışmalarında özellikle bu deneyimi yaşayanların bakış açılarını anlamayı hedefleyen göç deneyimini göç edenlerin niyetleri ve beklentilerini sadece bir talep maksimizasyonu olarak değil de onların hayatlarını anlamlı kılan bazı unsurlar olarak değerlendirme amacıyla yapılan çalışmalarda ise nitel araştırmanın farklı biçimlerini tercih etmektedirler. Göç gibi net

olmayan, bir o kadar hassas olunması gereken faktörleri içinde barındıran olguyu sadece araştırmayı yapan araştırmacı tarafından belirlenen çerçeveden görmek yerine, göç ederek bütün sosyal çevresini değiştirmiş göçmenin göç sürecine vermiş olduğu anlamı kendi deneyimlerini anlatımından çıkarmayı hedefleyen nitel yöntemin gerekçesini oluşturmaktadır. Göç olgusunu ele alırken göç sürecinin bireylerin hayatlarını nasıl etkilediği, dönüştürdüğü, hangi süreçlerden geçildiği ve yeni yaşam kurma süreçlerinde bunların nasıl yansıdığı araştırılmak istendiğinde kanıt değil kesitler sunulması ve ayrıntıları ortaya koyan kişisel deneyimlerin yorumlanması bu alandaki niteliksel araştırmanın özünü oluşturmaktadır.

Çalışmada, Ulubey Mahallesi'nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin göç kararı alma süreçleri ve yeni yaşamlarını kurmada etkili olan Suriyelilerin kendi iç ilişkileri, kurmuş oldukları, bilgi aldıkları ve destek aldıkları ağların neler olduğu, onların göçmenlik deneyimlerini nasıl devam ettirdikleri ve yeni yaşamlarını nasıl kurdukları anlam dünyaları üzerinden ele alınmıştır.

Suriyeli göçünü göç endüstrisi özelinde ele alan bu çalışmada özellikle illegal yapılar ve legal yapılar bağlamında göç endüstrisinin ele alınması nedeni ile fenomenolojik yaklaşımın kullanılmasının daha uygun olacağına karar verilmiştir. Az sayıda kişi ile daha önceki çalışmalarda çok rastlanılmayan bir deneyimin ele alınması bağlamında fenomenolojik yaklaşım sıkça tercih edilmektedir. Bernard (2002)'e göre fenomenoloji bilgi felsefesi olarak, seçilen olgunun yani fenomenin doğrudan gözlemine dikkat çeker. Fenomenolojik yaklaşım ile araştırmasını yürüten araştırmacı, gerçekliği tanımlamak ve anlamayı hedeflediğinden dolayı sayısal verilerden çok kelimeleri (bilinci ve algıyı yansıttıkları için) seçer (Kümbetoğlu, 2017: 40).

Patton'a (2015) göre de fenomenolojik araştırma belirli bir fenomenle ilgili olarak bir bireyin veya bir grubun, fenomenle ilgili olarak yaşadığı deneyimlerinin ne anlama geldiğini ve nasıl tanımladıklarını ele alarak fenomenin doğasını keşfetmeyi önermektedir.

Aspers (2009), empirik fenomenolojinin felsefi kısa bir arka planına bakıldığında en temel fikirleri Edmund Husserl ve Martin Heidegger fenomenolojisine dayanır. Daha sonra bu alanda etkili bir fenomenoloji getiren kişi sosyal bilimlerde Alfred Schütz'tür. Heidegger'e (2001) göre "bir şeyi anlamak onu zaten olan bir şeye bağlamayı gerektirir." Aspers (2009) de empirik fenomenoloji sosyal fenomenin "neden" ve "nasıl" gerçekleştiğini anlama çağrısında bulunur. Empirik fenomenolojik bir çalışmada, sosyal dünyayı anlamak ve fenomenolojinin taleplerini karşılamak istenildiğinde gerçek insanların öznel deneyimlerine dayanan açıklamalar yapılması gerektiği, sosyal fenomenin "neden" ve "nasıl" gerçekleştiğini ortaya çıkarması ve bu insanların bu fenomenleri anlama ve onlarla ilişki kurma biçimini ifade etmesi gerekmektedir.

Çalışmada, Ulubey Mahallesi'nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerini yeni yaşam kurma süreçlerinde göçmenlik deneyimlerini "nasıl" kurdukları ve "nasıl" devam ettirdiklerini, bu süreçte etkili olan legal ve illegal unsurların neler olduğu göç endüstrisi bağlamında değerlendirilip değerlendirilebileceği katılımcıların kendi anlam dünyaları üzerinden anlamaya yönelik olduğundan dolayı sayısal veriler yerine katılımcıların kendi açıklamalarına yer verilmesi ve çalışma kapsamında empirik fenomenolojik yaklaşımın kullanılması uygun görülmüştür.

Fenomonoloji birkaç birey tarafından deneyimlenen bir fenomenin derinlemesine anlaşılmasını hedeflemektedir (Creswell, 2018; 83). Van Manen (1990)'e göre fenomenolojide fenomeni bütün hatlarıyla deneyim etmiş olan bir grup birey ile çalışarak bir fenomeni araştırma üzerine yapılan çalışmada 3-4 kişi ile 10-15 kişi arasında değişen heterojen bir grubun belirlenmesi ile yapılır. Polkinghorne (1989)'e göre de fenomeni deneyimleyen 5 -25 katılımcı arasında değişen bireyler ile yapılması uygundur (Creswell, 2018: 78-81). Creswell'e (2018: 131) göre nitel çalışmalar sadece literatüre katkıda bulunmakla kalmayıp, yeterince temsil edilmeyen grupların sesi olmaktadır, bir merkezi fenomenin derinliklerindeki anlamları araştırır ve hikâyeler, bir

fenomenin özü, bir teorinin keşfi, bir grubun kültürel yaşamı ve bir durumun derinlemesine analizi gibi özel sonuçlara götürmektedir.

Bu çalışmada Suriyeli zorunlu göçmenlerin Türkiye'ye göç etme ve Türkiye'deki yaşam kurma deneyimlerinde aracı rol üstlenen kişi ya da firmaların bu süreçteki rollerinin legal ve illegal boyutları ile birlikte katılımcıların anlam dünyaları üzerinden ele alınmıştır. Göç ve yerleşme sürecinde kullanmış oldukları legal ve illegal ağların neler olduğunu Suriyelilerin anlam dünyaları üzerinden ortaya koymak ve Suriyeli göçünde göç endüstrisi olgusundan söz edilip edilemeyeceği tartışmasını yürütme amacındaki çalışmada fenomenolojik yaklaşımın kullanılmasına karar verilmiştir.

1.2.1. Katılımcıların Belirlenme Süreci

Türkiye Büyük Millet Meclisi, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Mülteci Hakları Alt Komisyonu tarafından Mart 2018'de yayınlanan Göç ve Uyum Rapor'unda belirtilen bilgilere göre; "Ulubey Mahallesi'nde 9 ila 10 bin arasında Suriyeli yaşamaktadır. Altındağ ilçesinde en fazla UlubeyMahallesi'nde Suriyeli bulunmaktadır. Suriyeli nüfusu yerel nüfusu geçmiştir (Göç ve Uyum Rapor, 2018: 211).

Empirik fenomenolojik yaklaşımın kullanıldığı bu nitel araştırmada araştırma evreni olarak Suriyelilerin en yoğun olarak yaşadığı Ankara Altındağ Ulubey Mahallesi belirlenmiştir.

Nitel araştırma yapan araştırmacılar daha çok doğal ortam olarak tarif edilen yani katılımcıların üzerinde çalışılan konu veya sorunu deneyimledikleri alanda katılımcılarla doğrudan konuşarak ve kendi ortamlarındaki davranış ve hareketlerini görerek doğal ortamda veri toplarlar (Cresswell,2018:45). Doğal ortamda veri toplayan araştırmacılar araştırma evreni ile ilgili verilere de ulaşmaktadır. Ulubey Mahallesi'nde alan çalışması yapılan süreçte Türk vatandaşları tarafından Ulubey Mahallesi'nin Suriye

Mahallesi olarak görüldüğü ve toplu ulaşım araçlarında yol tarifi sorulduğunda Ulubey Mahallesi'ni "Halep" olarak adlandırdıkları gözlemlenmiştir.

Creswell (2018), fenomenolojik araştırmada, örneklem seçimi stratejileri oldukça dar alanlı olup çalışmada yer alan katılımcıların çalışılan fenomene yönelik deneyimleri olan kişiler olması şartı olduğunu belirtmektedir. Kriter temelli örneklem, araştırılan fenomene yönelik deneyimlere sahip katılımcıları temsil eden bireylerden oluştuğunda işe yaradığını ifade etmektedir. Creswell'e (2018) göre fenomenolojik araştırmada, örneklemin fenomene yönelik deneyimleri olan bireyleri içermesi yani bütün katılan katılımcıların seçtiğimiz fenomene uygun olarak deneyimlerinin olması zorunludur. Kümbetoğlu'na (2017) göre de niteliksel araştırmalarda, seçilen araştırma konusunda genelleme yapılabilecek temsil edici bir örneklemden çok, insan deneyimlerinin çeşitliliğini, zenginliğini yansıtacak şekilde seçilen konunun daha derinlemesine anlaşılmasını sağlayan bir örneklem seçiminin olması gerektiğidir. Creswell (2018) amaçlı örnekleme, çalışma probleminin ya da çalışmanın fenomenin anlaşılmasına yönelik istekli bilgiler verebilmesi ön planda tutulur. Bu çalışmada, örneklem seçiminde ise göç sürecinde arkadaşların aktif olduğu, akrabaların aktif olduğu, aracı yapıların aktif olduğu ve kaçak ya da diğer yollarla gelen kişilere ulaşılması hedeflenmesi kapsamında amaçlı örnekleme kullanılmıştır. Bu özellikteki kişilere ulaşmak için ise kartopu örnekleme tekniği kullanılmış ve Ulubey Mahallesi'nde yaşayan on beş Suriyeli zorunlu göçmen bireyle görüşmeler yapılmıştır.

Belirlenen özellikteki katılımcılara ulaşmak için, Ulubey Mahallesi'nde yaşayan ve kendisi de Suriyeli olan, yaklaşık 3 yıldır araştırmacı ile aynı kurumda Arapça-Türkçe tercüman olarak görev yapan araştırmacının iş arkadaşı ile alana gidilmeye karar verilmiştir. Gerek referans/anahtar kişi olması, gerekse mahalleyi ve mahalleliyi çok iyi tanınması nedeni ile katılımcıların dışardan gelene kapalı olmasına rağmen, onların güvenleri kazanılmış ve mahalleli ve araştırmacı arasında "köprü" görevi üstlenen iş arkadaşı tercüman vasıtası ile görüşmeler yapılmaya başlanmıştır. Çalışmada "anahtar kişi" aracılığıyla mahallede çalışan dükkân sahibi ve çalışanları ile de iletişime geçilmiş ve görüşme yapılmıştır. Ayrıca mahallede yaşayanlar hakkında daha çok bilgi sahibi

olduğu düşünölen ve göçmen ağlarını kullanan katılımcılarla görüşmeler de gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda katılımcılardan toplanan verilerin kendini tekrarlamaya başladığı (doyum noktasına ulaşıldığı) düşünöldüğünde noktada görüşmeler sonlandırılmıştır.

Katılımcıların Özellikleri

Yapılan çalışmada, göç ve savaşın etkileri gibi konuları içine alan hassas konuların da olması nedeniyle katılımcıların duygusal durumlarına dikkat edilerek çalışma yürütölmüştür. Katılımcıların gizliliği konusunda GİGM ve Ankara İl Göç İdaresi Müdürlüğü'nden alınan izinler kapsamında katılımcıların adı, soyadı, etnik köken gibi sorulara yer verilmemiştir. Katılımcıların kendi adlarını kullanmadan katılımcılara K1'den başlayarak K15'e kadar kod verilmiş ve analiz sürecinde de bu kod isimler kullanılmıştır.

Çalışmada, araştırma evreni olarak Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı Ankara Altındağ Ulubey Mahallesi ve örneklem seçiminde ise amaçlı ve kartopu örneklem seçimi yöntemiyle Ulubey Mahallesinde yaşayan on beş Suriyeli zorunlu göçmen bireyle görüşmeler yapılmıştır. Çalışmada göç sürecinde kullandıkları ağların önemli olması nedeniyle arkadaşların aktif olduğu, ailenin aktif olduğu, aracı yapıların aktif olduğu ve kaçak ya da diğer yollarla gelen kişilere ulaşılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda 18 yaşından büyük 11 erkek, 4 kadın katılımcı ile görüşmeler sağlanmıştır. Katılımcılara ilişkin özellikler tabloda verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Konuşabildiği diller	Eğitim durumu	Medeni Durum	Çocuk Sayısı	Türkiye'ye geliş yılı	Türkiye'ye giriş Durumu	Ulubey Mahallesi'nde yaşam süresi
K1	Erkek	29	Türkçe-Arapça	Üniversite	Bekâr	Yok	2014	Yasal Olmayan	2016
K2	Kadın	26	Sadece Arapça	Ortaokul	Evli	4	2014	Yasal	2014
K3	Erkek	46	Arapça-İngilizce	Önlisans	Evli	3	2014	Kaçak	2016
K4	Kadın	71	Sadece Arapça	Okuma Yazma Bilmeyen	Evli	4	2014	Yasal	2014
K5	Erkek	34	Arapça-İngilizce	Üniversite	Evli	2	2015	Yasal	2015
K6	Erkek	28	Arapça-İngilizce-Orta seviye Türkçe	Üniversite	Evli	1	2015	Yasal	2017
K7	Erkek	23	Arapça-Türkçe	Ortaokul	Bekâr	1	2013	Yasal Olmayan	2014
K8	Erkek	26	Arapça-İngilizce-Orta seviye Türkçe	Üniversite	Bekâr	Yok	2014	Yasal Olmayan	2014
K9	Erkek	24	Arapça-Türkçe	Lise	Evli	1	2015	Kaçak	2018
K10	Kadın	39	Sadece Arapça	Ortaokul	Evli	1	2014	Yasal Olmayan	2019 Ocak'tan beri
K11	Erkek	37	Sadece Arapça	Ortaokul	Evli	2	2015	Yasal	2016
K12	Kadın	20	Arapça-İngilizce-Türkçe	Lise	Bekâr	Yok	2015	Yasal	2016
K13	Erkek	54	Sadece Arapça	Ortaokul	Evli	4	2014	Yasal	2014
K14	Erkek	44	Sadece Arapça	Okuma Yazma Bilmeyen	Evli	4	2014	Yasal	2014
K15	Erkek	32	Arapça-Türkçe	Ortaokul	Evli	2	2014	Yasal	2014

1.2.2. Veri Toplama ve Veri Analiz Süreci

Fenomenolojik araştırmada en önemli olan şey, araştırma için seçilen fenomene yönelik deneyim sahibi bireylerin olması ve bu bireylerin yaşadıklarını net bir şekilde ortaya koyabilmeleridir (Creswell,2018:150). Creswell'e (2018) göre veri toplama, ortaya çıkan araştırma problemlerine cevap verebilmek için nitelikli bilgiler toplamayı amaçlayan, birbiriyle ilişkili bir dizi faaliyet olarak ele alınabilir. Fenomenolojik araştırmanın kullanacağı çalışmada Creswell'e (2018:81) göre fenomenolojik araştırmaları yürütürken araştırmacı, araştırma probleminin fenomenolojik yaklaşıma uygun olup olmadığını belirler ve çalışmanın ilgilendiği fenomeni belirleyerek, bireylerin fenomenle ilgili yaygın ve ortak deneyimlerini anlamının önem arz ettiği, katılımcıların fenomeni nasıl algıladıklarını bütün yönleriyle betimlemeyi amaçlar ve veriler fenomen ile ilgili deneyimi olan bireylerle genellikle mülakat ve çoklu mülakatlar kullanılarak toplanmaktadır Sevcen ve Çilingiroğlu'na (2007:4) göre görüşme, nitel araştırmada en çok kullanılan veri toplama aracı olarak kullanılmaktadır.

Katılımcıların deneyimlerine, tutumlarına görüşmelerine ilişkin bilgi elde etmede kullanılan bu yöntemde incelenen konuyla ilgili olarak yapısal görüşmelerde ortaya çıkmayacak olan konuların derinlemesine detaylı anlaşılmasına ortam hazırlamakta olduğunu belirtmektedir.

Kümbetoğlu (2012), nitel yöntemin kullandığı görüşme ve katılımcı gözlem gibi niteliksel araştırma tasarımları ile 1990'lı yıllardan yana göç deneyiminin öznel gerçekliğini ortaya koymak hedefiyle yapıldığını belirtmektedir. Ayrıca göçmenlerin kendi eylemlerini ve daha geniş sosyal yapılarla kurdukları ilişkiyi katılımcı gözlemlerle inceleyerek araştırma alanında uzun süre zaman geçirilerek ve gözlemler yapılarak enformel sohbetlerle kişileri de araştırmaya katmaktadır. Göç hikâyelerine, yeni yerleşim yerlerini, bu sürecin güçlüklerini ve kullandıkları destekleri, önceki göç edenlerle bağlarını, göç sürecinin sosyal dünyalarına etkilerini göç eden bireylerin hissiyatları ve düşünceleri görüşmeler yoluyla elde edilir.

Fenomenolojik yaklaşımın kullanıldığı bu nitel çalışmada veri toplamak için yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Suriyelilerin göç ve yeni yaşam kurma süreçlerine ilişkin deneyimleri Suriyeli zorunlu göçmenler ile görüşme yapılarak elde edilmiştir. Ulubey'de yaşayan on beş Suriyeli zorunlu göçmen ile yeni yaşam kurma süreçlerinde kullandıkları ağlar ve göç endüstrisi ile ilgili veri toplamak için demografik bilgiler, göç süreci ve göç sonrası yeni yaşam kurma sürecinde, kullanılan ağlar ve kurulan ağlara ilişkin açık uçlu soruların yer aldığı yarı-yapılandırılmış mülakat formu hazırlanmıştır.

Fenomenolojik çalışmada; Moustakes'den (1994) araştırmacılar fenomenle ilgili deneyime sahip olan kişilerle yaptıkları görüşmeler sonucu veri elde ederek, bütün bireylerin fenomen ile ilgili deneyimlerinin özünü tanımlayan kapsayıcı bir betimleme ortaya koyarak, “neyi” ve “nasıl” deneyim ettiklerini ortaya koyar (Creswell, 2018:285). “Pinnegar ve Daynes'e (2007)göre, nitel araştırmada amaç -bazı durum araştırmaları dışında- elde edilen bilgilerin genellemesi değil özellikle spesifik açıklamanın

yapılmasıdır “ (Creswell,2018:157). Yapılan çalışmada, genelleme yapmak ve nedensel bir ilişki yakalamaktan öte, Suriyeli zorunlu göçmenlerin Suriye’den Türkiye’ye göç sürecinive Türkiye’ye yerleşme sürecini “nasıl” deneyim ettiklerini ve bu süreçte etkili olan legal ve illegal unsurları ortaya koymaktır.

Çalışmada görüşme formu elli bir sorudan oluşmaktadır. Görüşme soruları iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm sosyo -demografik bilgiler başlığı ve ikincibölüm ise Suriyeli zorunlu göçmenlerin göç etme ve yeni yaşam kurma süreçleri başlığından oluşmaktadır. Görüşme sorularının ilk bölümünde on dört soru yer almaktadır. İkinci bölüm ise otuz yedi sorudan oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların sosyo- demografik bilgileri ile ilgili sorular yer alırken ikinci bölümde yeni yaşam kurma süreçleri başlığı altında göç kararı alma ve göç süreçleri, yeni yaşam kurma süreçleri ve göç sonrası yaşamlarının nasıl olduğu, kullandıkları ağlar ve etkili olan kişi ve kurumları öğrenmeye yönelik sorular ayrıca Suriyeli zorunlu göçmenlerin neden Ulubey Mahallesi’ni seçtikleri, devletin ve sivil toplum kuruluşlarının hizmetlerinden nasıl haberdar oldukları, Türkiye’de karşılaştıkları sorunlarda nelere başvuracaklarını bilip bilmediği, legal/illegal unsurlardan herhangi bir yardım alıp almadıkları, herhangi bilgilendirme etkinliklerine katılıp katılmadıkları(korunma yöntemleri, kadına yönelik şiddet vb.), kendi aralarında komşuluk ilişkilerinin nasıl olduğu, Türkiye’de oluşan arkadaşlıklarının olup olmadığı, Suriye’de yakınların olup olmadığı, uzaktaki yakınları ile iletişimlerin devam edip etmediği, ritüellerini devam ettirip ettirmedikleri(cenaze, düğün vb.) ilgili sorular sorulmuştur.

Araştırmanın verilerini elde edebilmek amacıyla Ankara İl Göç İdaresi’ne Suriyelilerden veri toplanması için izin başvurusu yapılmıştır. Çalışma kapsamında Ulubey Mahallesi’nde Suriyeli zorunlu göçmenler ile ilgili yapılacak çalışma için dilekçe, araştırmanın konusu, amacını da belirten bir metin ve görüşme soruları ile birlikte başvuruda bulunulmuştur. Çalışma kapsamında GİGM ve Ankara İl göç İdaresi Müdürlüğü tarafından 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında 2014/6883 karar sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği 51 inci madde kapsamında gizlilik ilkesi hassasiyetin gösterilmesi ve çalışmaya konu olan kişi/aile

üyelerinden ad, soyad telefon, adres ve etnik gruba mensubiyet gibi hassas bilgilerin istenmemesi; çalışma sırasında ses/video kaydı alınmaması şartı ile gerekli izinler alınmıştır. Bu süreçte başvuru belgeleri ile Ankara İl Göç İdaresi ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nden konu ile ilgili izin süreci başladıktan sonra Kişisel Bilgileri Koruma Kanunu ve ses/video kaydı cihazı bulunmaması şartıyla gerekli izinler alınarak ilk olarak 7 Mart-30 Mart tarihleri arasında veriler için Ulubey Mahallesi'ne gidilmiştir. İlk görüşmeyi yapmadan önce mahallede bulunan Ulubey Polis Karakolu'na çalışma kapsamında alınmış olan izin belgeleri ile birlikte çalışma için bilgilendirme yapılmıştır. Sahaya gitmeden önce çalışmada göç sürecinde arkadaşların aktif olduğu, ailenin aktif olduğu, aracı yapıların aktif olduğu ve kaçak ya da diğer yollarla gelen kişilere ulaşılması hedeflenerek katılımcılarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bilgilerin kendini tekrarlamaya başladığı (doyum noktasına ulaşıldığı) düşünüldüğünde noktada görüşmeler sonlandırılmıştır.

Veri toplanması aşamasında görüşme soruları Türkçe hazırlanmıştır. Türkçe bilenlerle görüşmeler Türkçe yapılmıştır, ancak bu süreçte bilgi kaybı olmaması ya da yanlış anlaşılmanın önüne geçmek için Arapça bilen ve araştırmacı ile aynı yerde çalışan, göç ve göçmen konusunda deneyimli bir iş arkadaşı tercüman olarak tüm görüşmeler boyunca araştırmacıya eşlik etmiş ve gerektiği durumlarda görüşmenin yapılmasına katkı sağlamıştır. Türkçe bilmeyenler için ise doğrudan bu tercüman aracılığı ile görüşmeler Arapça yapılmış ve Türkçeye çevrilmiştir. Araştırmada, katılımcıların çoğunun Türkçe bilmemesi nedeniyle tercüman aracılığıyla görüşülmek zorunda kaldığı için dil sorunu çalışmada karşımıza çıkmıştır. Görüşmelerde tercümanın bulunması, araştırmacı ve katılımcı arasında üçüncü bir kişinin olması aslında geçerlik ve güvenilirlik sorunu oluşturabilecek bir durumdur. Ancak dil konusundaki sınırlılık tercümanın meslek olarak göç alanında hizmet veren bir kurumda tercüman olarak görev yapması ve aynı zamanda araştırmacının iş arkadaşı olması gibi nedenlerle bu geçerlik ve güvenilirlik sorununu asgariye indirdiği düşünülebilir. Katılımcıların tercüman olarak yardım eden kişiyi tanımaları kendilerini olabildiğince rahat hissetmelerine neden olmuştur. Tercüman olarak çalışmaya katkı sağlayan kişinin aynı

bölgede yaşayan ve araştırmacının da iş arkadaşı olması nedeniyle, araştırmacı-katılımcılar arasında güven ilişkisinin hızlı kurabilmesi açısından önemlidir.

Dil sorununun olması nedeniyle görüşmeler esnasında her bir görüşmenin Arapça-Türkçe çeviri olması nedeniyle görüşme sürelerinin uzun olmasına sebep olmuştur. Görüşmeler esnasında tercümanın aynı anda simultane çeviri yapması ve ses/video kaydının olmaması nedeniyle not tutulduğu için görüşme süreleri fazla olmuştur. Görüşmeler kadın katılımcıların ile evde, erkek katılımcılar ile ise Ulubey Mahallesi'nde "Suriye Çarşı" olarak geçen yerde bulunan dükkânlarda gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin en kısısı 1 saat, en uzununu 2,5 saat kadar sürmüştür.

Araştırmacının işinin göç alanında olması nedeniyle Ulubey Mahallesi'ne iş için birkaç defa Ulubey Mahallesi'ne gitmiştir ancak resmi kimlik dışında bu mahalleye tez çalışması için gitmiştir. Araştırmacını yaklaşık altı yıldır göç alanında çalışıyor olması nedeniyle Suriyeli zorunlu göçmenlerin yaşamlarını inşa etme süreci ve savaşın etkisi ile ilgili iş yerinde görüşmeler yapmış ve Suriyelilerin göç süreçleri ve yaşamları hakkında oldukça bilgi sahibidir. Buna rağmen tez kapsamında veri toplamak için Suriyelilerin yoğun yaşadıkları Ulubey Mahallesi'nde bulunması, onların birebir kendi doğal ortamlarında göçmenlik deneyimlerini gözlemlemesi masa başında ilgilendiği Suriyelilerin yaşamları hakkında daha detaylı bilgi sahibi olmasını sağlamıştır. Katılımcıların Suriye çarşı olarak tarif edilen yerde kendilerine özel tatlı, yemek ve içecekleri tanıtmaları ve kültürleri ile ilgili yeni bilgiler öğrenilmesi de araştırmacıya hem tezi açısından hem de göç alanında çalışıyor olması nedeniyle mesleki anlamda önemli katkılar sağlamıştır.

Araştırmacı olarak göç alanında çalışıyor olmam nedeniyle katılımcılarda beklenti oluşturmamak amacıyla kurum kimliğimin, araştırmacı kimliğimin önüne geçmesini istememenden kaynaklı kendimi yüksek lisans öğrencisi olarak tanıttım ve tez kapsamında veri topladığımı ve bu amaçla kullanacağımı belirttim. Bu kapsamda elde ettiğim verileri de sadece tez için kullandım, çalıştığım kurum da tıpkı diğerleri gibi

tezim yayınlandıktan sonra YÖK tezden tezime ulaşabilecek ve verilerin anonim yorumlarını görebileceklerdir.

Görüşmelerden elde edilen nitel verilerin değerlendirilmesi için nitel analiz programı MAXQDA12 kullanılmıştır. Bu program “araştırmacıya nitel metinleri sistematik olarak değerlendirmesi ve yorumlaması için yardım eden bir bilgisayar yazılım programıdır” (Cresswell,2018:203).

Aspers (2009), empirik fenomenolojinin yedi adımı başlığı ile araştırmacının nasıl çalışması gerektiğini yedi adım şeklinde açıklamıştır. Bu adımlar verinin nasıl analiz edileceğini ve nasıl sunulacağını içermektedir. Bu adımları referans noktası olarak aldığımızda bunların yalnızca empirik fenomenoloji için değil, nitel araştırma yaklaşımları için geçerli olduğunu belirtmektedir. Empirik fenomenolojide çalışmanın kurgulanması ve veri analiz için şu adımlar takip edilmelidir: “1.Araştırma sorusunu tanımlayın. 2. Bir ön çalışma yapın. 3. Bir teori seçin ve bunu çalışmanın referans şeması olarak kullanın.4. Birinci dereceden yapıları inceleyin 5. İkinci dereceden yapılar inşa edin. 6.İstenmeyen etkileri kontrol edin.7. Kanıtları bilimle (teorilerle) ilişkilendirin.” Araştırmacı devamlı olarak 1. ve 3. adımlar arasında ileri geri gideceğini belirtmektedir. Araştırmacının birinci adımda sorunun ne olduğuna karar vereceğini, hangi teoriyi kullanacağını karar için araştırmacının “oturarak kendi koltuğunda yapamayacağını” ve bulmak için araştırmacının alana girmesi gerektiğini belirtmektedir. Sorunun kendisi aynı zamanda, teori gibi değişebilir uygun ve kullanılabilir yöntemlerin ne olduğunu bulması için araştırmacının, insanlarla etkileşime girmesi gerektiğini belirtmektedir. Araştırmacı akademikve akademik olmayan metinleri okumalıdır, bunu yapmak araştırmacıya alana ait genel bir bakış açısı kazanmasını ve bu bilgiye dayanarak, araştırmacının teorileri şemaları olarak kullanmasını sağlamaktadır. Araştırmacılar araştırma sürecinde araştırma konusu dışında birçok veri çıkabileceğini sadece bir kısmı araştırma konusu ile ilgili olduğunu ve bu bilgileri araştırma kapsamında ayırt etmeleri gerektiğini belirtmektedir.

Bu kapsamda çalışmada alana ilişkin çalışmalar incelenmiş ve özellikle göç endüstrisi, ağlar teorisi ve sosyal sermaye konusunun Suriyeli göçü ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Bu eksenle alana gidilmiş ve veri toplanmıştır. Verilerin analizi için ise MAXQDA12 uygulaması kullanılmıştır. Analiz yapılırken önce birinci yapıları oluşturması açısından açık kodlama yapılmıştır. Yani katılımcıların ifadeleri doğrudan kodlanmıştır. Katılımcıların orijinal söylemleri üzerinden açık kodlama yapıldıktan sonra bunlar arasına benzerlik ve farklılıklara göre eksen kodlama yapılarak tema ve alt temalar oluşturulmuştur. En sonunda ise temalar literatür ve teoriler ile gözden geçirilmiştir. Literatüre ve teorilere uygun olanlar bu kavramlar altında temalaştırılmıştır. Buna uymayanlar ise orijinal söylemleri ile oluşturulan eksen kodlamadaki tema ve alt tema olarak kullanılmıştır. Çalışmada nitel software analiz programının kullanılmasının nedeni geçerlik ve güvenilirlik sorununu asgariye indirmektir. MAXQDA, programı ile araştırmacının katılımcıların ifadelerini temalaştırırken, bu temaların katılımcının ifadesine uygun olup olmadığı hem araştırmacı hem de danışmanı tarafından bir yargıcı sistemi ile defalarca kontrolü olanaklı kılmaktadır. İkinci ve üçüncü kişilerin, yargıcı sistem ile kontrolüne olanak veren program, katılımcıların ifadelerinin en güvenilir ve tutarlı şekilde temalaştırıldığına olan güveni arttırmaktadır.

2.BÖLÜM: KONUYA İLİŞKİN LİTERATÜR VE TEORİK ARKAPLAN

Çalışmada, Suriyeli zorunlu göçmenlerin göç süreçleri ve yeni yaşamkurma süreçlerinde kendi iç ilişkileri, bilgi ve destek aldıkları ağlar üzerinden yapılan literatür incelemesinde göç ile ilgili kavramlar çerçevesinde ilk olarak çalışma kapsamıyla ilgili göç kavramları ve göç türlerine ilişkin bilgi verilecektir.

2.1. GÖÇ VE GÖÇ TÜRLERİ

Suriye'den gerçekleşen göçün göç kuramları bağlamında değerlendirilmeden önce bu bağlamda uluslararası örgütler ve akademik yaşamda göç ve göç edenler kişi ya da kişilere ilişkin tanımlamalar ele alınacaktır. Bunlardan ilki olan göç kavramına ilişkin literatürde çok sayıda tanım yer almaktadır.

Uluslararası Göç Örgütü'nün yayınlamış olduğu Açıklamalı Göç ve İltica Hukuku Terimleri Sözlüğünde, göç, "bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde bir yerden başka bir yere gitmesi" olarak literatürde yerini almakta ve süresi, yapısı ve nedenlerinin ne olduğuna bakılmaksızın insanların yerlerini değiştirmelerinin sonucunu doğuran nüfus hareketleri bu kapsamda ele alınmaktadır. "Bu kavrama mültecilerin, yerinden edilmiş kişilerin, ekonomik göçmenlerin, aile birleşimi gibi ayrı amaçlarla hareket eden kişilerin göçü de dâhil" olmaktadır (Çiçekli, 2013: 39-40). Göç, çeşitli nedenlerle ve amaçlarla bireylerin yer değiştirmesi olarak ele alınmakta olup kapsamı geniş bir kavramdır. İçduygu, Sirkeci ve Aydınğün'e (1998, 216) göre de "göç, karmaşık ve uzun soluklu bir süreç olması nedeniyle kendi içinde farklılaşan birimleri içine alır. Farklı bilimsel disiplinlerin önemli araştırma konularından birini oluşturan göç, 'göç veren yerleşim birimi, göç eden kişiler ve göç alan birim' olmak üzere üç temel değişken çerçevesinde ele alınmaktadır."

Göçün çok dinamik ve karmaşık bir yapısı olması nedeniyle çok boyutludur. Bu bağlamda göç ve göçmen tipleri de farklı tanımlamalar altında kullanıldığı görülmektedir. Örneğin uluslararası göç, ekonomik göç, zorunlu göç gibi. Göç ve göç eden kişilerle ilgili tanımlamalar birbirini içine girmiş şekilde olarak net bir tanım yapmak mümkün değildir.

Göç eden kişileri tanımlarken göç kavramı gibi, uluslararası ölçekte evrensel olarak kabul gören bir “göçmen” tanımı olmadığını belirten Çiçekli (2013: 41) Birleşmiş Milletler’ in göçmen tanımını “ sebepleri, gönüllü olup olmaması, göç yolları, göçün düzenli veya düzensiz gerçekleşmesi fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamete eden birey” olarak tanımlamaktadır. Yapılan çalışmada da Birleşmiş Milletlerin göçmen tanımı esas alınarak Suriyelilerden bahsederken göçmen kelimesi kullanılacaktır fakat Türkiye’de bulunan Suriyeliler 22/10/2014 tarihli ve 29153 numaralı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliğiyle yasal statüleri geçici koruma statüsüdür.

Göç ve göç eden kişi ya da kişiler ile ilgili olarak farklı tanımlamalar ve kategoriler kapsamında ele alınan iç-dış göç; ekonomik-siyasi göç; transit-yerleşik göç, gönüllü-gönülsüz (zorunlu) göç/göçmen yasal-yasal olmayan göç/göçmen, vasıflı-vasıfsız göçmen, düzenli göç-düzensiz göç/göçmen gibi birçok kategori bulunmaktadır.

Gülpınar’a (2012: 57) göre bu kategoriler; “ amacı açısından ekonomik göç-ekonomik olmayan göç; göçü tetikleyen etmenler açısından gönüllü göç-gönülsüz göç; süresi açısından geçici göç-sürekli göç; son yerleşim yeri açısından transit göç-yerleşik göç; yasal statü açısından yasal (legal) göç, kaçak (illegal) göç ve göç edenin özelliği açısından vasıflı (beyin) göçü- vasıfsız göçü” akla ilk gelen belli başlı kategorilerden olup bunlar gibi birçok kategoriden oluşmaktadır. Göç eden kişi ya da kişiler göç etme ve karar süreçlerinde farklı kategorilerin içine girebilir. Bir kişi göç ederken göç etme nedeni, ekonomik göçmene ya da zorunlu olarak ülkesinden ayrılmak zorunda kalan sığınmacı/ mülteci kategorisinde yer alabileceken, göç ederken göç ettiği ülkeye illegal

(yasadışı) ya da legal (yasal) yollarla giriş yapmasına göre göre yasal göç/ kaçak göç kapsamında değerlendirecektir. İçduygu, Sirkeci ve Aydınğün'e (1998:216) göre de “göçü ve göç eden kişileri tanımlamada, göç olgusunun içerdiği farklı birimlerden/tiplerden yararlanır. Söz konusu tipler kapsamında, iç-dış göç, ekonomik-siyasi göç, sürekli-geçici göç, gönüllü-zorunlu göç gibi değişik göç tanımları yapılabilir.”

Göç ve göç eden kişi ya da kişileri tanımlarken çok fazla kategori çeşitliliği bulunmaktadır. Çalışma kapsamında Suriyeli zorunlu göçmenlerin ve göç süreçlerinin açıklanmasında kullanılacak tanımlamaların yer alması çalışma açısından önemlidir.

Kategorilerden ilk olarak dış göç/ iç göç kavramı ele alınacaktır. Bu kavramlarla ilgili olarak da birçok tanımlama bulunmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü'nün yayınlamış olduğu Açıklamalı Göç ve İltica Hukuku Terimleri Sözlüğünde şu şekilde ele alınmaktadır: İç göç kavramı (Internal Migration) “yeni bir ikamete sahip olmak amacıyla veya yeni bir ikametle sonuçlanacak şekilde insanların aynı ülkenin bir bölgesinden başka bir bölgesine göç etmeleri” olarak tanımlanmaktadır. İç göç geçici ya da sürekli olmasına göre değişebileceği gibi iç göçte ülke içinde yer değişimi olmakla birlikte göç eden kişi(ler) aynı ülke içinde kalmaya devam ederler (Çiçekli, 2013: 48). İç göç kavramını dış göçten ayıran temel nokta göç eden kişi ya da kişilerin daimi ya da geçici olarak yer değiştirmesinin kapsamıdır.

Uluslararası göç (International Migration) /dış göç kavramı ise “ kişilerin daimi olarak yerleşmek ya da belirli bir süre yaşamak üzere menşei ülkelerinden veya mutlak ikamet ettikleri ülkeden ayrılarak bir başka ülkeye geçici ya da kalıcı olarak gitmeleri” olarak tanımlanırken bu göçü iç göçten ayıran temel nokta “ uluslararası göçte konu olan birey ya da grupların uluslararası bir *sınırı geçmeleri*” olarak ele alınabilir (Çiçekli, 2013: 104). Çalışma kapsamında Suriyeli zorunlu göçmenlerin göçünde uluslararası göçte örnektir.

Uluslararası Göç Örgütü'nün 2013'de yayınlamış olduğu sözlüğe göre göç eden kişi(ler) belli nedenlerle geçici ya da kalıcı olarak yaşadığı ülke de yer değiştiriyorsa iç göç kapsamında ele alınırken herhangi bir ülkeden diğer bir ülkeye geçici ya da daimi olarak sınır geçerek göç ederse dış göç yani uluslararası göç kapsamında yer almaktadır. Kümbetoğlu'na (2012: 49) göre göçü sadece bir ülkeden ülkeye *sınırı geçip/geçmeme hareketi* olarak ele alarak değerlendirmek mümkün değildir. Uluslararası göç olgusunu ele alırken, göç edenlerin farklı nedenlerle göç etme kararı alması ve göç edenlerin birbirinden ayrı gruplar olmaları nedeniyle farklı bağlamlarda bu tarz hareketliliğin oluşmasıyla göçü sadece bir ülkeden ülkeye geçişi ifade eden *sınırı geçme hareketi* olarak ele alınmasını engellemektedir. Farklı boyutların birbiriyle nasıl ilişkilendireceği ve gerçek dinamiklerin neler olduğu konusunu ele almayı gerektiren bir olgu haline gelmesine neden olmaktadır.

Basit bir şekilde göç sürecini *sınırı geçme hareketi* olarak ele aldığımızda göç sürecine neden olan dinamiklerin ortaya çıkmasını engellemektedir oysaki göç edenlerin göç etme ve göç kararı alma süreçleri farklılık göstermektedir. Massey, Arango, Hugo, Kouaouci, Pellegrino, Taylor (1993), uluslararası göçün neden başladığını açıklamak için çeşitli teorik modeller önerildiğini ve sonuçta her biri aynı şeyi açıklamak istemesine rağmen, radikal biçimde farklı kavramlar, varsayımlar ve referans çerçeveleri kullanıldığını ifade etmektedir.

Göç eden kişi(ler) geçici ya da kalıcı olarak yaşadığı yerlerden ayrı nedenlerle ve amaçlarla göç etme kararı almaktadır. Göç etme süreçleri farklı nedenlere ve amaçlara dayanmaktadır. Castles & Miller 'e (2008) göre ekonomik olarak daha iyi bir hayatı elde etmek için yola çıkılan göçte ekonomik göç şeklinde tanımlanırken bu göçü gerçekleştiren kişi(ler) ekonomik göçmen şeklinde tanımlanmaktadır. Şenol Sert'e (2012:30) göre ekonomik göçmenler kastedilirken daha çok serbest iradeye sahip gönüllü göçmenler olarak ele alınırken, sürgün edilen mülteciler ve sığınmacılar ise gönüllü olmayanlar yani zorunlu göçmen olarak ele alınmaktadır. İçduygu, Erder ve Gençkaya'ya (2014: 102) göre de "göçle ilgili çalışmalarda sıkça yapılan 'gönüllü' ve 'zorunlu' göç ayrımının göçmenlerin göç ettikleri yerdeki yeni yaşamlarını

kurmalarında çok etkili olduğunu belirtmektedir. Özellikle dış göç söz konusu olduğunda bireyin kendi isteği ile göç etmesiyle, zorla göç ettirilmesinin ve terk ettiği ülkesiyle ilişki kurup kuramamasının çok farklı etkileri olabilmektedir. Bütün göç türleri zor olsa da, zorunlu göç, göçmenlerin en çok acı çektiği göç türü olarak özel bir öneme sahip” olduğunu belirtmektedir. İçduygu, Erder ve Gençkaya’ya (2014: 102) göre bu bağlamda bireyin kendi isteği ile göç etmesiyle ve göç etmek zorunda kalması farklı dinamikleri içinde barındırmaktadır. Castles & Miller (2008: 42-44) da bu noktada ekonomik olarak daha iyi bir hayatı elde etmek için yola çıkılan ekonomik göçmen ile mülteci ve sığınmacı olarak ülkeden ayrılanların göçmenlerin dinamikleri farklı olduğunu belirtmektedir. Mülteci ve sığınmacı olarak zorunlu göçe maruz kalan göçmen(lerin) ülkelerinde hak ihlallerine uğramış ve ülkelerindeki mevcut durumun yaşamlarını sürdüremez hale geldiği için ülkesinden ayrılmak zorunda kaldıklarını belirtmektedirler. Başka bir yerde daha bir hayat elde etme umuduyla yola çıkılan ekonomik temelli göç ile tehlikeli olduğu ülkeden zorunlu olarak ayrılan zorunlu göç arasındaki ayrımı yapmanın zor olduğunu ileri sürmektedirler. Hem ekonomik nedenlerle göç eden göçmen işçiler hem sosyal ve siyasal süreçler nedeniyle göç eden mültecilerin farklı koşullarda göç etme kararı almış olsalar da tüm göç hareketlerini küreselleşme ve modernleşmenin getirdiği semptomlar bağlamında ele alınması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Siyasi nedenlerle zorunlu göç yapan kişilerin hem de daha iyi hayatı elde etme umuduyla güdülenebildiğini belirtmektedirler. Bu bağlamda hem ekonomik temelli hem de siyasal temelli göçler arasında net bir ayrım yapmak zor olduğu üzerinde durulmaktadır.

İçduygu, Sirkeci ve Aydınğün (1998: 216) de göç, her ne kadar bireylerin kendi istekleri ile nedeniyle gerçekleştirdikleri bir hareket olabileceği gibi diğer yönden de bireylerin iradeleri dışında çok farklı etkenlerin zorlaması nedeniyle gönülsüz bir hareket de olabileceğinden söz etmektedirler. Göç konusundan bahsedildiğinde genellikle “gönülsüz, kendiliğinden ve çok çeşitli etkenlerin” olması nedeniyle gerçekleşen bir hareket olarak kabul görüldüğünü belirtmektedirler.

Bu noktada kendi iradeleri dışında farklı etkenlerin zorlamasıyla olan göç çeşidini tanımlamak için kullanılan zorunlu göç kavramı da göçve göç eden kişilerin isimlendirilmesi tanımında olduğu gibi farklılaşmalara neden olmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü'nün yayınlamış olduğu Göç ve İltica Hukuku Terimleri Sözlüğünde Zorla Göç (Forced Migration) olarak ele alınan zorunlu göç tanımı "Doğal ya da insan yapımı nedenlerden dolayı içerisinde yaşama ve refaha yönelik tehditleri de içeren bir zorlama unsuru bulunan göç hareketini tanımlamak için kullanılan genel terim" olarak ele alınmaktadır Çiçekli (2013: 123).

Şirin Öner (2012: 13-15) de uzun zaman önce göç çalışmalarında literatürde yer alan kavramlardan biri olan zorunlu göçün tarihine ilişkin ise farklı söylemler olsa da genellikle bunun çok eskilere dayandığını 20. yüzyılda savaşlar, krizler ve depremlerin artmasıyla birlikte zorunlu göç hareketlerin arttığı ve bu nedenle zorunlu göçle ilgili bilimsel çalışmalar artmaya başladığını ifade ederken zorunlu göçü "insanların hayatta kalabilme amacıyla çatışma, doğal afetler, kıtlık, salgın hastalık, etnik baskılar ile diğer toplumsal, iktisadi ve siyasal nedenlerle topluca yer değiştirmesi" anlamına geldiğini ve zorunlu göç kapsamına mülteci, sığınmacı ve yerinden edilmiş insanları da içine alan bir kavram olarak ele almaktadır.

BMMYK 2016'da mülteci ve göçmen kavramlarının ayrımı ile ilgili yayınlamış olduğu broşürde ³tanımlamalarla ilgili olarak sıkça karıştırılan ya da anlam karmaşasını engellemek adına soru ve cevap şeklinde bilgilendirici bir broşür hazırlamıştır. Hazırlanan broşürde göç alanında tanımlamalarda mülteci ya da göçmen kavramlarını kullanırken sözcük seçiminin önemli olduğu ifade edilmektedir.

BMMYK (2016) bu broşürde, "mülteciler zorunlu göçmen midir?" sorusuna cevap olarak zorunlu göç teriminin, "bazen sosyal bilimciler veya başkaları tarafından, uluslararası sınırları aşarak veya ülkeleri içinde yerinden edilme veya istek dışı yer

---

³https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/02/UNHCR_Refugee_or_Migrant_TR.pdf Erişim tarihi :01.06.2019

değiştirmenin birçok çeşidini kapsayan genel, erevesi belirlenmemiş bir terim olarak kullanıldığını” belirtmektedir. Örneğin evre felaketleri, çatışma, kıtlık veya geniş ölçekli kalkınma projeleri sebebiyle yerlerinden edilmiş kişilere değinmek için kullanıldığını ayrıca zorunlu göçün, yasal bir kavram olmadığı belirtilmektedir. BMMYK, mülteci ya da olan kişi ya da kişileri zorunlu göçmen şeklinde adlandırılması ve yerinden edilme şekillerini tarif ederken zorunlu göçmen olarak tanımlanmasının doğu olmadığını ve BMMYK’nin bu terimi kullanmaktan neden kaçındığını şu şekilde açıklamaktadır:

“ ‘Zorunlu göç’, yasal bir kavram değildir ve ‘güç’ kavramına benzer, evrensel kabul görmüş bir tanımı bulunmamaktadır. Birçok meseleyi kapsar. Diğer yandan ise, mülteciler uluslararası ve bölgesel mülteci hukukunda açık ve net şekilde tanımlanmıştır ve devletler onlara yönelik, iyi tanımlanmış hukuki yükümlülüklerini kabul etmişlerdir. Mültecilere ‘zorunlu göçmen’ olarak değinmek, gerekli dikkat ve özeni, mültecilerin belirli ihtiyaçlarından ve uluslararası camianın bu ihtiyaçları ozmek için kabul ettikleri hukuki yükümlülüklerinden başka taraflara doğru dağıtır. Karışıklığı engellemek için BMMYK, mülteci hareketlerine ve diğer yerinden edilme şekillerine değinirken ‘zorunlu göç’ terimini kullanmaktan kaçınır.”

Burada BMMYK’nın (2016) da belirtmiş olduğu gibi dikkat edilmesi gereken g alanında tanımlamalar yapılırken dikkatli kullanılması gerektiğidir. Örneğin: mülteci yerine göçmen ifadesinin kullanılması gibi. Mülteci olarak göç eden kişi ya da kişilerin ihtiyaçlarını ozmek için uluslararası ve bölgesel hukukta, mülteciler için devletlerin yapacağı yükümlülükler net bir şekilde tanımlanmıştır. Devletlerin bu alanda ihtiyaçların ozm için kabul ettiği yükümlülükleri yerine getirilmemesine sebep olacağı noktası gözden kaçırılmamalıdır. Bu iki farklı g süreci yaşayan kitlenin isimlendirilme süreci aynı olduğunda, yaşanan sürecin de aynı olduğu düşünülecektir. Oysa göçmenlik ve mültecilik birbirinden ayrı g süreçlerini içermektedir.

Çalışma kapsamında Suriyeli zorunlu göçmenlerin ve g süreçlerinin açıklanmasında kullanılacak tanımlamalardan olan düzenli g(men)-düzensiz göç(men) kavramı ile ilgili tanımlamalara yer verilecektir.

İçduygu, Erder ve Gençkaya'nın (2014) ilk olarak düzensiz göç/ düzensiz göçmen kavramları ile ilgili olarak tanımlamalara ve bu konudaki bakış açılarına yer verildikten sonra Türkiye'de olan ve göç meselesiyle ilgili sınıflamanın ikincisi olan düzenli göç/düzenli göçmen kavramına geçiş yapılacaktır. Türkiye'de olan ve göç meselesiyle ilgili sınıflama yapan İçduygu, Erder ve Gençkaya (2014: 223) ikili bir ayırım yapabileceğini, bunlardan ilki olarak daha çok "illegal" yani "yasadışı" olarak ülkemize giriş sağlayan mekik göçü, başka ülkeye geçiş için transit göç, sığınmacı ve mülteci durumlarını içine alan göç hareketlerini tanımlamak için kullanılan düzensiz göçtür (İçduygu, Erder ve Gençkaya, 2014: 223).

Göçle ilgili literatürde terminolojik olarak farklılık gösteren kavramlardan biri olan düzensiz göç/düzensiz göçmen kavramıdır.

Yasal statü açısından göç edeceği ülkeye giriş yaparken Gülpınar'a (2012: 57) göre yasadışı yollardan girerse kaçak göçün gerçekleşmesi olarak tanımlamaktadır. Şemşit (2018), Avrupa Birliği (AB) belgelerinde yasadışı göç ifadesi kullanılmasına rağmen göçmen odaklı bakış açısına sahip kuruluşlar (örneğin Uluslararası Göç Örgütü) ve bu alanda göçmen odaklı çalışma yapanların yasadışı göç yerine düzensiz göç ifadesini kullanmayı tercih ettiğini belirtmektedir. Bu bağlamda "kaçak göçmen" Çiçekli (2013: 60) "bir başkasına parasal ya da maddi kazanç sağlayarak tabiiyetine veya daimi ikamet iznine sahip olmadığı bir devlete yasadışı yollardan giren göçmenleri" tanımlama da kullanılmıştır. Çiçekli (2013), "yasadışı" kavramının "suçla ilgili bir anlamı olması nedeniyle ve göçmenlerin insanlığını göz ardı etmesi nedeniyle "yasadışı" kavramından ziyade "düzensiz" ifadesinin tercih edildiği" belirtilmektedir.

Uluslararası Göç Örgütü (2013) de yayınlamış olduğu sözlüğe bakıldığında düzensiz göç konusunda açık veya genel kabul gören bir tanım olmadığını ve " gönderen, transit ve kabul eden ülkelerin düzenleyici normlarının dışında gerçekleşen hareketlilikler olduğunu ve hedef ülkeler açısından, göç düzenlemeleri uyarınca gerekli olan izin veya belgelere sahip olmadan bir ülkeye giriş yapmak veya bir ülkede kalmak veya çalışmak"

anlamına geldiğini belirtmiştir. Düzensiz göçmeni ise “ yasadışı giriş, giriş koşullarının ihlali veya vize geçerlilik sürelerinin sona ermesi nedeniyle transit ülkede veya ev sahibi ülkede herhangi bir hukuki statüden yoksun olan kişi” olarak tanımlamaktadır. Bu terimin ayrıca ülkeye transit ya da ev sahibi ülkeye yasal giriş yapmış şekilde olsa da izin verilen kalış süresini aşan kişileri de içine aldığı belirtilmektedir. Ayrıca kaçak göçmende olduğu gibi burada da aynı şekilde “yasadışı” kavramının “suçla ilgili bir anlamı olması nedeniyle ve göçmenlerin insanlığını göz ardı etmesi nedeniyle ‘yasadışı’ kavramından ziyade ‘düzensiz’ ifadesinin tercih edildiği” belirtilmektedir (Çiçekli, 2013: 31). Abadan-Unat, (2002: 305) de illegal ya da belgesiz göçmen olarak tarif ettiği bu grubu bir ülkeye gerekli izin ve belgelere sahip olmadan giren kişilerden oluştuğunu belirtirken ayrıca bu kişilerin ve korunmasız ve en fazla sömürülen kişiler olduğunu ileri sürmektedir.

Düzensiz göç kapsamında ele alınan “illegal”, “yasadışı” göç, “kaçak” göç olarak da tanımlanması yapılırken çalışmacının durduğu nokta önemlidir. Kümbetoğlu ‘na (2012:55) göre de her göç edeni kapsamayan tanımlardan ve etiketlemelerden, klişelerden, alışıldık ancak anlamı net olmayan sözcükler kullanmamak açısından dikkat edilmesi gereken hususlardır. Örneğin; göçmen, yabancı, kaçak, yasadışı kavramlar her birey için farklı anlamalara gelebilmekte ve ayrı çağrışımlara sebep olabilmektedir. Günümüzde hangi göçe gönüllü denmesi hangi göçe zorunlu denileceği çok muğlak, benzer olarak var olan tanımların göç edenleri ne kadar kapsadığı ve kullanılan kavramların gerisindeki anlam yükü algılayacak olanlar açısından düşünülerek seçilmedi.

Göç olgusu yapısı gereği karmaşık bir yapı olması nedeniyle bu alanda kullanılan kavramlar konusunda dikkatli olunması ve insan hakları çerçevesinde bağlı kalınarak tanımlamaların kullanılması gereken bir alandır.

Düvell (2006), genellikle düzensiz göçle alınan bir diğer kavram olan transit göç kavramının 1990’lı yıllarda kullanılmaya başlanan transit göç kavramının da

uluslararası hukuk kapsamında tanımlanmadığını belirtmektedir. Göç yolculuğunda hedef ülkeye göç etme aşamasında ara duraklardan biri olduğunu ve henüz göç eden kişi ya da kişilerin hedef ülkeye ulaşamadığı ve bitmemişliği ifade ettiğini belirtmektedir (Şirin Öner, 2012: 17). Transit göç kapsamında gelen kişi ya da kişiler geldikleri transit ülkede geçici olarak gelerek hedef ülkeye ulaşmayı bekleyen kişilerdir. Düzensiz göç kavramının göç literatüründe zıt anlamlısı olarak kullanılan düzenli göç hareketini ele aldığımızda İçduygu, Erder ve Gençkaya (2014: 223) yasal şekilde Türkiye'ye giriş sağlayan "kayıtlı" göç hareketlerini tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu daha çok Türkiye'ye çalışmak için ya da eğitim görmek amacıyla gelen kişilerin kendisi ve ailelerinden oluşmaktadır. Düzenli göç genellikle düzensiz göçün tersi olarak konumlandırılmaktadır. Düzenli göç; ülkelerin vize politikaları kapsamında yasal şekilde giriş yapan, amacı açısından çalışmak için ya da eğitim görmek amacıyla gelen kişilerin ve ailelerini içine almaktadır.

2.2. AĞ TEORİSİ (İLİŞKİLER AĞI)

Ağ teorisini açıklamadan önce uluslararası göç ve göç alanındaki kuramların tarihsel gelişimi hakkında kısa bir bilgi verilecektir.

Bijak'e göre (2006:3), uluslararası göç çok karmaşık ve çok boyutlu bir fenomen olmasından dolayı uluslararası göçün nedenlerini inceleyen farklı bilim dallarına dayanmakta ve coğrafya, ekonomi, istatistik, sosyoloji, siyaset bilimi gibi farklı bilim dallarını içine alarak disiplinler arası bir boyut kazanmıştır. Bijak (2006) bu noktada uluslararası göç olgusunun karmaşık yapısı nedeniyle farklı disiplinlere konu olduğunu belirtirken, bu bağlamda Massey vd.'ne (1993:432) göre de uluslararası göçün neden başladığını açıklamak için çeşitli teorik modeller önerildiği ve sonuçta her birinin aynı şeyi açıklamak istemesine rağmen, radikal biçimde farklı kavramlar, varsayımlar ve referans çerçeveleri kullanıldığını belirtmektedir. Massey vd.'ne (1993) göre de uluslararası göç süreci ile ilgili yapılan göç çalışmalarında literatürde farklı kuramsal modeller çerçevesinde farklı tanımlamalar ve farklı bağlamlarda ele alınmaktadır. Bu

bağlamda Bijak (2006), uluslararası göçün nedeni ile ilgili çok çeşitli yaklaşımlar olmasından kaynaklı, önceden mevcut incelemelerin kapsamlı bir gözden geçirilmesi ve mevcut analizlerin eleştirel analizinin yapılması gerektiğini ifade etmektedir.

Uluslararası göç teorilerinin güncel bir değerlendirmesini gözden geçirdiği çalışmada, Moroawska (2007) uluslararası göçü tetikleyen ve sürdüren mekanizmaları açıklayan modellerin makro ve mikro olarak sınıflandırarak incelenebileceğini belirtmektedir. Makro teorilerde; itme ve çekme modeli, bölünmüş işgücü piyasası teorisi, dünya sistemi teorisi ve politik ekonomi modelini makro düzeyde açıklayıcı yaklaşımlar olarak ele almaktadır. Mikro düzeyde ise neoklasik ekonomik teorisi (rasyonel seçim) , insan sermayesi teorisi, yeni göç ekonomisi, göç ağı teorisi ve kümülatif nedensellik modelleri olarak ele almaktadır (Şenol Sert, 2012: 29). Makro yapılar ile ilgili olarak Castles ve Miller (2008: 36-37), makro yapıların büyük ölçekli kuramsal nedenlere vurgu yaptığını ve uluslararası ilişkiler, göç alanındaki kanunları, yapıları ve uygulamaları içine aldığını belirtirken mikro yapıların ise göç sürecinde yaşanan sorunlarla başa çıkmak için göçmenler tarafından geliştirilen enformel toplumsal ağlar olarak tarif etmektedir. Mikro yapıların sosyal ağlara, göçmenlik deneyimlerine ve göçmenlerin düşüncelerine odaklandığını, mikro yapılarla makro yapıların birbirinden bağlantısız olmadıklarını ‘ara yapılar’ diye adlandırılan aracı mekanizmalarla birbirine bağlantılı olduğunu ileri sürmektedir.

Göç olgusunun tarihsel olarak eskilere dayanması nedeniyle bu alanda çalışmalar yapılmakta olup göç alanında kuramsal modeller geliştirilmiştir. Abadan-Unat (2006: 5) uluslararası göç hareketlerinin son yarım yüzyıldır demografik açıdan milyonlarca insanı etkileyen yapısı nedeniyle bu alanda çalışmalar yapıldığını belirtmektedir. Tarihsel olarak göç hareketleri ile ilgili kuramların gelişim çizgisi ele alındığında, 19. yüzyılda iç ve dış göç hareketini ilgili olarak tek ve kapsamlı bir kuramla açıklama çabası 20. yüzyılda farklı kavramlar ve farklı analiz biçimleri kullanarak kuramsal modeller geliştirmeye yerini bırakmıştır (Abadan-Unat, 2006: 5). Akbaş da aynı şekilde (2012: 349) “20. yüzyılım son çeyreğinde sosyal bilimlerde ortaya çıkan paradigma

kaymasıyla, özneye yönelen göç çalışmaları; göçmeni, onun yaşam alanını, ilişkilerini ve öznelliğini keşfettiğini” belirtmektedir.

Ağ kuramıyla ilgili literatüre bakıldığında bazı yaklaşımlar göçmenlik deneyimlerine odaklanması nedeniyle salt mikro yapılar bağlamında değerlendirirken bazı yaklaşımlar hem makro hem mikro yapıları bir arada alan bir yaklaşımla ele almaktadır. Moroawska (2007) uluslararası göçün nedenlerini açıklayan modellerde ağ teorisini mikro düzeyde açıklayıcı yaklaşımlar kapsamında ele almasına rağmen Gold’a (2005) göre ağ yaklaşımlarının, hâkim neoklasik ve dünya sistemleri gibi yaklaşımlardan daha iyi bir donanıma sahip olduğu ağ tabanlı yaklaşımların sınırları aşan bir dizi karma etnik, ailevi ve toplumsal ilişkilerde ortaya çıktığını, hem makro hem mikro faktörleri göz önüne bulundurulmasını gerektiğini belirtmektedir. Gold (2005) ilişkiler ağı ya da ağ kuramını mezo (orta) düzeyde hem makro hem de mikro süreçleri bir arada ele alan bir göç kuramı olarak ele almaktadır. Akbaş da (2012) uluslararası göçle ilgili öne çıkan ağ kuramı yaklaşımı göçmenler arasındaki dayanışma ve örgütlenme dinamiklerine odaklanarak rasyonel seçim ve dünya sistemleri gibi salt mikro ve salt makro bakış açısıyla bakan bakış açılarını ret ederek göçmenler arasındaki hemşirelik ağlarından, dini cemaatleri, sivil toplum örgütlenmelerini içine alan örgütlenmenin dinamiklerini geniş bir bakış açısıyla ele alarak göçe dair orta düzey açıklamalar getirmişlerdir. Abadan-Unat, (2006: 3-4)’te Alejandro Portes’ten alıntı yaparak “tek bir büyük kuram” yoktur diyerek, Portes’e göre mikro ve makro düzeydeki analizler “birbirinin yerini tutmamaktadır.” Bu analizler yerine göç kuramları “uluslararası göçün kaynakları, akımları, istihdam biçimleri ve göçmenlerin sosyo-kültürel uyumları “olmak üzere dört ana öge çerçevesinde geliştirilmelidir. Göç alanında ” ortaboy” kuramların belli alan ya da konuları içermesi bakımından makro düzeydeki genel ve dolayısıyla fazla bilgi vermeyen kuramlarla karşılaştırıldığında daha fazla aydınlatıcı olduğunu ileri sürmektedir. Gold (2005), Abadan-Unat, (2006: 3-5)’te Alejandro Portes’ten alıntı yaptığı kısım ve Akbaş (2012) göç teorilerinin hem makro hem mikro faktörleri göz önüne bulundurulmuş meso (orta boy) kuramların salt makro ve salt mikro açıklayan kuramlardan daha kapsayıcı olduğunu belirtmektedirler.

Gold (2005) göçmenlerin yaratıcı ve becerikli olduğunu ancak bazen aşılmaz engellerle karşılaştıklarını dolayısıyla göçü özne ve yapı tarafından şekillendiren ortak bir süreç olarak ele almaktadır. “Uluslararası göç aynı zamanda ‘zaman ve mekân’ açısından etkilenmekte ve sürdürülebilirliğini artırmaktadır. İlişkiler ağı kuramı, göçün bu yönünü aydınlatmaya çalışmaktadır ” (Abadan-Unat, 2002: 18). “Ağ kuramıyla göçmenin insani ve toplumsal bağlarına odaklanan göç kuramı, göçmenin göç ettiği ‘mekân’ı dönüştürdüğü ‘alan’lara ilgi duymaya başlamış ve bu yeni bakış açısı, bizim göçü tüm boyutlarıyla, disiplinler arası bir bağlamda okumamızı sağlamıştır” (Akbaş,2012: 349).

Ağ kuramı göç süreci ve göçmenlik deneyimlerinin daha iyi anlaşılması açısından önemli bir model olmakla birlikte Vural (2007:15), göç çalışmalarında aktörler arasındaki bilgi paylaşımı ve göçü kolaylaştıran unsurlar olması nedeniyle ağların önemli olduğunu belirtirken Gold (2005) da göçmen ağlarının ilişkisel olduğunu geniş bağlamlarda -akrabalık grupları, toplulukları, ekonomik faaliyetler ve ulus devletler gibi - menşei ülke ve hedef ülkelerinde bağlantıların sürdürülmesi ve göçmenlerin konumlarını ele alması açısından uluslararası göç alanında göçmenlik ve etnik topluluklar üzerine yapılan araştırmacıların sosyal ağların incelenmesini değerli bulduğunu belirtmektedir.

Yaman’a (2016: 101) göre ağbağ kuramı, göçmenlerin göç etme kararını alma süreçleri ve yeni yaşam kurma süreçlerinde hayata tutunma pratiklerinin nasıl olduğunu ve göç etme kararı alırken nereye gideceklerini kararlaştırırken kendi topluluklarıyla ilgili kurduğu ilişkiyi ve göç edilen ülkelerde yaşayan akrabalar, arkadaşlar ile kurulan bağlantıyı incelemektedir.

Uluslararası Göç Örgütü (IOM), 2003 yılında yazmış olduğu World Migration 2003 isimli raporda, sosyal ağlar ile ilgili bölümde Massey’in göç ağını, göçmenlerin aileleriyle, arkadaşlarıyla veya kendi ülkelerinde kalan vatandaşlarıyla etkileşime girdiği kişilerarası ilişkilerin bir bütünü olarak tanımlama yapmaktadır. Kullanılan ağların bilgi alışverişi, finansal yardım, bir iş bulmada yardımcı olmayı ve diğer yardım

türlerini kapsayabileceğini belirtir. Bu etkileşimler maliyetleri ve doğal riskleri azaltarak göçü kolaylaştırır. Ağlar aracılığıyla, göç kanallarının kurulması ve sürdürülmesinin önü açılır, göç ağları göçmenlere çok çeşitli destinasyonlar ve faaliyetler sunabildiğini ve bazı enformel ağların, göçmenlerin seyahatlerini finanse etmelerini, bir iş bulmasını ve hatta bir konaklama yeri bulmalarını sağlamaları yönünden olumlu etkileri vardır (IOM, 2003: 14).

Sosyal ağların sağladığı avantajları tarif ederken Massey vd. (1993), “azalan masraflar ve azalan riskler” kavramına atıfta bulunmaktadır. Belgesiz bir şekilde başka bir ülkeye göç etmek hedefleniyorsa bu sürecin pahalı bir süreç olduğunu ve bu maliyeti göç edecek kişilerin sosyal ağlar kullanarak hedef ülkedeki aile, yakınlar ve arkadaşları aracılığıyla maliyetin daha aza inmesine sağladığını ileri sürmektedir. Bu ağların varlığı göç sürecinde olumlu bir şekilde katkı sunmakta ve diğer göçmenler için, göç karar verme sürecinde potansiyel göç edeceklere fırsatlar sunmaktadır (Massey vd. 449).

Göçmenlerin göç edecekleri hedef ülkede sosyal ağların olması göç süreci ve yeni yaşam kurma sürecinin daha az maliyetle gerçekleşmesini sağlarken Massey v.d. (1993), *azalan maliyetler/masraflar* kavramını bilimsel literatürde kullanmışlar, ilk olarak yeni bir yere göç edenlerin destek alabileceği hiçbir sosyal ağın olmaması nedeniyle ilk gidenler için göç özellikle başka bir ülkeye belgesiz yapılıyorsa pahalı bir süreç olduğunu belirtmektedir. İlk göçmenler gittikten sonra geride göç etmeyi hedefleyen akrabalar ve arkadaşlar için göçün potansiyel maliyetleri oldukça inmesine sebep olmaktadır. Akrabalık ve dostluk ilişkilerinin yapılarının doğası gereği her yeni göçmen hedef bölgede sosyal ağlar aracılığıyla sosyal bağları olan bir grup insan yaratmaktadır. Göçmenler kaçınılmaz olarak göçmen olmayanlarla bağlantılıdır, ikinci grup göçmenler göç ettikleri yerde yardım almak için akrabalık ve dostluk ilişkilerindeki örtük yükümlülüklerle fayda sağlarlar. Göç kendi kendini sürdürebilir hale gelebilir çünkü her göç eylemi kendisini sürdürmek için gereken sosyal yapıyı oluşturur. Her yeni göçmen bir dizi arkadaş ve akraba için devam eden bir sonraki göçün maliyetini düşürmekte ve diğer ülkelerde bağlantıları olan insanların bir kısmını

göç etmeye teşvik etmekte ve bu sürecin bu şekilde devam edeceğini ileri sürmektedirler. Bu da başka ülkede bağları olan insan kümesini genişleterek sırayla yeni bir küme için maliyetleri düşürmektedir. Abadan-Unat' a (2002:18-19) göre de yabancı bir ülkeye ilk kez giden göçmenler, özellikle illegal yollardan gitmeleri halinde, yardım alabilecekleri bir ilişkiler ağı olmadığında, yüksek meblağdaki masrafları göze almak zorundadırlar. Ancak onları izleyen her yeni göçmen soydaşlık ve dostluk esasına dayanarak destek görebileceği için, göç masrafları azalmaktadır. Böylece göç hareketi sınırsız bir şekilde sürdürülmektedir.

Abadan- Unat'ın burada belirttiği nokta Massey vd. (1993) “azalan masraflar” kavramında da bahsetmiş olduğu gibi daha önceden giden akraba ve dostlukların olması göç sürecindeki maliyeti düşürmekte ve göç hareketi kendi içinde devam eden bir döngü haline getirmektedir. Massey v.d. (1993) ve Abadan-Unat, (2002) ilk olarak yeni bir yere göç edenlerin herhangi bir sosyal ağa sahip olmamaları nedeniyle göçün maliyetinin yüksek olduğunu fakat ilk kez gidenlerden sonra gidecekler olanlar için maliyetlerin düştüğünü belirtmektedirler.

Massey, Durand ve Malone (2002), 1990'larda Meksika'dan ABD'ye göç edecek göçmenlerin sınırlarda sınır güvenliği nedeniyle, sınır geçişlerindeki ücretlerde artışların yaşanmasıyla ilgili yazdıkları raporda, bu süreçte göç sürecini finanse etmek için daha çok ABD'de bulunan arkadaşlara ve ailelere güvenme eğiliminde olduklarını ve büyük bir göçmen ağının olasılığını artırdığını belirtmektedirler.

Massey vd. (1993), Abadan-Unat (2002) ve Massey, Durand ve Malone (2002) göç edecek olan potansiyel göçmenlerin ağlar aracılığıyla göç sürecindeki maliyeti düşürmek ve finanse etmek amacıyla ağlardan destek aldığını belirtmektedirler.

Göçmenlerin göç edecekleri hedef ülkede sosyal ağların olması göç süreci ve yeni yaşam kurma sürecinin daha az maliyetle gerçekleşmesini sağlarken aynı zamanda daha

az riskle karşılaşmalarını sağlar. Massey v.d. (1993), *azalan riskler* kavramını kullanmaktadır. Gidilecek hedef ülkede göçmen ağları gelişmişse göç etmek isteyen potansiyel göçmenler için göçü hem güvenli hale getirdiği gibi hem de güvenilir bir gelir kaynağı haline getirmektedir. Maliyetlerin inmesine sebep olan ağların gelişmesiyle kuramsal olarak büyük oranda risklerin azaltmasıyla açıklamaktadır. Ağların varlığı ile ileri bir zamanda karar vericilerin göç etme yönünde karar verme olasılıklarını büyük ölçüde arttırdığını ileri sürmektedirler (Massey vd. 1993: 449).

İlk defa bir yere göç edenlerin göç ettikleri yerde sosyal ağa sahip olma imkânları olmaması nedeniyle Massey, Goldring ve Durand (1994) çalışmalarında ilk göçmenlerin genellikle aşağı sınıftan geldiğini ve göç ettikleri yerde daha fazla riskle karşı karşıya kaldıklarından bahsetmektedirler. Daha sonra gelen göçmenler, sosyal ağlara sahip olanların istihdama erişim ve yardım sağlamak amacıyla eski göçmenlerle bağlantılar kurarak yolculuğun maliyetini ve riskini büyük ölçüde azaltarak gelecek göçmen adayları için göçün çekiciliğini ve fizibilitesini artmasına ve sosyal ağlara sahip olan kişilerin ağlar aracılığıyla daha da göç etmelerine neden olduğunu ileri sürmektedirler. Sosyal ağlar aracılığıyla göçlerde *maliyetin düştüğünü ve risklerin önemli ölçüde azaldığından* bahsedilmektedir. Vertovec (2002) de ağ kuramının ücret farklılıkları veya devletlerin istihdam politikalarına rağmen göçün sürekliliğini anlamamızda yardımcı olduğunu belirtmektedir. Göçmenlerin gidecekleri yerleri seçmelerinde sosyal ağlara sahip olmaları nedeniyle göçün neden olduğu “masraflar” ve “riskler” azalması nedeniyle ücret farklılıklarının önemini kaybettiğini ve göç kararı verirken gidilecek yerin seçiminde belirlenmesinde ve göç kararında ilişki ağının önemli olduğunu belirtmektedir.

“... İnsanlar basitçe dünyanın etrafına bakıp, nereyi seçip gitmek istediklerine soyut olarak karar veremezler. Göç riskli olabilir ve çoğu potansiyel göçmenler göç edecekleri zaman riskleri azaltma arayışındadırlar ve o nedenle onlara yardım edebilecek bireylerin ve kuruluşların var olduklarını bildikleri yerlere gitmeyi tercih ederler...”
(Bartram vd., 2017: 207-208).

Massey vd. (1993), Massey, Goldring ve Durand (1994), Bartram vd. (2017), Vertovec’e (2002) göre göç etmeyi düşünen bireylerin, göç edecekleri yerde yardım ve

destek sağlayacak bağlantıların olması göç etmeyi düşünenler göç etmeye karar verme olasılıklarını ve göçün çekici hale gelmesine neden olduğunu belirtirken ayrıca Massey, Goldring ve Durand (1994), Bartram vd. (2017), Vertovec'e (2002) ağların olması nedeniyle göç edilecek yerin neresi olacağını belirlemede etkili olduğunu belirtmektedirler. Massey vd.(1993) ve Massey vd.(1994), Vertovec'e (2002) çalışmalarında gidilecek ülkede ağları olan kişiler için ağlar aracılığıyla göç sürecinin hem yolculuğun maliyetinin ve hem de risklerinin azaldığından bahsederken Bartram vd (2017), risklerin azalmasına değinmektedir.

Massey v.d. (1993), *azalan maliyetler/masraflar* kavramında, ilk olarak yeni bir yere göç edenlerin destek alabileceği hiçbir sosyal ağın olmadığı için ilk gidenler için göç özellikle başka bir ülkeye belgesiz yapılıyorsa pahalı bir süreç olduğunu ve Massey, Durand ve Malone (2002), 1990'larda Meksika'dan Amerika Birleşik Devletleri (ABD) 'ne göç edecek göçmenlerin sınırlarda sınır güvenliği nedeniyle sınır geçişlerindeki ücretlerde artışların yaşanmasıyla ilgili yazdıkları raporda, bu süreçte göç sürecini finanse etmek için daha çok ABD'de bulunan arkadaşlara ve ailelere güvenme eğiliminde olduklarını ve göçmen ağının bu noktada önemli bir role sahip olduğu noktasında durulmuştu bu bağlamda Espinosa ve Massey (1997) de Meksika'dan ABD'ye göç eden göçmenlerin ilk seyahatlerini herhangi bir belge olmadan yaptıkları için daha riskli ve masraflı olduğunu belirttikleri sosyal raporda, sosyal ağların maliyetleri azaltmadaki rolüne vurgu yapmaktadırlar. Yeni göçmenler kullandıkları sosyal ağlar ile sınırı geçerken geçmiş dönemde göçmenlik deneyimi olan akrabalarla iletişime geçerek böylece tercih edilen ve gizli yollardan giriş şekillerini öğrenme imkânı bulduklarından ve geçmiş dönemde göçmenlik deneyimi olan akrabalar aracılığıyla kaçakçılarla iletişimi daha kolay kurabildiklerinden bahsedilmektedir. Eski göçmenlerle iletişim kurarak sınırdan geçmenin tehlikelerini azaltmada etkili olduklarını belirtmektedir. Geçmiş dönemde göçmenlik deneyimi olan akrabalar/yakınlar göçmenlerin sınır ötesi geçişi için "çakallar" ya da kaçakçıları ayarlayabilirler bu geçici olarak ev sahipliği ile barınmayı sağlayabildikleri gibi finansal olarak yeni göçmenlere yardım edebilirler.

Massey, Durand ve Malone (2002) gibi Espinosa ve Massey (1997) de sınır geçişlerinde sosyal ağların etkisinin önemi üzerinde durmaktadırlar. Meksika'dan Amerika'ya belgesiz olarak geçişlerle ilgili hazırladıkları raporda geçmiş dönemde aynı göç güzergâhı üzerinden giden akrabaların olması kaçakçılarla daha kolay yoldan iletişim kurmalarını sağladığını belirtmektedirler. Daha önce bunu deneyimleyenlerle iletişim kurmaları ayrıca sınırdan geçişin getirdiği risklerin daha aza inmesinde etkili olduğunu vurgulamışlardır. Castleve Miller'e (2008) göre de göç hareketi başladıktan sonra hareket oluşturulduğunda potansiyel göçmenlerin 'işlek yolları' kullanıldığı noktasına değinmektedir. Stahl'e (1993) göre aile bağlantıları göçü mümkün kılan kültürel ve finansal sermayeyi de sağlar. Tipik bir göç zinciri, genç bir öncünün (genellikle erkek), ilk gidişiyile başladığını ve bu hareket oluşturulduğunda potansiyel göçmenler tarafından 'işlek yolların' kullanıldığından bahsetmektedir. Stahl'e (1993) göre genellikle tek başına giden genç bir erkeğin hedef ülkeye gitmesiyle başlayan süreç Castleve Miller'e (2008) göre göç bölgesinde yer alan akrabalarından ve arkadaşlarından yardım alınmasıyla kalma süresinin uzamasıyla birlikte ilk göçmenlerin eşlerin ve çocukların da gelmesiyle yani ailenin tekrar bir araya gelmesiyle sonuçlanır.

Literatürde göç sürecini başlatan ve özne olarak "erkeği" alan bakış açılarını eleştiren bakış açıları da mevcuttur. Andall (1992), ana akım medyanın göçle ilgili olarak cinsiyet meselesini görmezlikten geldiğini ve göçmenin tipik imajını erkek olarak yansıtarak bu konuda yanlış tutum yansıttığını belirtirken Kofman (2000) bu noktada göçü, cinsiyet temelli olmayan veya sadece erkeklerin aktör olarak gören görüşlerin olması, kadınların bu süreçte yok sayılmasına ve pasif görülmesine ayrıca kadınların göçte erkekleri takip ettiği yanlışlığına düşürebileceğini belirtir (Bartham vd. 2017: 159-160). İçduygu, Erder ve Gençkaya'ya (2014: 102) göre göçün farklı dinamiklere sahip olması durumunu belirtmektedir. Bu bağlamda göç sürecini farklı dinamikleri olması nedeniyle göç sürecini sadece erkek öncülüğü ile açıklamak doğru olmamaktadır.

Göç ettikleri hedef ülkede yeni göçmenlerin ağlara sahip olmaları nedeniyle yeni yaşam kurma sürecinde ağlar aracılığıyla iş bulma, ilk kalma yeri vb.. durumlarda destek aldıkları bilinmektedir. Castleve Miller'e (2008) göç edilecek hedef ülkede yer alan

arkadaşları ve akrabalarından destek aldıkları ve aile veya ortak kökene dayanan bağların olmasıyla barınma, iş bulma ve bürokratik işlemlerin yapılmasında yardımcı oldukları kişisel sorunlar nedeniyle destek sağlaması gibi avantajları vardır. Bu sosyal ağların olmasıyla göç edenler ve aileleri açısından daha güvenli ve kontrol edilebilir bir sosyal sürece dönüşür. Göç hareketi başladığında kendi kendini devam ettirebilir bir sürece döndürür. Göç ağlarının yerleşme ve göç bölgesinde cemaat oluşumuna sebep olmakta olup göçmen grupları kendi arasında kendilerine ait sosyal ve ekonomik alt yapılarını geliştirerek göç edecekleri yerde kendi ibadet yerlerini, dükkânlarını, kafelerini ve diğer hizmetlerini kurmalarına neden olur (Castle ve Miller;2008:39). Guilmoto & Sandron (2001) da bir göç sisteminin istikrara kavuşması birkaç kural ve davranış normuna dayandığını ve bunlardan biri olan hedef bölgede menşei ülkede bıraktıklarına benzer sosyal ve ekonomik alt yapılarını kurarak mikro toplumu yeniden yaratma eğiliminde olduklarını ve önceden gelenlere yardım etme eğiliminde olduğunu belirtmektedir.

Bu bağlamda Şahin (2009), Almanya'nın Frankfurt kentinde kendi sosyal ve ekonomik alt yapılarını kuran market ve döner işletmecileri ile ilgili çalışmasında on üç market ve yirmi altı döner işletmecisi ile görüşmeler yapmıştır. Etnik market çalışmalarında önemli bir veri kaynağı olarak görülen Almanya'da yaşayan Türk göçmenlerin işçilikten işverenliğe geçiş sürecini ekonomik verilerin yanı sıra Türklerin sahip oldukları kültürel ve sosyal sermaye bağlamında ele almıştır. Şahin (2009), çalışmasında marketlerde ve döner dükkânlarında çalıştıran işçilere bakıldığında ise bunların da daha çok aileden ya da tanıdıkların tavsiye ettiği kişiler olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla sosyal sermayenin bu işletmelerde işlevsel hale geldiğini ayrıca hedef kitlesi olarak ilk olarak Türklerin yani belli bir etnik gruba yönelik olması da sosyal sermayenin başka bir işlevini gösterdiğini belirtmektedir. Çalışmasında gerek marketlerde gerek döner işletmeciliğini Türkiye'den gelen kültürel kazanımları ile bağlantılı olarak, Türklere özgü mutfak kültürü ve tüketilen ürünlerin satışa sunulmasını kültürel sermaye bağlamında ele almaktadır. Ulubey Mahallesi'nde bulunan ve Suriye Çarşısı olarak tarif edilen yerde bulunan dükkânlar ve dükkânlarda çalışanların ve dükkân sahiplerinin de genellikle Suriyeli zorunlu göçmenlerden oluşması sosyal sermayenin işlevini gösterir niteliktedir.

Castle & Miller (2018) ve Şahin (2009) da göçmenlerin yerleştikleri yerlerde kendilerine ait sosyal ve ekonomik alt yapılarını kurdukları ve geliştirmeleri durumundan bahsederken aynı şekilde Cederberg, (2012) de İsveç'teki Bosna, Somali ve Irak'tan gelen on dört mülteci ile görüşmeler yaptığı çalışmasında mültecilerin kendilerine bazı istihdam alanları yarattıkları durumlardan ve sosyal ağların göçmenler için işlevsel olduğu durumları ele almıştır. Guilmoto ve Sandron (2001), Castle & Miller (2018), Cederberg, (2012) ve Şahin (2009) göç ettikleri yerde geldikleri yere benzer şekilde mikro düzeni kurma eğilimlerinde olduklarını belirtmektedir.

Göç edilen yerde göçmenlerin kurmuş oldukları ekonomik ve sosyal yapılar göçmenlerin hayatlarında işlevsel bir yapıya sahiptir. Cederberg(2012), yapmış olduğu görüşmelerde mültecilerin aynı etnik kökenden gelenlerle kurmuş oldukları sosyal ağların işlevlerinden bahsetmektedir. Bu ağların işlevleri şunlardır: pratik ve duygusal destek sağlamak, sosyal bilgiye erişim sağlamak, bir topluluk ve güvenlik duygusu sağlamak, aynı zamanda dilsel ve kültürel mirasını yeniden üretmek için bir fırsat sağlamak ve daha ileriye erişimi kolaylaştırmak, bazı istihdam fırsatları dâhil olmak üzere ağlar ve fırsatlar sunmak şeklinde olduğunu ileri sürmektedir. Buna örnek olarak da katılımcılarından Mesela, Zlatko (Bosnalı), Bosnalı gençlik derneği olan ilk işini kurduğunu, Fowsia (Somali) yerel Somali organizasyonunda geçici bir temizlik ve bebek bakıcılığı yaptığını, Leyla (Somali) anadili ile ilgili öğretmenlik yaptığını belirtmektedir.

Görgün (2017), “ortak bir göç tecrübesine sahip olmak ve bu süreç boyunca yaşanan benzer sorunlar, sonrasında da yeni gidilen ülkedeki sosyokültürel çevrede varoluş çabası göçmenler arasındaki ilişki ve dayanışma sürecini güçlendirir. Siyasi, dini ya da kültürel amaçlı kurulan dernekleri bir birleştirici unsur olarak göstermek yanlış olmaz.” diyerek derneklerin göç sürecinde önemli bir yeri olduğunu belirtirken Guilmoto & Sandron (2001) da bir göç sisteminin istikrara kavuşması için dayanışmanın önemine vurgu yapmaktadır. Göç birkaç kural ve davranış normuna dayanmaktadır. Daha önce yerleşmiş olanlar sosyal ilişkilerin yükümlülüğü nedeniyle yeni göçmene akrabaları veya arkadaşları yiyecek, barınma ve iş bulma konusunda göçmenlere yardım etmekle

yükümlüdür. Bir başka kural da göçmeni gelmeye teşvik eden kişi onu iş bulma sorumluluğuna sahip olduğunu ayrıca yukarıda da belirtirdiği gibi son olarak da göçmenlerin hedef bölgede menşei ülkede bıraktıklarına benzer sosyal ve ekonomik alt yapılarını kurarak mikro toplumu yeniden yaratma eğiliminde olduklarını belirtmektedir.

Cederberg, (2012) çalışmasında, göçmen ağlarının yeni gelenler için önemli “köprüler” olarak kabul edilebileceğini, yeni gelenlerin hâlihazırda İsveç'te yaşayan diğer tanıdıkları aracılığıyla bilgi ve bağlantılarından yararlandıklarını ileri sürmektedir. Ayrıca, yapılan görüşmelerde, farklı nedenlerle çoğunlukta topluma katılamayan göçmenler için ortak etnik ağların önemini vurgulamaktadır.

Portes ve Sensenbrenner'e (1993) göre, yeni göçmenler için göç ettikleri ülke yeni bir dünyadır. Göç edilen yerde, o ülkenin kültürü, dili, gelenekleri, istihdam alanı ve göçmenlerle ilgili yasal düzenlemeleri ile ilgili sınırlı bilgiye sahip oldukları için yeni yaşam kurma süreçlerinde kendilerine yeni yerde bir konum ve sosyal statü elde edebilmek için göçmen dayanışma bağlarını devreye sokarlar. Bu noktada göçmen dayanışma ağlarının önemli bir yeri vardır. Portes and Sensenbrenner (1993) sosyal ağın ortaya çıkışı ve devamlılığı için göçmenler arasındaki ilişki, dayanışma ve güvenin olması sosyal sermayenin üretimine olanak verir. Cederberg, (2012), Guilmoto & Sandron (2001) ve Portes and Sensenbrenner (1993) yeni göçmenlerin göç ettikleri hedef ülkede sosyal ağlar aracılığıyla kurmuş oldukları dayanışma ağlarının önemine vurgu yapmaktadır. Sosyal ağlara sahip olan yeni göçmenler eski göçmenler aracılığıyla göç edilen yerde iş bulma konusunda ağların desteğini almaktadırlar. Şahin (2009) de göç alanında yaptığı çalışmasında, sosyal ağlar aracılığıyla göçmenlerin iş bulma konusunda aile ya da tanıdık vasıtasıyla işçi alma eğiliminde olduğunu ve böylece ağların iş/işçi bulma sürecinde etkili olduğu görülmektedir.

Portes and Sensenbrenner (1993) ve Cederberg (2012) yeni gelen göçmenler eski göçmenlerle ilişki kurarak onların bilgi ve deneyimlerinden yararlandıklarını

belirtmektedir. Castles ve Miller (2008: 33) da aynı şekilde göç edenler daha çok gittikleri yer hakkında sınırlayıcı bilgilere sahip oldukları için birtakım sıkıntılar yaşaması muhtemeldir. Bu durum karşısında kültürel sermaye ve sosyal sermayeleri aracılığıyla durumla mücadele ederek başa çıktığını belirtirler. Kültürel sermayeleri, göçmenlik deneyimi karşısında karşılaştıkları durumlarla nasıl baş edeceklerine ilişkin kolektif bilgiyi içerirken, sosyal sermaye ise göç ve cemaat oluşumu sürecini düzenleyen toplumsal ağlar olduğunu ifade etmektedirler. Portes ve Bach, (1985) Oturum izini süreçlerinde bürokratik konularda desteğe örnek olarak 1970’lerde Meksikalı göçmenler üzerine yapılan bir araştırma bu göçmenlerin yüzde doksanının enformel ağları kullanarak aile veya işveren bağlantılarıyla ABD de yasal oturma izni aldıklarını göstermektedir (Castles ve Miller, 2008: 37) Arango (2000) da göç ağını “göçmenleri akrabalara, arkadaşlara ya da evdeki diğer vatandaşlara bağlayan bilgi ileten, finansal destek sağlayan ve iş olanakları ve konaklama olanaklarını çeşitli şekillerde destekleyici yollar sağlayan kişiler arası bağlar kümesi” olarak tarif etmektedir.

Castle & Miller (2018), Cederberg, (2012), Arango (2000), Portes ve Sensenbrenner (1993), göç edilen yerde aile veya ortak kökene dayanan bağların olması, göçmenlere yeni yaşam kurma süreçlerinde fayda ve destek sağladığını belirtmektedirler.

Hedef ülkede ilişki halinde olunan eski göçmenlerin olması hedef ülkeye ulaştıklarında göç etme ve yerleşme sürecinin getirmiş olduğu zorlukların azaltılmasında etkili olduğu ve ağların önemi üzerinde durulmaktadır. “Goss ve Lindquist’e (1995) göre göçmenler arasındaki ilişki ağları (network) sosyal bağlar ve sosyal sermaye kavramlarının uygulamadaki karşılığı olarak görülebilir. Varış noktasına daha önce gelen göçmenler, daha sonra gelen göçmenlerin yaşadıkları pek çok zorluğun azaltılmasında etkili olabilmektedir. Çünkü daha önce gelenler sayesinde varış noktalarında göçmenler için yeni iletişim kanalları ve toplulukları kurulmaktadır” (Deniz ve Özcan, 2017: 204). Taylor (1986), Massey ve Garcia Espana, (1987), Massey (1990), göçmenler arasındaki ilişkiler ağı; “geldikleri ülke ile yeni yerleştikleri ülkelerde eski göçmenler, yeni göçmenler ve göçmen olmayan kişiler arasında ortak köken, soydaşlık ve dostluk

bağlarından oluşan kişiler arası bağlantılardır. Bu ilişkiler ağlarının varlığı, uluslararası göçü özendiren öğelerdir. Bu tür bağlar insanların gereğinde yardım almak, iş bulmak konusunda başvurabilecekleri bir çeşit toplumsal sermayedir. Zaman içinde bu ilişki ağları göçmen gönderen ülkenin diğer katmanlarına da yayılmaktadır” (Abadan-Unat, 2002: 18).

Göç edilen yerde göçmen ağların genişlemesiyle birlikte göç etmeyi düşünenler için sosyal sermaye aracılığıyla göç etme ve yeni yaşam kurma sürecinin kolaylaşmasını sağlamaktadır. Jennissen (2004), ilk göçmenlerin akrabalarına, arkadaşlarına ve menşei ülkesindeki potansiyel göçmenlere sosyal sermaye sağladığını belirtmektedir. Giden göçmenlerin zaman içinde artması ile ağlar genişler, göç edecekleri teşvik eder. Sosyal ağlara sahip olan göçmenler gidecekleri ülkede daha kolay iş bulmak gibi hedef ülkede asgari risk ile karşı karşıya kalırlar. Ağlar göç sürecindeki riskleri asgariye inmesine sebep olur. Boyd (1989)’a göre de sosyal ağlar aracılığıyla göç edenlerle ve potansiyel göç ediciler birbirlerine bağlanarak göç sürecini daha kolay ve mümkün hale getirerek ihtiyaç duydukları bağlantıları sağlar. Göçmen ilişki ağlarının önemi göç sürecinin devam etmesini ve sürecin içinde olan tüm bireyleri ve buldukları coğrafyayı birbirine bağlayan yapısı vardır (Boyd, 1989: 650-651).

Daha önce göçmenlik deneyimi yaşamış biriyle ya da veya yurt dışında yaşayan birisiyle bağlantılı olan bir birey için uluslararası göç etme olasılığının fazla olduğu noktasına ek olarak Massey vd. (1993) hareket olasılığını artıran bir diğer durumun ilişkinin yakınlığıyla artmasının bekleneceği noktasına değinmektedirler. Almanya’da oturan bir kardeşe sahip olmak orada bir kuzen, bir komşu veya bir arkadaşına sahip olmaktan daha farklıdır daha önemli ve tercih edilen bir durumdur. Burada sosyal sermaye kavramı da öne çıkmaktadır (Massey vd, 1993:460). Massey vd. (1993), hedef ülkede ilişki halinde olunan eski göçmenlerin olma durumunun yanı sıra bulunan eski göçmenlerin kim olduğunun da önemli olduğunu yani ilişkinin yakınlık derecesinin artmasıyla göç etme olasılığının artacağını ileri sürmektedir.

Massey vd. (1993) ve Jennissen (2004)'e göre göçmenlerin kendilerinden önce göçmenlik deneyimi yaşamış kişilerle bağlantıya sahip olmak potansiyel olarak göç edeceklere sosyal sermaye sağladığını belirtmektedirler.

2.2.1. Sosyal Sermaye ve Ağ Teorisi

Bu başlık altında sosyal sermaye kavramının bilimsel literatürde tarihine ilişkin ve literatürde kavramın kullanımı ile ilgili bakış açılarını ve sosyal ağlar sosyal sermaye kavramını açıklamayı hedeflemektedir.

Yeni göçmenler ve eski göçmenler arasında ilişkileri içine alan sosyal sermaye kavramı ele alınacaktır. İlk olarak sosyal sermaye kavramının tarihine bakıldığında sosyal sermaye kavramını “ilk olarak Lyda Hanifan, 1916 tarihli eğitim alanındaki çalışmasında kullanmış ve sosyal sermayeyi ‘toplumu oluşturan kişiler ve aileler arasında iyi niyet, dostluk, sempati ve sosyal ilişkilerden ortaya çıkan, insanların günlük yaşamlarında sahip oldukları somut bir değer’ olarak kavramlaştırmıştır” (Erselcan, 2009: 248).

Sosyal sermaye kavramının öncülerinden olan, Bourdieu, (1986) bireyin bağlarının değerinin (sosyal sermaye büyüklüğünün), harekete geçirebildiği bağlantı sayısına ve her bir bağlantıyla sahip olunan (kültürel, sosyal ve ekonomik) sermayenin büyüklüğüne bağlı olduğunu savunmaktadır. Bourdieu (1986) ekonomik sermayenin diğer sermaye türlerinin üstünde olduğunu düşünmektedir. Kültürel ve sosyal sermaye türleri ile birlikte eşitsizliği ortaya çıkararak ve yeniden üretilmesini sağladığı noktasını vurgulamaktadır. Bourdieu (1986) için sosyal sermaye kişilere atfedilecek ya da kişilere ait mülkiyeti olan bir şey olmasından ziyade, başkalarıyla paylaşılan bir olgu olarak ele almaktadır. Bireylerin sosyal sermayesini, sosyal ağlar içindeki konumundan kaynaklanan ve gelecekte bazı amaçlara ulaşmasını sağlayan bir yatırım stratejisi olarak ele almaktadır. Bourdieu'ya göre bağların sürekliliği ve yoğunluğu önemli olmakla

birlikte “uzun süreli iletişim ağlarına sahip olmayla ilişkili fiili ve potansiyel kaynakların tümünü” temsil etmektedir (Bourdieu, 1986: 248-252).

Bourdieu sosyal sermayeyi iki farklı şekilde incelemektedir. İlk olarak bireylerin ortak kaynaklara/hedeflere ulaşmasını sağlayan ilişkiler ağının varlığı bir diğeri ise bu kaynakların miktarı ve sayıca fazla olmasıdır. Bourdieu sosyal sermayeyi ekonomik kaynaklara erişimi direkt etkileyen ve artıran bir öge olarak ele alarak böylece birbiriyle bağlantılı olarak kültürel sermayenin de artmasına da neden olacağını ileri sürmektedir (Portes, 1998: 3-4).

Coleman (1988) da mülkiyeti ve kazancı fazla olan bireylere ait olan diğer sermayelerden ayrı olarak sosyal sermayeyi, sadece belli bir kesimin yararlanabileceği ve çaba gösterenlerin ulaşabileceği bir şey olarak değil, yapının tüm parçaların kullanabileceği ve faydalanabileceği kamusal bir mal ele almaktadır. Sadece belli bir kesime ait göremediği için göreceli olarak dezavantajlı gruplara da kaynak olarak hizmet ettiği noktasından ele almaktadır (Coleman, 1988: 116).

Field (2008), sosyal sermaye teorisinin ele alırken, insanların birbirleri ile kurdukları ilişkiler ve bu ilişkileri devam ettirmeleri sonucunda, tek başına yapamayacakları ya da büyük mücadeleler sonucu başarabilecekleri şeyleri gerçekleştirmek için bir dizi iletişim ağıyla birbirlerine bağlandıklarından bahsetmektedir. Ortak değerler aracılığıyla iletişim ağlarını diğer üyeleriyle paylaşma eğilimi taşıdıkları ve birbirlerine kaynak sağlamaları nedeniyle bir nevi sermaye değeri şeklinde yorumlanabileceğini belirtir (Field, 2008: 1-4).

Bourdieu, (1986) sosyal sermayenin diğer sermaye türleri ile bağlantılı olduğunu belirtirken Coleman (1988) diğerlerinden farklı olarak herkesin faydalanabileceği ve kullanabileceğini belirtmektedir. Bu konuda Field (2008), Bourdieu, sosyal sermayeyi sadece seçkinlere ait olan kendi göreceli üstünlüklerini korumak amacıyla tasarlanan

nitelik olarak görmekte, Coleman sosyal sermayenin sadece belli kesime ait güçlülerle sınırlı olmadığı aynı zamanda kenarda kalmış topluluklar ya da yoksullara da yararlı olabileceğinden, sosyal sermayenin karşılıklı beklentileri içerdiği, karşılıklı güven ve ortak değerlere sahip olarak devam ettiğini söylemektedir. Coleman'ın görüşünün iyimser olduğu söylenilebileceği süreci karşılıklı avantajlar ve işbirliğine izin veren bir silsile olarak ele almakta ve “karanlık tarafı” hemen hemen hiç olmayan bir süreç olarak ele almaktadır. Bourdieu, bu kavramı kullanırken ezilmişlere “karanlık tarafı” elitlere “aydınlık tarafı” olduğundan bahseder.

“Bourdieu ve Wacquant, (1992),bu alanda çalışan pek çok göç teorisyeni göç hareketi sürecinde, yeni yaşam kurma ve sürdürülmesinde bilginin ve “kültürel sermayenin” (ülkeler hakkında bilgi, iş bulma, yeni çevreye uyum sağlayabilmek, yolculuğu organize edebilme, yeni yaşam kurma) göç sürecindeki rolünü vurgulamaktadır. enformel ağlar, kişisel ilişkileri, aile ve ev kalıplarını, arkadaş ve cemaat bağlarını, sosyal ve ekonomik konularda karşılıklı olarak yardımlaşmayı kapsamaktadır. Bu tür bağlantılar bireyler ve gruplar için hayati kaynakları sağlar ve bu bağlantıları ‘sosyal sermaye’ olarak adlandırmaktadır Castles ve Miller (2008:37).

Lin’ e (2017: 31) göre de sosyal sermaye kavramı, bireyin sosyal ağlar yoluyla kaynaklara erişimini yansıtan ve onun sosyal sermayesiyle olan ilişkilerini yansıtan, bireyin sosyal kimlik bilgilerine dair bir sertifika olarak ele almaktadır. Bireyler, kâr elde etmek için etkileşime girme ve ağ oluşturma faaliyetlerinde buldukları ve sosyal sermaye, sosyal ilişkilerin kimliğini gösterdiğini ifade etmektedir. Bireyin bir birey olarak ve benzer çıkar ve kaynakları paylaşan bir sosyal grubun bir üyesi olarak değerinin güvence altına alınması ve tanınması sadece duygusal destek sağlamakla kalmaz, aynı zamanda kişinin belirli kaynaklara ulaşmasını sağladığını belirtir. Sosyal sermaye aracılığıyla bilgi akışının kolaylaştığı, sosyal ağlar, bireye mevcut olmayan seçenekler ve seçenekler hakkında faydalı bilgiler sağladığından ayrıca bu sosyal ağlar aktörü içeren kararlarda (örneğin, işe alma veya terfi) kritik bir rol oynayan ajanlar (ör., işe alımcılar veya kuruluşların süpervizörleri) üzerinde etkili olabileceğini belirtmektedir.

Akbaş (2012: 337), “göç edenler göç ettikleri büyük kentler arasında hemşerilik gibi birtakım ağlar oluşturmakta ve ürettikleri veya taşıdıkları sosyal sermaye ile ayakta kalabilmektedir. Ayakta kalma sürecinde en önemli referans kaynakları dayanışmacı ilişkiler ve cemaatçi toplumsal yapılarıdır.” Guilmoto & Sandron (2001), bir göç sisteminin istikrara kavuşması için dayanışmanın önemine vurgu yapmaktadır. Portes and Sensenbrenner (1993) sosyal ağın ortaya çıkışı ve devamlılığı için göçmenler arasındaki ilişki, dayanışma ve güvenin olması sosyal sermayenin üretimine olanak sağladığından bahsetmektedir.

Field'e(2008) göre, sosyal sermayenin ana fikri, sosyal iletişim ağlarının değerli bir servet olduğudur. Massey ve Espinosa (1997) çalışmalarında göç kararı verirken birçok etkenin olduğundan bahsetmekte ve göçmen ebeveynler, kardeşler ve topluluk üyeleri şeklinde sosyal sermaye bulmanın en güçlü rolü olduğunu vurgulamaktadır.

Uluslararası Göç Örgütü (IOM), 2003 yılında yazmış olduğu World Migration 2003 isimli raporda, sosyal ağlar ile ilgili bölümde ağların hem olumlu hem olumsuz yönde etkileyebileceğini ve ilk olarak sosyal ağların akrabalık, arkadaş gibi hedef ülkede bulunan göçmenler ile karşılıklı ilişkiler bağlamında olumlu yönde nasıl etkilediği noktasından bahsedilmiştir. Göçmenlerin sosyal uyum, göç ve yeni yaşam kurma süreçlerinde göçmen ağlarının hem olumlu hem de olumsuz yönde göçmenleri nasıl etkilediği ele alınacaktır. Diğer ağlar daha sofistikedir ve şirketler tarafından işe alınan işe alımcıları veya kaçakçı olarak çalışan profesyonel insan tacirleri suç şebekeleri bu kapsamda ele alınmaktadır. Bu nedenle göçmenlerin yasa dışı sınırları geçmelerine yardımcı oldukları ve yolculuğun zorluğuna ve süresine bağlı olarak, kaçakçılar hizmetler için on binlerce dolar bile talep edebilecekleri ve yüksek paralar karşılığında göçmen kaçakçılığı yoluyla göç eden kişilerin sınırlardan geçişlerini sağladıklarını ve göç eden kişilerin borçlanmak zorunda kaldığı ve kimi durumlarda baskı ve şiddete maruz kaldıkları hatta bu ağları kullanan göçmenlerin, ev sahibi ülkede aldıkları maaş üzerinden sık sık borç ödemek zorunda kalabildikleri durumlardan bahsetmektedir (IOM, 2003: 14).

Portes (2000), Amerikan toplumuna atıf yaparak son dönemde Amerika'ya gelen yabancı grupların Amerika toplumuna uyum sağlamak ve ilerlemek için ağların ve sosyal dayanışmacı bağlarına büyük ölçüde güvendikleri ve sosyal sermaye aracılığıyla toplumun diğer üyelerine destek alarak Amerikan toplumuna uyum sağladıklarını belirtmektedir. (Portes, 2000: 5-6). Yans-McLaughlin'e (1990) göre sosyal ağlar göçmenlerin göç yolculuğuna hazırlanması, yeni sosyo-kültürel bağlama yerleşmesi ve uyum sağlanmasına yardımcı olurken, göçmenlerin faaliyet, çaba ve girişimleri ilişkiler ağını yeni bağlamlarda yeniden üretir ve güçlendirir. Zaman içerisinde söz konusu ağların yapısı, boyutları ve kapsamı değişebilir. Göçmenler bu ağlar aracılığıyla sadece deneyim, birikim ve insani sermayelerini göç alan bağlama taşımazlar, yeni bağlamda hem insani hem de sosyal sermaye oluştururlar" (Ihlamur-Öner,2012: 309).

Yalçın (2004), ağın göçmenlerin sosyal uyumuna yönelik etkilerine bakıldığında, hem olumlu hem de olumsuz yanları olduğunu belirtmektedir. Göçmen ağının varlığının, yeni gelen göçmenin sosyal uyumunu kolaylaştırdığı açıktır; fakat bazı durumlar bunun tam tersinin de mümkün olduğunu göstermektedir. Göçmenler, var olan ekonomik, siyasal ve sosyal ağlar sayesinde, içe kapalı paralel bir toplum olarak yaşadığında, göç edilen yeni ülkedeki hayata göçmenlerin geçişi ve uyumu söz konusu olamamaktadır. Ağın varlığı sayesinde tüm ihtiyaçlarını kendi grubu içerisinde karşılayan yeni göçmen kişiler, daha çok kendi grubunun içine kapanmakta ve göç ettiği ülkedeki halkla temastan kaçınmaktadır. Almanya'da yaşayan Türkiyeli göçmenlerin durumu, bu uyumdan uzaklaştıran sürece örnek olarak gösterilebilir. Çünkü bu göçmenler arasında hala Almanca bilmeyen, yaşadığı Türk mahallesinden dışarıya çıkmamış ve bunlarla da yetinen pek çok insanın varlığı bilinmektedir. Bu durum da, göçmen ağı ilişkiler sistemi, tam anlamıyla göçmenleri kendi kültürünün içerisine kapatıp, uyumdan uzaklaştırmaktadır Göçmen ağının yardımlaşma ve dayanışma gibi olumlu etkilerinin yanı sıra, geldikleri yeni toplumdaki kendilerini yalıtma ve kendi grubunun içine kapanma gibi olumsuz etkileri vardır (Güllüpnar, 2013: 74).

2.2.2.Göç Endüstrisi ve Ağ Teorisi

Bu başlık altında göç endüstrisi kavramının bilimsel literatüre tarihine ilişkin ve literatürde kavramın kullanımı ile ilgili bakış açılarını ve sosyal ağlar aracılığıyla göç endüstrisi kavramını açıklamayı hedeflemektedir.

Göç Endüstrisi kavramın tanımı; 1990'lı yılların sonlarında, devletlerin kendi bölgelerinde sınırlarını aşan hareketi kontrol etme çabaları karşısında kendilerini nasıl sürdürdüğünü açıklamanın bir yolu olarak uluslararası göç konusundaki bilimsel literatüre girmiştir (Spener, 2009: 1). Spener (2009) çalışmasında, göç endüstri ile ilgili olarak kavramsal olarak kapsamının belirlenmesi ve istenmeyen yanlış anlaşılmalara sebep olmaması için kavramın eleştirel olarak ele alınması gerektiğini ve “ göç endüstrisi” kavramı ile ilgili tartışmalara yer verirken kavramın gelişimine katkıda bulunan bilim insanlarının çalışmalarına yer verilmiştir.

Spener (2009), “Some Critical Reflections on the Migration Industry Concept” adlı çalışmasında göç endüstrisi kavramının uluslararası göç konulu literatüründe tanımlandığıve kullanıldığı farklı şekillerde ele alarak eleştirel bir inceleme yaparak “endüstri” kapsamını tanımlarken, endüstrinin kapsamını belirleme ve istenmeyen çağrışımlara sebep olabileceğini bu nedenle tanımlarken karşılaştığımız bazı zorluklar olduğunu ifade etmektedir. Bu kavramı kullanırken başkalarının göçünü ve yerleşimini kolaylaştırmayı sağlayan toplama aktörlerine ve işletmelerine atıfta bulunmak için yararlı bir konuşma şekli olarak mı kullanması gerektiğini tartışmaktadır. Hernández-León (2009), göç endüstrisini ‘geleneksel anlamda bir endüstri’ olmadığını bunun yerine uluslararası göçü kolaylaştıran ve sürdüren’ girişimciler ve işletmelerden oluşan bir matrizen’ oluştuğunu belirtir. Göç endüstrisinin, tipik olarak düşündüğümüz gibi bir endüstri olmadığını ifade etmekte haklı olduğunu belirtir. The Merriam-Webster Sözlüğünde endüstriyi ‘bir zanaat, sanat işletmesi ya da üretimin bir bölümü ya da şubesi, özellikle büyük bir personel ve sermaye kullanan, özellikle üretimde çalışan bir şube’ diye tanımlarken Oxford İngilizce Sözlüğü endüstriyi “üretken emeğin belirli bir

şekli veya dalı; bir ticaret veya üretim” olarak ele almıştır. Terim kullandığımız gibi göç endüstrisi, genellikle büyük bir işgücüne ve büyük bir sermayeye sahip olan yüksek profilli işletmeleri ifade etmemektedir. Belirli bir ticarete veya iş türüne de işaret etmez. Aksine, çoğu, göç endüstrisine dâhil etmeyi düşündüğümüz girişimlerin çoğu küçük ve orta ölçekli olmasa da, genellikle coğrafi olarak dağılmış ve bilinçsiz gayri resmidirler. Ortak amaçları ve çıkarları paylaşan bir grup işletme olarak var olanlar ise göç işletmelerinin ve girişimcilerin çoğu, taşımacılık, iletişim, yasal hizmetler ve diğer resmi olarak kabul görmüş sanayi dalları içinde çalışmakla eşit sınıflandırabileceğini ifade etmektedir. Göç endüstri kavramının tanımı ile ilgili kavramsal kullanım ile ilgili tartışmalar olduğunu tartışan Spener, bazı yazarların çalışmalarını derlediği çalışmasında kavramsal olarak birkaç bilim insanı da dâhil olmak üzere, bu kavramın geliştirilmesine katkıda bulunmuş ve daha kapsamlı olarak kullanılmasını savunmuştur (Spener, 2009: 1-7).

David Kyle, 2000 yılında yayınlamış olduğu Transnational Peasants isimli kitabında Ekvador'dan Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'ya uluslararası göç konusundaki çalışmasının bulgularını değerlendirirken ‘göçmen tüccarları’ kavramını bilimsel literatüre aktarmıştır (Spener, 2009: 4)

John Salt ve Jeremy Stein (1997), Migration as a business: the case of trafficking adlı çalışmalarında göç “işletmeleri” olarak adını verdikleri makalede; hem meşru hem de meşru olmayan tarafları olan uluslararası göçü küresel bir iş olarak ele aldıkları çalışmada göç işleri, her biri ticari kazanç elde etmek için bir dizi kurumu, aracıyı ve kişiyi içeren karmaşık kâr ve net hesaplara sahip kurumsallaşmış bir ağlar sistemi olarak ele almaktadırlar. Ülkeler arasındaki göçmen akışları, hareketlerini teşvik etmeye ve kolaylaştırmaya adanmış “bir dizi orta kurum” tarafından yönetildiğini ve bu kurumların “işe alım ve seyahat acentaları, ulaştırma operatörleri, hukuk ve danışmanlık firmaları ve diğerlerini” içine aldığını belirtmektedirler. Salt ve Stein’in önerdiği küresel göç işi, biri meşru (yasal / düzenli) ve diğer yasal olmayan (yasadışı / düzensiz) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu makalede, gayrimeşru ya da yasal olmayan küresel iş dünyasının çekirdeği olan göçmen kaçakçılığına odaklanılmış ve kaçakçılık ve

küreselleşme işinin bir aracı olarak insan ticareti ve ülkeler arasındaki hareketi kolaylaştırdığını ve aslında bu durumun “önemli bir uluslararası sorun” olduğunu veyillik küresel getirisini o dönem şartlarına göre tahmini hesaplamasını yapmışlarve belki de “uyuşturucu kaçakçılığı“ kadar kârlı olduğunu savunmuşlardır (Salt ve Stein, 1997: 467- 472).

Castle ve Miller ‘in 1998’de Göçler Çağı isimli kitabının ikinci basımının yayınlanmasıyla birlikte, göç endüstrisi kavramına atıfta bulunarak tam anlamıyla bilimsel bir sözlüğe girmesi olarak ele alınmaktadır (Spener, 2009: 3).

“Göç endüstrisi” kavramını açıklarken Castles & Miller, (2008)’in ifadesiyle “seyahat acenteleri, işçi simsarları aracılar, tercümanlar, otel sahipleri gibi yaşamlarını göç hareketlerini organize ederek kazanan kişileri” kapsadığını açıklamışlardır. Bunlara ek olarak göç konusunda hizmet sağlayan avukatlar, göçmenlerin sınırlardan illegal yollarla geçişini sağlayan insan kaçakçıları, göçmen işçilerinin kendi ülkelerindeki ailelerine para gönderebilmek için kurmuş oldukları özel finansal sistemleri ile göçmenler üzerinden para kazanan bankaları göç endüstrisinin bir parçası olarak ele alınabilir. Göç endüstrisinde, kişiler bir taraftan göçmen oldukları ülkede kendi “işlerini” yaparken diğer yandan “gönüllü” ya da “yarı zamanlı” olarak kendi anavatanından vatandaşlarını göç ettiği ülkeye getirmek için çalışan gruplardan oluşabilir. Bu kategoriyi ele alırken çok boyutlu bir yapısı vardır. Bu kategoriye dâhil olan başka bir grup da sığınmacı ve mültecilerden fahiş fiyatlar alarak süreci “kâra” dönüştürmeye çalışan “vicdansız suçlulardır”. Göç süreci yapısı gereği farklı ihtiyaçları ortaya çıkarır. Bu ihtiyaçları karşılamak için özel hizmetler ortaya çıkar. Göç süreci çoğu zaman hükümetler tarafından organize edilse bile göç sürecinin tamamen sorunsuz geçmesini sağlayan alt yapı tam anlamıyla çok az sağlanabilir. Özellikle kitlesel ve yasadışı şeklinde olan göçlerde aracı yapılara duyulan ihtiyaç düzenli şekilde yapılan göçlerden daha fazladır. Bu süreçte göçmen olan ya da olmayan kişilere ciddi boyutta girişimcilik ve iş imkânları sunar. Göç sürecini gerçekleştirmek için gerekli bilgi ve bağlantıları bu aracı yapılar olmaksızın başaran çok az göçmen vardır. Bu nedenle bu “aracı yapılar” önemli bir yer tutar (Castles & Miller, 2008: 161-163).

Castles ve Miller (2003), göç endüstrisi kavramını göç sistemleri teorisi olarak adlandırdıkları çerçeveye yerleştirmiş ve “göçmen hareketlerinin makro ve mikro yapıların etkileşiminin sonucu olarak görülebileceği” ilkesine odaklanmıştır. Bu çerçevede, “makro yapılar“ dünya pazarının politik ekonomisi, devletlerarası ilişkiler ve göçmenleri kontrol etmek için ülke gönderen ve alan ülkelerin oluşturduğu yasalar, yapılar ve uygulamalarla büyük ölçekli kurumsal faktörler olarak atıfta bulunurken, ”mikro yapılar”, ağlar, uygulamalar ve göçmenlerin kendilerine ait inançlara, özellikle de “ekonomik ve sosyal konularda karşılıklı yardıma” katkıda bulunan ‘gayri resmi sosyal ağlar’ olarak ele almışlardır. Göç endüstrisi, göç sürecindeki makro ve mikro yapıları birbirine bağlayan bir meso yapı olarak nitelendirmişlerdir. Bir meso yapı, ‘ bir dizi ara mekanizmadan’ biri olarak ele almışlardır (Spener; 2009, 4-6).

Castles ve Miller (2003)’in meso yapı olarak nitelendirdiği göç endüstrisi kavramı John Salt ve Jeremy Stein (1997) göç işi olarak adlandırdığı “bir dizi orta kurum” tarafından yönetildiği varsayımı benzer özellik göstermektedir.

Hernández-León (2008), göç endüstrisi “ finansal kazanımın peşinde koşan, uluslararası sınırlar boyunca insan hareketliliğini kolaylaştıran çeşitli hizmetler sunan girişimciler topluluğu ” ndan oluşmaktadır. Hernández-León (2009), bu kavramı kullansa da geleneksel anlamda bir endüstri olmadığını belirtmektedir (Spener , 2009: 5).

Hernández-León (2009), göçmen girişimcileri, seyahat düzenlemeleri ve ulaştırma, yasal hizmetler, iş sözleşmesi ve sahte belgelerin kaçakçılığı ve gönderilmesi gibi gizli hizmetler gibi üst düzey hizmet sağlayıcıları dâhil olmak üzere göç girişimcilerini tanımlar (Spener; 2009: 5).

“Faist (2002), uluslararası göçler ile iç göçler arasında bir kıyaslama söz konusu olduğunda, göçmen ağları olgusunun önemi daha da artar. Başka bir ifade ile

uluslararası göçlerde göçmen ağları çok daha kritik bir öneme sahiptir. Uluslararası düzeyde göçmenlerin yüzleşeceği problemler daha da karmaşık olduğu için (izin belgeleri, yasal prosedürler, göçmen statüleri vs.) uluslararası göçmenlerin daha fazla desteğe ve bilgiye ihtiyacı vardır.” (Görgün, 2017: 1323). Göç sürecinde destek alınan ağlar, bazı durumlarda göç edenlere yardımcı bir rol üstlenirken bazı durumlarda göç edenleri maddi ve manevi anlamda sömürücü olabilirler. Bu nedenle destek alınan ağlardan bir kısmı “göç endüstrisi” kavramı gündeme gelmektedir. Türkiye’ye gelme, ev tutma, giriş çıkış süreçleri, yasal durumları, oturma izni süreçleri konusunda danışma vb. durumlar için kayıtsız danışmanlık ya da bu amaçla kurulmuş firmaları bu başlık altında ele alınabilir. Göç endüstrisi kavramını ele alırken “aracı yapılar” kavramı önümüze çıkmaktadır.

“ Haris (1996), aracı ‘ara yapılar’ son yıllarda araştırmacıların gittikçe daha çok ilgisini çekmektedir. Belirli bireyler, gruplar ya da kurumlar göçmenler ve siyasal, ekonomik kurumlar arasında aracı rol üstlenebilir. Bir “göç endüstrisi” iş bulma örgütleri, avukatlar, danışmanlık ofisleri, kaçakçılar ve diğer aracılardan birleşmesiyle ortaya çıkar” (Castles & Miller, 2008: 39). Bu aracı yapılar göçmenlere göç sürecinde yardımcı olabilecekleri gibi göçmenlerin bu süreçte daha fazla para kaybetmelerine neden olabilirler. İlegal göç sürecinde veya potansiyel göçmenlerin fazla olduğu zamanlarda sömürücü olma durumları daha fazladır. Birçok göçmen birikimlerini bu dolandırıcılara kaptırmakta ve göç ettikleri ülkede kayıtsız ve işsiz bir şekilde kalmaktadır. Göç endüstrisinde göçün devamında “çıkar” grubu olarak ortaya çıkışı göç hareketini kontrol altına almayı ya da durdurmayı amaçlayan devletlerin çabalarını karmaşıktır. (Castles & Miller, 2008:39).

Haris (1996), hükümetler göçü azaltıcı önlemler ve kararlar olsa da birtakım problemler beraberinde gelir, göçün devam etmesinde kazanç elde eden yapılar göç biçiminin değişimiyle birlikte göçü farklı şekilde organize etmeye devam ederler. Örnek verecek olursak yasal olarak işçi getirmek yerine yasadışı yollardan getirmeyi devreye sokarlar (Castles & Miller, 2008:162). “Hükümetler bu insan akımını durdurmaya kalkıştıkları zaman ortaya küresel göç piyasası çıkmaktadır. Göç olgusunun bir sonucu olarak ortaya

çıkan toplumsal ilişki ağları yasal veya illegal göçü kazanç karşılığı düzenlemektedir. Hükümetler sermaye, mal ve fikirlerin akışkanlığına izin verip, insanların hareketliliğini durdurmaya çalıştığı zaman başarısızlığa uğramaktadır. Ortaya çıkan insan ticareti en elverişsiz koşullarda devam etmekte ve yeni çatışmalara yol açmaktadır “(Abadan-Unat, 2006: 299).Bu bağlamda devletler illegal geçişlerle ilgili engelleyici önlemler ve kararlar alsa da farklı şekillerde göçün devamı için ortaya çıkan yapılar göç yolculuğunu organize etmektedirler. Bu süreçte potansiyel göçmenler göç edecekleri hedef ülkede olan sosyal ağlar aracılığıyla göç yolculuğunda destek almakta olduklarını belirten Massey, Durand ve Malone (2002), 1990’larda Meksika’dan ABD’ye göç edecek göçmenlerin sınırlarda sınır güvenliği nedeniyle, sınır geçişlerindeki ücretlerde artışların yaşanmasıyla ilgili yazdıkları raporda, bu süreçte göç sürecini finanse etmek için daha çok ABD’de bulunan arkadaşlara ve ailelere güvenme eğiliminde olduklarını ve göçmen ağından destek aldığını belirtmektedir. Bu bağlamda Espinosa ve Massey (1997) de Meksika’dan ABD’ye göç eden göçmenlerin ilk seyahatlerini herhangi bir belge olmadan yaptıkları için daha riskli ve masraflı olduğunu belirttikleri sosyal raporda, sosyal ağların maliyetleri azaltmadaki rolüne vurgu yapmaktadırlar. Yeni göçmenler kullandıkları sosyal ağlar ile sınırı geçerken geçmiş dönemde göçmenlik deneyimi olan akrabalarla iletişime geçerek böylece tercih edilen ve gizli yollardan giriş şekillerini öğrenme imkânı bulduklarından ve geçmiş dönemde göçmenlik deneyimi olan akrabalar aracılığıyla kaçakçılarla iletişimi daha kolay kurabildiklerinden bahsedilmektedir. Geçmiş dönemde göçmenlik deneyimi olan akrabalar/yakınlar göçmenlerin sınır ötesi geçişi için “çakallar” ya da kaçakçıları ayarlayabilirler bu geçici olarak ev sahipliği ile barınmayı sağlayabildikleri gibi finansal olarak yeni göçmenlere yardım ettiklerinden bahsetmektedirler.

Göç Kavramları ve Teorilerinin Çalışmada Nasıl Kullanıldığı

Kısaca ilgili literatür incelendiğinde yukarıda detaylı şekilde verilen ağ kuramı, legal/illegal ağlar, sosyal sermaye ve göç endüstrisi kavramları çalışılan konuya ilişkin olarak kullanılan temel kavram ve kuramlar olarak karşımıza çıkmıştır. Fenomenolojik yaklaşımın kullanıldığı çalışmada doğrudan bir teorik kurgu ile yola çıkılması hedefi

yoktur ancak alanda kullanılan kavram ve teoriler, alana ilişkin nelerin hangi bağlamda yapıldığının incelenmesi alana çıkmadan önce yapılması gereken süreçler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda alana ilişkin detaylı bir literatür taraması yapılmış ve yukarıdaki kısım oluşturulmuştur. Empirik fenomenolojik yaklaşımda literatür, kavram ve teorilerin kullanıldığı bir diğer aşama, alandan elde edilen bulguların alana ilişkin literatürle örtüşen ve örtüşmeyen yanlarının tespiti ve bu bağlamda döngüsel süreç içinde yeniden literatüre dönülmesidir. Veri analizi aşamasında açık ve eksen kodlamanın ardından alanla ilişkili kavram teorileri, analiz sonucu oluşturulan temaların karşılaştırılması yapılmış ve bulguların da yine bu kavram ve teorilerle örtüştüğü görülmüştür. Bu kapsamda çalışılan konuya ilişkin literatür incelendiğinde ön plana çıkan ağ teorisi, sosyal sermaye, legal/illegal ağlar ve göç endüstrisi kavramları çalışma kapsamında kullanılmıştır.

2.3. TÜRKİYEDE SURİYELİLERE İLİŞKİN ÇALIŞMALAR/ LİTERATÜR

Göç alanında pek çok çalışma yapılmıştır. Göç alanında yapılan çalışmaların tarihsel gelişimine bakıldığında 19.yüzyılın ikinci yarısında yapılan göç çalışmalarında daha çok göçün yapısal yönüne odaklanılırken göçmen özneliği dolaylı olarak konumlandırılmıştır. 20. yüzyılın sonlarında sosyal bilimlerdeki gelişmelere paralel olarak özneye yönelen göç çalışmaları artık göçmenin yaşam alanını ve özneliğini keşfederek yapısal nedenlerin yanı sıra göç hikâyesine ve göç ettiği yeni toplumsal, kültürel ve iktisadi yapılara ayrıca göç edilen “mekân”ı dönüştürmesi ve dönüştürdüğü “alan”lar araştırılmaya başlanmıştır. Bu yeni bakışla birlikte sadece makro olarak değil tüm yönleriyle disiplinler arası bir yaklaşımla göç süreci ele alınmıştır (Akbaş, 2012: 346). Lordoğlu, Kıroğlu, Tanyılmaz’a (2004) göre “makro yapılar dünya pazarındaki politik ve iktisadi gelişmeleri, devletlerarası ilişkileri ve hukuk kurallarını, göçü önlemek, desteklemek veya yerleşimi kontrol etmek için göç alan ve veren ülkeler tarafından izlenen uygulamaları içerir. Mikro yapılar ise göçmenlerin kendileri tarafından geliştirilmiş enformel ağlardır. Diğer ülkelerin bilgisi, yolculuğun

organizasyonu, olanakları, iş bulma ve yeni çevreye adaptasyon enformel ağların kurulmasında önemli rol oynamaktadır.”

Türkiye’de Suriye ve Suriyeliler ile ilgili akademik olarak yapılan çalışmalar literatür kapsamında bu bölümde ele alınacaktır.

“Türkiye’ye göçen Suriyelilerin sayısındaki büyük artış, göçün etki alanını genişlemesinin yanı sıra göçün etkisinin derinleşmesine de sebep olmuştur. Suriye’den Türkiye’ye yönelen göç akışı birçok yeni durumun ortaya çıkmasına sebep olan bir süreç olmakla birlikte bu alanda Türkiye’ye göç eden Suriyeliler ile ilgili olarak iletişim dünyasında, sivil toplum kuruluşları ile enstitülerde de rapora konu olmaya başlamıştır. Küresel ölçekte yaşanan kitlesel insan hareketliliği ve mülteci sorunu, göç konusunun farklı boyutlarıyla yeniden ele alınmasını gerekli kılmaktadır “(Ekici ve Tuncel, 10-11). 2011 yılından itibaren Suriye’den Türkiye’ye göç dalgası ile birlikte Suriye göçü ve Suriyeliler araştırma konusu haline gelmiştir. Çalışma sahasına gidilmeden önce literatür taraması yapılmıştır. Yükseköğretim Kurumu’nun tez tarama kısmında anahtar kelime olarak “Suriye” ve “Suriyeliler” aranarak, bu konuda akademik olarak yapılan tezler incelenmiştir. Suriyeliler ilgili yapılan çalışmaların büyük bir kısmı erişime kapalı olmakla birlikte bu konuda yapılan çalışmaların giderek artmakta olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada faydalı olabilmesi adına daha çok sosyoloji, uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi, radyo ve televizyon, eğitim bilimleri ve psikoloji alanındaki çalışmalar incelenmiştir.

Ekonomi alanında Suriyeli zorunlu göçmenlerin ülke ekonomisine etkileri ve çalışma hakları ile ilgili konuları ele alan akademik çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan bazılarını ele aldığımızda; Aydın (2016), Suriye kaynaklı kitlesel dış göçün; ulusal ve uluslararası istatistiki veriler ile kamuya açıklanan diğer bilgi ve görüşler ışığında Türkiye’nin makroekonomik göstergeleri üzerine bir etkisinin olup olmadığını incelemiştir. Karadeniz (2016), Kilis’te bulunan Suriyeli sığınmacıların il ekonomisine etkisi ve Kilis halkının Suriyeli sığınmacılarla ilgili değerlendirmeleri tespit edilmeye

çalışılmıştır. Karayel (2016), Bu çalışma ile Muğla örneğinden yola çıkarak Türkiye'de yaşayan ve çalışmak zorunda kalan Suriyeli sığınmacıların çalışma koşullarının belirlenmesi ve yaşanan sorunlar için çözüm önerileri ele alınmıştır. Aksu (2017), bu çalışma, Suriyeli zorunlu göçmenlerin Türkiye'de yerli halkın işgücü piyasasına etkisini incelemektedir. Görüldüğü üzere ekonomi alanında yapılan çalışmalarda Suriyeli zorunlu göçmenlerin ülke ekonomisine etkilerinin olup olmadığı incelenmiş ve çalışma hakları ile ilgili konuları ele alınıp çözüm önerileri sunulmuştur.

Uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi alanında; İhtiyaç analizleri, güvenlik ve Avrupa Birliği (AB) ve Türkiye'nin Suriye konusunda göç alanında uyguladığı politikalar ile ilgili çalışmalar yapılmıştır.

İhtiyaç analizleri ile ilgili çalışmalara bakıldığında; Kaya (2016), kapsamda çalışma, Suriyeli sığınmacıların Türkiye'deki yaşam şartlarını, sosyal konumlarını ve karşılaştıkları sorunları incelemektedir. Bilgiç (2018), bu çalışmada, Suriye odak noktasında yaşanan göç hareketinin en büyük ev sahibi olan Türkiye açısından ele almayı, ulusal ve uluslararası düzenlemeler kapsamında yapılanları ve yaşananları incelemektedir.

Ulusal ve toplumsal güvenlik politikaları ile ilgili yapılan çalışmalar; Tıraş (2012), çalışmada Esad dönemi ile gelişmeye başlayan ilişkilerin bölge güvenliği üzerindeki etkisi incelenmeye çalışılmıştır. Ortadoğu ülkelerini derinden etkileyen ve Arap Baharı olarak nitelenen halk hareketlerinin nasıl başladığı ve bu coğrafyadaki hangi ülkeleri etkisi altına aldığına dair bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca bölgeyi saran bu hareketlerin Suriye'yi nasıl etkilediği incelenmiş ve bu konu ile ilgili olarak bazı tespitler yapılmaya çalışılmıştır. Korkmaz (2017), bu çalışmasında 2011 yılından itibaren kitlesel ve zorunlu olarak Türkiye'ye gelen Suriyelilerin özellikle güvenlik açısından yol açtıkları tehditleri ve riskleri incelemiştir. Kantaroğlu (2016), başta güvenlik teorilerinin düşünsel temellerini açıklayarak tarihsel olarak güvenlik kavramını inceledikten sonra sağlık ve güvenlik arasında nasıl bir bağ olduğunu incelenmiştir.

Özkut (2017),ulusal güvenlik ve toplumsal güvenlik kavramlarına dünden bugüne bir bakış ile kavramlara atfedilen farklı anlamları incelenmiştir. Suriyeli mülteci krizi, üye ülkelerin böyle hayati bir olaya dair dahi fikir birliğine varamaması nedeniyle Avrupa Birliği'nin varoluşsal bir kriz yaşayıp yaşamadığı sorusunu tekrar gündeme getirmiştir.

Avrupa Birliği (AB) ve Türkiye'nin Suriye konusunda göç alanında uyguladığı politikalar ile ilgili çalışmalar; Zorba (2015), Bu çalışmada, 2011 yılı sonrasında Suriye de başlayan iç savaş, Türkiye'ye doğru yaşanan Suriyeli göç dalgası ve bu konuya Türkiye ve AB'nin yaklaşımları incelenmiştir. İlk olarak, Türk hükümeti, sivil toplum kuruluşları ve halkının bu göç dalgasına yönelik bakış açıları değerlendirilmiştir. İkinci olarak, AB Komisyonu, sivil toplum kuruluşları ve halkının konuya yaklaşımı analiz edilmiştir. Demircioğlu (2016), Avrupa Birliği ve Türkiye arasında mutabakatı sağlanan Geri Kabul Antlaşmasının, mülteci krizinin Avrupa Birliği'nde neden olduğu sosyal, politik ve ekonomik sorunları çözümünde aldığı rolü incelemektedir. Gençer (2016), Avrupa Birliği'nin mültecilere uyguladığı politikaları ve bu politikaların yeterliliğini örnek ülkelerdeki Suriyeli mültecilerin durumlarını ele almaktadır. Canpolat (2017), Türk ve Avrupa Birliği otoritelerinin Suriyeli mülteci akınına nasıl yansıtıldığı ve bu sorun yansımalarının veya oluşturulmuş sorun algısının, iki taraf arasındaki karşılıklı ilişkilerini ve dış politikalarını nasıl etkilediği incelenmektedir. Bulkan (2018), Suriyeli sığınmacıların Avrupa'da hangi ülkeleri neden tercih ettikleri, destinasyon ülkelerinin bu göçmenlere yönelik tutumları ve Avrupa Birliği (AB) göç politikalarının bu çerçevede rolü/etkileşimi ele alınmıştır.

Suriyeliler ile ilgili literatürde psikolojik açıdan yapılan çalışmalara baktığımızda psikoloji ve psikiyatri alanında yapılmıştır. Bu alanda yapılan çalışmalar savaş sonrası yaşanan travma sonrası stres bozukluğu, depresyon gibi psikolojik durumlarını ele alın çalışmalar yapılmıştır. Binay (2016), Suriyeli ve Iraklı mültecilerin savaş sonrasında meydana gelen ruhsal mağduriyetin düzeyini tespit etmek, savaşın yarattığı etkileri anlayabilmek ve gerekli önlemlerin alınmasını sağlayabilmek gibi olgular ele alınmaktadır. Sağaltıcı (2013), Türkiye'ye sığınan ve Gaziantep il sınırları içerisinde yer alan bir çadır kentte bulunan Suriyeli mültecilerde travma sonrası stres bozukluğunu

incelenmiştir. Uğurlu (2015), Suriyeli zorunlu göçmen çocuklarda görülen psikolojik semptomların yaygınlığını ve sıklığını ve sanat terapisinin semptomlara etkisi incelenmektedir. Çiçek (2016), Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin yaşadıkları depresyon düzeylerini belirlemek ve bazı sosyodemografik değişkenlerle ilişkisini incelenmektedir. Yeniçeri (2017), Türkiye'ye sığınan ve Hatay il sınırları içerisinde kamp dışında yaşayan Suriyeli sığınmacılarda travma sonrası stres bozukluğunu ve depresyon düzeyini ve bunların sosyodemografik değişkenler ile ilişkisini incelemektedir. Şan (2018), Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) sıklığının ve TSSB'nin bilişler üzerindeki etkisine bakmak amacıyla İstanbul'daki Suriyeli sığınmacılar ile çalışmalar yapılmıştır.

Psikoloji ve psikiyatri alanında da Suriye'den göç ile birlikte savaş sonrası yaşanan travma sonrası stres bozukluğu, depresyon gibi psikolojik konuları ele alarak savaşın psikolojik anlamda bireyleri nasıl etkilediği araştırılmıştır.

Eğitim alanında yapılan çalışmalar Türkiye'ye gelen Suriyeli zorunlu göçmen çocukların, eğitim sorunlarına odaklanılmıştır. Akalın (2016), Suriyeli çocukların uyum sorunları ve çözüm önerileri ele alınmaktadır. Kultas (2017), nitel yöntemle yapılan bu çalışma, bir durum (vaka) çalışması şeklinde yapılmış olup Türkiye'ye göç etmiş ve halen Van ilinde yaşamlarını sürdüren eğitim çağındaki Suriyeli mültecilerin yaşadıkları eğitim sorunlarını ele almakta ve bu konuda çözüm önerileri sunulmuştur. Seçer (2017), Suriyeli mülteci ebeveynlerin çocukları için İstanbul'daki eğitim arayışlarına analiz eden niteliksel bir araştırma olup Suriyeli çocukların eğitime erişimini incelemektedir. Özcan (2018), Türkiye'nin Suriyelilere yönelik takip ettiği eğitim politikasının liberal çok kültürlülüğe uygun olup olmadığını ele almaktadır. Yıldız (2018), Özalde Mersin'deki Suriyeli mülteci çocukların eğitim problemleri ve eğitim yoluyla Türk topluma entegrasyon süreçleri genelde ise Türkiye'deki Suriyeli mülteci çocukların genel durumu, eğitimle ilgili problemleri ve eğitim yoluyla Türk toplumuna uyum süreçleri nicel ve nitel araştırma yöntemleri kullanılarak tümevarım metoduyla ele alınmıştır.

Radyo ve televizyon alanda yapılan çalışmalarda Suriyelilerin yazılı ve sözlü basında temsili üzeri ve nefret söylemi bağlamında ele almışlardır. Doğan (2015), Suriyeli zorunlu göçmenlerin vatandaşlık tartışmalarının hükümet yanlısı ve muhalif medya tarafından siyasi çekişme için bir araç haline getirildiğini 4 Türk gazetesinin online yayınlarındaki haberler incelenmiştir. Ercan(2016), bağlamda Suriyelilerin üniversite öğrencileri için ne ifade ettiği, yerel halkın Suriyelilerden rahatsız olup olmadığı sorusu, yapılan anket çalışmasında tespit edilmek istenmiş, bu üç başlıkta haklarında ne düşünüldüğü ve medyada yer alan haberlerin Suriyeliler algısında ne kadar etkili olduğu ölçülmeye çalışılmaktadır. Aktaş (2016), 2014 yılının Ağustos – Aralık ayları döneminde Kilis'te yapılan çalışmada kadın mülteci sorunları, Suriye krizi ve Türkiye'de yaşayan kadın mültecilerin yaşadıkları sorunlar ve medyaya yansımaları incelenmektedir. Öztürk (2017), "Haber 7, Odatv, Yeni Akit ve Hürriyet" gazetelerinin haber sitelerinde 14-28 Şubat 2017 tarihleri arasında Suriyeli sığınmacılarla ilgili haberlerin okuyucu yorumlarında yer alan nefret söylemleri, nefret kategorileri ve söylem analizi yöntemiyle incelenmektedir. İhtiyar (2017), Suriyeli zorunlu göçmen çocukların söylem bakımından Türkiye'deki medyada nasıl temsil edildiği ele alınmaktadır. Burkay (2017), medyada nefret söyleminin nasıl üretildiği, dijital katılımcı sözlüklerde Suriyeli mültecilere yöneltilen nefret söylemleri örnekleri üzerinden analiz edilmektedir. Akalın (2018), Suriyeli sığınmacıların Türkiye'deki yaygın gazetelerdeki temsili incelenmektedir.

Sosyoloji alanında yapılan çalışmalara bakıldığında Şenoğuz (2014), Suriye sınırında topluluk, aidiyet ve sosyo ekonomik tabakalar arasında sosyal hareketliliği başlığında, Kilis ilinin sınır kasabasına dönüşmesi ve Suriye Krizinin başlamasıyla sınırın kasaba sakinlerinin hayat beklentilerini nasıl etkilediğini ele almaktadır. Gürcüoğlu (2015), Suriye krizinden sonra Hatay Arap Alevilerinin Hatay'daki Suriyeli zorunlu göçmenlerle ilişkileri ilişkin algısı başlığıyla, Türkiye'deki etnik azınlık durumunda olan etnik bir grubun Hatay'da yerel çoğunluğa sahipken Suriyeli Sünni göçmenlerin Hatay'a gelmesiyle Hatay'daki mevcut yapıya etkisi ve Hatay Arap Alevilerinin nasıl etkilendiği Hatay Arap Alevilerinin algılarına bakarak analiz edilmiştir. Unat (2015), Türkiye'de yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin gündelik yaşam pratiği Mardin örneği

ile Mardin ilinde derinlemesine görüşmelerle gündelik yaşam sırasında koymuş oldukları mikro-direnış biçimlerinin ve taktiklerinin neler olduğu incelenmektedir. Ezberci (2015), Suriyeli sığınmacıların Viranşehir’de toplumsal yapısına etkisini araştırdığı çalışmada Suriye göçünün Şanlıurfa Viranşehir ilçesine sosyo-kültürel, ekonomik ve aile yapısına olan etkilerini derinlemesine görüşmeler sonucu gerçekleştirmiştir. Uludağ (2016), Ankara’da Suriyeli mültecilerin en yoğun olarak yaşadıkları Altındağ İlçesi, Önder Mahallesi’nde, çalışma kapsamında zorunlu göç öncesi ve sürecinin nasıl anlamlandırıldığı, Türkiye’de mülteciliğın nasıl deneyimlenip inşa edildiğı ve gündelik hayatta ne tür mücadele pratikleri, direniş biçimleri sergilendiğı bağlamlarında Suriyeli mültecilerin zorunlu göç deneyimlerine odaklanılmıştır. Apak(2014), Ergün (2018) ve Sargın (2018)Suriyeli zorunlu göçmenlerin uyum konusunu ele almaktadır. Apak(2014), Suriyeli zorunlu göçmenlerin uyumu ve gelecek beklentisi başlığında Mardin’de yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin uyumu ve gelecek beklentileri sosyo-demografik ve sosyo-ekonomik özellikleri nicel araştırma yöntemi kullanılarak uygulamalı alan çalışması yapılmıştır. Ergün (2018), araştırma kapsamında Türkiye’nin ilkokulda öğretim gören Suriyeli çocuklara verdiğı eğitim hizmetleri, eğitim politikaları, Suriyeli geçici koruma statüsündeki çocukların eğitime ulaşabilirliğı ve toplumsal uyum sürecinde karşılaştıkları zorluklar Burdur örneğı üzerinden ele alınmaktadır. Sargın (2018), araştırmasında Suriyeli sığınmacıların Afyonkarahisar ili özelinde coğrafi, ekonomik, sosyal ve kültürel uyum süreçleri ele alarak, karşılaştıkları problemlerin ifade edilmesi, Afyonkarahisar toplumu ve Suriyeli sığınmacılar arasında devam etmekte olan entegrasyon sürecinin aşamalarını incelenmektedir.

3.BÖLÜM: SURIYE GÖÇÜ

3.1. SURIYE HAKKINDA

2013 Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) Raporu'nda yer alan bilgilere göre;” Suriye Arap Cumhuriyeti Akdeniz'in doğu ucunda ve Türkiye'nin güneyinde yer almaktadır. Suriye'nin yüzölçümü 185,6 bin kilometre karedir. Başkenti 1,7 milyon nüfusa sahip olan Şam kentidir. 4,6 milyon nüfuslu Halep ise Suriye'nin en büyük kentidir (AFAD Raporu, 2013:12). Savaşın devam etmesi nedeniyle verilen sayısal verilerin değiştiği göz önünde bulundurulmalıdır. 2017 AFAD Raporu'nda yer alan bilgilere göre; “Suriye krizi öncesinde sağlıklı olarak veri derlenebilen son yıl olan 2011 yılı verilerine göre Suriye'nin toplam nüfusunun 21 milyonun biraz üzerinde olduğu raporlanmıştır. Resmi dili Arapça olan ülkede doğumda ortalama yaşam beklentisi erkekler için 72 yıl ve kadınlar için 77 yıldır“(AFAD Raporu, 2017:11).

Şekil 1: AFAD 2013 Raporu'na ait Suriye Haritası

Suriye, kuzey ve kuzeybatısında Türkiye, doğusunda Irak, güneyinde Ürdün, batısında İsrail ve Lübnan ile komşudur.

3.2. SURİYE’DE İÇ SAVAŞIN ZORUNLU SONUCU: GÖÇ

Suriye’deki iç savaşı anlamak için öncelikle Arap Baharı’nın anlaşılması gerekmektedir. Arap Baharı olarak adlandırılan isyan dalgası ilk olarak Tunus’ta başlayarak diğer komşu ülkelerde de yayılmıştır.

“26 yaşındaki Tunuslu bir genç olan Muhammed Buazizî 17 Aralık 2010 tarihinde belediyesi binasının önünde kendini yakmasıyla birlikte diğer gençler Arap Baharı’nın başlamasına sebep olmuştur. Diğer komşu ülkelerde yaşayan gençler Tunuslu gençlerin seslerini duyarak onları desteklemişler ve yayılan yeni bir isyan dalgasıyla karşı karşıya kalmıştır. İlk isyan dalgası olarak Tunus’ta başlayan Mısır, Libya ve diğer Arap ülkelerine yayılmış ve ‘Arap Baharı’ olarak tarif edilerek, daha çok uluslararası alanda dış politika meselesi” olarak ele alınmıştır (Güçer, Karaca, Dinçer, 2013: 7). Olayların Suriye’de başlaması ise 2011 yılına rastlamaktadır.

“Mart 2011’de ülkenin güneybatı ucunda bulunan Deraa şehrinde yaşları 9 ila 15 arasında değişen aynı aileden 15 çocuk okul duvarına yazdıkları bir slogan nedeniyle tutuklanarak alıkonulmuş, işkenceye uğramış; takip eden günlerde çocukların yakınları bu durumu protesto etmek için sokaklara çıkınca kolluk kuvvetlerinin şiddetine maruz kalmış, bu olayların ardından başlayan kitlesel gösteriler İdlip, Halep, Hama, Humus, Banyas ve Lazkiye gibi farklı şehirlere yayılarak ülke çapında bir başkaldırıya dönüşmüştür. 2011 Mart ayından itibaren altı ay boyunca cuma namazları sonrasında gösteriler yaparak barışçıl bir şekilde reform talep eden Suriye halkı, sadece daha özgür bir ortamda yaşayabilmek için reformlar yapılması yönündeki taleplerini dile getirmiştir. Protestoların yayılması üzerine Beşar Esed 2011 Mart ve Nisan aylarında Şam’daki meclisten yaptığı iki konuşmada örgütlenme, parti kurma, sendikal haklar, daha özgür seçimler, sosyal adaletin sağlanması ve Kürt, Arap, Türkmen gibi Suriye içerisinde yaşayan farklı toplulukların haklarının korunmasına yönelik çeşitli alanlarda reformlar gerçekleştirileceğini tüm dünyaya ilan etmiştir. Ancak verilen sözlerin hiçbirinde durulmamış, aksine gösterileri bastırmak için ateşli silahlar kullanılarak sadece Deraa’da ilk dört ay içerisinde yüzlerce insan öldürülmüştür. Yakınları ölen ve

tutuklanan Suriyeliler, Beşşar Esed'in politikalarının değişeceğine dair umutlarını yitirmiş ve barışçıl protestoların yerini rejimin devrilmesi gerektiği düşüncesini benimseyen bir başkaldırı hareketi almıştır. Temmuz 2011'den bu yana olaylar Suriye'de ordudan kaçan askerlerin muhaliflerin saflarına katılması ve halkın silahlı rejim güçlerine karşı kendini savunmak üzere silahlanmasıyla seyir değiştirmiş ve ülkede bir iç savaş başlamıştır. Esed güçleri savaşın ilk gününden bu yana çocuk, kadın, yaşlı demeden sivilleri karadan ve havadan bombalamakta, insanlık suçu işleyerek kimyasal silah kullanmaktadır. 21 Ağustos 2013'te Esed güçlerinin Şam'ın Doğu Guta banliyösünde gerçekleştirdiği kimyasal silah saldırısında aralarında çocuk ve kadınların da olduğu 1.300'den fazla sivil hayatını kaybetmiştir.” (Kavakdan, Yorgancıoğlu, Sağlam, Özkan, 2011–2014: 3–4).

“Suriye’de iç silahlı çatışma yanında devlet terörü denen olgu da söz konusudur. Tıpkı Saddam Hüseyin, Pol Pot gibi Beşşar Esed rejimi de yukarıdan aşağıya sistematik bir biçimde halka karşı bastırıcı tedbirler uygulamaktadır (Tezcan, Taşdemir, 2012: 8)”.

Suriye’de Arap Baharı’nın etkisiyle Mart 2011’in ortalarında başlayan çatışmaların şiddetlenmesi Suriye’de muhalif kesimin Baas Partisi rejimine karşı başkaldırmasına Sünni grupların da destek vermesidir. Muhalefetin ve Sünni rejimin neredeyse tamamı Nusayri’dir. Bu durum olayların Sünni-Şii mezhep kavgası şeklinde okunmasına neden olmaktadır. Ancak Suriye’deki iç savaşın nedenleri konusunda böyle bir tespit son derece özensiz bir genelleme olacaktır. Suriye’de tamamını Nusayrilerin oluşturduğu %12’lik bir kesimin baskı ile halkın (%74 Sünni Arap, %10 Hıristiyan ve %3 Dürzî olmak üzere) toplam %87’sini yönetmesidir (Tezcan, Taşdemir, 2012: 7).

19 Nisan 2018 tarihinde güncellenen verilere göre Birleşmiş Milletler (BM) verilerine göre⁴ 2011’den bu yana, 5 milyondan fazla Suriyelinin başta Türkiye, Lübnan, Ürdün gibi ülkelere güvenli bir alan için göç etmek zorunda kaldığı, halen 13 milyon kişi

---

⁴<https://www.unhcr.org/tr/suriye-acil-durumu> Erişim Tarihi 12.06.2019

insani yardıma ihtiyaç duyduğu, 6.6 milyondan fazla insanın Suriye’de yaşadığı yeri terk edip Suriye içinde başka bölgelere göç ettiği, 2,98 milyon ulaşması zor ya da kuşatılmış yerlerde hayatını sürdürdüğünü belirtilmektedir. Savaşın devam etmesi nedeniyle verilen sayısal verilerin değiştiği göz önünde bulundurulmalıdır.

2011 Suriye’de başlayan olaylar nedeniyle birçok insanın ülke içinde ve başka ülkelere yer değiştirmek zorunda kaldığı bilinmektedir. Başta Türkiye olmak üzere Lübnan, Ürdün, Irak gibi komşu ülkeleri etkilemiştir

3.2.1. Suriyelilerin Göç Hatları

“2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı sonrasında 6,5 milyondan fazla Suriyeli, sığınacak güvenli bir ülke bulabilmek için Türkiye, Lübnan, Ürdün ve diğer ülkelere göçmüşlerdir (Göç ve Uyum Rapor, 2018: 243).” Bu bölümde Suriye’den çevre ülkelere gerçekleşen göç hatları kısaca açıklanmıştır.

Suriye’den Türkiye’ye Göç

Arap Baharı olarak adlandırılan isyan dalgası Tunus’ta başlamış ve Suriye’ye de yansımıştır. Suriye’de başlayan savaşın etkisiyle başlayan göçlerin ilk olarak Türkiye’ye yansması 29 Nisan 2011 tarihinde Suriyeli bir grubun Hatay’ın Yayladağı’ndan giriş yapması ile gerçekleşmiştir. Güçer, Karaca ve Dinçer (2013: 7), Suriye savaşının Türkiye’ye yansımalarını şu şekilde açıklamaktadır:

“Arap Baharı’nın Suriye’deki yansısıyla birlikte isyanlar çatışmaya dönüşmüş ve Esed rejiminin ayaklanmaları bastırmak için yaptığı sert müdahaleleri durumu farklı bir boyuta evrilmesine sebep olmuştur. İnsani bir krizin yaşanmasına yol açmıştır. İnsani bir krize dönüşmesiyle birlikte Türkiye’ye yansması ilk olarak Suriye’den Türkiye’ye ilk göç 29 Nisan

2011 Cuma günü akşam saatlerinde, 252⁵ kişilik Suriyeli bir grubun Hatay'ın Yayladağı sınırındaki tel örgüyü aşarak Türkiye sınırına geçiş yapmaları ve Suriye'deki olaylar nedeniyle sığınma talebinde bulunmalarıyla Türkiye gündeminde “Bir mülteci krizi ile mi karşı karşıyayız?”

sorusunun sorulmasına neden olmuştur. AFAD (2017: 11) Raporu'nda Suriye'de olayların Türkiye'ye gelmesi ile geçici koruma statüsü altına alınan Suriyelilere sağlanan tüm hizmetlerin koordinasyonu AFAD'a verildiği ve ilgili kurum ve kuruluşların işbirliğiyle yapıldığı belirtilmiştir. Buna göre 04.04.2013 tarihinde çıkan ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun⁶ 91 inci maddesine dayanılarak hazırlanan, 22/10/2014 tarihli ve 29153 numaralı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren **Geçici Koruma Yönetmeliği**⁷ ile geçici koruma statüsü altına alınan Suriyelilere sağlanan tüm hizmetlerin koordinasyonu AFAD'a verilmiştir. Güvenlikten eğitime, barınmadan sağlığa kadar çok sayıda hizmet, gerek geçici barınma merkezlerinde gerekse geçici barınma merkezlerinin dışında ilgili kurum ve kuruluşların da işbirliğiyle Suriyelilere sunulması AFAD tarafından yapılmaktadır.

---

⁵AFAD'ın 2017 de yayınlamış olduğu raporda bu sayı 260'tır. bkz. [https://www.afad.gov.tr/upload/Node/24384/xfiles/17Türkiye deki Suriyelilerin Demografik Görünümü Yasam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması 2017.pdf](https://www.afad.gov.tr/upload/Node/24384/xfiles/17Türkiye%20deki%20Suriyelilerin%20Demografik%20Görünümü%20Yasam%20Koşulları%20ve%20Gelecek%20Beklentilerine%20Yönelik%20Saha%20Araştırması%202017.pdf)

⁶Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>

⁷Geçici Koruma Yönetmeliği (2014) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15-1.pdf>

Şekil 2: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün⁸Türkiye'de Bulunan Geçici Koruma Kapsamında Olan Suriyelilerin Yıllar İçinde Değişimi İle İlgili Sayısal Verileri (23.05.2019 tarihi itibarıyla)

Türkiye'ye ilk 2011 yılında başlayan Suriye'de başlayan savaşın ve şiddetin devam etmesi sonucu Suriyeli zorunlu göçmenlerin yıllar içinde sayılarının değişim gösterdiği ve sürekli arttığı görülmektedir. Yukarıdaki sayısal verileri değerlendirirken buradaki rakamların “geçici koruma” altında kayıtlı olan Suriyelilerin olduğunu belirtmek gerekir. Belli nedenlerle kayıt olmak istemeyen Suriyeli zorunlu göçmenler olduğunu da göz önüne alırsak sayının grafikte verilenden daha da fazla olduğu söylenebilir.

⁸Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Verileri <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden erişim sağlanmıştır. Erişim Tarihi: 06.06.2019

Mart 2018’de yayınlanan Göç ve Uyum Raporu’nda belirtilen bilgilere göre de Türkiye gelen Suriyeli sayısı her yıl artmaktadır ve Türkiye dünyadaki en büyük sığınmacı nüfusuna ev sahipliği yapan ülke konumundadır (Göç ve Uyum Rapor, 2018: 243).

Şekil 3: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün Verilerine Göre Geçici Barınma Merkezleri İçinde Ve Dışında Kalan Suriyelilerin Sayısı (27.09.2018 tarihi itibariyle)

Göç idaresi Genel Müdürlüğü’nün verileri göz önüne alınarak 27.09.2018 tarihi itibariyle yaklaşık 178.080 bini kamp içinde ve 3 milyon 389 bin 578’i kamp dışında olmak üzere Türkiye’deki Suriyelilerin toplam sayısı 3.567.658 ‘dir.

Şekil 4: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün Verilerine Göre Geçici Barınma Merkezleri İçinde Ve Dışında Kalan Suriyelilerin Sayısı (23.05.2019 tarihi itibariyle)

Göç idaresi Genel Müdürlüğü'nün güncel verileri göz önüne alınarak 23.05.2019 tarihi itibariyle yaklaşık 116.989 bini kamp içinde ve 3 milyon 491 bin altmış' ı kamp dışında olmak üzere Türkiye'deki Suriyelilerin toplam sayısı 3.608.049 'dur. 27.09.2018 tarihindeki veriler ve güncel 23.05.2019 tarihi verileri karşılaştırdığımızda Türkiye'de bulunan Suriyeli sayısının arttığı gözükmemektedir. Buna rağmen geçici barınma merkezlerinde kalan Suriyeli zorunlu göçmenlerin sayısında azalma olmuştur.

İlk aşamada savaş nedeniyle travmatik şekilde gelen Suriyeli zorunlu göçmenlerin psikolojik durumları, kitlesel şekilde girmeleri ve sayılarının fazlalığı nedeniyle Türkiye'ye girişte bu kişilerin kayıt altına alınmaları ilk aşamada daha sınırlı olmuştur. 07 Nisan 2017 tarihinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kendi sitesinde faaliyetler kısmında yayınlamış olduğu " Suriyeliler Kayıtlarını Güncellemeye Davet Ediliyor"⁹ başlığıyla bir duyuru yayınlamıştır. Türkiye'de Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Yabancıların Kişisel Verilerinin Doğrulanması Projesi kapsamında Güncelleme çalışmalarının yapılacağı ve güncelleme yapılmasının amacının da, ilk kayıt sırasında geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerden alınmış olan bilgileri güncellemek ve biyometrik (parmak izi, fotoğraf vb..) verilerinde alınması suretiyle Türkiye'de yaşamakta olan Suriyelilerin doğru verilerle işlem yapabilmesini sağlamak olduğu belirtilmiştir.

Yapılan duyuruda, "Türkiye'de Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Yabancıların Kişisel Verilerinin Doğrulanması Projesi" kapsamında güncelleme çalışmasının farklı aşamalarda yapılacağı ilk yerler olarak Ankara, Konya, Kocaeli ve Kahramanmaraş belirtilmiştir. Güncelleme işlemlerinin Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından Valiliklere bağlı taşra teşkilatı olan İl Göç İdaresi Müdürlükleri koordinasyonunda yürütüldüğü ve bu çalışmanın Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından desteklendiği belirtilerek, Suriyelilerin kayıt merkezlerine randevu alarak gerekli belgelerle giderek daha düzenli bir şekilde kayıt işlemlerinin

---

⁹Suriyeliler Kayıtlarını Güncellemeye Davet Ediliyor http://www.goc.gov.tr/icerik6/suriyeliler-kayitlarini-guncellemeye-davet-ediliyor_350_361_10611_icerik Erişim Tarihi: 08.09.2018

gerçekleşmesi hedeflenmiştir. Katılımların daha düzenli olabilmesi için kimliklerini değiştirmeyenlerin, Türkiye tarafından sağlanan hizmetler ile yardımlara erişime devam etmek için bunun bir sorumluluk olduğu ve eğer güncelleme işlemlerini yaptırmazlarsa GİGM'nün, Türkiye'den ayrıldıklarını düşünebileceğini ve geçici koruma statüsünün dondurabileceğini ayrıca haklara, hizmetlere ve mevcut yardımlara erişimlerinin engelleyeceği bilgisi paylaşılmıştır. Ayrıca güncelleme çalışmasıyla, özel ihtiyaç sahibi kişiler, hassas durumda olanlar ve ailelerin ihtiyaçlarının tespit edilebileceği belirtilmiştir. Projenin amaçlarından birinin özel ihtiyaç sahibi insanların tespiti olması açısından önemlidir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na göre "Özel İhtiyaç Sahibi, uluslararası koruma başvuru ve statü sahibi kişilerden; refakatsiz çocuk, engelli, yaşlı, hamile, beraberinde çocuğu olan yalnız anne ya da baba veya işkence, cinsel saldırı ya da diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalmış" (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Mad.3) kişiyi ifade etmektedir. Özel ihtiyaç sahibi kapsamında eğitim hakkından yararlanamayan çocukların, çocuk işçilerin, çocuk gelinlerin, refakatsiz çocukların şiddete maruz kalan kadınların, engelli bireylerin ve sosyal ekonomik desteğe ihtiyacı olanların bu proje kapsamında GİGM tarafından tespit etmesi ve gerektiği şekilde hizmet sağlanması açısından önemlidir.¹⁰

---

¹⁰Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Bilgilerinin Güncellenmesi İle İlgili Broşür http://www.goc.gov.tr/files/files/tr_ucuncu_asama_brosur.pdf erişim 07.10.2018

Tablo 2: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Verilerine Göre Türkiye'de Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Geçici Barınma Merkezlerinde Bulunanlar İle İlgili Sayısal Veriler Göre Dağılımı (23.05.2019 tarihi itibarıyla)

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURIYELİLERİN GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİNE GÖRE DAĞILIMI (8 İLde 13 Barınma Merkezi)			
İL	GBM ADI	GBM MEVCUDU	TOPLAM MEVCUT
ŞANLIURFA (3)	Ceylanpınar	6.059	18.834
	Harran	9.527	
	Suruç	3.248	
ADANA (1)	Sarıçam	27.076	27.076
KİLİS (2)	Öncüpınar	4.233	14.745
	Elbeyli	10.512	
KAHRAMANMARAŞ(1)	Merkez	13.563	13.563
HATAY (3)	Altınözü	7.844	16.523
	Yayladağı	4.330	
	Apaydın	4.349	
OSMANİYE (1)	Cevdetiye	14.042	14.042
MALATYA (1)	Beydağı	8.590	8.590
GAZİANTEP (1)	Nizip 2	3.616	3.616
Toplam		116.989	
GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ DIŞINDA BULUNAN SURIYELİ SAYISI		3.491.060	

23.05.2019 itibarıyla

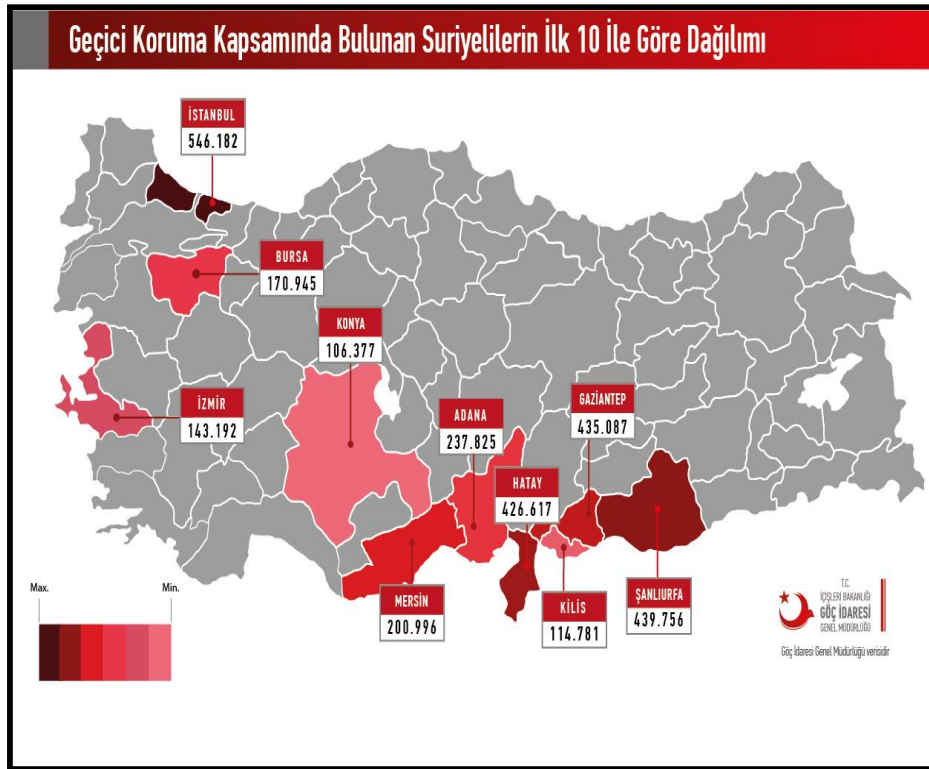

 T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
GÖÇ İDARESİ
 GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
 Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verisidir

Kaynaklar:http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik (Erişim Tarihi 03.06.2019).

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün verileri göz önüne alınarak 23.05.2019 tarihi itibarıyla yaklaşık 116 bin 989'u kamp içinde ve 3 milyon 491 bin altmışı kamp dışında olmak üzere Türkiye'deki Suriyelilerin toplam sayısı 3 milyon 608 bin kırkdokuzdur. AFAD'ın 01.10.2018 tarihinde kendi sitesinde yayınlamış olduğu bilgi notundaki¹¹ veriler göz önüne alınarak; İslahiye Çadırkent, Karkamış Çadırkenti, Nizip 1 Çadırkenti, Midyat Çadırkenti geçici barınma merkezleri geçici süreyle kapatılmıştır.

¹¹AFAD'ın 01.10.2018 Tarihindeki Bilgi Notu https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/01_10_2018_Suriye_GBM_Bilgi_Notu.pdf_01.10.2018 tarihli (Erişim 07.10.2018)

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Mülteci Hakları Alt Komisyonu tarafından Mart 2018 (244-245)'de yayınlanan Göç ve Uyum Rapor'unda belirtilen bilgilere göre; “Geçici barınma merkezlerinde kalan Suriyeliler ekonomik durumu en zayıf kesimi oluşturmakta olup; temel insani hizmetler sunulmakta ve bu hizmetler için hiçbir bedel alınmamaktadır. Geçici Barınma Merkezlerimizde misafir edilen Suriyelilerin ihtiyacı olan eğitim ve sağlık hizmetleri karşılanmakta, beslenmeleri için sosyal yardım yapılmakta, üçüncü kişilere ihtiyaçları olmadan yaşamalarına destek olacak meslek edinme ve özellikle kadınlara yönelik beceri kursları verilmekte, psikolojik destek sağlanmaktadır. Barınma merkezlerinde çocuk oyun bahçeleri, spor sahaları, market, terzi, berber gibi her türlü sosyal aktivite ve ihtiyaç alanları da mevcuttur. Bir yandan 6 yıldır çadır kentlerde zor yaşam koşullarında barınanlar çadırkent-konteynır kent dönüşümü ile modern konteynır kentlere aktarılırken diğer yandan geçici barınma merkezlerinde kalanların sayısı süreç içerisinde azalmaktadır. Bu süreç içerisinde yaşam koşulları sebebiyle çadır kentlerin kapatılması veya konteynır kente dönüşümü çalışmalarına hız verilmesi çok önemli bir gelişmedir. Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Kahramanmaraş, Mardin, Hatay, Adana, Osmaniye, Malatya illerinde bulunan geçici Barınma Merkezleri AFAD'ın koordinasyonunda Valiliklerce yönetilmektedir. Geçici Koruma altındaki Suriyeliler, iş olanaklarının çok olması, kültürel yakınlık ve Suriye sınırına yakınlık kriterlerine göre belirli şehirlerde yoğunlaşmışlardır. Geçici Barınma Merkezlerinde verilen hizmetlerin, kabul edilen uluslararası standartların üstünde olduğu ve geçici kent yönetimi sistematığının çok başarılı şekilde işlediği uluslararası kuruluşlarca da tescil edilmiştir.”

Şekil 4: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Verilerine Göre Türkiye'de Bulunan Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin En Fazla Buldukları İlk 10 İle Göre Sayısal Dağılımı (23.05.2019 tarihi itibarıyla)

Yaklaşık 3. 5 milyon geçici koruma altındaki Suriyeli geçici barınma merkezlerinin dışında Türkiye'nin 81 ilinde yaşamaktadır. Göç İdaresinin 23 Mayıs 2019 tarih verilerine göre Suriyelilerin en çok yaşadığı 10 şehir ve bu şehirlerdeki Suriyeli yoğunluğu aşağıdaki tabloda yer almaktadır. En çok Suriyeli barındıran kentlere bakıldığında, 546.182 göçmenle ilk sırayı İstanbul almaktadır. Bunu sırasıyla, Şanlıurfa (439.756), Gaziantep(435.087), Hatay(426.617), Adana(237.825), Mersin(200.996), Bursa(170.945), İzmir(143.192), Kilis (114.781), Konya (106.377) ve diğer iller izlemektedir. Suriyelilerin en az olduğu şehir ise 23 kişi ile Bayburt'tur. Bayburt'u 35 kişi ile Artvin, 61 kişi ile Tunceli takip etmektedir.

Tablo 3: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Türkiye'de Bulunan Geçici Koruma Altındaki

Suriyelilerin İllere Göre Sayısal Verileri (23.05.2019 Tarihi İtibariyle)

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURIYELİLERİN İLLERE GÖRE DAĞILIMI									
İL SIRA	ÜLKEMİZDE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURIYELİLERİNDAĞILIMI 23.05.2019(ALFABETİK)								
	İLLER	KAYIT EDİLEN	NÜFUS	İL NÜFUSU İLE KARŞILAŞTIRMA YÜZDESİ	İL SIRA	İLLER	KAYIT EDİLEN	NÜFUS	İL NÜFUSU İLE KARŞILAŞTIRMA YÜZDESİ
	TOPLAM	3.608.049	82.003.882	4,40%		TOPLAM	3.608.049	82.003.882	4,40%
1	ADANA	237.825	2.220.125	10,71%	42	KAHRAMANMARAŞ	87.610	1.144.851	7,65%
2	ADYAMAN	24.560	624.513	3,93%	43	KARABÜK	816	248.014	0,33%
3	AFYON	6.776	725.568	0,93%	44	KARAMAN	767	251.913	0,30%
4	AĞRI	1.034	539.657	0,19%	45	KARS	174	288.878	0,06%
5	AKSARAY	2.896	412.172	0,70%	46	KASTAMONU	1.833	383.373	0,48%
6	AMASYA	710	337.508	0,21%	47	KAYSERİ	77.850	1.389.680	5,60%
7	ANKARA	91.636	5.503.985	1,66%	48	KIRIKKALE	1.509	286.602	0,53%
8	ANTALYA	1.727	2.426.356	0,07%	49	KIRKLARELİ	2.723	360.860	0,75%
9	ARDAHAN	134	98.907	0,14%	50	KIRŞEHİR	1.349	241.868	0,56%
10	ARTVİN	35	174.010	0,02%	51	KİLİS	114.781	142.541	80,52%
11	AYDIN	7.747	1.097.746	0,71%	52	KOCAELİ	56.687	1.906.391	2,97%
12	BALIKESİR	4.444	1.226.575	0,36%	53	KONYA	106.377	2.205.609	4,82%
13	BARTIN	139	198.999	0,07%	54	KÜTAHYA	813	577.941	0,14%
14	BATMAN	22.397	599.103	3,74%	55	MALATYA	29.714	797.036	3,73%
15	BAYBURT	23	82.274	0,03%	56	MANİSA	14.009	1.429.643	0,98%
16	BİLECİK	597	223.448	0,27%	57	MARDİN	87.066	829.195	10,50%
17	BİNGÖL	1.009	281.205	0,36%	58	MERSİN	200.996	1.814.468	11,08%
18	BITLİS	984	349.396	0,28%	59	MUĞLA	14.560	967.487	1,50%
19	BOLU	2.440	311.810	0,78%	60	MUŞ	1.403	407.992	0,34%
20	BURDUR	8.406	269.926	3,11%	61	NEVŞEHİR	9.582	298.339	3,21%
21	BURSA	170.945	2.994.521	5,71%	62	NİĞDE	4.507	364.707	1,24%
22	ÇANAKKALE	5.822	540.662	1,08%	63	ORDU	664	771.932	0,09%
23	ÇANKIRI	549	216.362	0,25%	64	OSMANIYE	48.515	534.415	9,08%
24	ÇORUM	2.577	536.483	0,48%	65	RİZE	907	348.608	0,26%
25	DENİZLİ	12.351	1.027.782	1,20%	66	SAKARYA	15.947	1.010.700	1,58%
26	DIYARBAKIR	33.592	1.732.396	1,94%	67	SAMSUN	5.725	1.335.716	0,43%
27	DÜZCE	1.778	387.844	0,46%	68	SİİRT	4.020	331.670	1,21%
28	EDİRNE	957	411.528	0,23%	69	SİNOP	128	219.733	0,06%
29	ELAZIĞ	13.616	595.638	2,29%	70	SİVAS	3.987	646.608	0,62%
30	ERZİNCAN	104	236.034	0,04%	71	ŞANLIURFA	439.756	2.035.809	21,60%
31	ERZURUM	1.125	767.848	0,15%	72	ŞİRNAK	15.017	524.190	2,86%
32	ESKİŞEHİR	4.657	871.187	0,53%	73	TEKİRDAĞ	14.037	1.029.927	1,36%
33	GAZİANTEP	435.087	2.028.563	21,45%	74	TOKAT	1.004	612.646	0,16%
34	GİRESUN	149	453.912	0,03%	75	TRABZON	3.141	807.903	0,39%
35	GÜMÜŞHANE	96	162.748	0,06%	76	TUNCELİ	61	88.198	0,07%
36	HAKKARİ	5.323	286.470	1,86%	77	UŞAK	2.316	367.514	0,63%
37	HATAY	426.617	1.609.856	26,50%	78	VAN	2.139	1.123.784	0,19%
38	İĞDIR	91	197.456	0,05%	79	YALOVA	3.724	262.234	1,42%
39	İSPARTA	6.632	441.412	1,50%	80	YOZGAT	4.309	424.981	1,01%
40	İSTANBUL	546.182	15.067.724	3,62%	81	ZONGULDAK	565	599.698	0,09%
41	İZMİR	143.192	4.320.519	3,31%					

Kaynaklar:http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik (Erişim Tarihi 03.06.2019).

En çok Suriyeli barındıran kentlere bakıldığında, 546.182 göçmenle ilk sırayı İstanbul olmasına rağmen İstanbul'da yaşayan toplam nüfus 15 milyon 067 bin 724'tür. Geçici koruma kapsamında Suriyelilerin sayısına bakıldığında 546 bin 186'dır. Toplam nüfusun geçici koruma kapsamında Suriyelilerin sayısına göre oranı % 3.62'dir. Kilis'te yaşayan toplam nüfus 142 bin 541'dir. Geçici koruma kapsamında Suriyelilerin sayısına

bakıldığında 114 bin 981'dir. Kilis'te yaşayan toplam nüfusun geçici koruma kapsamında Suriyelilerin sayısına göre oranı %80.52 bakıldığında bu orana göre en fazla Kilis olduğu görülmektedir.

Suriye'den Ortadoğu'ya Göç

Suriye'ye sınırı olan dört ülke Türkiye, Ürdün, Lübnan ve Irak göçten en çok etkilenen ülkeler olmuştur. İlk göçmen alımı Türkiye 2011 Nisan ayında, Lübnan 2011 Mayıs'ta, Ürdün Şubat 2012'de, Irak'ta ise 2012 Mart ayında başlamıştır (Güçer, Karaca, Dinçer, 2013: 11).

Tablo 4: Suriye Göçünün Yaşandığı Ülkeler ve Rakamlar

ÜLKELER	KAYNAK	VERİ TARİHLERİ	YÜZDE ORANLARI (%)	SA YILARI
TÜRKİYE	GİGM, BMMYK	16.05.2019	% 64.1	3.606.737
LÜBNAN	BMMYK	30.04.2019	% 16.7	938.531
ÜRDÜN	BMMYK	9.04.2019	% 11.7	660.393
IRAK	BMMYK	30.04.2019	% 4.5	253.371
MISIR	BMMYK	30.04.2019	%2.4	132.473
DİĞER(KUZEY AFRİKA)	BMMYK	30.11.2018	% 0.06	35.713

Kaynaklar: <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria> (Erişim 03.06.2019) adresindeki veriler göz önünde bulundurularak tablo hazırlanmıştır.

Tablo 4'te savaş nedeniyle Suriye'yi terk etmek zorunda kalan Suriyeli zorunlu göçmenlerin %64.1 oranla yarısından fazlasını Türkiye'de bulunduğu gözükmektedir. 2018 yılında BMMYK tarafından yayınlanan güncel veriler ışığında savaş nedeniyle ülke dışına çıkan Suriyelilerin özellikle komşu ülkelere gittiği bilinmektedir. Bunlardan %64.1 'i 3 milyon 606 bin 737'si Türkiye gelmek zorunda kalmıştır. Bu veriyi değerlendirirken sadece “ geçici koruma “ kapsamında kayıt altına alınan Geçici

Koruma kapsamındaki Suriyelilerdir. Belli nedenle kayıt altına alınmak istemeyen ya da kayıt altına alınmayan Suriyeli zorunlu göçmenler hala vardır, bunları göz önüne aldığımızda sayı daha da fazladır. %16.7 ile Lübnan (938.531), % 11.7 Ürdün (660.393), %4.5 ile Irak (253.371) ve %2,4 ile Mısır (132.473) ve %0.6 ile 35.713 diğer kategorisinde Kuzey Afrika ülkeleri takip etmektedir.

Suriye'den Avrupa, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada'ya Göç

Connor (2018)'in PEW araştırma şirketinin yayımladığı kapsamlı incelemeye göre yazdığı yazıda; BMMYK ve Avrupa İstatistik ajansı verileri göz önüne alınarak yaklaşık 1 milyon yerinden edilmiş Suriyeli sığınmacı ve mülteci Avrupa'ya taşınmıştır. Almanya'ya taşınan 500.000'den fazla Suriyeli sığınmacı, 2011 ile 2017 yılları arasında iltica başvurusunda bulunarak dünyadaki beşinci en büyük yerlerinden edilmiş Suriyeli nüfusu olmuştur. 110.000'den fazla Suriyeli sığınmacı İsveç, yaklaşık 50.000 Suriyeli de Avusturya'ya taşındı. Pew Araştırma Merkezi'ne göre 2015 ve 2016 yıllarında Avrupa'ya sığınma başvurusunda bulunan Suriyeli sığınmacıların mülteci olarak kabul edildiği ya da mültecilik statüsü için bir karar bekledikleri belirtmiştir. Sığınmacılara ek olarak 2011 ve 2016 yılları arasında Avrupa'da mülteci başvurularında sonuçlara bakıldığında Avrupa'da mülteci olarak 24.000 Suriyelinin yerleştirildiği belirtilmiştir. Yaklaşık 100.000 yerinden edilmiş Suriyeli başta Kuzey Amerika olmak üzere Avrupa, Afrika, ve Ortadoğu dışında yaşamlarını sürdürmektedirler. Bu mülteciler dünya çapında yerinden edilmiş Suriyelilerin % 1'inden daha azını temsil ettiği ifade edilmiştir. Çatışmanın başlamasından bu yana, Kanada'da ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki hükümet verilerinin yanı sıra, BMMYK verilerine göre yaklaşık 52.000 Suriyeli mülteci Kanada'ya ve 21.000'i ABD'ye üçüncü ülkeye yeniden yerleştirme kapsamında yerleştirilmiştir.

Tablo 5: 2017 yılında Yeniden Yerleştirme Kapsamında Yerleştirilen Suriyelilerin Sayıları

AVUSTRALYA	3.656
ALMANYA	2.830
AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ	3.024
AVUSTURYA	381
BELÇİKA	1.191
BİRLEŞİK KRALLIK	4.850
DANİMARKA	5
ESTONYA	19
FİNLANDİYA	972
FRANSA	2.279
HOLLANDA	2.183
İRLANDA	261
İSPANYA	1.071
İSVEÇ	1.574
İSVİÇRE	541
İTALYA	832
KANADA	11.042
LÜKSEMBURG	177
NORVEÇ	2.667
PORTEKİZ	30
YENİ ZELLANDA	313

Kaynaklar: <http://popstats.unhcr.org/en/resettlement> (Erişim 13.10.2018) adresindeki veriler göz önünde bulundurularak tablo hazırlanmıştır.

Erdoğan'ın 2017 yılında gerçekleştirmiş olduğu Suriyeliler Barometresi saha çalışmasındaki verilere göre; "Kasım 2017 itibariyle AB içinde 10 binden fazla Suriyeli

sığınmacı bulunduran 9 ülke; Almanya: 514.995, İsveç: 114.281, Avusturya: 48.809, Hollanda: 33.897, Bulgaristan: 20.253, Belçika:19.384, Yunanistan: 20.863, Fransa: 17.675, İspanya: 14.830, Birleşik Krallık: 10.789'dur ” (Erdoğan, 2018: 4).

Dünya Haberin Reuters'ten 06.09.2017 'de aldığı habere göre¹²; Macaristan ve Polonya, 2015 mülteci kabul kararına rağmen bir tek sığınmacı bile kabul etmediği Slovakya ve Çek Cumhuriyeti ise en fazla 10-12 göçmen aldığı bilgisi mevcuttur.

BMMYK tarafından Resettlement in Turkey adında Eylül 2018'de yayınladığı bilgi notunda ¹³2014'den beri BMMYK'nın ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün koordineli şekilde en büyük yeniden yerleştirme faaliyetlerini gerçekleştirdiklerini, 2015 yılından itibaren Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından 120.000 geçici koruma kapsamındaki Suriyelinin yeniden yerleştirme kapsamında özel ihtiyaç sahiplerinin tespit edildiği, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün taşra teşkilatlarındaki, yetkililer özel ihtiyaç kriterleri bağlamında tespitler yapıp listeler hazırlandıktan sonra bunların Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne gönderildiği ve BMMYK'nın desteğiyle Göç İdaresi Genel Müdürlüğünde koordine edilip değerlendirilmektedir. Suriye krizinin başlamasından Eylül 2018'e kadar Türkiye'ye yeniden yerleştirme kapsamında Türkiye'deki Suriyelilerin 56.702 kişinin BMMYK'ne sunulduğu bunlardan 27.478'inin yeniden yerleştirme kapsamında çeşitli ülkelere yerleştirildiği belirtilmiştir.

---

¹²Mülteci kabul etmek zorunda kalacaklar, Dünya , 06 Eylül 2017, Reuters, <https://www.dunya.com/dunya/multeci-kabul-etmek-zorunda-kalacaklar-haberi-380491>(Erişim 13.10.2018)

¹³Resettlement in Turkey, <http://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2018/10/UNHCR-Turkey-Resettlement-Fact-Sheet-September-2018.pdf> (Erişim 13.10.2018)

Tablo 6: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Verilerine Göre, 2014-2019 Yılları Arasında Türkiye'de Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin, Yeniden Yerleştirme Kapsamında Yerleştirme Sayıları

2014-2019 YILLARI ARASINDA SURİYELİLERİN ÜÇÜNCÜ ÜLKELERE YENİDEN YERLEŞTİRİLMESİ

S.N.	ÜLKE	ÇIKIŞ YAPANLAR
1	KANADA(BMMYK)	4.172
2	ABD	3.920
3	KANADA(DOĞRUDAN)	2.645
4	İNGİLTERE	1.954
5	NORVEÇ	1.926
6	İSVEÇ	168
7	AVUSTRALYA	115
8	AVUSTURYA	58
9	BELÇİKA	46
10	LÜKSEMBURG	46
11	ROMANYA	43
12	BULGARİSTAN	27
13	LİHTENŞTAYN	18
14	İZLANDA	13
15	YENİ ZELANDA	4
16	HOLLANDA	3
17	FRANSA	1
	TOPLAM	15.159

Kaynaklar: http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik (Erişim Tarihi 03.06.2019).

BMMYK¹⁴, bireylerin üçüncü ülkeye yerleştirilmek üzere uygun olup olmadıklarını belirlemek amacıyla en hassas durumdaki vakaların tespit edilmesi için Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'yle (GİGM) işbirliği içinde çalıştığını ve üçüncü ülkeye yerleştirmeye ilişkin nihai kararlar BMMYK tarafından değil, kabul ülkeleri tarafından verildiğini belirtmektedir. Bu bağlamda 2014-2019 yılları arasında Türkiye'de geçici

¹⁴<https://help.unhcr.org/turkey/tr/resettlement/> Erişim Tarihi 03.06.2019

koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin, yeniden yerleştirme kapsamında yerleştirme sayılarına bakıldığında BMMYK aracılığıyla 4.172 kişinin doğrudan 2.645 kişinin de Kanada'ya yerleştirildiği gözükmektedir. BMMYK aracılığıyla yapılan yerleştirmeler, GİGM yerleştirme kapsamına aldığı yabancıları BMMYK ile koordineli bir şekilde yerleştirmesi, doğrudan yerleştirme kapsamında ise GİGM, devletlerle yapılan özel anlaşmalar kapsamında doğrudan anlaşma yapılan ülke aracılığıyla yerleştirme yapmaktadır. 2014-2019 yılları arasında Türkiye'de geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin yeniden yerleştirme kapsamında yerleştirilme sayılarının toplamına bakıldığında 15 bin 159 bindir.

“Ülkesinde yerinden edilmiş kişiler (internally displaced persons-IDPs), silahlı çatışma, iç karışıklık, sistematik insan hakları ihlalleri veya doğal yahut insan eseri afetler sonucu ülkelerinde kalmak şartıyla yaşadıkları bölgeden ayrılmak zorunda kalan kişilerdir. Devletlerin uluslararası insan hakları hukuku çerçevesinde yerinden edilmiş kişilere karşı yükümlülükleri bulunmaktadır ” (Uzun, 2016;74). IDMC'nin (Yerinden Edilme ve İzleme Merkezi) verilerine göre; 31 Aralık 2018'e kadar, ülke içinde yerinden edilmiş Suriyeli sayısı 6 milyon 119 bindir. Ayrıca 01.01.2018 ve 31.12.2018 tarihleri arasında Şiddet ve çatışmadan dolayı 1 milyon 649 bin Suriyeli yerinden edilmiştir.¹⁵

3.3. TÜRKİYE'YE DÜZENSİZ GÖÇ VE GÖÇMENLER HAKKINDAKİ HUKUKİ TEMELLER BAĞLAMINDA SURİYELİLERİN HUKUKİ DURUMLARI

Türkiye'de olan ve göç meselesiyle ilgili sınıflandırma yaptığımızda ikili bir ayırım yapabiliriz. Bunlardan ilki yasal şekilde Türkiye'ye giriş sağlayan “kayıtlı” göç hareketlerini tarif eden düzenli göçtür. Bu daha çok Türkiye'ye çalışmak için ya da eğitim görmek amacıyla gelen kişilerin kendisi ve ailelerinden oluşmaktadır. İkincisi ise

---

¹⁵IDMC (Yerinden Edilme İzleme Merkezi) <http://www.internal-displacement.org/database/displacement-data> (Erişim :03.06.2019)

daha çok “illegal” yani “yasadışı” olarak Türkiye’ye giriş sağlayan, mekik göçü, başka ülkeye geçiş için transit göç, sığınmacı ve mülteci durumlarını içine alan göç hareketlerini tanımlamak için kullanılan düzensiz göçtür (İçduygu, Erder ve Gençkaya, 2014: 223).

Göç yapısı gereği karmaşıktır ve bu nedenle basında ve akademik dünyada bahsi konu olan tanımlamalarda anlam karmaşası dikkat çekmektedir. Durumu tanımlarken bazıları “mülteci ve sığınmacı krizi” diye, bazıları da “ göçmen krizi” şeklinde durumu kavramsallaştırmaktadır. Bu nedenle kanun ve sözleşmenin taraf olduğu anlaşmalar kapsamında kavramların hemfikir olunan tanımlamalarının verilmesi önemlidir.

Uluslararası hukukun unsurlarından birini oluşturan mülteci hukuku, yazılı olmamak kaydıyla insanlık tarihinin en eski zamanlarına kadar uzanmaktadır. Yıllar boyunca konuyla ilgili yapılan çalışmaların sonucunda ortaya çıkan kurum ve kuruluşlar, günümüz mülteci hukukunun temelini oluşturduğu söylenebilir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sırasında yaşanan olaylar ve insan hakları ihlalleri ile bunun sonucunda yaşanmış dünyanın her yerinde gerçekleşen yoğun nüfus hareketleri nedeni ile mülteci hukuku Birleşmiş Milletler’in önemli meseleleri arasında yerini almıştır. Uluslararası alanda mülteci hukukuna ilişkin temel belgeler; 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi¹⁶ve bunun içeriği itibariyle yetersiz görülmesi sonrasında Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü¹⁷ ile mültecilerin durumu yeniden düzenlenmiş ve bunda “mülteci” tanımına yer verilmiştir. Bunun yanı sıra mültecilerin yasal durumları başka uluslararası belgelerde de dolaylı olarak ele alınmıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2013, 1007; Türkoğlu, 2011:103). Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü’ne göre mülteci:

¹⁶1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme,

<http://www.goc.gov.tr/files/files/multec%C4%B1ler%C4%B1nhukuk%C4%B1statusune%C4%B1%C4%B1sk%C4%B1nsozlesme.pdf> Erişim 14.10.2018

¹⁷Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü
[http://www.goc.gov.tr/files/files/M%C3%9CLTEC%C4%B0LER%C4%B0N%20HUKUK%20STAT%C3%9CS%C3%9CNE%20%C4%B0L%C4%B0C5%9EK%C4%B0N%201967%20PROTOKOL%C3%9C\(1\).pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/M%C3%9CLTEC%C4%B0LER%C4%B0N%20HUKUK%20STAT%C3%9CS%C3%9CNE%20%C4%B0L%C4%B0C5%9EK%C4%B0N%201967%20PROTOKOL%C3%9C(1).pdf)Erişim 14.10.2018

“İrki, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıstır.”

Bozbeyoğlu (2015: 64), 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne göre 1951 tarihinden önce olan olaylar sonucunda yukarıda bahsedilen durumlarda bulunan kişiler mülteci olarak tanımlanması yapılırken, 1967'de yapılan protokol ile tarih sınırlaması kaldırılmıştır. Burada yapılan değişiklikte II. Dünya Savaşı'ndan sonra ülkesini terk eden Avrupalıların ülkelerine dönmesi amaçlanmaktadır. Shacknove (1985)'e göre 1951'de çıkan sözleşmenin amacı savaş sonrasında Avrupa'yı yeniden şekillendirmektir (Türkoğlu, 2011:103).

Türkiye'nin taraf olmuş olduğu 1951 Cenevre Sözleşmesi'nde koymuş olduğu coğrafi kısıtlamayla, Türkiye'ye giriş yapanlardan sadece Avrupa ülkelerinden gelenlerin sığınma talepleri değerlendirilecek ve Avrupa dışından gelen sığınmacılar meselesinde Türkiye herhangi bir yükümlülük taşımayacaktır. Aslında bu durum Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı sırasında yaşanan mülteci meselesi ile bağlantılıdır (İçduygu, Erder ve Gençkaya, 2014: 236).

Türkiye'de göç alanında sığınma başvuruları ve mülteciler konusunda ilk önemli düzenleme, 1994'te “Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”¹⁸tir (1994 Yönetmeliği). Bu yönetmelik Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne taşınan davalarda soruna kaynaklık ettiğinden 2006 yılında yeniden düzenlenmiştir. Türkiye'de ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda ve başta AB ve uluslararası kurumlardan gelen talepler doğrultusunda

¹⁸ 1994 Yönetmeliği <http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1994-Yonetmeliği.pdf>

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM)'nün kurulmasını da sağlayan en kapsamlı yasal düzenleme 11.03.2013'te yasal olarak yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ile gerçekleşmiştir (Erdoğan, 2018: 8-9).

GİGM'nün kurulmasıyla birlikte göç alanında hak ve insan temelli yaklaşımın esas alındığı, sivil inisiyatifin ön planda tutulduğu ve güvenlikçi bakışın kısmen de olsa terk edildiği yeni bir bakış açısıyla yeni bir politikaya yönelik düzenlemeler yapılmaya başlandığı söylenebilir (Erdoğan, 2017:17). Birleşmiş Milletlerin mülteci tanımına bakıldığında herhangi bir coğrafi kısıtlama olmadığı dikkatimizi çekmektedir. 1967 protokolünden farklı olarak Türkiye coğrafi kısıtlamaya devam etmektedir. Bu coğrafi kısıtlamaya göre Türkiye'de mülteci:

“ Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.” (YUKK: Mad:61)

YUKK'na göre; mülteci kavramı bir statüyü ifade etmektedir, uluslararası koruma başvurusu yapıldıktan sonra incelemeler sonucunda uygun bulunması halinde kişiye mülteci statüsü verilir. Öncelikle vurgulanması gereken, mülteci ve sığınmacının (asylumseeker) eş anlamlı olmadıklarıdır. YUKK'na göre; mülteci kavramı bir statüyü ifade etmektedir, uluslararası koruma başvurusu yapıldıktan sonra incelemeler sonucunda uygun bulunması halinde mülteci statüsü verilir. Sığınmacı kavramı ise vatandaşı ülke dışında olup uluslararası koruma bekleyen ancak statüsü henüz resmi olarak sonuçlanmamış olanlardır. Statüsü belirleme süreci tamamlanana kadar kişi ve kişiler sığınmacı olarak ulaştığı ülkede kalabilmektedir. “1994 Yönetmeliği'nde, bu tanıma uymakla birlikte Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle gelenler “sığınmacı” olarak nitelenmektedir. YUKK, aynı kişiler için, “şartlı mülteci”

statüsü tesis etmiştir. Bir anlamda 1994 Yönetmeliği'ndeki sığınmacı statüsünün yerini, şartlı mülteci statüsü almaktadır” (Ergüven ve Özturanlı, 2013:1034).

Ülkesinden kaçarak iltica talebinde bulunan kişilerin sayısının artması ve bunun kimi zaman kitlesel boyuta ulaşması olması, mülteci statüsü verilmesine dair prosedürleri arttırmakta ve iltica taleplerinin sonuçlandırılmasını da geciktirebilmektedir. Ayrıca ülkesine girmiş olan kişilere mülteci statüsü vermek istemeyen ülkeler söz konusu olduğunda, koruma ve yardımın sadece 'mülteci' sıfatına bağlanmış olması bu kişileri korumasız bırakabilmektedir. Oysa mültecilik, resmi bir makamın bu sıfatı vermesinden bağımsız, mültecinin kişisel durumuyla ilgili bir statü olduğundan, işin doğası gereği, iltica talebinde bulunan kişilerin de en azından talepleri sonuçlandırılincaya kadar koruma ve yardımdan yararlanmaları için BMMYK, iltica talebinde bulunan sığınmacılara, mültecilik statülerinin karara bağlanmasına bakmaksızın koruma ve yardım sağlamakla yetkili kılınmıştır (Uzun, 2016; 72). Bir başka ifadeyle mültecilik statüsü taleplerinin sonuçlanincaya kadar iltica talebinde bulunan “şartlı mülteci” ya da “sığınmacılara” koruma sağlanmaktadır.

“Türk hukuk sistemindeki mülteci tanımı BM sistemindeki tanımdan biraz farklıdır. 1967 protokolünden farklı olarak Türk hukuk sisteminde bir de sığınmacı (Asylum Seeker) kavramı vardır. Türkiye 1967 protokolünü çekinceli olarak kabul etmiştir. Sözleşmenin birinci maddesine çekince koyarak coğrafi sınırlamada bulunmuştur” (Türkoğlu, 2011: 104). 1994 Yönetmeliği'ndeki sığınmacı tanımı şu şekildedir:

“İrkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı ifade eder (1994 Yönetmeliği, Mad. 3).

Daha sonra coğrafi kısıtlamanın olmasından dolayı Avrupa dışından gelenler ile ilgili YUKK'da şartlı mülteci tanımına yer verilmiştir. Bir başka ifade ile YUKK ile “sığınmacı” kavramının yerine “şartlı mülteci” kavramı yer almıştır.

“ Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında **şartlı mülteci statüsü** verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir” (YUKK: Mad. 62).

Şartlı mülteci ve mülteci tanımlamasının dışında kalıp ülkesine geri gönderilmesi uygun olmayanlar için **ikincil koruma statüsü** karşımıza çıkmaktadır. “Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

- a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,
- b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,
- c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir “(YUKK: Mad. 63).

Suriyelilerin Hukuki Statüsü

Suriye iç savaşı ve kitlesel göç hareketi, başta Türkiye olmak üzere tüm bölge ülkelerinin iç siyasi, ekonomik ve sosyal dinamiklerini etkilemiştir (Kap, 2014:30). 29 Nisan 2011 Cuma günü akşam saatlerinde, 252 kişilik Suriyeli bir grubun Hatay’ın Yayladağı sınırındaki tel örgüyü aşarak Türkiye sınırına geçiş yaparak Suriye’deki

olaylar nedeniyle sığınma talebi ile Türkiye gelmişlerdir (Güçer, Karaca, Dinçer, 2013: 7).

“2011 yılı Nisan ayından itibaren Türkiye’ye gelen Suriyeli mülteciler, önce “misafir” şeklinde tanımlanmıştır. Ancak bu tanımlamanın hukuki bir karşılığı bulunmadığı için Suriyelilere yönelik keyfi uygulamalara yol açma riski bulunmaktadır. Bu nedenle, Ekim 2011 tarihinden itibaren Suriyeli misafirler İçişleri Bakanlığı’nın **1994 Yönetmeliği’nin 10. Maddesi** gereğince “Geçici Koruma Statüsü”ne alınmıştır. Bu tarihten sonra Suriyelilerin durumuna ilişkin ilk hukuki düzenleme *30 Mart 2012 tarihli, 62 sayılı “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge”* olmuştur. Suriyelilerin “geçici koruma” altında oldukları bu yönerge ile kabul edilmiştir.” (Orhan,2014:11). Burada dikkat edilmesi gereken bir husus, 1994 Yönetmeliği’nin 10. Maddesi gereğince “geçici koruma statüsünün olduğudur. Türkiye’de geçici koruma kapsamında Suriyeliler özelinde geçici koruma yeni bir statü olarak algılanmaktadır.

11.03.2013’te yasal olarak yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)’un Geçici Koruma ve Uluslararası Korumaya İlişkin Diğer Hükümler başlığıyla 91. Maddesi’nde ;

- (1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.
- (2) Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Cumhurbaşkanı¹⁹ tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. “(YUKK: Mad.91).

---

¹⁹2/7/2018 tarihli 703 sayılı KHK’nin 71 inci maddesiyle, bu maddede yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir. Daha öncesinde “Geçici Korumanın” içeriğinin Bakanlar kurulu tarafından belirleneceği şeklinde ifade edilmekteydi.

Türkiye’deki Suriyelilerin mevcut yasal statüsü, en son düzenlenen “Geçici Koruma Yönetmeliği çerçevesinde ‘ geçici koruma’dır” (Erdoğan,2017:17). 22.10.2014 tarihinde Geçici Koruma Yönetmeliği Resmi Gazete ’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin 1. Maddesinde yönetmeliğin amacı şu şekilde ele alınmıştır:

“Bu Yönetmeliğin amacı; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma amacıyla *kitlesel* olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılardan, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91 inci maddesi çerçevesinde, uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayanlara sağlanabilecek geçici koruma işlemlerinin usul ve esasları ile bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemleri, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirleri ve ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasındaki işbirliğiyle ilgili hususları düzenlemektir ” (Geçici Koruma Yönetmeliği, Mad.1).

Kitlesel akın, 2004 tarihli 100’nolu BMMYK Yürütme Komitesi tarafından, Kitlesel Akın Durumlarında, İşbirliği, Yükümlülük ve Sorumluluğun Paylaşılması Kararı²⁰nda belirttiği üzere; kitlesel akının tanımlanmamış bir olgu olduğu, çok sayıda insanın uluslararası bir sınıra hızlı bir şekilde ulaşması ve özellikle acil durumlarında ev sahibi ülkelerin gelen geniş kitleyi karşılamadaki yetersizliği ya da sığınma prosedürlerinin uygulama ortamının olmaması nedeniyle kitle akını durumlarında uluslararası bir soruna kalıcı çözüm elde etmek için uluslararası işbirliğine ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir. “Kitlesel akınlarla” ilgili olarak devletlerin uluslararası koruma yükümlülükleri tarafından, insan haklarına ve insani ilkelere saygının uluslararası toplumun tüm üyeleri için bir sorumluluk olduğu, insan hakları çerçevesinde devletlerin yükümlülükleri kapsamında bu konuda kararlar alındığını belirtilmektedir: Bu kararlar ise; 1979 tarihli 15 no’lu Sığınacak Ülkeleri Olmayan Mültecilere İlişkin, 1981 tarihli 22 no’lu Kitlesel Sığınma Durumlarında Sığınmacıların Korunması, 1988 tarihli uluslararası Dayanışma Ve Mülteci Korumasına İlişkin 2002 tarihli 94 nolu Sivil Ve İnsani Niteliği ve 1995 tarihli 77 no’lu, 1998 tarihli 85 no’lu, 2000 tarihli 89 no’lu Uluslararası Koruma

---

²⁰2004 tarihli 100’nolu BMMYK Yürütme Komitesi tarafından, Kitlesel Akın Durumlarında, İşbirliği, Yükümlülük ve Sorumluluğun Paylaşılması Kararı, <http://www.unhcr.org/excom/exconc/41751fd82/conclusion-international-cooperation-burden-responsibility-sharing-mass.html> (Erişim 20.10.2018).

Hakkında Karar ve İnsan Hakları ve Kitle ile ilgili 22 Aralık 2003 tarihli 58/169 sayılı kararlardır.

Yukarıda belirtilen BMMYK Yürütme Komitesi tarafından 1981 tarihli 22 no'lu, Kitleli Sığınma Durumlarında Sığınmacıların Korunması BMMYK Yürütme Komitesi Kararında ²¹ yer alan bilgiler doğrultusunda; kitleli sığınma durumlarında, sığınmacıların, ilk sığınma talebinde buldukları devlet tarafından kabul edilmeleri gerektiği; söz konusu devletin kitleli akılla gelen kişilere sürekli sığınma hakkı tanımayacaksa bile en azından geçici sığınma vermesi ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde belirtilmiş olan ve uluslararası bağlamda kabul gören temel kişisel haklardan yararlanmalarının sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca sığınmacıların, ırk, din, politik görüş, milliyet, menşe ülke ya da fiziksel yetersizlikler konusunda herhangi bir ayırım yapılmaksızın kabul edilmesi gerektiği ve her tür durumda zulüm riski olan yere göndermeme temel ilkesinin (sınırdan geri çevirme yapılmaması da dâhil olmak üzere) göz önünde bulundurulması gerektiği belirtmiştir. Devletler, kitleli akın durumlarında uluslararası dayanışma ve sorumluluk paylaşımı ilkeleri dâhilinde, kitleli sığınma sırasında sığınmacıları kabul etmiş devletlere, yardım etmek amacıyla gereken tüm tedbirleri alması gerektiği belirtilmektedir.

Nisan 2011'den beri Türkiye'de bulunan Suriyeliler ile ilgili "statü"leri hakkında sorunlar yaşanmaktadır. 22 Ekim 2014 tarihinde çıkarttırılan Geçici Koruma Yönetmeliği'nde bu konu hakkında ayrılan özel bir kısım vardır.

"28/4/2011 tarihinden itibaren Suriye Arap Cumhuriyeti'nde meydana gelen olaylar sebebiyle geçici koruma amacıyla Suriye Arap Cumhuriyeti'nden kitleli veya bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları ile vatansızlar ve mülteciler, uluslararası koruma başvurusunda bulunmuş olsalar dahi geçici koruma altına alınırlar. Geçici korumanın uygulandığı süre içinde, bireysel uluslararası koruma başvuruları işleme konulmaz." (Geçici Mad.1)

---

²¹<http://sorular.rightsagenda.org/Uploads/MULTECI%20MEV/BMMYK%20Y%C3%9CR%C3%9CTME%20KOM%C4%B0TES%C4%B0%20KARARLARI.pdf> Erişim Tarihi 12.06.2019

Türkiye’deki Suriyelilerin uluslararası hukuk bağlamında da tanımlanması ile ilgili olarak, BMMYK’nin da önerisi ile 30 Mart 2012’de yayınlanan bir genelgeyle netleştirildiği ve Suriyelileri de uluslararası arenada “ geçici koruma statüsü altındaki yabancılar” olarak tanımlanmıştır. Suriyeliler “kitlesel akın” nedeniyle kısıtlanarak geçici koruma dışında bir statüye yer verilmemiş ve bu statü ile **bireysel olarak başvuru hakkının ortadan kalktığı**ve Türkiye’deki İran, Afgan, Irak, Pakistan ve diğer ülkelerin vatandaşlarına açık olan uluslararası koruma kapsamında bireysel inceleme hakkının var olması, Türkiye’deki Suriyelilerin kalış sürelerinin beklenilenden uzun olması nedeniyle Suriyelilerin bireysel başvurularının olmaması bir hak ihlaline neden olabileceği tartışılmaktadır (Erdoğan, 2018: 12-13).

Ekim 2014 tarihinde çıkarttırılan Geçici Koruma Yönetmeliği’nde “geri gönderme yasağı” ile ilgili olan kısım şu şekilde ifade edilmektedir:

“Bu Yönetmelik kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez” (Geçici Koruma Yönetmeliği, Mad.6).

Bu da gösteriyor ki hangi nedenle olursa olsun kişi ve kişilerin hayatının tehdit altında olabileceği ve kötü durumlara maruz kalabileceği yerlere gönderemeyeceği yönetmeliğin bu maddesi ile garanti altına alınmıştır.

Ekim 2014 tarihinde çıkarttırılan Geçici Koruma Yönetmeliği’nde “Yasadışı giriş ve bulunuştan dolayı cezalandırılmama” ile ilgili olan kısım da şu şekildedir:

“Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların Türkiye’ye giriş yaparken yetkili birimler tarafından tespit edilmeleri veya makul bir süre içinde kendiliğinden yetkili birimlere kayıt yaptırmak üzere başvurmaları halinde, Türkiye’ye yasa dışı yani illegal girişleri ya da Türkiye’de yasa dışı bulunuşlarından dolayı idari para cezası uygulanmaz” (Geçici Koruma Yönetmeliği, Mad.5).

Geliş nedenleri nedeniyle Geçici Koruma kapsamındaki yabancıların, diğer düzenli göç şeklinde gelen yabancılardan farklı olarak değerlendirileceği yetkili birimlere kayıt olmaları halinde giriş şekliyle yasal giriş prosedürlerinin (pasaport, devletlerin vize uygulaması vb..) uygulanmayacağı belirtilmiştir.

Ekim 2014 tarihinde çıkarttırılan Geçici Koruma Yönetmeliği'nde altıncı bölümde "Geçici Korunanlara Sağlanacak Hizmetler" başlığı altında geçici koruma kapsamındaki yabancılara sağlanacak hizmetler konusunda ilgili bütün kamu kurum ve kuruluşların iş işbirliği ve koordinasyon içerisinde çalışmalarına yürüteceğinden bahsetmektedir. Sevk merkezlerinde, geçici koruma amacıyla Türkiye'ye gelen yabancıların kimlik tespiti ve kayıt işlemlerinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün(Mad. 19), sağlık hizmetleri geçici barınma merkezlerinin içinde ve dışında Sağlık Bakanlığının kontrolü ve sorumluluğunda (Mad.27), yabancıların eğitim faaliyetleri, geçici barınma merkezlerinin içinde ve dışında Millî Eğitim Bakanlığının kontrolünde ve sorumluluğunda (Mad.28), iş piyasasına erişim hizmetleri Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (Mad.29), sosyal yardım ve hizmetlere erişimi konusunda ihtiyaç sahibi olanların, sosyal hizmetlere erişimleri Aileve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından (Mad. 30), gümrük işlemlerinin Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından üstlenildiği (Mad.32) ayrıca bu Yönetmelik kapsamında ilgili bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilen hizmetlerin AFAD koordinasyonunda yürütüleceği (mad.26) yönetmelik ile belirtilmiştir.

Erdoğan'a (2018) göre Türkiye'nin, Suriyeliler konusunda kapsamlı uyum ve gelecek politikası olamasa da genel olarak üç prensibin temel alındığını belirtmektedir. Bu prensipler ilki *açık kapı politikası*, ikincisi *acil durum yönetimi* ve son olarak da *geçici koruma statüsüdür*. 2016 başlarına kadar güvenlik nedeniyle belli dönemlerde aksaklıklara neden olsa da açık kapı politikası prensipte sürdürüldüğü, 2015 sonunda özellikle de 2016'nın başından itibaren 18 Mart 2016 tarihindeki Türkiye - AB Zirvesi²²

---

²² 18 MART 2016 Tarihli Türkiye - AB Zirvesi
Bildirisi https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/18_mart_2016_turkiye_ab_zirvesi_bildirisi_.pdf (Erişim 21.10.2018)

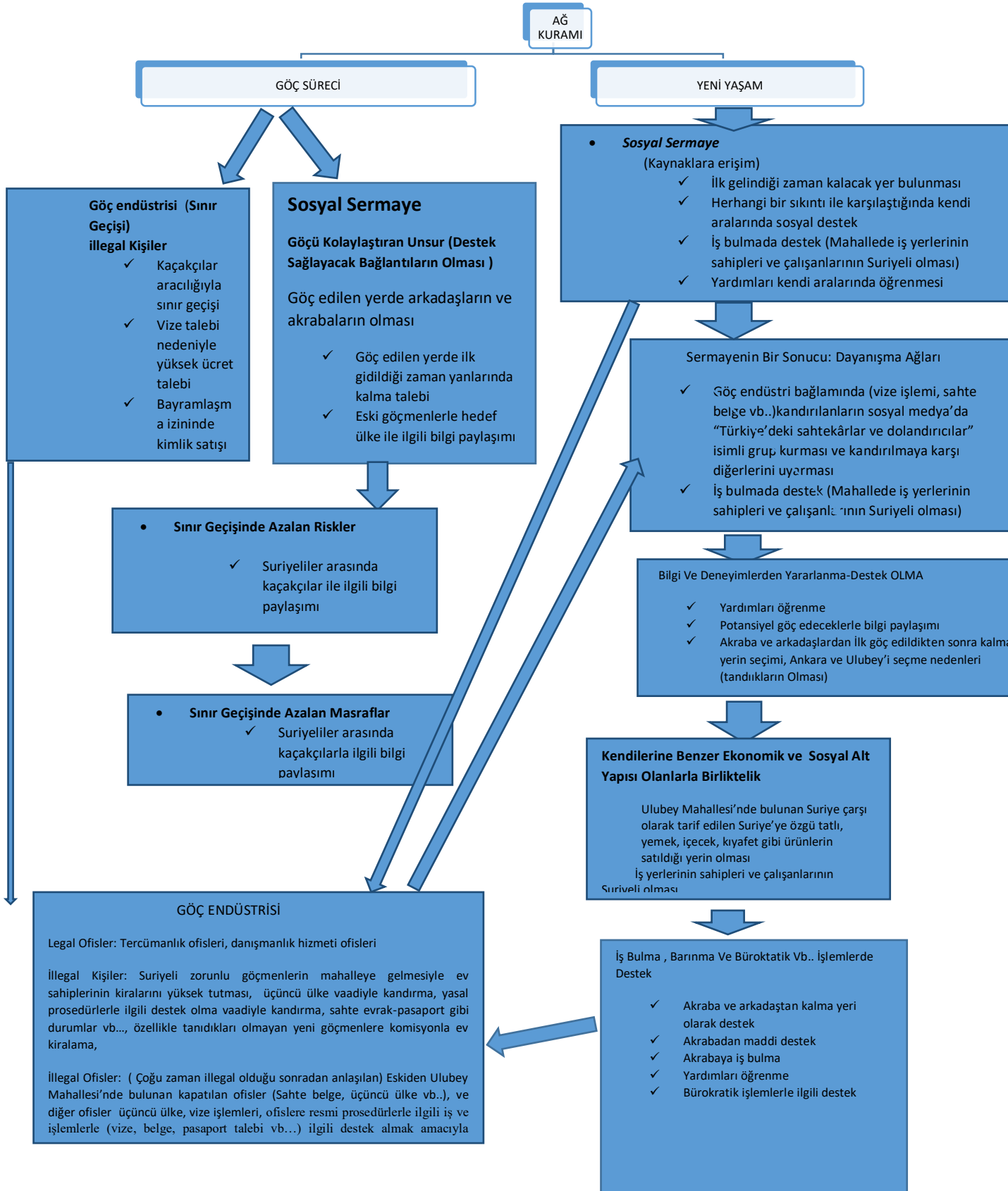
gerçekleşmeden önce bölgedeki durumun değişmesi, nüfus politikalarının ön plan çıkması gibi nedenlerle açık kapı politikasını fiilen durdurduğu açık kapı politikasının değişiminde 18 Mart 2016 tarihindeki Türkiye - AB Zirvesi'nin etkisinin olsa bile bölgesel politikaların daha etkili olduğu, Türkiye'nin 2016'dan itibaren bölgesel hareketlilikten dolayı yeni gelen Suriyelilerin Suriye içinde kurduğu kamplarda tutmayı tercih ettiği bu kamplarda kalanların sağlık ve eğitim hizmetlerini sağlamak için emek sarf ettiği bilinmektedir (Erdoğan, 2018: 16).

4.BÖLÜM: BULGULAR

Bu bölümde sadece bulgular yer almakta olup bulgular ile ilgili değerlendirmeler sonuç ve tartışma bölümünde ele alınmaktadır. Çalışmada elde edilen verilerin bulguları altı başlık altında toplanmıştır. Birincisi katılımcıların sosyo-demografik özellikleri, ikincisi Suriyelilerin Türkiye'ye göç süreci, üçüncüsü yeni yaşam kurma süreci, dördüncüsü olumlu-olumsuz göçmenlik deneyimleri, beşincisi yapılan işlerde maddi beklenti: kandırılma, yüksek ücret talebi, hizmet bedeli ve son olarak da altıncısı gelecek temennileri başlığından oluşmaktadır. Çalışmada yapılan analizler sonucunda genel bulgulara ilişkin elde edilen zihin haritası şu şekildedir:

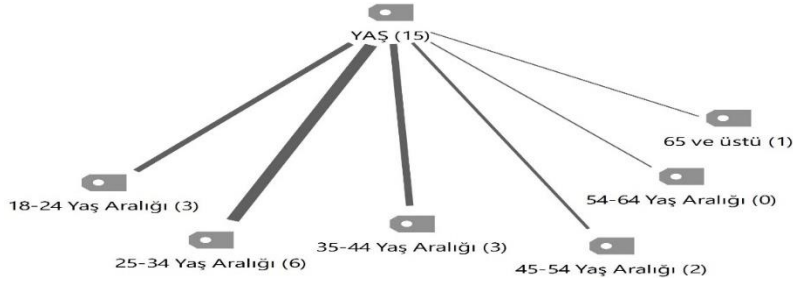

Şekil 5: Bulgular Düzleminde Suriyeli Zorunlu Göçmenlerin Göç Süreci ve Yeni Yaşam Kurma Sürecinde Etkili Olan Faktörler

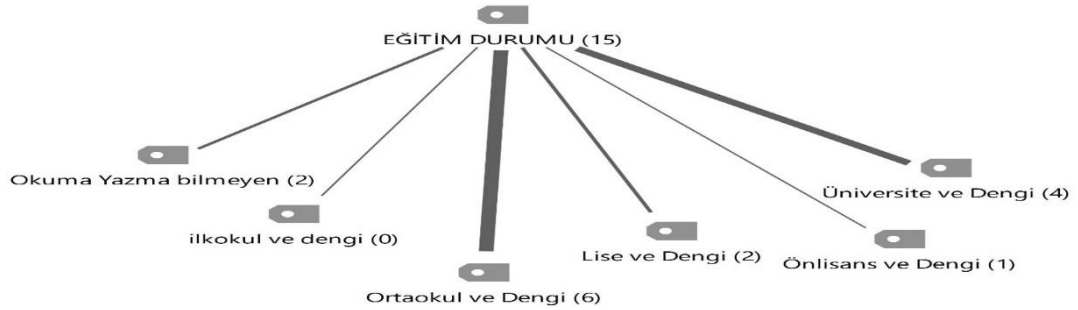
4.1. KATILIMCILARIN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Çalışma kapsamında Ulubey Mahallesi'nde yaşayan 15 Suriyeli zorunlu göçmenle görüşülmüştür. Katılımcılardan 4'ü kadın, 11'i erkektir.

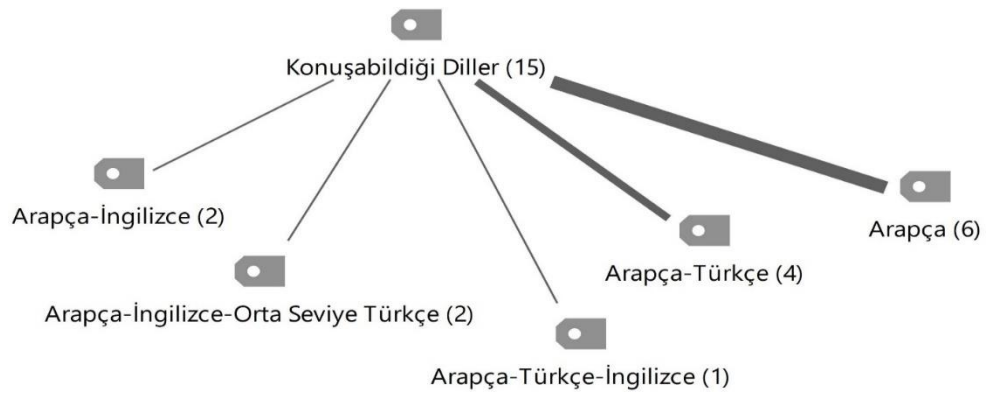
Şekil 6: Katılımcıların Yaş Aralığı

Katılımcıların yaş grupları dağılımı şu şekildedir; 18-24 yaş aralığında 3, 25-34 yaş aralığında 6, 35-44 yaş aralığında 3, 45-54 yaş grubundan 2 ve 65 yaş üstü 1 kişi ile görüşülmüştür.

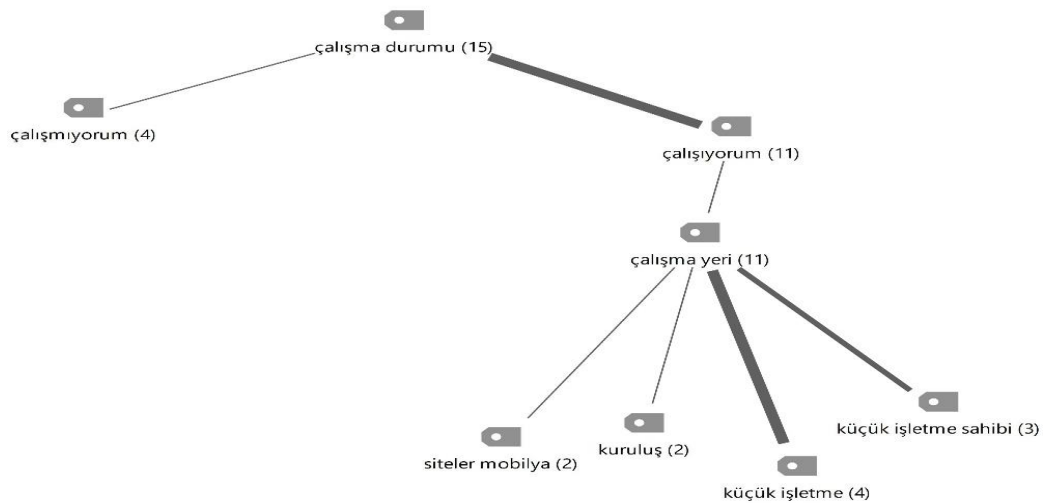
Şekil 7: Katılımcıların Eğitim Durumu

Katılımcılardan 6'sı ortaokul ve dengi, 4'ü üniversite ve dengi, 2'si lise ve dengi, 1'i ön lisans ve dengi okullardan mezundur. 2'si ise hiç okula gitmediğini ve okuma yazma bilmediğini belirtmiştir.

Şekil 8: Katılımcıların Konuşabildiği Diller

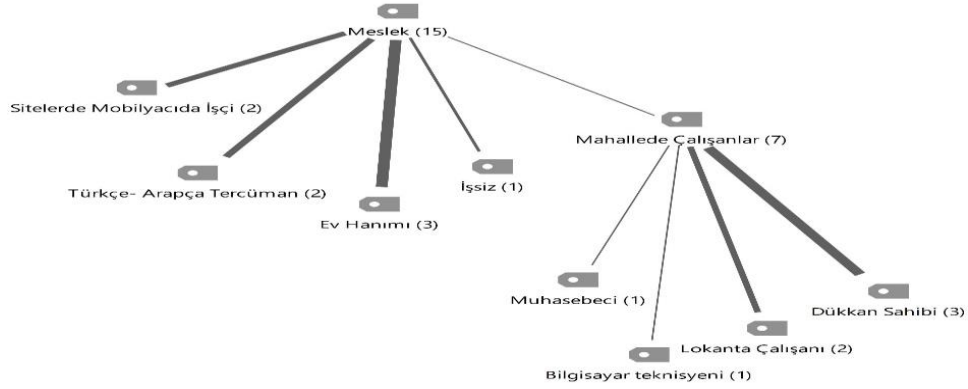
Katılımcılara kaç dil konuşabildikleri sorulduğunda katılımcıların 6'sı sadece Arapça, 4'ü Arapça- Türkçe, 2'si Arapça-İngilizce- Orta seviye Türkçe, diğer ikisi Arapça-İngilizce konuşabildiğini, 1'i ise Arapça-Türkçe – İngilizce konuşabildiğini ifade etmiştir. Görüşmelerden sadece 2'si Türkçe, diğer 13 katılımcıyla dil sıkıntısı nedeniyle Arapça tercüman aracılığıyla gerçekleşebilmiştir.

Şekil 9: Katılımcıların Çalışma Durumları

Katılımcıların çalışma durumlarına bakıldığında 4'ü çalışmıyorken 11'i çalışan kişilerdir. Çalışan 11 kişinin çalışma yerlerine bakıldığında 4'ü küçük işletmede, 3'ü

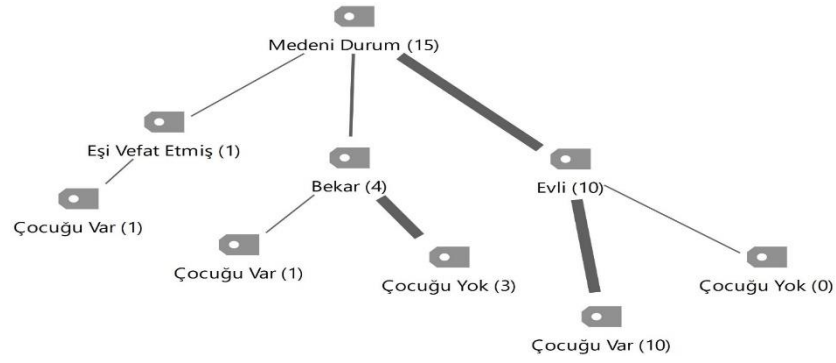
kendi işletmelerinde, 2'si sivil toplum kuruluşunda bir diğer ikisi de mobilyacıda çalışmaktadır. Çalışmada 4 kadın katılımcı ile görüşülmüş ve 3'ü çalışmadığını ve kendilerini ev hanımı olarak belirtmişlerdir. Kadın katılımcılardan sadece 1'i sivil toplum kuruluşunda Arapça- Türkçe tercüman olarak çalışmaktadır.

Şekil 10: Katılımcıların Meslek Dağılımı

Katılımcıların meslek dağılımına bakıldığında; çalışmayan kişilerin 3'ü ev hanımı ve 1'i işsiz olduğunu ifade etmiştir. Çalışan 11 katılımcıdan 7'si Ulubey Mahallesi'nde çalışmaktadır. Ulubey Mahallesi'nde çalışanlardan 3'ü dükkân sahibi, 2'si lokanta çalışanı, 1'i muhasebeci ve bir diğeri bilgisayar teknisyeni olarak çalışmaktadır. Mahallede çalışanların çalıştıkları yerin sahipleri de kendileri gibi Suriyelidir. Mahallede çalışanların hepsi Suriye çarşısı olarak tarif edilen yerde çalışmaktadır. Suriye çarşısı diye tarif edilen yer daha çok Suriye'ye özgü tatlı, yemek, içecek, kıyafet gibi ürünlerin satıldığı bir yerdir. Esnafın çoğunluğunu savaştan dolayı Türkiye'ye gelen Suriyeli zorunlu göçmenler oluşturmaktadır.

Mahalle dışında çalışan katılımcılardan 2'si Ankara'da mobilya imalatı ve satışında en önemli yerlerden biri olan Siteler 'de mobilyacıda işçi olarak çalışmakta ve diğer ikisi de sivil toplum kuruluşunda Türkçe-Arapça tercüman olarak çalışmaktadır. Katılımcılardan 7'sinin mahallede çalışması nedeniyle mahallede yaşayanlar hakkında daha çok bilgi sahibi olduğu düşünülen ve göçmen ağlarını kullanan katılımcılarla görüşmeler gerçekleşmesini sağlamışlardır.

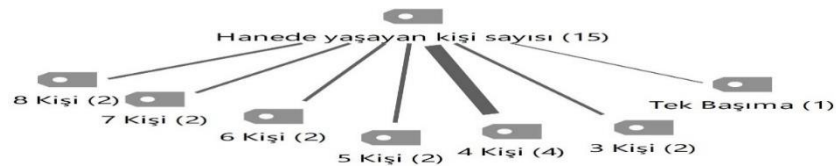
Şekil 11: Katılımcıların Medeni ve Çocuk Durumu

Katılımcıların medeni durum açısından ele aldığımızda 10'u evliyken, 4'ü bekâr ve 1 kişinin eşi vefat etmiştir. Evli olan katılımcıların hepsinin çocuğu olmakla birlikte bekâr olanlardan bir kişi Suriyeli bir kadınla imam nikâhı yaptığını ve 1 çocuğu olduğunu ve şu an birlikte yaşamadıklarını ve bekâr olduğunu ifade etmiştir.

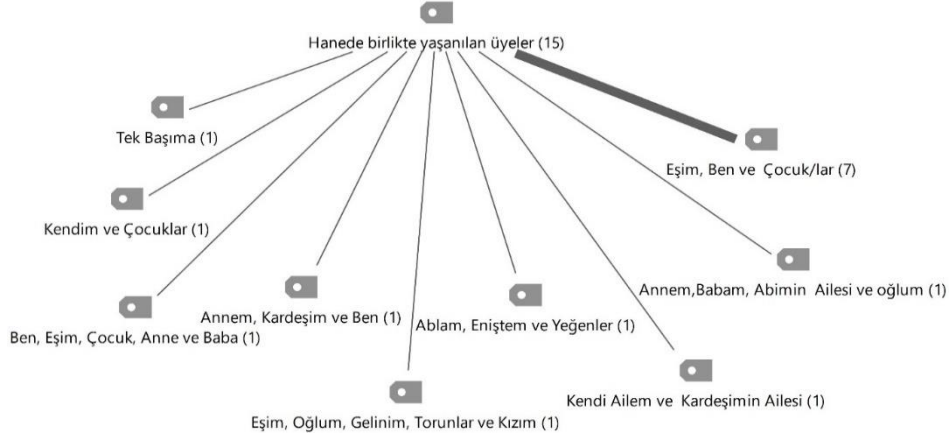
Şekil 12: Katılımcıların Yaşadıkları Evlerin Mülkiyet Durumu

Katılımcıların evlerinin mülkiyet durumuna bakıldığında 15'inin de kirada oturduğu görülmektedir.

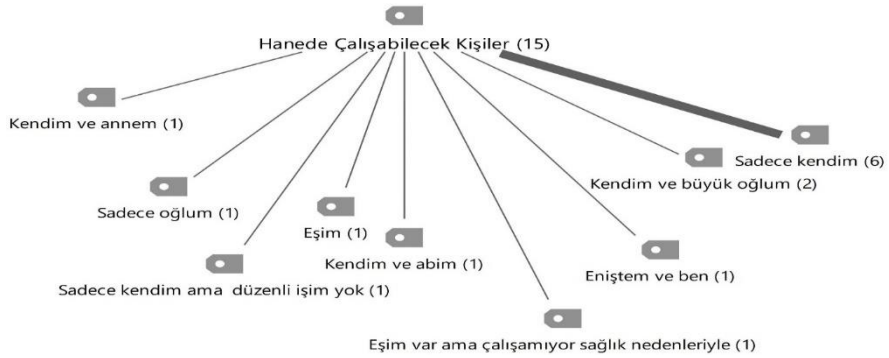
Şekil 13: Hanede Yaşayan Kişi Sayısı

Hanede yaşayan kişi sayısına bakıldığında katılımcılardan 4'ü 4 kişi, 2'si 8 kişi, 2'si 7 kişi, 2'si 6, 2'si 5 kişi, 2'si 3 kişi ve 1 kişi ise tek başına yaşadığını ifade etmiştir.

Şekil 14: Hanede Birlikte Yaşanılan Üyeler

Hanede birlikte yaşanılan üyelere bakıldığında katılımcıların 7'si eşi, kendisi ve çocuk (lar) ile 1'i ise tek başına yaşamaktadır. Kalan 7 katılımcıdan 1'i anne-baba-abisinin ailesi ve oğlu, 1'i kendi ailesi ve kardeşinin ailesi, 1'i ablası, eniştesi ve yeğenleri, 1'i eşi-oğlu-gelini-torunu ve kızı, 1'i annesi-kardeşi-kendi, 1'i eş-kendi-çocuk-anne ve baba, 1'i kendi ve çocukları ile yaşadığını ifade etmiştir. Bir başka ifade görüşme yapılan Suriyeli zorunlu göçmenlerin aile yapısı için çekirdek ve geniş aile yapısı yarı yarıyadır denilebilir.

Şekil 15: Hanede Çalışabilecek Kişiler

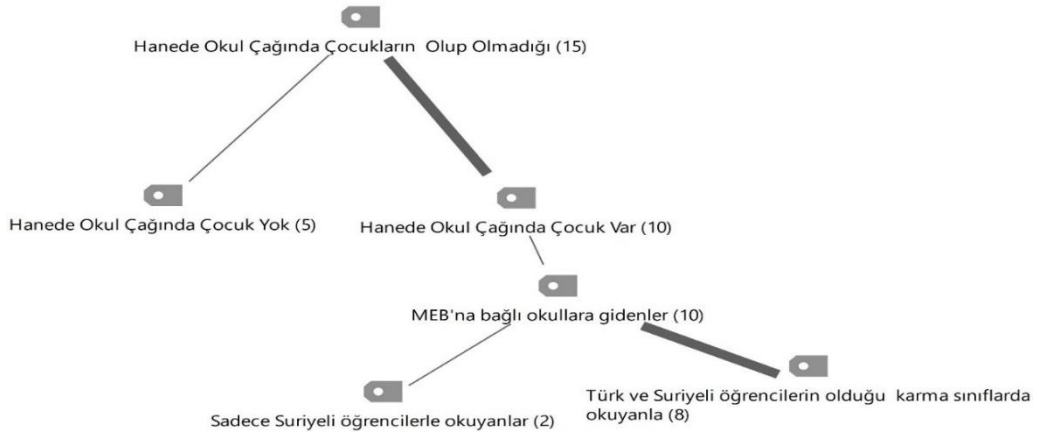
Katılımcılardan dördü kadın onbiri erkektir. Katılımcılara hanede çalışabilecek kişiler sorulduğunda, katılımcıların 14'ü çalışabilecek kişiyi erkek olarak anlamlandırmaları nedeni ile bu bağlamda cevaplamışlardır. Sadece 1 kadın katılımcı, kendisi ve annesini çalışabilecek kişi olarak belirtmiştir. Çalışabilecek kişiyi erkek olarak anlamlandıran 3 kadın katılımcıdan 2'si hanede çalışabilecek kişinin eşinin olduğunu ve bunlardan biri eşinin sağlık nedenleriyle çalışmadığını, 1'i ise oğlunu çalışabilecek kişi olarak ifade etmiştir.

Kadınların da hanede çalışabilecek durumda olduğunu belirten tek katılımcı olan K12, kendisi ve annesini çalışabilecek kişi olarak şu şekilde ifade etmiştir:

“Annem İngilizce öğretmeni, ben tercüman olarak çalışıyorum, maaşlarımız var. Babam Türkiye'ye geldikten sonra Almanya'ya gitti babam burada olsaydı da çalışırdık durum değişmezdi; annem Suriye'deyken de İngilizce öğretmeni olarak çalışıyordu.”

Çalışabilecek kişinin eşinin olduğunu ve sağlık nedenleriyle çalışmadığını belirten kadın katılımcı K2, “Yardımlarla geçiniyoruz eşim hasta olduğu için çalışmıyor.” sözleri ile ifade etmiş ve kadın olarak kendisinin çalışabilecek kişi olarak anlamlandırmamıştır.

Erkek katılımcıların tamamı ise çalışacak kişiyi erkek üzerinden anlamlandırmış ve hanedeki kadınları çalışabilecek kişi olarak belirtmemiştir. 11 erkek katılımcıdan 6'sı kendisini, 2'si kendi ve büyük oğlunu, 1'i eniştesi ve kendini, 1'i kendi ve abisini, 1'i sadece kendisinin olduğunu ama çalışmadığını ifade etmiştir.

Şekil 16: Hanede Okul Çağında Çocuk(ların) Olup Olmadığı

Katılımcılara hanede okul çağında çocuğu/çocuklarının olup olmadığı sorulduğunda katılımcılardan 10'u okul çağında çocuğu/ çocuklarının olduğunu 5'i ise hanede okul çağında çocuk olmadığını ifade etmiştir. Okul çağında çocuğu/çocuklarının olanların 10'u çocuğu/çocuklarının Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı okula gittiğini, bu katılımcılardan 8'i okula giden çocuğu/çocuklarının Türk ve Suriyeli öğrencilerin bir arada olduğu karma sınıflarda okuduğunu ve katılımcılardan 2'si okul çağında çocuk/ çocuklarını sadece Suriyeli öğrencilerin olduğu sınıflarda okuduklarını ifade etmiştir.

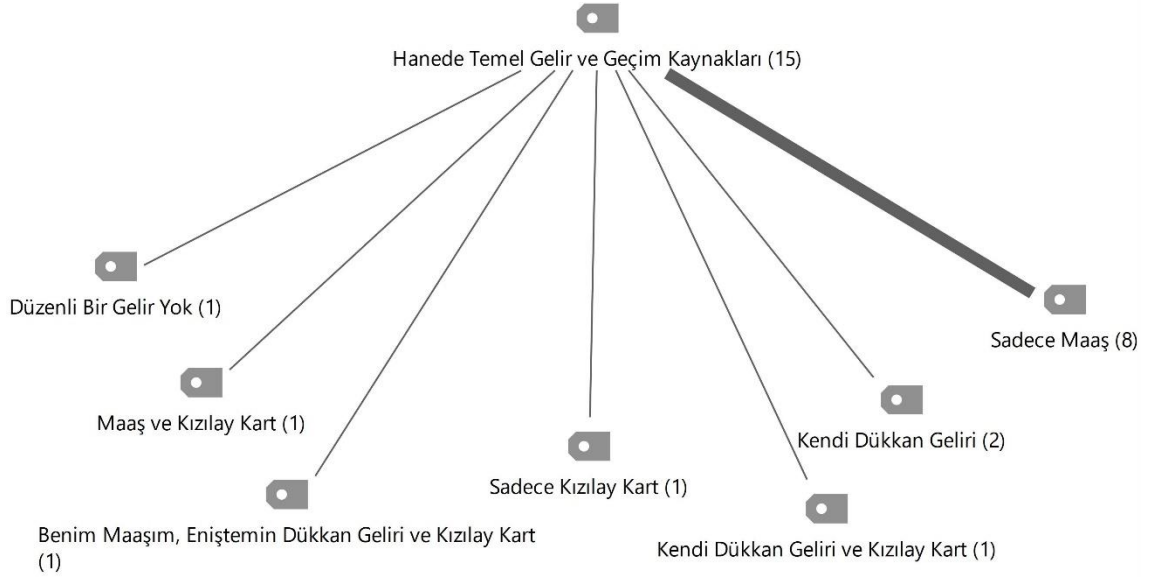
Çocuğu/çocuklarının Türk ve Suriyeli öğrencilerin olduğu karma sınıflarda okuduğunu belirten 8 katılımcıdan K15, çocuğunun MEB'na bağlı okula gittiğini şu sözlerle ifade etmektedir: “8 yaşındaki çocuğum Türk öğrencilerle MEB okuluna gidiyor sabahları.”

Çocuğu/çocuklarının Suriyeli öğrencilerin olduğu sınıflarda okuduğunu belirten 2 katılımcıdan K5, çocuğunun öğleden sonra okula gittiğini, Arapça eğitim aldıklarını, Türkçe öğrenebilmesi için Türkçe dersi aldığını belirtmiştir. Belirli bir seviye Türkçe öğrendikten sonra karma sınıflarda okuyabilmek için Türkçe dil yeterlilik sınavına gireceğini şu sözlerle ifade etmiştir:

“1 tane çocuğum okula gidiyor, 10 yaşında. MEB bağlı bir okula gidiyor. Öğrenciler ve öğretmenler Suriyeli. Öğleden sonra gidiyorlar. Arapça eğitim alıyorlar ama Türkçe öğrenebilmek için de Türkçe dersi var.

Türkçe sınavı girince eğer 70-75 puan alırsa sabah gidecek ve Türk öğrencilerle aynı sınıfta olabilecek.”

Şekil 17: Hanede Temel Gelir Ve Geçim Kaynakları

Katılımcılara hanede temel gelir ve geçim kaynakları sorulduğunda 8’i sadece maaş, 2’si kendi dükkân geliri, 2’si kendi dükkân geliri, 1’i kendi dükkân geliri ve Kızılay kart, 1’i sadece Kızılay Kart, 1’i kendi maaşı, birlikte yaşadığı yakınının dükkân geliri ve Kızılay kart, 1’i kendi maaşı ve Kızılay kart, 1’i de hanede düzenli bir gelirin olmadığını ifade etmiştir.

Temel geçim kaynağı olarak sadece alınan yardımlardan Kızılaykart, hanede kayıtlı her bir aile bireyi için kişi başı aylık 120 TL ve düzenli olduğu için temel gelir kaynağı olarak ele alınmıştır. Yardımlar konusunda Kızılaykart ile ilgili detaylı bilgi verilecektir. Belediyenin gıda yardımı altı aylık periyotlarla ailelerin temel gıda ihtiyacını belli düzeyde karşılayan yardımlardır. Belediyenin kömür yardımı ise belediye tarafından sadece kış aylarında yapılan yardımdır. Diğer yardımların temel geçim kaynağı olamayacağını K6, şu şekilde ifade etmektedir: “ Benim dükkândan

gelen gelirim başka yok. Belediyeden 6 ayda bir gıda yardımı alıyoruz bunu da temel geçim olarak saymak doğru olmaz.”

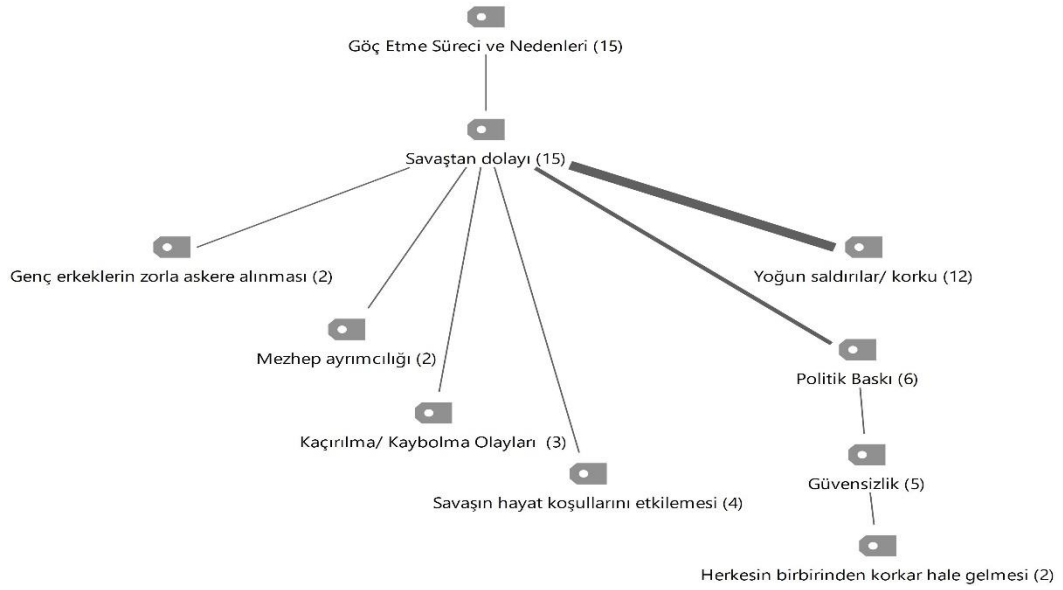
4.2. SURIYELİLERİN TÜRKİYE'YE GÖÇ SÜRECİ

Bulguların ikinci başlığında göç etme süreçleri başlığı altında göç etme karar alma ve Suriye'den Türkiye'ye göç yolculuğu yönelik bulgular ele alınacaktır.

Katılımcıların söylemleri üzerinden tema ve alt temalar oluşturulması sebebiyle katılımcıların yaşadıkları bazı deneyimler birkaç alt temaya ayrılmıştır. Ancak katılımcı ifadesi verilirken, katılımcının söyleminin bağlamında anlaşılması için bunlar bölünmemiş ve hikâyesi ile birlikte verilmiştir. Örneğin; bir katılımcının yoğun saldırılar nedeniyle geldiğini belirtirken mezhepsel ayrılık durumundan dolayı da geldiğini aynı yerde belirtmesi durumunda bunun tamamı, katılımcının söylemi bölünmeksizin verilmiştir. Böylece ifadelerin bağlamlarından kopuk anlaşılmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır.

4.2.1.Göç Etme Kararı Alma Süreci

Katılımcıların yeni yaşam kurma süreçlerinin daha iyi anlaşılması açısından göç etme nedenleri sorulmuştur. Katılımcıların hepsi savaştan dolayı göç etmek zorunda kaldığını ifade etmiştir. Göç etme nedeni olarak katılımcıların hepsi savaş durumunu belirtmesine rağmen, katılımcıların savaş nedeniyle göç etme sebepleri sorulduğunda ise buna verdikleri cevaplar farklılaşmıştır.

Şekil 18: Katılımcıların Göç Etme Süreci ve Nedenleri

Savaş nedeni ile ülkeden ayrılmak zorunda kalan katılımcılardan 12’si yoğun saldırılar ve korku, 6’sı politik baskı, 4’ü savaşın hayat koşullarını etkilediğini, 3’ü insan kaçırılma/kaybolma olaylarının artması, 2’si genç erkeklerin zorla askere alınması, 2’si mezhep ayrımcılığı nedeniyle göç etmeye karar verdiklerini belirtmişlerdir.

Yoğun saldırılar ve korku nedeniyle göç ettiğini ifade eden 12 katılımcıdan K7, gelmeden önce Suriye’de yaşamış olduğu savaş deneyimini ve göç kararını şu sözlerle ifade etmektedir:

“Bir gece yatarsın sabah kalktığında yolda silahlı adamlar görürsün uçaklar havadadır millet ölmeye başladı. 28 yaşında abim vardı arkadaşıyla birlikte kalıyordu. Kaldıkları eve bomba düştü onu kaybettik, sonra bir ay sonra göç etme kararı aldık. Varil bombaları sivil asker ayırmadan öldürüyordu çok korkuyorduk bomba sesleri hep başımızdaydı sıra bize gelmişti ve mahallemiz yok oldu buraya geldikten sonra, kalsaydık biz de yok olacaktık.”

K12, buldukları bölgede savaş olmamasına rağmen savaşın her yeri etkilediğini ve korkudan dolayı uyuyamadıklarını şu sözlerle ifade etmektedir:

“Suriye’deki karışıklardan dolayı geldik bizim yaşadığımız sokakta yoktu. Çünkü rejimin elinde fakat çatışmaların olduğu köylere çok yakınız. Devamlı bomba ve silah sesleri geliyordu. Bazı geceler korkudan ses bombalarından uyuyamıyorduk.(...)”

K4, evde bile savaş tehlikesinin devam ettiğini şu sözlerle anlatmaktadır:

“Ülkemizde olan savaştan dolayı geldik. Daha da fazla kalamazdık orada bombalar atılıyordu. Evdeyken bile tehlike devam ediyor her an ölebilirsin korku içindeydik.(...)”

Politik baskı nedeniyle göç ettiğini ifade eden 6 katılımcıdan 5’i politik ortamdan dolayı güvensiz hissettiklerini ve bu 5 katılımcıdan 2’si de herkesin birbirinden korkar hale gelmesi durumundan bahsetmiştir.K15, bir yıl hapis hanesinde kaldığını ve çıktıktan sonra kendini siyasi baskı altında hissettiğini ve sonrasında Türkiye’ye göç etme kararı aldığını şu sözlerle açıklamaktadır:

“Savaştan dolayı geldik bir yıl tutuklandım cezaevinde. Sebep yokken sonra çıktım korktum ve bir buçuk ay sonra Türkiye’ye göç etmeye karar verdim. Orada çok fazla siyasi baskı vardı insanlar birbirinden korkar olmuştu birbirimizi düşman yapmaya çalıştılar(...)”

K4, Suriye’de yaşamış olduğu politik baskılar nedeniyle Türkiye’de de kimseyle içli dışlı olmak istemediğini şu sözlerle ifade etmektedir:

“(...)Yolda bir tanıdığınla yürümekten bile insan korkuyordu çünkü hemen istihbaratçılar sen onu nerden tanıyorsun diye seni tutuklayabilirlerdi birbirimizden bile korkar olmuştuk en iyisi uzaklaşmaktı oradan. Suriye’de istihbarat çok güçlüydü mesela biriyle yolda seni görseler yakının bile olsa hemen sorarlardı, o nedenle kimseyle içli dışlı olmak istemiyoruz korkuyoruz burada da başıma bir şey gelir diye. Oradaki tanıdıklarımızla da görüşmek istemiyoruz. Buraya gelirken nereye gideceğimizi sorduğumuz bir tanıdığımız sınırdan ne kadar uzaklaşırsan o kadar iyi dedi o nedenle Ankara’ya geldik düşünün ülkemizden uzaklaşmak ister hale geldik savaş böyle bir şey işte yaşananlar çok acı. Savaş psikolojisinden hep bunlar. Mesela diğer oğlum Hatay’da şu an Suriye’den uzaklaşmak istemediği için gelmiyor yanımıza orada kalınca vatana yakınım diyor. Yetmiş bir yaşındayım, o vatana aittim her şeyim orasıydı yaşlı halimle torunlarımın ve çocuklarımın geleceği için geldik kim ister vatanından ayrılmak dışardan kolay gibi gözüküyor ama hiç gözükmediği gibi değil.”

K6, olayların başladığı ilk zamanlarda savaş nedeniyle arkadaşını kaybettiğini, sosyal medyada arkadaşını profil fotoğrafı yapması nedeniyle tutuklandığı şu sözlerle ifade etmektedir:

“ Güven için geldik güven ortamı artık kalmamıştı kimse kimseye güvenmiyordu, biz Şam’da yaşıyorduk. Şam’da gözaltına alındım. Kendim devlet memuruydum orada. Bir arkadaşım olayların yeni başladığı zamanlarda yaşamını yitirdi sonra ben onun fotoğrafını profil fotoğrafı yaptım diye gözaltına alınıp altı ay tutuklandım. Mezhep ayrımcılığı çok fazlaydı. 6 ay tutuklu kaldıktan sonra üç yıl sonra buraya geldim çünkü üniversite okuyordum orada bitirmek istedim. Öyle gelme kararı aldım. Orada korku hâkimdi kimse kendini güvende hissetmiyordu.”

Savaşın hayat koşullarını etkilemesi nedeniyle göç ettiğini ifade eden 4 katılımcıdan K3, savaşın hizmet sektörünü geriletliğini ve savaş psikolojisinin yaşamlarında yarattığı etkiyi ve savaş deneyimini şu sözlerle ifade etmektedir:

“En temel sebep savaştı. Savaşın etkileri hayat koşulları değiştirdi. Halep’te savaştan dolayı hizmet sektörü çok geriledi. Elektrik, su gibi hizmetlere ulaşamamaya başladık. Temel ihtiyaçlarımızı gideremiyorduk yaşam koşullarımız çok kötü olmaya başlamıştı.”

K12, savaşın başlamasıyla sosyal hayatın etkilediğini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Suriye’deki karışıklardan dolayı geldik bizim yaşadığımız sokakta yoktu. Çünkü rejimin elinde fakat çatışmaların olduğu köylere çok yakınız. Devamlı bomba ve silah sesleri geliyordu. Bazı geceler korkudan ses bombalarından uyuyamıyorduk. Elektrik ve su kesintileri başlamıştı. Sosyal hayat çok etkilendi akşam yediden sonra dışarıya çıkamıyorduk güven yoktu.(...)”

İnsanların kaçırılması/kaybolması nedeniyle göç ettiğini ifade eden 3 katılımcıdan K5, insanlara eziyet edilerek zorla kaçırıldığını şu sözlerle ifade etmektedir:

“Şam merkezde yaşıyorduk, savaş yoktu orada, mezhep ayrımcılığı olduğu için geldik. Orada hala evim ve arabam var. Çocuklarım orada ayrımcılığa maruz kalmasın diye geldim. Ülke olarak ayırdılar bizi. Taraf yaptılar birbirimize. Politik bir baskı vardı korkuyorduk yarın başımıza ne gelir belli değildi. İnsanlara eziyet yapıldı duyuyorduk insanları zorla kaçırdıklarını her yerde korku hâkimdi.”

K12, insanların bir anda yok olduğu ve kaçırlma olaylarını şu şekilde belirtmektedir:

“(…) Sosyal hayat çok etkilendi akşam yediden sonra dışarıya çıkamıyorduk güven yoktu. Kaçırlmalar artmıştı insanlar bir anda yok oluyordu. Hatta ocuk kaçırlmalar da artmıştı aileleri arayıp bize şu kadar para vermezsem çocuğu öldüreceğiz diyorlardı ve tehdit ediyorlardı hatta çocukları için para vermeyenlerin öldürdüklerini bile duyduk “

K15 de çocukların kaçırlma durumundan şu sözlerle anlatmaktadır:

“(…) birbirimizi dışman yapmaya çalıştılar çocuklar kaçılıyor ve herkes her şeyden korkar olmuştu savaş çok kötü bir şey kim ister böyle şeyler yaşamak.”

Genç erkeklerin zorla askere alınması nedeniyle göç ettiğini ifade eden 2 katılımcıdanK8, Suriye’den Türkiye’ye gelmeseydi, rejimin kendisini askere alacağını ve savaşta haklı tarafın olmadığını dışündüğu için savaşmak istemediğini, göç kararı alma sürecini şu şekilde belirtmektedir:

“Savaştan dolayı geldik. Ailem orada yaşıyor hala. Savaş için genç erkekleri asker olarak topluyorlardı eğer gelmesem savaşta beni de asker olarak alacaklardı. Sen neden lkene gitmiyorsun neden savaşmıyorsun diyorlar ben kimseyi öldürmek istemedim asker olmak istemedim. Savaşta bir taraf olmak istemedim bana göre hiçbir savaşın haklı olanı yoktur. Bir sürü taraf vardı. Askere alınacaktım eğer gelmezsem o nedenle tek başıma kaçarak geldim oradan. Orada her yerde savaş yok eğer rejimin tarafındaysan orada savaş yok, ailem rejim tarafında yaşıyorlar o nedenle onlar oradalar.”

Mezhep ayrımcılığı nedeniyle göç ettiğini ifade eden 2 katılımcıdanK5, şam’da yaşadığı yerde savaş olmamasına rağmen çocuklarının ayrımcılığa uğramaması için geldiğini ifade etmektedir:

“şam merkezde yaşıyorduk, savaş yoktu orada, mezhep ayrımcılığı olduğu için geldik. Orada hala evim ve arabam var. Çocuklarım orada ayrımcılığa maruz kalmasın diye geldim. lke olarak ayırdılar bizi. Taraf yaptılar birbirimize(…)”

4.2.2. Uzun ve Sonu Belirsiz Bir Yol: Göç Yolculuğu

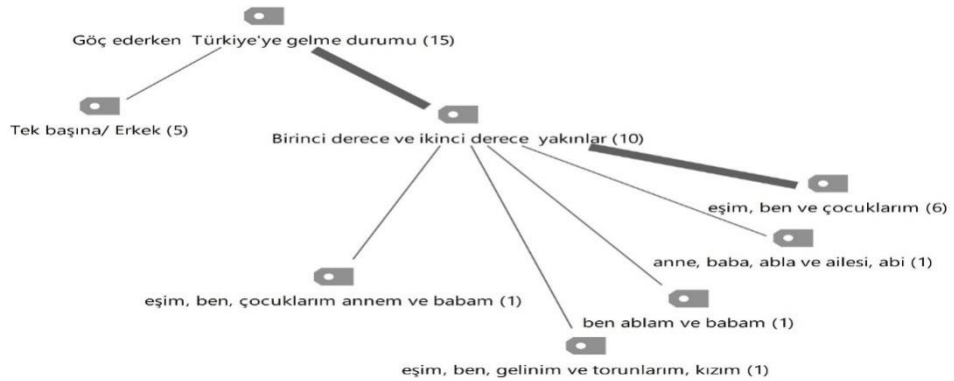
Burada katılımcıların Suriye'den Türkiye'ye göç etme süreci Türkiye'ye giriş zamanı, Türkiye'ye göç yaparken kimlerle birlikte geldiği, göç sürecinde yardım alınıp alınmadığı ve göç sürecinde nasıl bir yol izlendiği ve göç pazarlığı ele alınmaktadır.

Türkiye'ye Göçün Kimlerle Birlikte Yapıldığı

Şekil 19: Katılımcıların Türkiye'ye Giriş Zamanı

Katılımcılardan 9'u 2014 yılında, 5'i 2015 yılında ve 1'i de 2013 yılında Türkiye'ye giriş yapmıştır.

Şekil 20: Türkiye'ye Göç Yaparken Kimlerle Birlikte Gelindiği

Türkiye'ye giriş yaparken katılımcılardan 10'u birinci ve ikinci derece yakınları ile birlikte giriş yaptığını söylerken erkek katılımcılardan 5'i de tek başına giriş yaptığını belirtmiştir.

Birinci ve ikinci derece yakınları ile birlikte giriş yaptığını belirten 10 katılımcıdan 6'sı, eşi ve çocuğu/çocukları ile 1'i annesi, babası, abisi, ablası ve ailesi ile 1'i ablası ve babası, 1'i eşi, kızı, gelini ve torunları ile 1'i annesi, babası, eşi ve çocukları ile giriş yaptığını ifade etmiştir.

Tek başına giriş yaptığını belirten 5 katılımcının tamamı erkektir. K6, Türkiye'de tanıdıkları kimse olmadığı için tek başına geldiğini, ev ve iş ayarladıktan sonra ailesini yanına getirttiğini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Türkiye’de kimsemiz olmadığı için evin tek erkek çocuğu olarak ben geldim. Sonrasında ailem geldi. 1.5 yıl sonra geldiler iş ve ev ayarladım daha sonra onları yanıma aldım.”

K11, Türkiye’de geldiğinde Türkiye’de bulunan akrabası olmadığını fakat arkadaşının olduğunu akrabası olmadığı için tek başına geldiğini şu sözlerle açıklamaktadır:

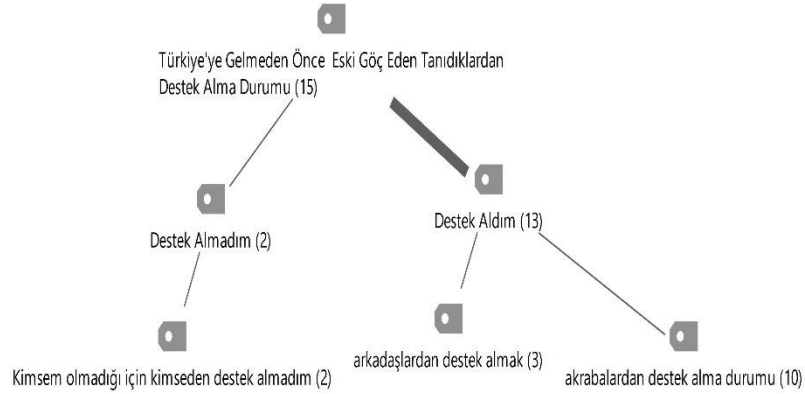
“Halep’te çok şiddetli çatışmalardan dolayı kaçıp geldim. Burada hiç akrabam yoktu ilk kendim geldim. Akrabam yoktu ama Suriye’den arkadaşım vardı. Ona buranın nasıl olduğunu sordum. Antep’te arkadaşım vardı. Sonra aile birleşimi için göç idaresine başvurduğum onlar sayesinde geldi ailem. Hiçbir şey bilmediğim için tek başıma gelmek zorundaydım.”

K4, ilk olarak Türkiye’ye oğlunun geldiğini, oğlunun “evin genç erkeği” olduğu için Türkiye’deki duruma bakması gerektiğini, daha sonrasında da kendilerinin geldiğini ifade etmektedir:

“İlk olarak oğlum geldi. Ailecek gelmeden önce etrafa bakması gerektiği evin genç erkeği o. Biz yaşlı insanlarız. Duruma göre biz gelecektik. Sonra ailecek geldik buraya. Oğlum geldi bizden önce iki hafta önce. O düzeni kurdu sonra eşim, gelinim, bekâr olan kızım, 3 torunum geldik.”

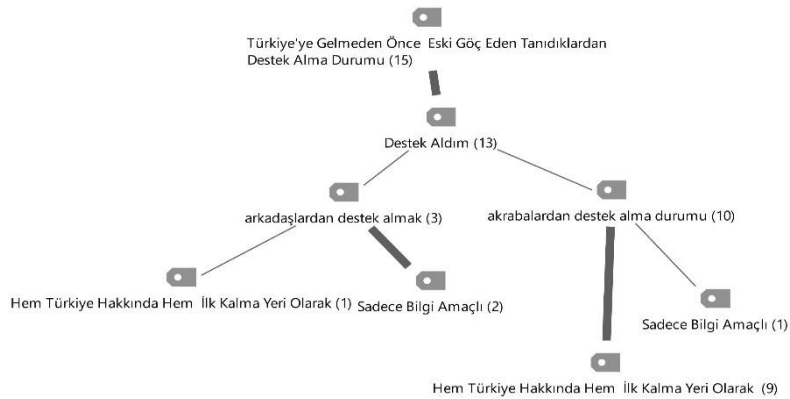

Çalışmada, savaş nedeniyle zorunlu olarak ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan göçmenlerin göç edecekleri yerde kendilerini tam olarak güvende hissedecekleri kişiler olmadığında göçmen erkeklerin “erkeklik rolleri” üzerinden “düzen kurma” nedeniyle tek başına geldikleri görülmektedir. Her göç süreci “erkek öncülüğü” kapsamında ele alınmaması gerekir.

Şekil 21: Türkiye'ye Gelmeden Önce Eski Göç Eden Tanıdıklardan Destek Alma Durumu

Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye'ye önceden göç eden tanıdıklardan destek alma durumu ele alındığında 13 katılımcı destek aldığını, 2 katılımcı destek almadığını ifade etmiştir. Destek almadığını belirten 2 katılımcı, Türkiye'de tanıdığı kimse olmadığı için destek almadığını ifade etmiştir.

Şekil 22: Türkiye'ye Gelmeden Önce Eski Göç Eden Tanıdıklardan Destek Alanlar

Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye'ye önceden göç eden eski göçmen tanıdıklardan *destek aldığını belirten* 13 katılımcının almış olduğu destekler; arkadaşlardan destek almak ve akrabalarından destek alma durumu olarak iki alt temada ele alınmıştır. Katılımcılardan 10'u akrabalarından destek aldığını belirtirken 3'ü arkadaşlardan destek aldığını belirtmiştir.

Türkiye'ye gelmeden önce akrabalarından destek aldığını belirten 10 katılımcıdan 9'u hem Türkiye'deki yaşam hakkında bilgi aldığını hem de göç ettikten sonra ilk kalma yeri olarak destek istediğini belirtirken 1'i sadece bilgi amaçlı destek aldığını ifade etmiştir.

Hem Türkiye'deki yaşam hakkında bilgi aldığını hem de göç ettikten sonra ilk kalma yeri olarak akrabalarından destek istediğini belirten 9 katılımcıdan K3, bu konudaki deneyimini şu şekilde paylaşmaktadır:

“Bizden bir yıl önce babam, annem ve kardeşlerim Antep'e gelmişlerdi. Türkiye'yi bilmediğimiz için Türkiye'de yaşamın nasıl olduğunu sordum ilk geldiğimizde kalma yeri için yardım istedim.”

Sadece bilgi amaçlı akrabalarından destek aldığını belirten 1 katılımcı vardır. K4, “(...) Sadece nereye yerleşebiliriz diye bir akrabaya sorduk başka da kimseden yardım istemedik.” şeklinde ifade etmiştir.

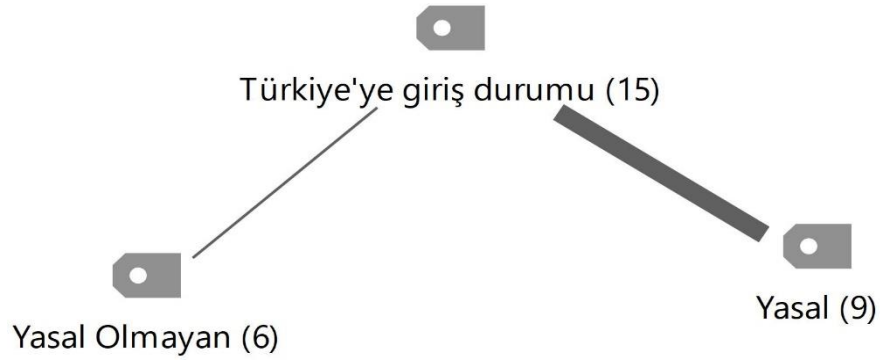
Hem Türkiye'deki yaşam hakkında bilgi aldığını hem de göç ettikten sonra ilk kalma yeri olarak arkadaşından destek istediğini belirten tek katılımcı olan K11, bu konudaki deneyimini şu sözlerle iletmiştir: “Buranın nasıl olduğunu sordum. Antep'te arkadaşım vardı Suriye'den tanıdığım onunla birlikte yaşama için de sordum ona uygun mu diye.”

Sadece bilgi amaçlı Türkiye'yi sormak için arkadaşından destek aldığını belirten 2 katılımcıdan K8, deneyimini şu şekilde ifade etmektedir:

“Gelmeden önce Türkiye’ye gelen bir arkadaşına sordum Türkiye’nin nasıl olduğunu, ne iş yaptığını falan sordum ama gelirken bunları öğrenmem dışında kimseden yardım istemedim.”

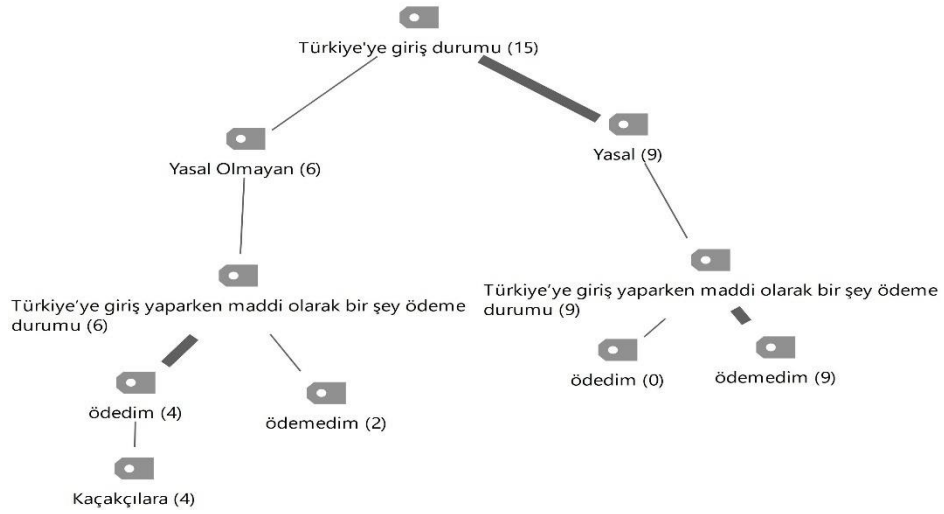
Türkiye’ye gelmeden önce arkadaşlarından destek aldığını belirten 3 erkek katılımcı da (K8, K9 ve K11) göç ederken tek başına geldiklerini ve Türkiye’de kendilerinden önce gelen akrabalarının olmadığını ifade etmişlerdir.

Türkiye’ye Ne Yolla Girildiği: Legal-İllegal Göç Kapsamında Kaçakçılarla Türkiye’ye Giriş Pazarlığı

Şekil 23: Katılımcıların Türkiye'ye Giriş Durumları

Göçmenlik deneyimleri açısından göçmenlerin giriş durumları önemlidir. Katılımcılardan 9’u Türkiye’ye yasal yollarla giriş yaptığını, 6’sı ise yasal olmayan yollarla (kaçak) giriş yaptığını ifade etmiştir.

Şekil 24: Katılımcıların Giriş Yaparken Maddi Ödeme Yapma Durumu

Katılımcılardan 9'u Türkiye'ye yasal yollarla pasaportla giriş yaptığını, 6'sı ise yasal olmayan yollarla (kaçak) giriş yaptığını ifade etmiştir. Katılımcılara Türkiye'ye giriş yaparken maddi bir şey ödeme durumu sorulduğunda yasal yollarla giriş yapan 9 katılımcı Türkiye'ye giriş yaparken yasal giriş yapmaları nedeniyle hiçbir şey ödemediklerini ifade etmişlerdir. Yasal olmayan yollardan gelen 6 katılımcıdan 4'ü kaçakçılar aracılığıyla giriş yaptığını ve kaçakçılara para ödediğini, 2'si de Türkiye'ye giriş yaparken herhangi bir şey ödemediğini ifade etmiştir.

Türkiye'ye giriş yaparken yasal giriş yapmaları nedeniyle hiçbir şey ödemediğini belirten 9 katılımcıdan K5, bu konudaki deneyimini şu şekilde açıklamaktadır: “ Para ödemeye maruz kalmadım, yasal olarak girdik pasaportla, genel olarak kaçak gelenler, kaçakçılara para ödemek zorunda kalıyor.”

Türkiye'ye giriş yaparken yasal olmayan yollarla giriş yaptığını belirten 6 katılımcıdan 4'ü kaçakçılar aracılığıyla giriş yaptığını ve kaçakçılara para ödediğini belirtmiştir.

K1, çatışmaların olduğu dönemlerde sınır kapılarının açık kapı politikası nedeniyle açık olduğunu belirtirken, kapıların açık olmadığı dönemlerde kaçakçıları kullanmadan aracısız gelebilenin gelme olasılığının düşük olduğunu ve kendisinin de geldiği dönemin açık kapı politikasının olmadığı bir dönem olduğu için kaçakçılarla gelmek zorunda kaldığını şu sözlerle ifade etmektedir:

“Kaçakçılar aracılığıyla giriş yaptım. Çatışmaların olduğu dönemde Türkiye bize kapılarını açıyor. Kapıların açık olmadığı dönemlerde gelenlerin çoğu kaçakçılar aracılığıyla gelir nerdeyse aracısız gelebilen yoktur. Benim geldiğim dönemde de kapılar açık değildi. Pasaportumuz olmadığı için kaçak yollarla girmek zorundaydık. Savaştan dolayı orada pasaport çıkarmamız imkânsız. Sınırı geçebilmek için Suriye tarafında Suriyeli kaçakçılar var. Türkiye’ye gitmek istiyoruz deyip bize dedikleri saatlerde köylerimize gelip bizi köylerimizden alıp sınırı geçirmek için yola geçiyoruz.(..)”

K3, giriş yaparken kaçakçılara para ödediğini ve kaçakçıların giriş yaparken kişi başı para aldıklarını, bu kaçakçıların da Suriyeli olduğunu, yasal yollarla giriş yapmak istediğini fakat özel ihtiyaç sahibi kişiler nedeniyle sürecin daha uzun olduğunu ve kaçakçılarla giriş yapmayı tercih ettiklerini şu sözlerle ifade belirtmiştir:

“Kaçak yollarla, 13.Şubat 2014 tarihinde Kilis’ten giriş yaptım kaçakçılara ödedik. Sınıra çok yakın yerde yaşıyorduk. Orada Türkiye’ye gitmek isteyenleri Türkiye’ye getirmek için kişi başı para alıyorlardı. Sonra bizleri otobüslerle sınıra getiriyor bizi karşıyorlardı. Telsizlerle iletişim kuruyorlardı sınırda bekleyen işbirlikçilerle. Geldiğimiz otobüste beş aile vardı bizi bir otobüsle getirdiler. Yasal olarak girmek istedik ilk önce özel ihtiyaç durumlarına göre izinli girişler vardı. Yaklaşık 200 aile vardı sıra çok uzundu. Herkes sırada bekliyordu sonra vazgeçtik sonra evimize tekrar döndük. Sonra ikinci geçiş denememizde kaçakçılarla anlaştığımız için farklı yerden giriş yaptık. Suriyeli bunu yapanlar (...)

K8, giriş yaparken sınır kapılarının açık olmadığı durumlar dışında kaçakçılar aracılığıyla giriş yapan herkesin para ödediğini, geldiği dönemde fiyatların ucuz olduğunu, herhangi bir olumsuzluğa karşı parayı önceden aldıklarını ve parayı vermeyenin “maceraya atılamayacağını” bu konuda yaşamış olduğu deneyimini şu şekilde paylaşmaktadır:

“2014 yılında, 5 sene önce kaçak geldim. Kaçak olarak gelen herkes para ödüyor eğer kapılar açık değilse. Geldiğim dönem sınırlar açıktı

diyebiliriz bu nedenle fiyatlar ucuzdu. Suriyeli kaçakçıları herkes biliyor. Halep'te kimin kaçakçı olduğu bu işlerle uğraştığı bilinir. Sabah sınırdaki güvenlik önlemleri çok fazlaydı. Gece ikide yaklaşık elli kişi aynı otobüsle geldik sınırdaki bekleyenler de vardı. Sonra bizi onarlı şekilde içeri aldılar. Ben şanslıydım diğer kalanları jandarma yakaladı. Jandarmaya yakalananlar da parayı önceden ödemişlerdi. Çünkü işi garantiye alıyorlar ilk önce parayı veriyoruz. *Parayı vermeyen bu maceraya atılamaz. (...)*"

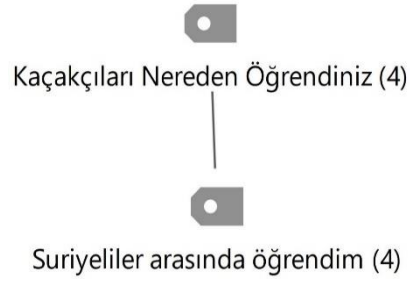
K10, Suriye'den Türkiye'ye sınır geçişi ile ilgili deneyimini şu sözlerle ifade etmektedir:

"Suriyeliler kendi arasında kişileri yönlendiriyorlar. Sınırı geçişimizi sağlayacak kişiler arabayla geçirdiler. (...) Suriyeli kaçakçılara kişi başı para ödedik."

Katılımcıların hepsinin giriş yaparken maddi bir şey ödemeleri ile ilgili deneyimlerine ve duyularına yer verilmiştir. Katılımcılardan K1,K3,K8 ve K10 giriş yaparken kaçakçılar aracılığıyla giriş yaparken para ödemek zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu katılımcılardan olan K1 ve K8 sınır kapılarının açık olmadığı dönemlerde giriş yapanların genellikle kaçakçılar aracılığıyla giriş yapmak zorunda kaldığını belirtirken, K8, giriş sürecinde kaçakçıların her olumsuzluğa karşı parayı önceden aldığını ve parayı vermeyenin "maceraya atılamayacağını" ifade etmiştir. Kaçakçılara para ödeyen katılımcıların tamamı kaçakçıların Suriyeli olduğunu ifade etmiştir.

Yasal olmayan yollarla giriş yaparken kaçakçılara para ödediğini belirten 4 katılımcının, hepsinin bu konudaki deneyimleri çalışmanın konusu açısından önemli olması nedeniyle hepsinin deneyimine yer verilmiştir.

Türkiye'ye giriş yaparken yasal olmayan yollarla giriş yaptığını belirten 6 katılımcıdan 2'si kaçak giriş yaptığını ifade etmiş olmalarına rağmen giriş yaparken maddi bir şey ödemediğini belirtmiştir. K7 ve K9 bu konudaki deneyimini "sadece ödemediklerini" söyleyerek bu konuda konuşmak istemedikleri gözlemlenmiştir.

Şekil 25: Kaçakçıları Öğrenme Durumu

Yasal olmayan yollarla kaçakçılar aracılığıyla giriş yaptığını belirten 4 katılımcıya sınır geçişi için kaçakçıları nasıl öğrendiği sorulduğunda; katılımcıların hepsi de Suriye’deyken Suriyeliler arasında öğrendiklerini ve kaçakçıların Suriyeli olduğunu ve bu işi yapanların kim olduğunu Suriye’de bildiğini ve bu şekilde iletişim kurduklarını ifade etmişler. K3, bu konudaki deneyimini “Suriyeliler orada bu işi kimin yaptığını bilir, Suriyeliler arasında duyulur böyle şeyler hemen güçlü bir iletişim ağı vardır aramızda. Bunu yapanlar da Suriyeli maalesef.” diyerek ifade etmiştir.

Şekil 26: Türkiye’ye Giriş Yaparken Maddi Bir Şey Ödeme İle İlgili Duyum

Türkiye’ye giriş yaparken maddi bir şey ödeme ile ilgili duyumları olup olmadığı sorulduğunda 15 katılımcıdan 12’si bu konuda duyumları olduğunu, 3’ü ise herhangi bir duyumu olmadığını ifade etmişlerdir.

Duyumu olan katılımcıların 12'si de duyularının Suriye'den Türkiye'ye sınır geçişi ile ilgili olarak kaçakçılar ile ilgili olduğunu belirtmişlerdir.

K1, yasal olmayan yollarla giriş yapan, akrabaları, tanıdıkları ve kendi deneyimlerinden yola çıkarak kaçakçıların girişi sağlamak için ücret aldığını ve bu ücretlerin belli durumlarda artış gösterdiğini şu sözlerle ifade etmektedir:

“(...) Akrabalarımın, tanıdıklarımın ve kendimden bildiğim kadarıyla kaçakçıların giriş sağlamak için aldıkları bir ücret var bu ücretler çatışmaların olduğu dönemlerde daha fazla oluyor hatta şu an sınırlarda güvenlik önlemleri ve duvar olduğu için ücretler eskiye göre çok fazla gelenlerden duyduğuma göre.(...)”

K3, son zamanlarda Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bu yapılara karşı sınır güvenliği nedeniyle güvenlik önlemleri almasıyla ücretlerin de arttığını ve fiyatlandırmalarda yetişkin-çocuk ayrımı yapıldığını şu sözlerle ifade etmektedir:

“(...) Eskiden daha kolaydı giriş yapmak kaçak yollarla. Türk devleti bu yapılara karşı önlemler almaya başladı. Sınır güvenliği çok artırıldı ve bundan da prim yaptılar eskiden 200 TL kişi başı alanlar kişi başı 2000\$ aldığını duyuyoruz çocuklar için ise 1000\$ alıyorlarmış. Suriyeliler orada bu işi kimin yaptığını bilir Suriyeliler arasında duyulur böyle şeyler hemen güçlü bir iletişim ağı vardır aramızda.(...)”

K6, kendisinin yasal olarak geldiğini fakat yasal olmayan yollarla kaçakçılar aracılığıyla gelen tanıdıkları olduğunu ve çatışmaların olduğu dönemlerde göç etmek isteyen kişilerin sayısı arttığı için kaçakçıların fiyatlarında yükseldiğini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Kaçak yollarla gelen çok tanıdığım var. Gelmek isteyenler Suriye tarafında kaçakçılarla anlaşılıyor sonra sınırda onları bekleyen işbirlikçileri oluyor arabalarla içeri sokuyorlar. Her dönemde farklı oluyor. Bölge güvenliğiönemli. Çatışmaların arttığı dönemlerde göç etmek isteyen insanlar artıyor sınır girişlerinde sıra çok oluyor kişiler bu nedenle kaçakçılara yöneliyor, istek artınca fiyatlar artıyor.”

K8, herhangi bir olumsuzluğa karşı parayı önceden aldıklarını ve kaçakçıların kendilerine “ticari bir alan” yarattığını ve bu konuda yaşamış olduğu deneyimi şu sözlerle ifade etmektedir:

“(…) Yolda bazen mayına basarak ölenleri duyuyoruz onlardan bile para almış oluyorlar. Bazen aileler sınıra gelince vazgeçmek zorunda kalıyor. Korkuyorlar çok aile olunca birbirine bağlı oluyorsun sınırdan atlayamıyorlar çocuklar kadınlar sonra vazgeçme kararı alıyorlar kaçakçılar bunları bildiği için her şekilde önden alıyor parayı cidden tam bir *ticari alan* yaratmışlar kendilerine.”

K12, kendisinin yasal geldiği için para ödemediğini fakat yasal olmayan yollarla gelen tanıdıklarının olduğunu ve parayı önceden ödeyerek kaçakçıların kendilerini garantiye aldığını, akrabasının kaçakçılarla ilgili yaşamış olduğu deneyimi şu şekilde ifade etmektedir:

“Kendim yasal geldim bu nedenle ödemedim. Tanıdıklarım var kaçakçılar aracılığıyla gelen. Bir örnek vereyim bir akrabam vardı Türkiye’ye gelirken ineklerin arasında gelmeye çalıştılar hatta ineklerin biri mayına bastı ve ineklerin bir kısmı öldü sonra jandarma onları yakaladı. Gelmeden önce para veriyorlar kendilerini garantiye alıyor kaçakçılar, jandarma onları yakaladı ama parayı önceden vermişler gitti para. Herkes kimin ne yaptığını biliyor Suriye’de.”

K8, kaçakçıların her olumsuzluğa karşı parayı önceden aldığını ve parayı vermeyenin “maceraya atılamayacağını ” şu şekilde açıklamaktadır:

“*Parayı vermeyen bu maceraya atılamaz.* Yolda bazen mayına basarak ölenleri duyuyoruz onlardan bile para almış oluyorlar. Bazen aileler sınıra gelince vazgeçmek zorunda kalıyor. Korkuyorlar çok aile olunca birbirine bağlı oluyorsun sınırdan atlayamıyorlar, çocuklar kadınlar sonra vazgeçme kararı alıyorlar, kaçakçılar bunları bildiği için her şekilde önden alıyor parayı cidden tam bir *ticari alan* yaratmışlar kendilerine.”

K14, kardeşinin ve ailesinin kaçakçılar aracılığıyla geldiğini “Kardeşim ve ailesi kaçak geldi çok para ödediğini söyledi.” sözleri ile açıklarken K15, çevresinde kaçakçılar aracılığıyla gelen kişilerin olduğunu ve bunların çok para ödediğini “Kendim yasal geldiğim için ödemedim ama çevremde kaçak yollarla gelip kaçakçılara para ödeyen çok insan var.” şeklinde ifade etmiştir.

K1, K3 ve K10 son zamanlarda Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin sınır güvenliği nedeniyle güvenlik önlemi aldığını ve kaçakçılar aracılığıyla geçişlerin günümüzde kolay olmadığını ifade etmişlerdir. K8 ve K12 gibi kaçakçıların her olumsuzluğa karşı parayı önceden aldığını belirtirken katılımcılardan K8, önceden para vermeyenin “maceraya atılamayacağını” ve kaçakçıların kendilerine “*ticari bir alan*” yarattığını belirtmiştir. K1, K3 ve K6 belli durumlarda sınır geçişi ile ilgili fiyatlandırmalarda artış olduğu durumlardan bahsederken ayrıca K3 fiyatlandırmalarda yetişkin-çocuk ayrımı yapıldığını belirtmektedir.

Türkiye'ye giriş yaparken maddi bir şey ödeme ile ilgili duyumları olmadığını belirten 3 katılımcı, K2, K4 ve K9 kısa cevap şeklinde “hayır duymadım” diyerek ifade etmişlerdir.

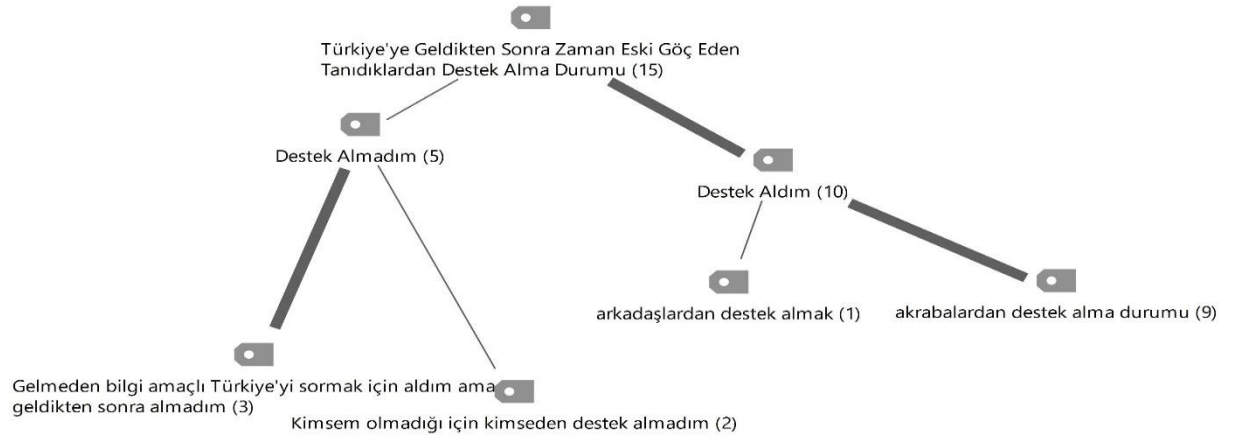
Duyumu olmadığını belirten K2 ve K4 yasal olarak giriş yaptıklarını belirtirken, duyumu olmadığını belirten K9, yasal olmayan yollarla giriş yapmasına rağmen maddi bir şey ödeyip ödemediği sorulduğunda da sadece ödemediğini kısa cevapla “hayır ödemedim” şeklinde belirtmiş ve maddi bir şey ödeme ile ilgili duyumunu da aynı şekilde kısa cevapla “hayır duymadım” diyerek ifade etmiş ve bu konularda konuşmak istemediği gözlemlenmiştir.

4.3.YENİ YAŞAM KURMA SÜRECİ

Burada katılımcıların Suriye'den Türkiye'ye geldikten sonra yeni yaşam kurma sürecinde almış olduğu destekler, yeni yaşamlarını nasıl kurdukları ve bu süreçte nelerin etkili olduğu incelenmektedir. Türkiye'ye geldikten sonra hangi illerde yaşadıkları, kendilerinden sonra Türkiye'ye Suriye'den gelen tanıdık(ları) olup olmadığı ayrıca gelen tanıdıklara destek olup olmadıkları, ilk geldikten sonra yaşanılan ili seçerken nelerin etkili olduğu, Türkiye'de hangi illerde yaşadıkları, Ankara'yı seçme nedenleri,

Ulubey Mahallesi'ne yerleşmeden önce tanıdık(ları) olup olmadığı, tanıdık(ları) olmasa da mahalleye yerleşip yerleşmeyecekleri, Ulubey Mahallesi'nde yaşamlarının hayatlarında olumlu ve olumsuz etkilerinin neler olduğu ele alınmaktadır. Ayrıca günlük yaşamları Türkiye'ye geldikten sonra ritüellerini devam ettirip ettirmedikleri, Suriyeli olmayan komşuları olup olmadığı, Türkiye'ye geldikten sonra Türklerle oluşan arkadaşlıklarının olup olmadığı, herhangi bir yerden yardım durumu, yardım alınan yerler ve bu yardımların düzenli yardımlar olup olmadığı, yardım alınan kurum ve kuruluşları öğrenme durumları, Türkiye'de karşılaştıkları sorunlarda nelere başvuracakları hakkında bilgileri olup olmadığı, kimlik ya da yasal prosedürlerle ilgili işlemler hakkında bilgileri olup olmadığı, Türkiye'ye uyum sağlama konusu ele alınmaktadır.

4.3.1. Yeni Yaşam Kurma Sürecinde Destek Alınan Ağlar

Şekil 27: Türkiye'ye Geldikten Sonra Zaman Eski Göç Eden Tanıdıklardan Destek Alma

Türkiye'ye geldikten sonra Türkiye'ye önceden göç eden göçmen tanıdıklardan destek alma durumu ele alındığında 10 katılımcı destek aldığını, 5 katılımcı destek almadığını ifade etmiştir.

Türkiye'ye geldikten sonra Türkiye'ye önceden göç eden göçmen tanıdıklardan destek almadığını belirten 5 katılımcıdan 3'ü Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye hakkında bilgi amaçlı destek aldığını ifade etmiştir. K9, “evin genç erkeği” olarak yalnız geldiğini ve gelmeden önce arkadaşlarına Türkiye hakkımda bilgi aldığını bu konudaki yaşamış olduğu deneyimini şu şekilde ifade etmektedir:

“Bir akrabamız yoktu sadece Halep'ten tanıdığım arkadaşlarım vardı, akraba falan olmadığı için evin genç erkeği olarak tek başına yalnız geldim sonra burayı araştırdım nasıl ve nerede kalsak iyi olur diye belli bir düzen kurduktan sonra ailem geldi. Sadece gelmeden arkadaşlarıma burayı sordum onun dışında herhangi bir yardım istemedim.”

Destek almadığını ifade eden 5 katılımcıdan 2'si Türkiye'de tanıdığı kimse olmadığını için destek almadığını ifade etmiştir. K6, kimsesi olmadığı için destek alamadığını şu şekilde iletmiştir:

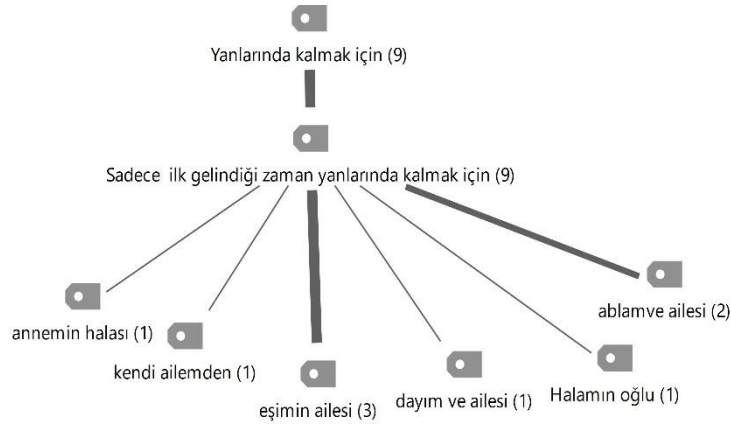
“Destek almadım, kimsemiz olmadığı için evin tek erkek çocuğu olarak ben geldim. Sonrasında ailem geldi. 1.5 yıl sonra geldiler iş ve ev ayarladım daha sonra onları yanıma aldım.”

K7, savaşın başladığı ilk zamanlarda geldikleri için böyle bir sosyal ağa sahip olmadığını şu sözlerle belirtmiştir: “İlk başta geldiğimiz için ilk gelenlerdendik ve savaşın etkisi ile sadece canımızı kurtarmak istedik ve kimseyi tanımadan geldik.”

Şekil 28: Türkiye'ye Geldikten Sonra Zaman Eski Göç Eden Akrabalardan Destek Alma Durumu

Türkiye'ye geldikten sonra Türkiye'ye önceden göç eden eski göçmen tanıdıklardan *destek aldığını belirten* 10 katılımcıdan almış olduğu destekler; arkadaşlardan destek almak ve akrabalarından destek alma durumu olarak iki alt temada ele alınmıştır. Katılımcılardan 9'u akrabalarından destek aldığını belirtirken sadece 1'i arkadaşlardan destek aldığını belirtmiştir.

Şekil 29: Türkiye'ye Geldikten Sonra Zaman Eski Göç Eden Hangi Akrabalardan Destek Alındığı

Türkiye'ye geldikten sonra *akrabalarından destek aldığını belirten* 9 katılımcı Türkiye'ye geldikleri zaman yanlarında kalmak için destek aldığını ifade etmektedir.

Göç ettikten sonra yanlarında kalmak için akrabalarından destek aldığını ifade eden 9 katılımcıdan tamamı da *ilk kalma yeri olarak* akrabalarından destek aldığını ifade etmiştir.

İlk kalma yeri olarak akrabalarından destek aldığını ifade eden 9 katılımcıdan 3'ü eşinin ailesi, 2'si ablası ve ailesi, 1'i kendi ailesi, 1'i dayısı ve ailesinden, 1'i annesinin halası ve ailesinden, 1'i halasının oğlundan yanlarında kalmak için destek aldığını belirtmiştir.

Eşinin ailesinden destek aldığını belirten 3 katılımcıdan K2, eşinin ailesinin olması nedeniyle kendilerini daha güvende hissettiğini şu şekilde açıklamaktadır:

“Eşimin kardeşi, annesi ve babası bu mahallede yaşıyordu bizi de bu mahalleye getirtti, ilk geldiğimizde onlarda kaldık birkaç ay sonra ayrı eve çıktık. Onlar burada yaşadığı için daha güvenli geldi bize bu nedenle geldik.(...)”

Ablası ve ailesinden destek aldığını belirten 2 katılımcıdan K10, deneyimini şu şekilde açıklamaktadır:

“Ablamlar yaşıyorlardı Antep’te ilk geldiğimde onlarla yaşadık birkaç ay onlarla yaşadık sonra ayrı ev tutuk. İlk başta hiçbir yeri bilmiyorduk orada kaldık.”

Kendi ailesinden destek aldığını belirten tek katılımcı olan K3, Türkiye’yi bilmediği için yanlarında kalmak için destek aldığını ve onların yanına geldiğini, bu süreçte tanıdığının olmasının önemli olduğunu şu sözlerle ifade etmektedir:

“Babam, annem ve kardeşlerim Antep’te yaşıyorlardı bizden bir yıl önce gelmişlerdi. Buraları bilmediğimiz için ilk başta kalma yeri içi yardım istedim. İlk onların yanında kaldık onlar orada olduğu için orayı seçmiştim. 2.5 sene orada onlarla yaşadım. Tanıdığının olması önemli bir şey insan böyle zamanlarda tanıdık arıyor en büyük desteği onlar verdi bize.”

Dayısı ve ailesinden destek aldığını belirten tek katılımcı olan K1 kalacak yer için yardım istediğini şu şekilde ifade etmektedir:

“En büyük dayım Antep’teydi benim geldiğim dönem. Dayım ve ailesi 2012 yılında savaşın ilk başladığı dönemde geldiler oraya, yengem Antepli, yengem Türk vatandaşı olduğu için dayımın evlilikten dolayı çifte vatandaşlığı vardı. Kalacak yer için onlardan birkaç ay kalmak için yardım istedim, iş bulunca ayrıldım. Maddi olarak sadece eve destek oluyordum birlikte yaşadığımız için.”

Annemin halasından destek aldığını belirten tek katılımcı, K12, deneyimini “Annem bizden bir ay önce gelmişti halasının yanına gelmişti. Biz de onların yanına geldik.” sözleriyle paylaşmıştır.

Halasının oğlundan destek aldığını belirten tek katılımcı, K15, bu konuda yaşamış olduğu deneyimini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Halamın oğlundan istedim (...) Türkiye’nin yaşamın nasıl olduğunu pahalı mı ucuz mu diye sordum bize bakış açılarını sordum. Bilgi aldım bu konularda. Gelmeden kalmak içinde müsaitler mi diye sordum insanı psikolojik olarak rahatlatıyor birilerinin olması.(...)”

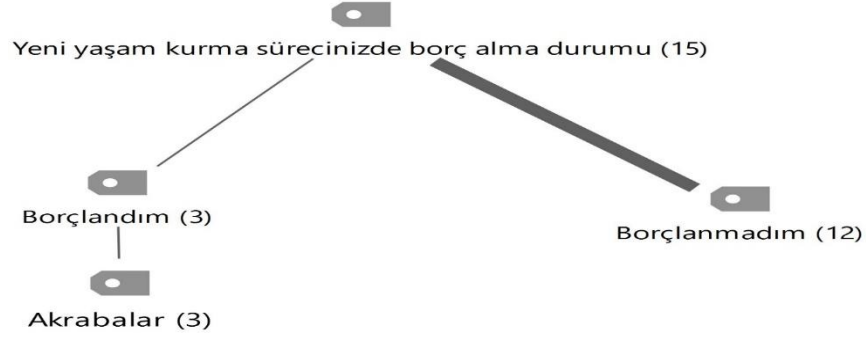

Şekil 30: Türkiye'ye Geldikten Sonra Zaman Eski Göç Eden Arkadaşlardan Destek Alma Durumu

Göç ettikten sonra yanlarında kalmak için arkadaşlarından destek aldığını belirten 1 katılımcı Türkiye'ye ilk geldiği zaman arkadaşının yanında kalmak için destek aldığını ifade etmiştir. K11, akrabası bulunmadığı için arkadaşından göç etmeden bilgi ve kalmak için yardım istediğini şu şekilde anlatmaktadır:

“Akrabam yoktu ama Suriye’den arkadaşım vardı. Ona buranın nasıl olduğunu sordum. Antep’te arkadaşım vardı Suriye’den tanıdığım onunla birkaç ay birlikte yaşadım.”

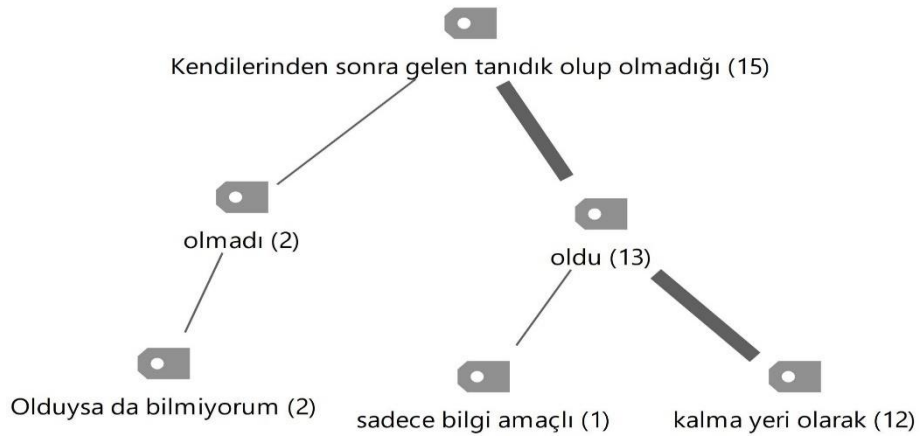
Yeni Yaşam Kurmada Borç Alma Durumu

Şekil 31: Katılımcıların Yeni Yaşam Kurma Süreçlerinde Borç Alma Durumları

Yeni yaşam kurma süreçlerinde borç alma durumları sorulduğunda 15 katılımcıdan 12'si borçlanmadığını ifade ederken 3'ü akrabalarına borçlandığını belirtmiştir. Borç almadığını belirten 13 katılımcı da “borçlanmadım” şeklinde kısa cevaplar vermiştir.

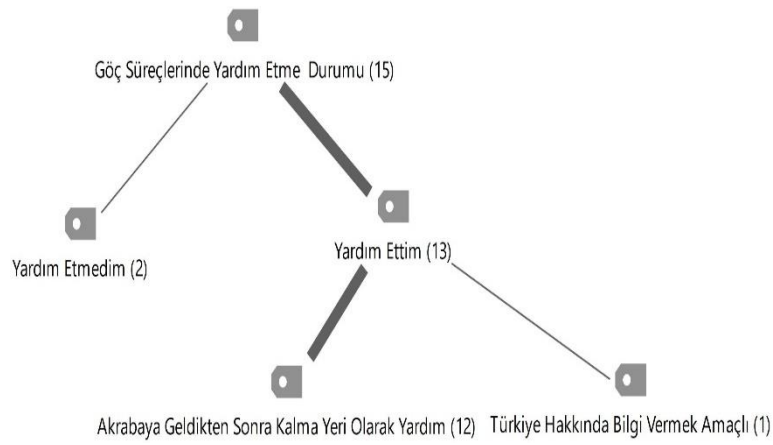
Kendilerinden Sonra Türkiye'ye Suriyeden Gelen Akraba/Tanıdık Olma Durumu

Şekil 32: Katılımcıların Kendilerinden Sonra Gelen Tanıdık/Akraba Olup Olmadığı

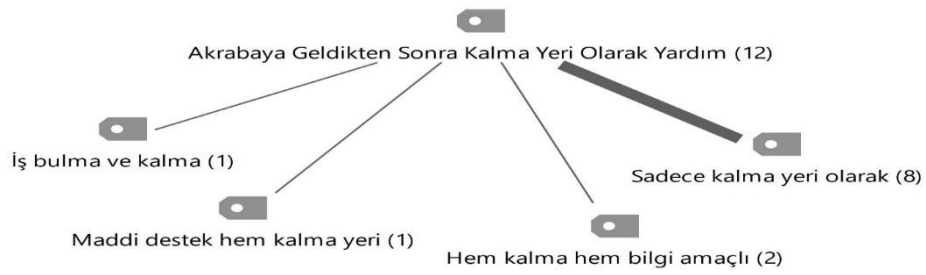
Katılımcılardan 13'ü kendilerinden sonra gelen tanıdık/akrabalarının olduğunu ifade derken 2'si olmadığını belirtmiştir. Kendilerinden sonra gelen tanıdık/akrabalarının olduğunu belirten katılımcıların 13'nden 12'si kalma yeri olarak destek olduğunu söylerken 1'i sadece bilgi amaçlı yardım ettiğini ifade etmiştir. Kendilerinden sonra gelen tanıdık/akraba olmadığını belirten 2 kişi kendilerinden sonra gelen tanıdık/akraba olduysa da bilmiyorum şeklinde cevap vermiştir.

Şekil 33: Suriye’den Türkiye’ye Göç Etmek İsteyen Akraba ya da Tanıdıklara Destek Olma Durumu

Türkiye’ye yerleştikten sonra Suriye’den Türkiye’ye göç etmek isteyen akraba ya da tanıdıklara destek olma durumu sorulduğunda 15 katılımcıdan 13’ü destek olduğunu söylerken 2’si kimseye destek olmadığını böyle bir durumu deneyimlemediklerini ifade etmiştir.

Türkiye’ye yerleştikten sonra Suriye’den Türkiye’ye göç etmek isteyen akraba ya da tanıdıklara destek olduğunu söyleyen 13 katılımcıdan 12’si Suriye’den Türkiye’ye ilk defa göç eden akrabaya ilk kalma yeri olarak yardım ettiğini, 1’i ise sadece Türkiye hakkında bilgi verdiğini ifade etmiştir.

Şekil 34: Suriye’den Türkiye’ye Göç Etmek İsteyen Akrabaya Destek Olma Durumu

Türkiye’ye yerleştikten sonra Suriye’den Türkiye’ye göç etmek isteyen akrabalarına kalma yeri olarak destek olan 12 katılımcıdan 8’i sadece kalma yeri olarak yardım ettiğini, 2’si hem kalma hem bilgi amaçlı, 1’i maddi destek ve kalma yeri, 1’i iş bulma ve kalma yeri alt temaları ile incelenmiştir.

Sadece kalma yeri olarak yardım ettiğini ifade eden 8 katılımcıdan K5, kız kardeşinin ve ailesinin Suriye’den Türkiye’ye gelir gelmez kendileri olduğu için Ankara’ya geldiklerini şu sözlerle aktarmaktadır:

“Ben geldikten sonra kız kardeşim ve ailesi geldi. Kız kardeşim ben olduğum için direkt ben burada yaşadığım için Ankara’ya geldiler. Aynı binadan ev tuttuk şanslıyız aynı binada oturabildiğimiz için”

K9, dayısının ve ailesinin yanlarında kalmak için kendilerinden destek aldığını şu sözlerle ifade etmektedir:

“(…) Dayımlar bizden sonra geldiler yanımızda kaldılar birkaç ay akrabalarımızın olması iyi bir şey bizim için özellikle bu günlerde daha anlamlı oluyor böyle şeyler.(…)”

K13, bu konudaki deneyimlerini “Kardeşim çocuğu geldi ve bizimle kaldı ilk geldiğinde.”, K15, akrabasına Türkiye’ye alışana kadar kalma yeri olarak destek olduğunu “Amcamın oğlu ve ailesi geldi bizde kaldı ev tutana buraya alışana kadar” sözleri ile ifade etmiştir.

Hem kalma hem bilgi amaçlı akrabalarına destek olduğunu ifade eden 2 katılımcıdan K7, şu şekilde ifade etmiştir:

“Nizip’te geldiğimde akrabalar ev var mı iş var mı diye soruyorlardı. Halamın oğlu iki gün kalıp bizde sonra ev tuttu ailesi geldi. Teyzem iki gün kalıp sonra o da ev tuttu. Akriba önemli bir şey insan kendini daha rahat hissediyor biz canımızı kurtarmak için geldik kimse yoktu çok zorlandık.”

Akrabasına iş bulduğunu ve dayısı ve ailesini kalma yeri olarak destek olduğunu ifade eden tek katılımcı K1’i şu sözlerle ifade etmiştir:

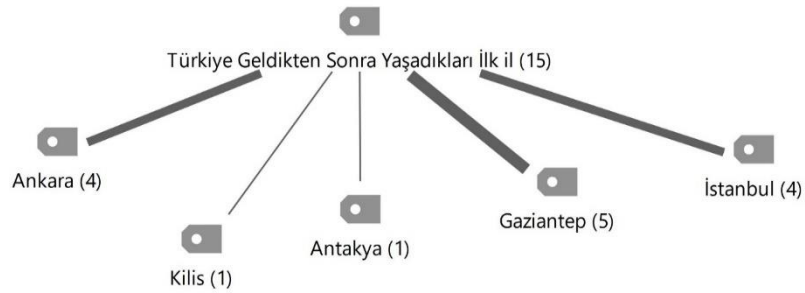
“(…)Dayımlar Antep’teyken yanıma geldiler ilk geldiklerinde, onun dışında bir akrabam bilgisayar bölümü mezunuydu bu mahallede iş buldum o da ailesi ile buraya yerleştiler. (...)”

Maddi destek ve kalma yeri olarak destek olduğunu ifade eden tek katılımcı, K12 halasının kendilerinde kaldığını ve amcasının çocuklarına maddi destek yaptığını şu sözlerle anlatmaktadır:

“Halam, biz burada olduğumuz için geldi üç ay kaldı sonra ailesiyle birlikte ev tuttular ve amcamın çocukların durumu kötü olduğu için maddi anlamda destek oluyoruz.”

4.3.2. Türkiye’ye Gelişte İlk Yerleşim Yeri

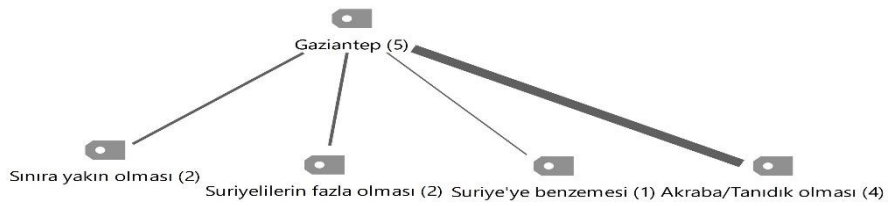
Burada katılımcıların Suriye’den Türkiye’ye ilk geldiklerinde hangi ilde yaşadıkları ele alınacaktır.

Şekil 35: Suriye’den Türkiye’ye Geldikten Sonra Yaşanılan İller

Katılımcıların Suriye'den Türkiye'ye geldikten sonra ilk olarak hangi ilde yaşadıkları sorulduğunda 5'i Gaziantep'te, 4'ü İstanbul'da, 4'ü Ankara'da, 1'i Kilis'te, 1'i Hatay'da (Antakya) yaşadığını belirtmiştir.

Katılımcılara Türkiye'ye geldikten sonra yaşadıkları ilk ili hangi nedenleri göz önünde bulundurarak seçtikleri sorulmuştur.

Şekil 36: Suriye'den Türkiye'ye Gelindiğinde İlk olarak Gaziantep'te Yaşayanların Gaziantep'i Seçme Nedenleri

Suriye'den Türkiye'ye gelindiğinde ilk olarak Gaziantep'te yaşayanların Gaziantep'i seçme nedenleri sorulduğunda; 5 katılımcıdan 4'ü Gaziantep'te yaşayan akrabalarının/tanıdıklarının olmasını, 2'si Suriye sınırına yakın olmasını, 2'si Suriyelilerin fazla olması, 1'i arkadaşının olmasını, 1'i Suriye'ye benzemesi nedeniyle Gaziantep'i seçtiğini belirtmiştir.

Gaziantep'te *akrabaların/tanıdıkların olması* olarak belirten 5 katılımcıdan K3, akrabalarının olması nedeniyle orada yaşamayı tercih ettiğini şu sözlerle aktarmaktadır:

“Babam, annem ve kardeşlerim Antep'te yaşıyorlardı bizden bir yıl önce gelmişlerdi. İlk onların yanında kaldık onlar orada olduğu için orayı seçmiştim. 2.5 sene orada onlarla yaşadım.” diyerek aktarmıştır.

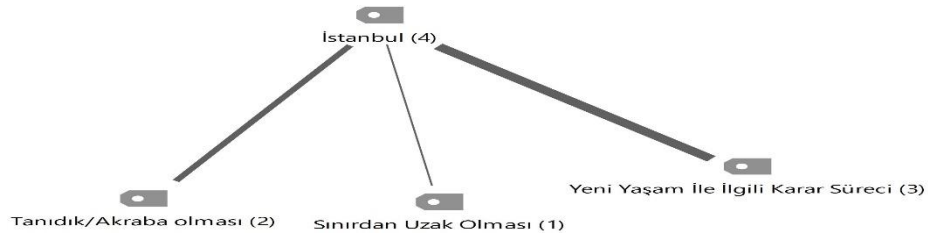
Gaziantep'in *sınıra yakın olması ve Suriyelilerin Gaziantep'te çok olması* olarak belirten 2 katılımcıdan K7, savaşın ilk dönemlerinde geldiği için kimseyi tanımadığını

sınıra yakın ve Suriyelilerin çok olması nedeniyle orayı tercih ettiğini şu sözlerle belirtmektedir:

“İlk başta geldiğimiz için ilk gelenlerdendik ve savaşın etkisi ile sadece canımızı kurtarmak istedik ve kimseyi tanımadan geldik.1 yıl Gaziantep’te Nizip’te kaldık ilk önce sınıra yakın ve Suriyelilerin çok fazla olması ile orada yaşamayı seçtik. Nizip’te Suriye Mahallesi vardı o nedenle orada yaşamayı tercih ettim.”

Gaziantep’in *Suriye’ye benzemesi* olarak belirten tek katılımcı olan K10, akrabasının olması ve Gaziantep’in kültürel olarak Suriye kültürüne benzer özellik göstermesi, bu durumun savaşın yarattığı etkiyi az da olsa azalttığını şu sözlerle aktarmaktadır:

“Ablamın olması, Antep Suriye’ye çok benziyor Antep sanki Suriye’ydi herkes Arapça konuşuyordu bu çok güzel bir şeydi savaştan kaçarak gelmişiz ani bir ülke değişimi yapmak çok zor bir şey Antep’e gelince bu biraz daha azaldı savaşın etkisi.”

Şekil 37: Suriye'den Türkiye'ye Gelindiğinde İlk olarak İstanbul'da Yaşayanların İstanbul'u Seçme Nedenleri

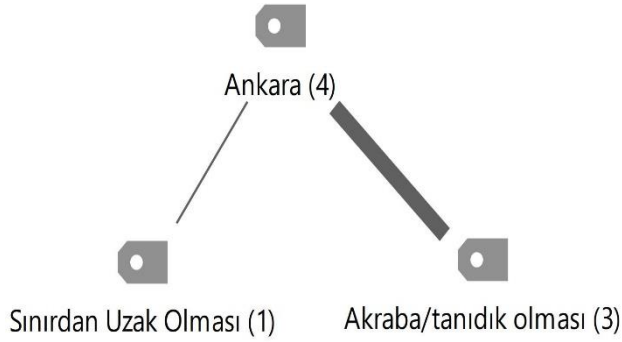
Suriye'den Türkiye'ye gelindiğinde ilk olarak İstanbul'da yaşayanların İstanbul'u seçme nedenleri sorulduğunda 4 katılımcıdan 3'ü yeni yaşam kurma süreçlerinde karar süreci 2'si tanıklarının olması ve 1'i Suriye'den uzak olması nedeniyle seçtiğini ifade etmiştir.

İstanbul'da *yeni yaşam kurma süreçlerinde* orayı seçtiğini belirten 3 katılımcıdan K6, şu sözlerle aktarmaktadır:

“Maddi olarak İstanbul çok pahalıydı ilk geldim ne yaparım diye kimsem yoktu akraba falan olmadığı için genç erkeği olarak tek başına yalnız geldim ilk İstanbul’da kaldım orası çok pahalıydı sonra burayı araştırdım nasıl ve nerede kalsak iyi olur diye belli bir düzen kurduktan sonra ailemi getirttim yanıma.”

İstanbul’da *akrabaların/tanıdıkların olması* olarak belirten 2 katılımcıdan K12, şu sözlerle ”Annem bizden bir ay önce gelmişti tanıdıklarımızın yanına gelmişti. Biz de onların yanına geldik. Tanıdıklarımızın olması önemli bir şeydi.” ifade etmiştir.

İstanbul’un sınıra *uzak olması* olarak belirten tek katılımcı olan K6 “Maddi olarak İstanbul çok pahalıydı.(...)Antep falan daha sıkıntılı orada ayrımcılığın olduğu yerler ve en önemli olarak sınırda kalmak istemedim” diyerek ifade etmiştir.

Şekil 38: Suriye'den Türkiye'ye Gelindiğinde İlk olarak Ankara'da Yaşayanların Ankara'yı Seçme Nedenleri

Suriye'den Türkiye'ye gelindiğinde ilk olarak Ankara'da yaşayanların Ankara'yı seçme nedenleri sorulduğunda 4 katılımcıdan 3'ü akraba/ tanidik olması, 1'i sınırdan uzak olması iki alt tema ile ele alınmıştır.

Ankara’da *akrabaların/tanıdıkların olması* olarak belirten 3 katılımcıdan K14, eşinin ailesinin olması nedeniyle Ankara’yı seçtiğini, “Eşimin ailesi olduğu için geldik başka tanıdığım yoktu eşimin ailesinin burada olması etkili oldu insan bilmediği bir yere gidince güveneceği insana ihtiyacı oluyor.” diyerek deneyimini paylaşmıştır.

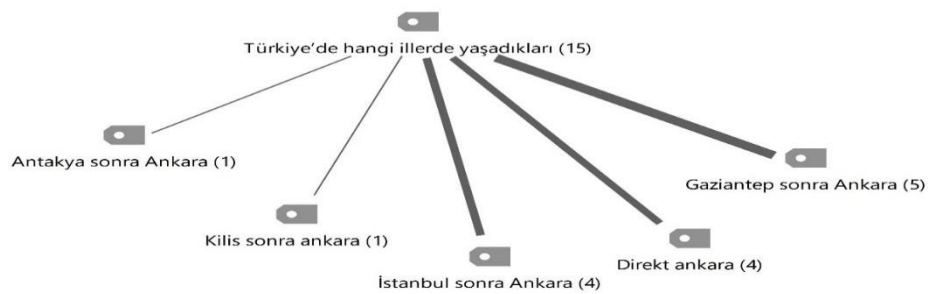
Ankara'nın sınıra *uzak olması* olarak belirten tek katılımcı olan K4, savaş psikolojisi nedeniyle Suriye sınırından uzak olmak istemeleri nedeniyle seçtiklerini, şu sözler ile ifade etmiştir:

“(...) Bize Türkiye'ye gelmeden önce sınırdan ne kadar uzaklaşırsanız o kadar iyi olur dediler biz de sınır şehirlerden olabileceğinden uzaklaştık sınırdan daha uzak ve Ankara'yı seçtik. Savaş psikolojisinden hep bunlar. Mesela diğer oğlum Hatay'da şu an Suriye'den uzaklaşmak istemediği için gelmiyor yanımıza orada kalınca vatana yakınım diyor.”

Suriye'den Türkiye'ye gelindiğinde ilk olarak Hatay'da yaşamayı seçen tek katılımcı K13, Hatay'da akrabalarının olması nedeniyle seçtiğini “Antakya'yı seçmemin nedeni eşimin kardeşinin ve ailesinin olması” belirtmiştir.

Suriye'den Türkiye'ye gelindiğinde ilk olarak Kilis'te yaşamayı seçen tek katılımcı K8, Kilis'in sınıra yakın olması nedeniyle seçtiğini ve bu konudaki deneyimini şu sözlerle ifade etmiştir: “İlk geldiğimde birkaç ay Kilis'te yaşadım daha sonra Ankara Ulubey'e taşındım ilk Kilis'te kalmamın nedeni sınıra yakın olması(...).”

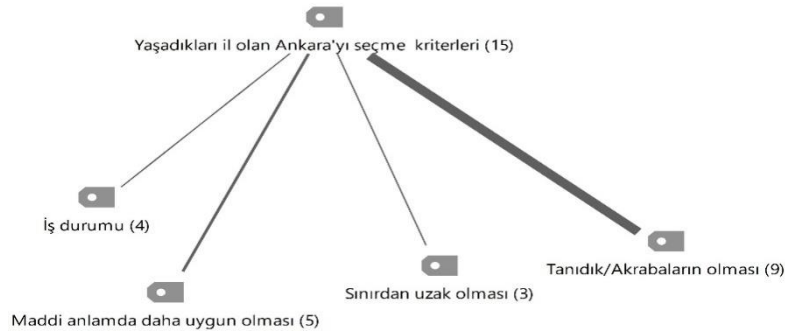
İlk olarak Gaziantep'e gelen 5 katılımcıdan 4'ünün, İstanbul'a gelen 4 katılımcıdan 2'si, Ankara'ya gelen 4 katılımcıdan 3'ünün, Hatay'a gelen tek katılımcının ilk yaşadığı şehirleri seçme nedeni akrabalarının/tanıdıklarının olması olarak belirtmeleri göç etme kararı almada yer seçiminde gidilen yerde tanıdıklarının olmasının önemli olduğu söylenilebilir.

Şekil 39: Katılımcıların Türkiye'de Yaşadığı İller

Katılımcıların Türkiye’de hangi illerde yaşadıkları sorulduğunda 5’i Gaziantep- Ankara, 4’ü Direkt Ankara’ya, 4’ü İstanbul-Ankara, 1’i Kilis-Ankara ve son olarak da 1’i Hatay-Ankara’da yaşadığını ifade etmiştir. Katılımcıların 11’i sadece Türkiye’ye geldikten sonra iki ilde yaşarken 4’ü sadece Ankara’da yaşamıştır.

4.3.3. Ankara'yı Seçme Nedenleri: Son Durak Ankara Ulubey mi?

Şekil 40: Katılımcıların Yaşadıkları İl Olan Ankara'yı Seçme Nedenleri

Yaşadıkları il olan Ankara’yı tercih etme nedenleri ele alındığında katılımcılardan 9’u tanıdıklarının/akrabalarının olması, 5’i maddi anlamda uygun olması, 4’ü iş nedeniyle,3’ü Ankara’nın Suriye sınırından uzak olması sebebiyle seçtiğini ifade etmiştir.

Akrabaların/tanıdıkların olması olarak belirten 9 katılımcıdan K10, akrabaları olması nedeniyle seçtiğini şu sözlerle “Eşim ve benim kardeşlerimin, yeğenlerimizin olması akrabalarım nerdeyse ben ordayım. Antep’teki ablamlar da buraya geldiler.” ifade ederken K2, eşinin ailesinin olması nedeniyle Ankara’ya geldiklerini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Eşimin kardeşi, annesi ve babası bu mahallede yaşıyordu bizi de bu mahalleye getirtti, ilk geldiğimizde onlarda kaldık birkaç ay sonra ayrı eve çıktık. Onlar burada yaşadığı için daha güvenli geldi bize bu nedenle geldik.(...)”

Ankara'yı seçme nedeni olarak 15 katılımcıdan 9'unun akrabalarının/tanıdıklarının olması olarak belirtmeleri yer seçiminde gidilen yerde tanıdıklarının olmasının önemli olduğu söylenilebilir.

Maddi anlamda daha uygun olarak belirten 5 katılımcıdan K6, ilk geldiğinde İstanbul'da yaşadığını, İstanbul'a göre Ankara'nın uygun olduğunu, "Maddi olarak İstanbul çok pahalıydı(...) Maddi anlamda yaşayabileceğim yer olarak Ankara'yı seçtim." diyerek ifade etmiştir.

K15, akrabaları olması nedeniyle onların desteğiyle ev bulduğunu ve sınır illerde kiraların yüksek olduğunu Ankara'nın maddi anlamda daha uygun olduğunu şu sözlerle ifade etmektedir:

"Akrabalarım yaşıyordu bu mahallede insan tanıdığının olmasını istiyor insanı psikolojik olarak rahatlatıyor hem de maddi olarak sonuçta onlar öncesinden buraları bildiği için neyin nerede nasıl daha uygun olduğunu biliyor mesela ev tutarken hiç tanımadığım olmasa belki pahalı evi tutmak zorunda kalacaktım, kalacağım yerin olması bana hem daha uyguna ev bulmamı sağladı. Geldik dil bilmiyoruz bir şey bilmiyoruz eş dost olunca yardımcı oluyorlar bizden sonra gelenler daha şanslı çünkü herkesin daha çok tanıdığı oldu Türkiye'de. Sınırdaki iller daha pahalı burada kiralar daha uygun olması da beni çeken şeylerden biriydi."

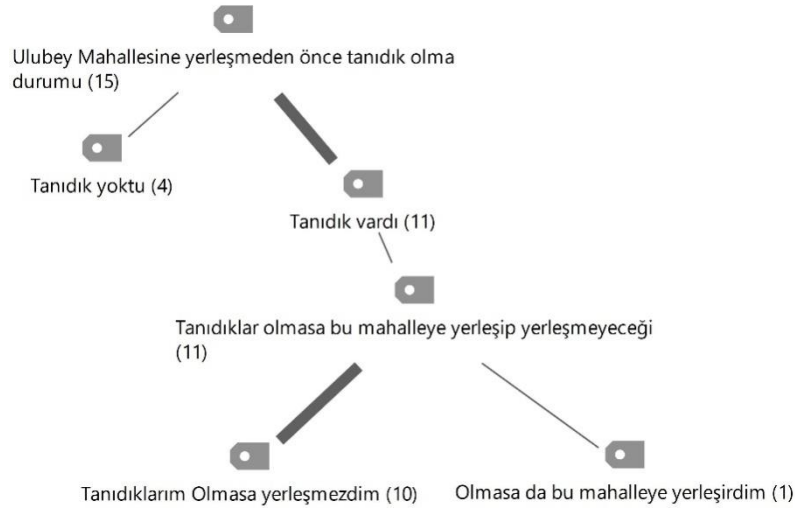
İş durumu olarak belirten 4 katılımcıdan K1, Ankara'da ablasının olması ve iş imkânının fazla olması nedeniyle geldiğini şu sözlerle ifade etmektedir:

"Ablamlar Ankara'daydı ve iş imkânı daha fazla olduğu için geldim buraya. Antep'te işten dolayı sıkıntı yaşadığım için ucuza çalıştırma nedeniyle(...)"

Ankara'nın sınıra uzak olması olarak belirten 3 katılımcıdan K4, savaş psikolojisi ile sınırdan uzakta yaşamak istediklerini şu sözlerle ifade etmektedir:

" (...) Bize Türkiye'ye gelmeden önce sınırdan ne kadar uzaklaşırsanız o kadar iyi olur dediler biz de sınır şehirlerden olabileceğinden uzaklaştık ve Ankara'yı seçtik. İlk olarak oğlum geldi. Ailecek gelmeden önce

etrafa bakması gerekti evin erkeğiydi o. Duruma göre biz gelecektik. Sonra ailecek geldik buraya oradan uzaklaşmak için.(...)”

Şekil 41: Katılımcıların Ulubey Mahallesi'ne Yerleşmeden Önce Ulubey Mahallesi'nde Yaşayan Tanıdıkların Olup Olmaması Durumu

Ulubey Mahallesi'ne yerleşmeden önce Ulubey Mahallesi'nde yaşayan tanıdıklarının olup olmadığı sorulduğunda 15 katılımcıdan 4'ü herhangi bir tanımadığı olmadığını ifade ederken 11'i mahalleye yerleşmeden önce mahallede önceden yaşayan tanıdıkları olduğunu belirtmiştir. Ulubey Mahallesi'ne yerleşmeden önce tanıdıkları olduğunu belirten 11 katılımcıya mahallede tanıdıklarınız olmasa da Ulubey Mahallesi'ne yerleşir miydiniz diye sorulduğunda 10'u tanıdıkları olmasa mahalleye yerleşmeyeceğini, 1'i ise tanıdıkları olmasa da yerleşeceğini belirtmiştir.

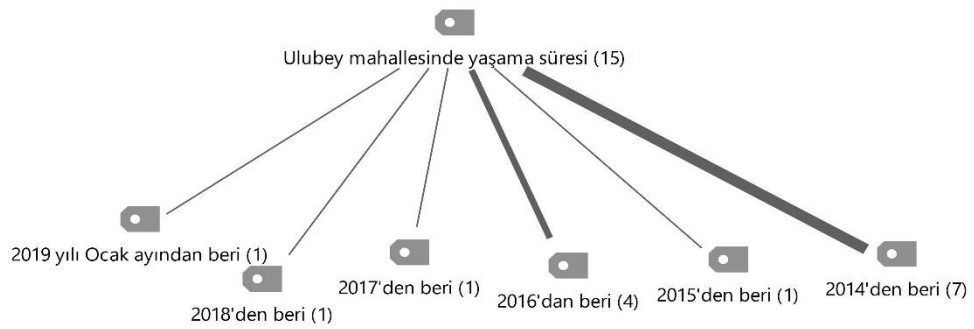
Ulubey Mahallesi'ne yerleşmeden önce mahallede yaşayan tanıdıklarının olduğunu ve tanıdıkları olmasa Ulubey Mahallesi'nde yerleşmeyeceğini belirten 10 katılımcıdan K1, “ablamların olmasa burada yerleşmezdim daha ucuza yerler var burayı güzel yapan kültürümüzden insanların ve tanıdıklarımızın olması.” sözleriyle belirtirken K2 ise eşinin ailesinin bu Ulubey Mahallesi'nde yaşadığını eğer eşinin ailesi olmasa Suriye'de kalmayı tercih edeceklerini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Eşimin kardeşi, annesi ve babası bu mahallede yaşıyordu bizi de bu mahalleye getirtti, ilk geldiğimizde onlarda kaldık birkaç ay sonra ayrı

eve çıktık. Onlar burada yaşadığı için daha güvenli geldi bize bu nedenle geldik. Onlar olmasa Suriye’de kalmayı tercih ederdik.”

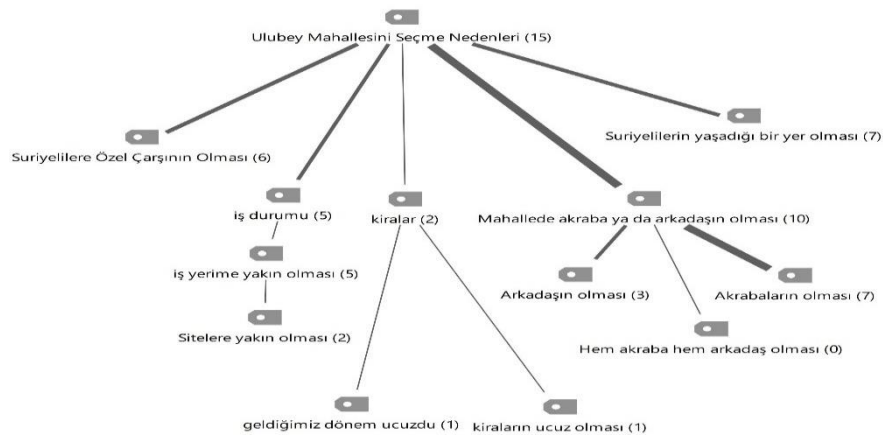
Ulubey Mahallesi’ne yerleşmeden önce mahallede yaşayan tanıdıklarının olduğunu ve tanıdıkları olmasa da Ulubey Mahallesi’nde yerleşeceğini belirten tek katılımcı olan K9 “Halep’ten arkadaşlarım vardı. Yerleşirdim, onlar olmasa da” diyerek ifade etmiştir.

Katılımcıların Ulubey Mahalle’sindeki Yaşamları

Şekil 42: Katılımcıların Ulubey Mahallesi'nde Yaşama Süreleri

Katılımcıların Ulubey Mahallesi’nde yaşama süreleri incelendiğinde; 7’si 2014’den beri, 1’i 2015’den beri, 4’ü 2016’dan beri, 1’i 2017’den beri, 1’i 2018’den beri, 1’i 2019 Ocak ayından beri yaşadığını belirtmişlerdir.

Şekil 43: Katılımcıların Ulubey Mahallesi'ni Seçme Nedenleri

Katılımcılara *şuan yaşadıkları mahalle olan Ulubey Mahallesi'ni seçme nedenleri sorulduğunda*; katılımcıların 10'u mahallede yaşayan akrabalarının/tanıdıklarının olmasını gösterirken, 7'si Suriyelilerin yaşadığı bir mahalle olması, 6'sı Suriyelilere özel çarşılarının olması 5'i iş durumu 2'si kiraların geldiği dönemde ucuz olması gibi nedenlerin etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Ulubey Mahallesi'ni seçme nedeni olarak mahallede yaşayan akrabaların/ tanıdıklarının olması olarak belirten 10 katılımcıdan 7'si akrabalarının olması, 3'ü Suriye'den tanıdığı arkadaşlarının olması durumunu belirtirken hem akraba hem arkadaşlarının olması olarak belirten katılımcı olmamıştır.

Mahallede yaşayan akrabaların olması olarak ifade eden 7 katılımcıdan K2, mahalleye yerleşmeden önce eşinin ailesi olması nedeniyle geldiklerini ve onların mahallede yaşıyor olmaları nedeniyle kendilerini güvende hissettiklerini şu sözlerle anlatmaktadır:

“Eşimin kardeşi, annesi ve babası bu mahallede yaşıyordu bizi de bu mahalleye getirtti, ilk geldiğimizde onlarda kaldık birkaç ay sonra ayrı eve çıktık. Onlar burada yaşadığı için daha güvenli geldi bize bu nedenle geldik.(...)”

K14 de eşinin ailesinin olması nedeniyle bilmediği yere gitmektense tanıdığı kişilerin yanında kalmayı tercih ettiğini şu sözlerle ifade etmektedir:

”Eşimin ailesi olduğu için geldik başka tanıdığım yoktu eşimin ailesinin burada olması etkili oldu insan bilmediği bir yere gidince güveneceği insana ihtiyacı oluyor.”

Mahallede yaşayan arkadaş olması olarak ifade eden 3 katılımcıdan K8, ” Ulubey'i tercih etmemim nedeni burada arkadaşımın olmasıydı. Tanıdık birinin olması daha doğrusu güvendiğin birisinin olması önemli bir şey” diyerek ifade ederken K9, “(...) Bir de burada yaşayan arkadaşlarım vardı Halep'ten tanıdığım” sözleri ile açıklamıştır.

Suriyeli göçmelerin yaşadığı bir yer olması olarak belirten 7 katılımcıdan K1 hem akrabasının hem de Suriyeli göçmelerin yaşadığı bir yer olmasının etkili olduğunu; ” Suriyelilerin yaşadığı bir yer olması ve ablamların da bu mahallede yaşaması etkili oldu.” diye ifade ederken K4, “(...) buranın da Suriyeli mahallesi olduğunu duymuştuk” sözleriyle açıklamaktadır.

Ulubey Mahallesi’nde Suriyelilere özel çarşının olması olarak belirten 6 katılımcıdan K9 “(...) Burada Suriyelilere özel çarşının olduğunu duymuştuk buraya çevre ilçelerde yaşayan Suriyeliler bile hafta sonu otobüslerle alışveriş için gelirler.” diyerek ifade etmiştir.

İş durumunedeniyle seçtiğini belirten 5 katılımcının hepsi Ulubey Mahallesi’nin iş yerine yakın olması durumundan bahsederken 5 katılımcıdan 2’si Siteler Mahallesine yakın olması nedeniyle seçtiğini belirtmiştir.

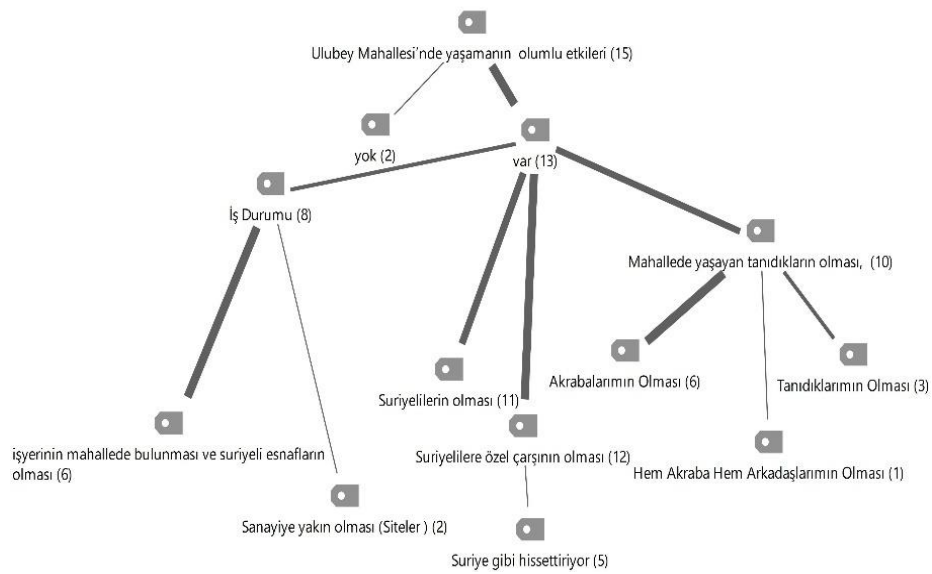
İş yerine yakın olması durumundan bahsederken 5 katılımcıdan K11, “işyerime yakın olması” diyerek kısa cevap şeklinde belirtmiştir.

Ulubey Mahallesi’nin Ankara’da mobilya imalatı ve satışında en önemli yerlerden biri olan Siteler Mahallesi’ne yakın olması olarak belirten K9, daha öncesinde Siteler Mahallesi’nde çalıştığı için “Daha önce Sitelerde çalışıyordum Ulubey Mahallesi’nin Sitelere yakın olması da taşınmamıza etkili oldu yani işime yakındı” sözleri ifade etmiştir.

Kiraların da uygun olması olarak belirten 2 katılımcıdan 1’i, mahalleye yerleştikleri dönemde kiraların uygun olması, 1’i ise kiraların ucuz olması nedeniyle seçtiklerini ifade etmiştir.

Mahalleye yerleştikleri dönem kiraların uygun olduğunu belirten tek katılımcı K7 “Buraya geldik kiralar uygundu geldiğimiz zaman” diye ifade ederken *kiraların ucuz olması* olarak belirten tek katılımcı K11, “kiraların daha ucuz olması diğer yerlere göre” sözleriyle ifade etmiştir.

Ulubey Mahallesi'nde Yaşamalarının Olumlu Etkisi Olup Olmadığı

Şekil 44: Ulubey Mahallesi'nde Yaşamalarının Olumlu Etkisi Olup Olmadığı

Katılımcılara Ulubey Mahallesi'nde yaşamalarının yaşamlarında olumlu etki yaratıp yaratmadığı sorulduğunda katılımcılardan 2'si herhangi bir olumlu etkisi olmadığını belirtirken 13'ü yaşamlarında olumlu etki olduğunu belirtmiştir. 13 katılımcıdan 12'si mahallede Suriyelilere özel çarşının olması, 11'i mahallede yaşayan Suriyelilerin fazla olması, 10'u mahallede yaşayan tanıdıkların olması, 8'i iş durumu nedeniyle diye ifade etmiştir. 12'si Suriyelilere özel çarşının olması nedeniyle olumlu olduğunu belirtirken 12 katılımcıdan 4'ü ayrıca özel çarşının olması nedeniyle Suriye gibi hissettiğini ifade etmişlerdir.

Suriyelilere özel çarşının olması olarak olumlu olarak belirten 12 katılımcıdan K5, Ulubey Mahallesi'nde yaşayan akrabalarının olması Ulubey Mahalle'sinde yaşayan Suriyelilerin olması durumlarından bahseden katılımcı ayrıca çarşının olması nedeniyle Suriye geleneklerine göre yemeklerini rahatça bulabildiklerini şu şekilde anlatmaktadır:

“Amcamın çocuklarını burada olması, işimin bu mahallede olması, ayrıca Suriyelilerin olması ve çarşımızın olması Suriye geleneklerine göre yemeklerimizi rahatça bulabiliyoruz.”

Suriyelilere özel çarşının olması nedeniyle *Suriye gibi hissetmesine* sebep olduğunu belirten 5 katılımcıdan K1, şu sözlerle ifade etmektedir:

“Bildığım bir kültürün içine geldim, Suriyelilere özel bir çarşımız var. Suriyelilere özel gıdaların satıldığı yerlerin olması çok güzel. Suriye gibi hissettiriyor bu beni, bilmediğim bir yere gitmektense bildiğim yere gitmem iyiydi.”

K13, Ulubey Mahallesi'ndeki çarşıya Ankara'nın diğer ilçelerinde yaşayan Suriyelilerin gelmesiyle kendisini Suriye'de gibi hissetmesini şu sözlere aktarmaktadır:

“Ulubey Çarşı'ya diğer uzak ilçelerde yaşayan Suriyeliler bile hafta sonu büyük otobüslerle gelip alışveriş yapıyorlar, bayram arifelerini bir görseniz diğer ilçelerden gelen ve mahallede yaşayan Suriyeliler hep bir arada alışveriş yapıp bayram heyecanı yaşarlar bu beni iyi hissettiriyor sanki burası Suriye gibi hissediyorum diğer Türkler çarşımızın olduğu yeri zaten Halep diye nitelendiriyorlar. Halep'teymiş gibi hissetmek güzel.”

Suriyelilerin fazla olması olarak olumlu olarak belirten 11 katılımcıdan K3, mahallede kültüründen insanların olmasının önemli olduğunu şu şekilde belirtmiştir: “Kültürümden insanlar var sonuçta ülkemizden uzağız böyle şeyler önemli oluyor.”

K4, Mahallede Suriyelilerin olması nedeniyle yardım konusunda duyuların kolaylaştırdığını şu sözlerle ifade etmiştir:

“Ayrıca yardımları hemen duyuyoruz hep Suriyeli olduğu için mahalle. Suriyelilerde bir haber çıkınca hemen dağılıyor. Herkes her şeyi duymuş

oluyor. Mesela yardımları Suriyelilerden mahalleliden öğrendik nereden yardım alabileceğimizi hemen duyulur burada.”

Ulubey Mahallesi’nde yaşamanın olumlu etkisi olduğu belirten 13 katılımcıdan 10’u mahallede yaşayan tanıdıkların olması olarak belirtmiştir 10 katılımcıdan 6’sı akrabaların olması, 3,ü arkadaşlarının olmasını, 1’i ise hem akraba hem arkadaşlarının olması diye ifade etmiştir.

Mahallede yaşayan akrabaların olmasını olumlu olarak ifade eden 6 katılımcıdan K6 “(...) iki kardeşim ve ailesinin de burada yaşaması(...) ” olarak açıklamıştır. K7, mahallede Suriyelilerin bir arada yaşamasının sıkıntılı olduğunu belirtirken akrabalarının olmasının kendisine ve ailesine sosyal destek sağladığını şu sözlerle paylaşmıştır:

“Suriyelilerin bir arada yaşaması sıkıntılı ama akrabaların falan olması güzel şey bir yandan da sosyal destek gibi bir şey onların olması annem ve babam hastaneye giderken çocuğu götürmek zorunda kalmıyor onlara bırakıyor.”

Mahallede yaşayan arkadaşların olmasını olumlu olarak ifade eden 3 katılımcıdan K8, mahallede kendisi için olumlu olduğunu düşündüğü tek şeyin arkadaşları olduğunu “Olumlu olarak sadece Suriye’den tanıdığım arkadaşımın olması” sözleriyle açıklamıştır. K9, kendisi için mahallenin olumlu etkisinden birinin de Suriye’den tanıdığı arkadaşımın olduğunu şu sözlere ifade etmiştir: “(...) Bir de burada yaşayan arkadaşlarım var Halep’ten tanıdığım. Bunlar olumlu şeylerdir burada yaşamamızın.”

Mahallede yaşayan hem arkadaşlarının hem akrabalarının olmasını olumlu olarak belirten 1 katılımcı vardır. K1, “Ablamın ve ailesinin ayrıca benden sonra gelen mahalleye Suriye’den tanıdığım arkadaşlarımın olması açısından çok iyi” diyerek ifade etmiştir.

İş durumu nedeniyle olumlu olarak ifade eden 8 katılımcıdan 6’sı iş yerinin Ulubey Mahallesi’nde bulunması ve Suriyeli esnafın olması, 2’si Ulubey Mahallesi’nin

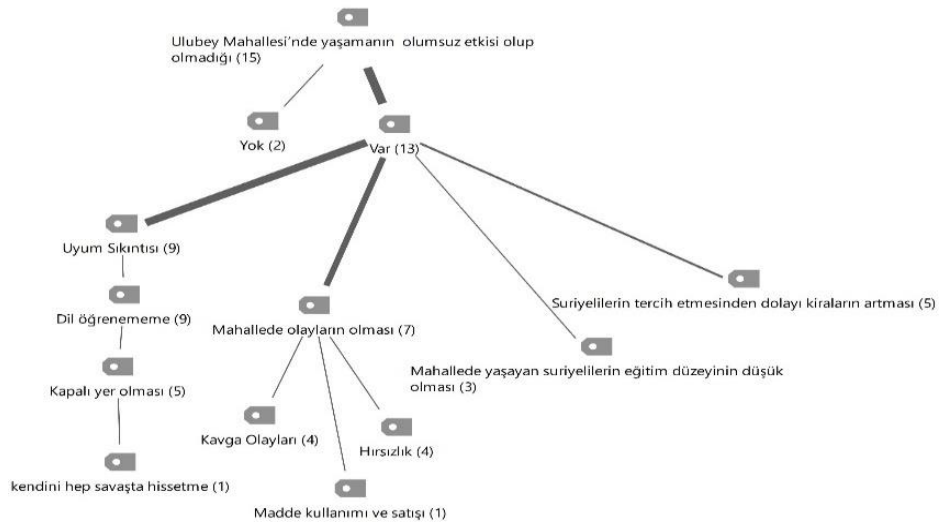
Ankara’da mobilya imalatı ve satışında en önemli yerlerden biri olan Siteler Mahallesi’ne yakın olması olarak belirtmiştir. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri bölümünde mahallede çalışan 7 katılımcı olduğu belirtirmiş ve bu katılımcılardan 6’sı mahallede iş yerinin olmasını olumlu olarak açıklamıştır.

İş yerinin Ulubey Mahallesi’nde bulunması olarak belirten 6 katılımcıdan K15, “(...) ayrıca işyerim burada o da güzel bir şey evime yakın ayrıca Suriyeli esnaf var ne güzel(...)” diyerek işyerinin Ulubey Mahallesi’nde olmasını olumlu olarak değerlendirmiştir.

İş yerinin Siteler Mahallesi’ne yakın olması olarak 2 katılımcıdan K4, “(...) sanayiye yakın oğlum Siteler ’de marangozcu işine yakın gelip gidiyor(...)” sözleriyle anlatmıştır.

Katılımcılara Ulubey Mahallesi’nde yaşamalarının yaşamlarında olumlu etki yaratıp yaratmadığı sorulduğunda katılımcılardan 2’si herhangi bir olumlu etkisi olmadığını kısa cevap şeklinde “olumlu etkisi yok” şeklinde cevaplamışlardır.

Ulubey Mahallesi'nde Yaşamalarının Olumsuz Etkisi Olup Olmadığı

Şekil 45: Ulubey Mahallesi'nde Yaşamalarının Olumsuz Etkisi Olup Olmadığı

Ulubey Mahallesi'nde yaşamının kendi hayatlarında olumsuz etki yaratıp yaratmadığı sorulduğunda 15 katılımcıdan 13'ü olumsuz etkisi olduğunu belirtirken 2'si olumsuz etkisi olmadığını ifade etmiştir. Ulubey Mahallesi'nde yaşamının kendi hayatlarında olumsuz etkisi olduğunu belirten 13 katılımcının ifadeleri dört alt temada ele alınarak incelenmiştir. 9'u uyum sıkıntısı, 7'si mahallede olayların olması 5'i Suriyelilerin mahalleyi tercih etmesinden dolayı kiraların artması, 3'ü mahallede yaşayan Suriyelilerin eğitim düzeyinin düşük olması, olarak belirtmiştir.

Ulubey Mahallesi'nde yaşamamanın olumsuz etkisi olduğu belirten 13 katılımcıdan 9'u *uyum sıkıntısı* yaşadıklarını belirtmişlerdir. 9 katılımcının 9'u da mahallede yaşamının *Türkçe dilini öğrenememe* konusunda hayatlarında olumsuz etki yarattığını ifade etmiştir. Dil öğrenmemelerine sebep olduğunu belirten 9 katılımcıdan 5'i kapalı bir yer olması nedeniyle dil öğrenemediğini ve 5 katılımcıdan 1' kapalı bir yer olması nedeniyle kendisini hep savaşta hissettiğini ifade etmiştir.

Uyum sıkıntısı yaşamaları nedeniyle mahallede yaşamının olumsuz etkisi olduğunu belirten 9 katılımcıdan K4, bu konudaki deneyimini “(...) dil öğrenemiyoruz çünkü her şey Arapça hallediyoruz mahallede işlerimizi ama dışarıda bu bize sıkıntı çıkarıyor kaç yıl olmuş geleli dil bilmiyoruz.” diye belirtirken K8, “Burada herkes Arapça konuşuyor Türkçe öğrenemiyoruz ki.” sözleri ile ifade etmiştir.

Uyum sıkıntısı yaşadığını ve Türkçe dili öğrenmelerini olumsuz yönde etkilediğini belirten 9 katılımcıdan 5’i kapalı bir yer olması alt teması ile cevap vermişlerdir. K6, “(...) bu dünyaya bağlı kalıyoruz aslında bir şekilde kapalı bir yer. Uyum konusunda sıkıntı yaşamımıza neden oluyor dil öğrenemiyoruz.” diyerek ifade ederken K9, “Bir arada yaşamalıyız bu mahalleden ayrılıp Türklerle olmalıyız kapalı burası uyum sorunumuz çözülmesi için dil öğrenmemiz lazım” sözleri ile anlatmıştır.

Mahallenin kapalı bir yer olması nedeniyle olumsuz etkilediğini belirtirken 5 katılımcıdan 1’i kendini hep savaşta hissettiğini bu katılımcı olan K5, devamlı olarak kendi aralarında savaşı konuştuklarını şu sözlerle ifade etmektedir:

“Dil öğrenemiyoruz burada herkes Arapça konuşuyor.(...)Birlikte yaşamayı öğrenmeliyiz bu mahalleden çıkmalıyız dışarıda başka bir dünya var. Burası kapalı bir yer burada kaldıkça hep savaştayız hep kayıplar var bunu hissediyoruz. Hep savaşı konuşuyoruz savaş ruhu burada da var.

Ulubey Mahallesi’nde yaşamının olumsuz etkisi olduğu belirten 13 katılımcıdan 7’si mahallede olayların olması olarak belirtmişlerdir. 7 katılımcıdan 4’ü Ulubey Mahallesi’nde hırsızlık olaylarının olması, 4’ü de kavga olayların olması ve 1’i madde kullanım ve satışı gibi durumların mahallede olması olarak belirtmiştir.

Hırsızlık olaylarından bahseden 4 katılımcıdan K6, aynı zamanda madde kullanımını ve satışı konusundan da şu sözlerle ifade etmiştir: “Madde kullanımını ve satışı fazla güvenli değil ailelerimiz için, hırsızlık olayı çok oluyor burada kapının önünden ayakkabı bile çalınıyor. “

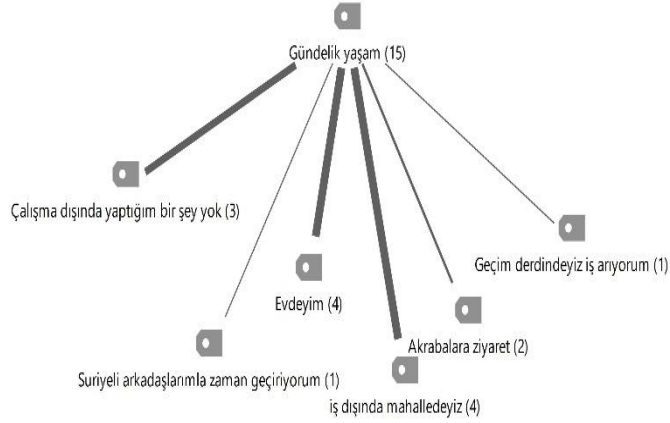
Kavga olaylarının olması durumundan bahseden 4 katılımcıdan K9, “Kavga olayları çok çıkıyor mahallede bir kez dükkânları taşladılar bir Türk mahallede yaşayan bir Suriyeli ile kavga etti diye bu durum tüm mahalleyi etkiledi.” K11, hırsızlık konusunda yaşamış olduğu deneyimini şu sözlerle paylaşmaktadır: “Suriyelilerin olduğu bir yer bile olsa çok fazla olay çıkıyor hırsızlık olayları çok fazla geçenlerde kömürlerimi bile çaldılar sonra onu satıyorlar.”

Kiraların artması nedeniyle olumsuz etkilendiğini belirten 5 katılımcıdan K1, bu konudaki deneyimini “Suriyeliler olmadan önce yoksulların yaşadığı bir yermiş kiralar ucuzmuş ama şimdi hiç öyle değil.” diye ifade ederken K9 da, kiraların arttığını kendi deneyimi üzerinden şu sözlerle ifade etmektedir: “Kiralar çok arttı Suriyeli Mahallesi diye mesela sobalı eve 550TL veriyorum.” diyerek ifade etmiştir.

Ulubey Mahallesi’nde yaşayan Suriyelilerin eğitim düzeyinin düşük olması nedeniyle olumsuz olarak etkilendiğini belirten 3 katılımcıdan K3, şu şekilde aktarmaktadır:

“(…)Tabi ki, olumsuzluklar da var burada yaşayan Suriyelilerin genellikle eğitim düzeyi düşük, ne kadar kültürel yakınlık olsa da sıkıntı çıkarıyor. Temizlik konusunda hiç dikkatli değiller. Eğitim önemli bir şey benim için.”

4.3.4. Günlük Yaşam

Şekil 46: Katılımcıların Günlük Yaşamı

Günlük yaşam ile ilgili soru sorulduğunda katılımcılardan 4'ü iş dışında mahallede olduğunu, 4'ü evdeyim, 3'ü çalışma dışında yaptığım bir şey yok, 2'si akraba ziyaretleri, 1'i geçim derdindeyiz iş arıyoruz, 1'i Suriyeli arkadaşlarımla zaman geçiriyorum şeklinde ifade etmiştir.

Evde olduklarını belirten 4 katılımcıdan K4, genellikle *evde olduklarını* ve Suriye'de misafir kültürünün önemli olduğunu ama burada maddi anlamda karşılayamayacakları için misafir istemediklerini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Evdeyiz biz genellikle kızım ve gelenimle oturuyoruz. Oğlum sitelerde çalışıyor. Eşim alışverişimizi yapar biz de yemek yaparız. Pek bir yere gittiğimiz yoktur gelen de yoktur. Biz bize yeteriz kimseyi istemiyoruz. Eşim camiye gider. Misafir kültürü önemlidir bizde. Mesela tesadüfen Suriye'den komşumuzun oğlu ile karşılaştık mahallede. Sadece babasını sorduk selamlaştık. Onlarla bile gidip gelmiyoruz çünkü eğer biz gidersek onların da gelmesi gerek. Karşılamanız gerektir en kötü meyve sebze koymamız gerek gelen misafire yemek kültürü önemli mesela iki saatten fazla kalana yemek vermek gerektir.biz kendimize anca yetiyoruz başka birini karşılayacak gücümüz yok ki o yüzden diyorum biz bize yeteriz diye.”

İş dışında genellikle mahallede olduğunu belirten 4 katılımcıdan K15, “Daha çok çalıştığım için hep işteyim mahalleden çıkmıyoruz hiç diğer zamanlarda da.” sözleriyle ifade etmiştir.

Çalışma dışında yaptığım bir şey yok diye ifade eden 3 katılımcıdan K8, “Hep çalışıyorum desem dükkân sahibi olduğumdan izin yok” şeklinde ifade etmiştir.

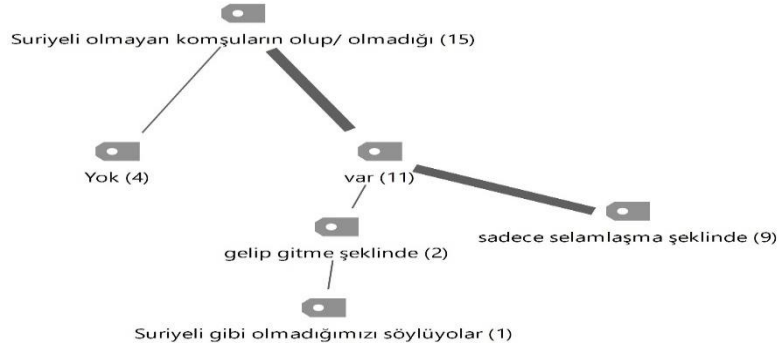
Akraba ziyaretleri diye ifade eden 2 katılımcıdan K3, akrabalarına gittiğini şu sözlerle açıklamıştır: “Amcamın çocukları var. Onlara ziyarete gidiyoruz yine hep mahalledeyiz.”

Geçim derdindeyiz iş arıyoruz diye ifade eden tek katılımcı olan K9, “Geçim derdindeyiz daha çok farklı bir şey yok eşim evde ben iş arıyorum” diyerek ifade etmiştir.

Suriyeli arkadaşlarımla zaman geçiriyorum diye ifade eden tek katılımcı K1, Suriyeli arkadaşlarıyla zaman geçirdiğini ve Türk arkadaşları olmasına rağmen kültürel ve yaşam farklılıkları olduğu için onlarla özel olarak buluşmadığını şu sözlerle açıklamaktadır:

“Çalışma dışında Suriyeli arkadaşlarım ile zaman geçiriyorum burada Ulubey Çarşısı var dolmuşcular falan Halep diye bilirler dükkânlarımız var burası bana Suriye’de gibi hissettiriyor, Türk arkadaşlarım da var fakat kültürel ve yaşam farklılığımız var onlarla özel olarak buluşup bir şey yapmıyoruz.”

Suriyeli Olmayan Komşuları Olup Olmadığı

Şekil 47: Katılımcıların Suriyeli Olmayan Komşuları Olup Olmadığı

Suriyeli olmayan komşuların olup olmadığı sorulduğunda katılımcılardan 11’i Suriyeli olmayan komşularının olduğunu belirtirken 4’ü tüm komşularının Suriyeli olduğunu ifade etmiştir. Suriyeli olmayan komşuları olan 11 katılımcıya Suriyeli olmayan komşuları ile kısaca ilişkilerinden bahsedilmesi istenmiş ve 9’u sadece selamlaşma şeklinde olduğunu belirtirken 2’si birbirlerine gidip geldiklerini belirtmişler ayrıca bu katılımcılardan 1’i komşularının kendilerinin Suriyeli gibi olmadıklarını söylediklerini belirtmiştir.

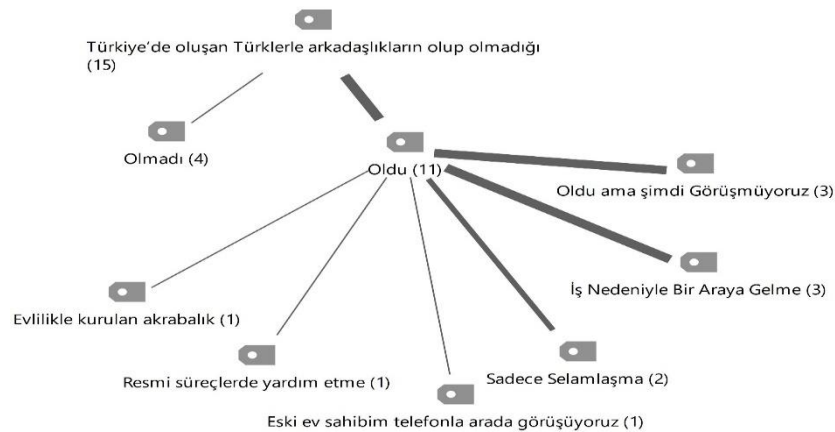
Sadece selamlaşma şeklinde olduğunu belirtirken 9 katılımcıdan K1, “Yaşadığım apartmanda Türkler var. Çok az görüşüyoruz evime gidip gelen bir Türk yakınım yok sadece merhabalaşma şeklinde samimiyetimiz var.” sözleriyle düşüncelerini paylaşmıştır. K7 ise dil bilmedikleri için sadece selamlaşma şeklinde ilişkilerinin olduğunu “evimize gelmezler dil bilmiyor kimse sadece selamlaşıyoruz. “şeklinde ifade etmiştir.

Birbirlerine gidip geldiklerini şeklinde ifade eden 2 katılımcıdan K5, bayramlarda gelip gittiklerini ve eşinin orta düzeyde Türkçe bilmesi nedeniyle kadınların birbirleriyle görüştiklerini şu şekilde belirtmektedir:

“ Türk komşularım sadece bayramlarda gidip geliyoruz. Onu dışında sadece selamlaşıyoruz. Eşim orta derecede Türkçe bildiği için kadınlar arasında gelip gitme oluyor”

Komşularının kendilerini Suriyeli gibi olmadıklarını belirten tek çalışan kadın katılımcı K12, hanede çalışan kişiler sorulduğunda annesinin Birleşmiş Milletler 'in projesinde Suriyeli öğrencilere İngilizce öğretmenlik yaptığını belirtmiştir. K12'ye Türk komşuları ile olan ilişkileri sorulduğunda kendilerini şu sözlerle ifade etmektedir: “Misafirlige geliyorlar bizi hiç Suriyeli gibi görmüyorlar Türk gibisiniz diğerlerine benzemiyorsunuz diyorlar” şeklinde açıklama yapmıştır.

Türkiye'ye Geldikten Sonra Türklerle Oluşan Arkadaşlıklarının Olup Olmadığı

Şekil 48: Katılımcıların Türkiye'ye Geldikten Sonra Türklerle Oluşan Arkadaşlıklarının Olup Olmadığı

Türkiye'ye geldikten sonra Türklerle oluşan arkadaşlıklarının olup olmadığı sorulduğunda katılımcılardan 11'i olduğunu 4'ü ise Türk arkadaşı olmadığını ifade etmiştir. Olduğunu belirten 11 katılımcıdan 3'ü daha öncesinde olduğunu fakat görüşmediğini, 3'ü iş nedeniyle bir araya geldiklerini, 2'si sadece selamlaşma şeklinde, 1'i eski ev sahibiyile telefonla görüştüğünü, 1'i resmi süreçlerde yardım etme, 1'i ise evlilik yoluyla kurulan akrabalık şeklinde cevap vermiştir.

Eskiden Türk arkadaşları olduğunu ama görüşmediğini söyleyen 3 katılımcıdan K4 “Eskiden bir Türk komşum vardı o da taşındı onlar da gitti başka tanıdığım olmadı hiç şimdi de görüşmüyoruz.” sözleri ile düşüncelerini paylaşmıştır.

Sadece iş nedeniyle Türk arkadaşlarıyla görüştiklerini belirten 3 katılımcıdan K5, şu sözlerle ifade etmektedir: “Evet var. Fakat arkadaş olarak nitelendirmekten çok tanıdık oluyor. Çünkü hiçbir ortak yaptığımız bir şey yok. Hal hatır soruyoruz görürsek işimiz olunca da iş için bir araya geliyoruz.” diyerek ifade etmiştir.

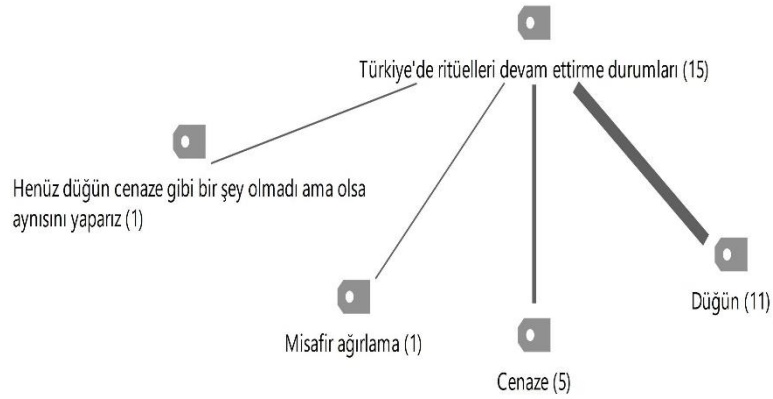
Sadece selamlaşma şeklinde Türk arkadaşlarıyla görüştiklerini belirten 2 katılımcıdan K8, mahallede arkadaşlıkların olduğu olduğunu ve sadece selamlaşma şeklinde görüştiklerini şu sözlerle ifade etmektedir: “Mahallede var dışarıda görüşmüyoruz buluşalım demiyoruz. Eve gelmiyorlar ben de gitmiyorum. Sadece görünce selamlaşıyoruz.”

Eski ev sahibi ile telefonla görüştüğünü belirten tek katılımcı K10 Gaziantep’te olan “Antep’teki ev sahibim ile arada bir telefonla konuşuyoruz.” diyerek ifade etmiştir.

Eski çalıştığı iş yerindeki arkadaşlarının kendisine bir sıkıntı yaşadığında *resmi süreçlerde yardım ettiğini* K7, şu sözlerle ifade etmiştir: “Çalıştığım yerdeki arkadaşlarım resmi süreçte sıkıntı yaşadığımda sadece telefonla görüşüyoruz. Onlar bana yardım ederler, avukatlık, emniyet süreçlerinde.”

Evlilik yoluyla kurulan akrabalık durumundan bahseden tek katılımcı K12, ablasının burada Türk vatandaşı ile evlendiğini ve onların ailesiyle görüştiklerini, “Eniştem Türk, eniştemin ailesine gidip geliyoruz.” sözleriyle ifade etmiştir.

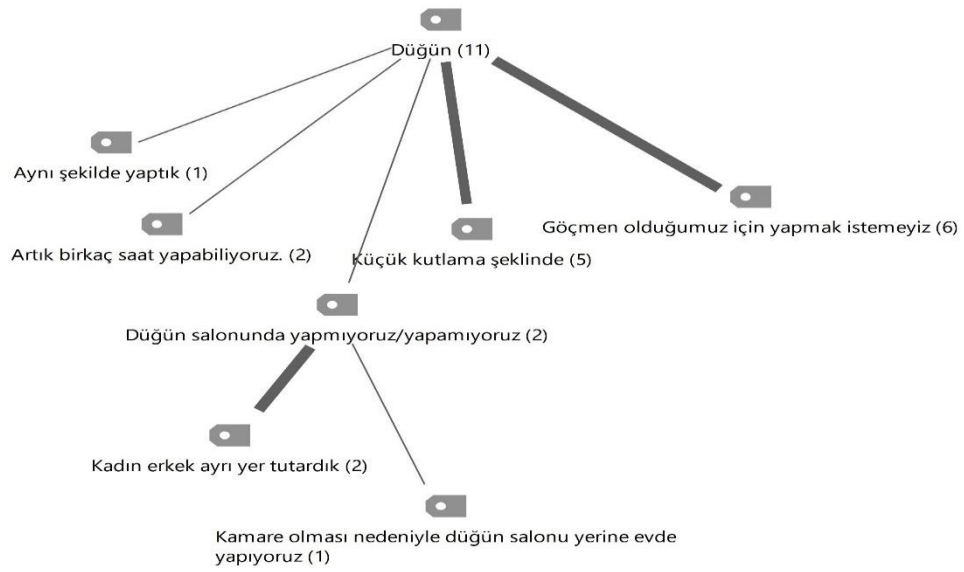
Türkiye'ye Geldikten Sonra Ritüellerini Devam Ettirip Ettirmedikleri

Şekil 49: Katılımcıların Türkiye'ye Geldikten Sonra Ritüellerini Devam Ettirip Ettirmedikleri

Katılımcılara Türkiye'ye geldikten sonra ritüellerini devam ettirip ettirmedikleri sorulduğunda 11'i düğünlerle ilgili, 5'i cenaze ile ilgili, 1'i misafir ağırlama ile ilgili konulardan bahsederken 1'i henüz düğün cenaze gibi bir şeyin olmadığını ama olsa da aynı şekilde yaparız diye açıklamada bulunmuştur.

Düğün ile ilgili düşüncelerini ifade eden 11 katılımcıdan 6'sı göçmen olduğumuz için yapmak istemeyiz diye belirtirken 5'i küçük kutlama şeklinde, 2'si düğün salonunda yapmıyoruz/yapamıyoruz, 2'si artık birkaç saat yapabiliyoruz diye ifade ederken 1'i aynı şekilde yaptıklarını ifade etmiştir.

Şekil 50: Katılımcıların Türkiye’ye Geldikten Sonra Düğün Ritüellerini Devam Ettirip Ettirmedikleri

Göçmen olduğumuz için yapmak istemeyiz diye belirten 6 katılımcıdan K5, ülkelerinin savaşta olduğunu ve Türkiye’de misafir oldukları için misafire uygun davranmaları gerektiğini şu sözlerle açıklamaktadır:

“Hayır, ettiremiyoruz biz savaş yerinden geldik bize yakışmaz böyle şeyler farklı yerdeyiz misafiriz. Misafire uygun davranmak gerek. Ülkemiz savaş içinde burada neyi kutlayacağız.”

Küçük kutlama şeklinde yapabileceklerini belirten 5 katılımcıdan K15, göçmen olması nedeniyle küçük bir şekilde yapabileceklerini ve bu konudaki düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Farklı oluyor Suriye’de yaşadığımız dönemde özel düğün salonu tutardık burada evde yapılıyor küçük bir şey kutlama gibi oluyor ülkemizde savaşın olması göçmen olmamızdan kaynaklı büyük bir şey yapmak istemeyiz.”

Düğünleri *küçük bir kutlama şeklinde birkaç saat şeklinde yapabildiklerini* belirten 2 K2, “Öğlen saat ikiden akşama kadar yapıyoruz. Suriye de akşam 10’dan sabaha kadar yapardık” sözleriyle belirtmiştir.

Düğün salonunda yapmıyoruz/ yapamıyoruz diyen 2 katılımcıdan 1'i kamera olması nedeniyle, her 2'si de kadın erkek ayrı yer tutulması alt temasıyla cevap vermiştir.

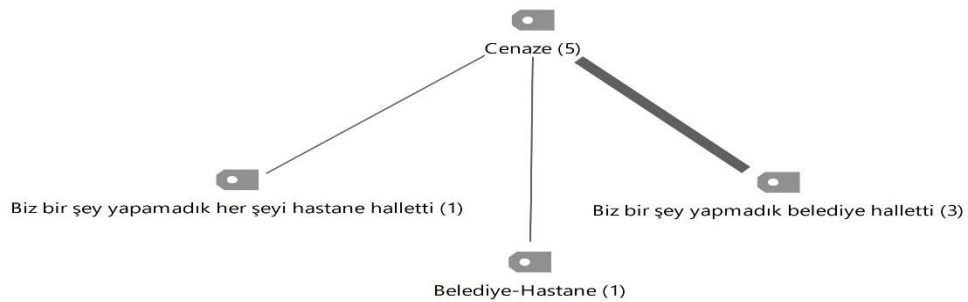
Kadın erkek ayrı yer tutulmasından bahseden 2 katılımcıdan K7, bu konudaki düşüncelerini şu şekilde paylaşmıştır:

“Farklı oluyor Suriye’de yaşadığımız dönemde kadın ve erkek özel düğün salonu tutardık burada evde yapılıyor küçük bir şey kutlama gibi oluyor ülkemizde savaşın olması göçmen olmamızdan kaynaklı büyük bir şey yapmak istemeyiz.”

Kamera olması nedeniyle kadınların yüzlerinin kamereya göstermek istememesi nedeniyle düğün salonunda yapmak istemediklerinden bahseden tek katılımcı K2, düşüncelerini şu şekilde açıklamıştır:

“ Düğünleri artık evde yapıyoruz küçük bir kutlama şeklinde. Öğlen saat ikiden akşama kadar yapıyoruz. Suriye de akşam 10’dan sabaha kadar yapardık hem erkekler hem kadınlar için ayrı düğün salonu tutulurdu sizin düğün salonlarınızda kamera var biz de olmaz, biz yüzümüzü kameraya göstermek istemeyiz.”

Aynı şekilde düğün yaptıklarını belirten tek katılımcı K12, ablasının burada evlendiğini şu sözlerle açıklamaktadır: “Biz hiç erkek olmadan yaparız kadınlar saçlarını falan yaptırır ve çok eğleniriz burada da aynı şekilde düğün yaptık ablama.”

Şekil 51: Katılımcıların Türkiye’ye Geldikten Sonra Cenaze Ritüellerini Devam Ettirip Ettirmedikleri

Katılımcılardan 5'i cenaze ile ilgili düşüncelerini belirtmiştir. 5 kişiden 3'ü cenaze işlemlerini belediyenin hallettiğini, 1'i hastanenin hallettiğini, 1'i ise hem belediyenin hem hastanenin hallettiğini ifade etmiştir

Sadece belediyenin hallettiğini belirten 3 katılımcıdan K10, "Burada cenazeleri sadece belediyeden alıyoruz ve Suriye mezarlığına götürüyoruz her şeyi belediye hallediyor orada olsa yemekli falan yapardık." diye ifade ederken K11 de "Cenazelerde taziye şeklinde oluyor büyük bir şey yok belediye yapıyor her şeyi zaten." diyerek ifade etmiştir.

Hastanenin her şeyi yaptığını belirten tek katılımcı olan K2, Türkiye'ye yerleştikten sonra kayınbabasını kaybeden K2 ve geleneklerine göre yapamadıklarını şu sözlerle anlatmaktadır: "Kayınbabam burada yaşamını yitirdi hastanede. Hastane tüm işlemleri kendisi yaptı biz geleneklerimizle yapamadık."

Hastanenin ve belediyenin her şeyi yaptığını belirten tek katılımcı olan K13, Türkiye'ye yerleştikten sonra eşini trafik kazasında kaybettiğini defin işlemlerini hastanenin ve belediyenin hallettiğini Suriyelilere ait mezarlığa koyduklarını şu sözlerle anlatmaktadır:

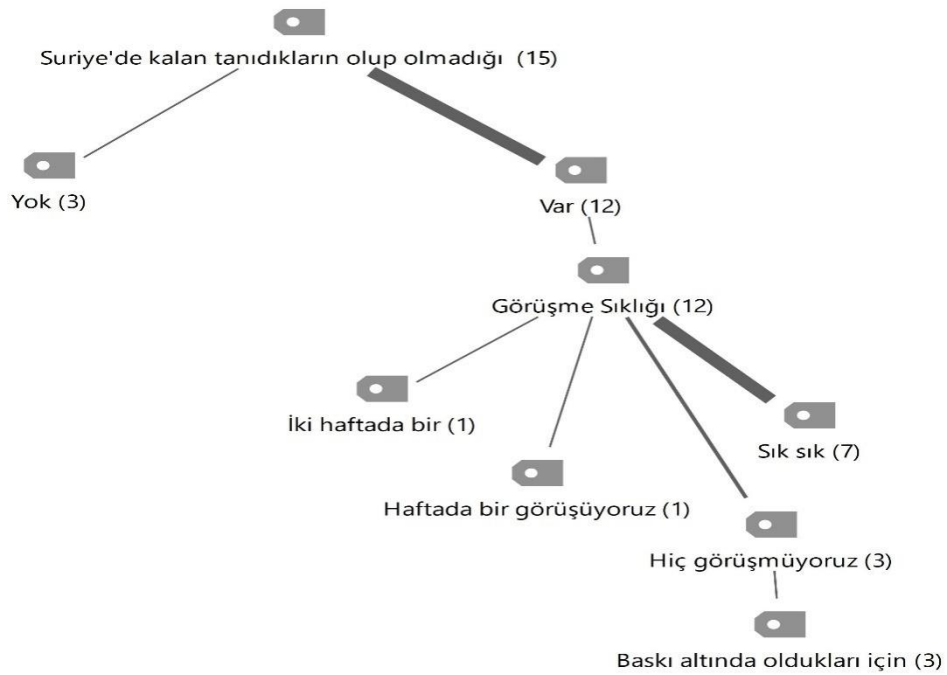
"Eşimi burada Sincan'da trafik kazasında kaybettim yaklaşık iki yıl oldu. Defin işlemi fark oldu kültür olarak farklıyız burada mezarlığa gittik yıkama oldu hastane direkt bize vermedi onlar üstleniyor tüm işlemleri Suriye'de olsa hastane bize teslim eder aile yıkar istediğim yeri seçerim belediye seçti Suriyelilere ait bir yer var oraya koyduk seçemedik nereye koyacağımızı. Süreç hep bizden bağımsız gelişti. Sonra küçük bir yemek verdik Suriye'de olsa büyük bir yemek verirdik."

Misafir kültürü ile ilgili olarak düşüncesini belirten tek katılımcı K4, geleneklerini maddi nedenlerle karşıyamadıkları için devam ettiremediklerini şu sözleri paylaşmıştır:

"Misafir kültürü önemlidir bizde. Mesela tesadüfen Suriye'den komşumuzun oğlu ile karşılaştık mahallede. Sadece babasını sorduk selamlaştık. Onlarla bile gidip gelmiyoruz çünkü eğer biz gidersek

onların da gelmesi gerek. Karşılamanız gerektir en kötü meyve sebze koymamız gerek gelen misafire yemek kültürü önemli mesela iki saatten fazla kalana yemek vermek gerektir.biz kendimize anca yetiyoruz başka birini karşılayacak gücümüz yok ki o yüzden diyorum biz bize yeteriz diye. Oradaki geleneklerimizi devam ettiremiyoruz.”

Henüz düğün cenaze gibi bir şeyin olmadığını belirten tek katılımcı K14, “olmadı ama aynı yaparız değişiklik olmaz.” şeklinde ifade etmiştir.

Şekil 52: Katılımcıların Suriye’de Kalan Tanıdıkların Olup Olmadığı

Katılımcılara Suriye’de kalan tanıdıkların olup olmadığı sorulduğunda 15 katılımcıdan 12’si Suriye’de kalan tanıdıkları olduğunu, 3’ü ise olmadığını belirtmiştir. Suriye’de tanıdığı olanların tanıdıkları ile görüşme sıklığı sorulduğunda 7’si sık sık görüştüğünü ifade ederken,3’ü hiç görüşmüyoruz, 1’i haftada bir görüştüğünü, 1’i de iki haftada bir görüştüğünü ifade etmiştir. Hiç görüşmüyoruz diye ifade eden 3 katılımcının 3’ü de baskı altında oldukları için görüşmediğini ifade etmiştir.

Sık sık görüştüğünü belirten 7 katılımcıdan K1, annesi ve babasının Suriye’de olduğunu “Annem ve babam var çatışmanın olmadığı köyde yaşıyorlar. Telefonla devamlı görüşüyoruz.” sözleriyle ifade etmiştir.

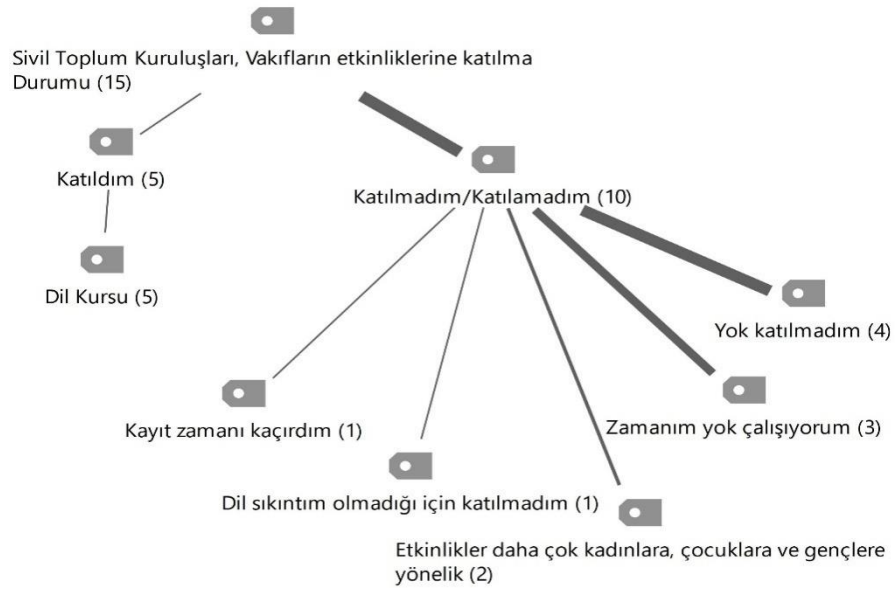
Hiç görüşmüyoruz diye belirten 3 katılımcının 3’ü de baskı altında olma durumlarından dolayı görüşemediklerini belirtmişlerdir. K3, şu sözlerle bu durumu belirtmektedir:

“Görüşmüyoruz. Tanıdıklarımız Suriye rejimin kontrolünde olan bölgelerde eğer Türkiye’den iletişim kurarsak onlara sıkıntı çıkabilir. Gözlem altındalar hep. Türkiye’den Suriye’de biri ile görüşünce orada kayıp olan insanları duyuyoruz”

K4, kendilerine ve yakınlarına zarar gelmesinden korktuğu için görüşmediğini şu düşüncelerle ifade etmektedir:

“Eşimin kardeşleri ve yeğenleri var. Onlarla da görüşmüyoruz. Suriye’de istihbarat çok güçlüydü mesela biriyle yolda seni görseler yakının bile olsa hemen sorarlardı, o nedenle kimseyle içli dışlı olmak istemiyoruz korkuyoruz burada da başıma bir şey gelir diye orada onların da başına bir şey gelebilir ve bu nedenle oradaki tanıdıklarımızla da görüşmek istemiyoruz.”

Haftada bir görüştüğünü belirten tek katılımcı olan, K9, “Dayılarım var. Haftada bir görüşüyoruz.”, Suriye’de kalan tanıdıklarıyla iki *haftada bir görüştüğünü* belirten tek katılımcı olan K14, “kız kardeşim var iki haftada bir görüşüyoruz” diye ifade etmiştir.

Şekil 53: Sivil Toplum Kuruluşların ya da Vakıfların Herhangi Bir Etkinliğine Katılıp Katılmadıkları

Katılımcılara sivil toplum kuruluşların ya da vakıfların herhangi bir etkinliğine katılıp katılmadıkları sorulduğunda katılımcılardan 10'u katılmadıklarını/katılamadıklarını belirtirken 5'i katıldıklarını hepsinin de dil kursuna katıldıklarını ifade etmiştir.

Katılımcılardan 5'i katıldıklarını belirtirken bu konuda deneyimi olan katılımcılardan K5,eşiyle birlikte dil kursuna gittiklerini “Hayır sadece dil kursuna Diyanet Vakfı aracılığıyla Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÖMER)’ne gittik eşimle birlikte dil meselesi önemli iş için dil bilmek gerekiyor daha doğrusu bu mahalleden kopabilmek için dili öğrenmeliyiz.” diyerek ifade etmiştir.

Katılmadığını belirten 10 katılımcıdan 3'ü zamanım yok, 3'ü yok katılmadım,2'si etkinliklerin daha çok kadınlara, çocuklara ve yetişkinliklere göre olduğunu, 1'i kayıt zamanını kaçırdığını, 1'i dil sıkıntısı olmadığı için katılmadığını ifade etmiştir.

Zamanı olmadığı için katılamadığını belirten 3 katılımcıdan K13, çalışması nedeniyle katılamadığını “Hayır, zamanım yok hep dükkâdayım.” sözleriyle ifade etmiştir.

Etkinliklerin daha çok kadınlara, çocuklara ve yetişkinlere göre olduğunu ifade eden 2 katılımcıdan K3, bu konudaki düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir. “Genellikle gençlere, kadınlara ve çocuklara yönelik oluyor bizim işimiz var saatleri uygun değil. Çocuğum TÖMER’e gitti.”

Dil kursunun kayıt zamanını kaçırdığı için gidemediğini belirten tek katılımcı K2,”Dil eğitimi almak istedim kayıt dönemini kaçırdığım için gidemedim. Başka da bir şeye gitmedim.” şeklinde ifade etmiştir.

Dil bilmesi nedeniyle katılmadığını ve diğer etkinliklerin daha çok kadınlara, çocuklara ve yetişkinlere göre olduğunu ifade eden tek katılımcı K1, şu şekilde ifade etmiştir:

“Katılmadım, diğer etkinlikler daha çok kadınlara ve çocuklara göre ayarlanmış şekilde oluyor. Zaten dil sıkıntım olmadığı için dil kursuna ihtiyacım yok. Kızılay’ın etkinlik yaptığını duyuyorum.”

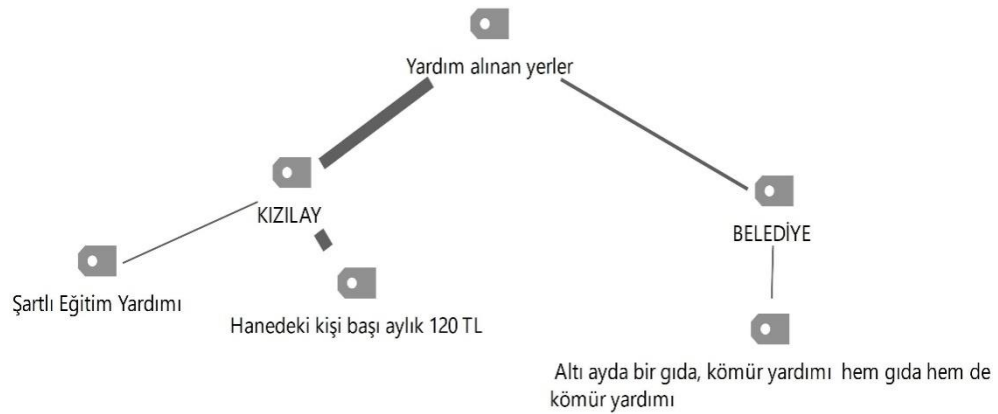
Katılmadıklarını belirten 5 katılımcı sadece “*Katılmadım.*” diyerek cevaplamışlardır.

Herhangi Bir Yerden Yardım Durumu

Şekil 54: Katılımcıların Herhangi Bir Yerden Yardım Durumu

Katılımcılardan 10'u yardım almakta ve 5'i ise yardım almamaktadır.

Şekil 55: Katılımcıların Yardım Aldığı Yerler

Yardım alan katılımcılar yardım aldıkları yer olarak Kızılay ve belediyeyi belirtmişlerdir. Alınan yardımlar belediyeden altı ayda bir gıda yardımı, kömür yardımı, Kızılay'dan alınan Kızılay kart ve Şartlı Eğitim yardımı şeklindedir. Yardımlar konusunda toplumda Suriyelilere yönelik oluşan yanlış bakış açılarının oluşmaması için yardımların kapsamı ele alındıktan sonra katılımcıların aldıkları yardımlar hakkındaki ifadelerine yer verilecektir.

Belediyeden Alınan Yardımlar

Gıda Yardımı ve Kapsamı

Gıda ve temizlik malzemesi yardımı yapan Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin kendi sitesinden alınan yardımların içeriğinde ailelerin temel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hazırlandığı ve ihtiyaç sahibi ailelere 5 paket halinde, toplam 63 kilo ağırlığında, bir takım gıda ve temizlik maddesi şeklinde olduğu belirtmiştir.²³

²³<https://www.ankara.bel.tr/haberler/buyuksehir-gida-yardimlari-araliksiz-devam-ediyo> Erişim tarihi 05.05.2019

Belediyeden yardım alan katılımcılardan K2, belediyeden aldığı yardımı altı ayda bir beş karton gıda şeklinde aldığını şu sözlerle ifade etmektedir:” (...) Belediyeden yardımı altı ayda bir alıyoruz beş karton gıda yardımı alıyoruz. (...) “ve aynı şekilde K14 de, “Belediyeden altı ayda bir gıda yardımı alıyoruz beş karton gıda yardımı şeklinde oluyor yardımlarımız” şeklinde ifade etmiştir.

Kömür Yardımı ve Kapsamı

Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin kendi sitesinde yaptığı açıklamalarda kömür yardımının sadece kış aylarında verildiği belirtmiştir.²⁴ K7, almış olduğu yardımları şu şekilde ifade etmektedir: “Ankara büyükşehirden altı ayda bir gıda yardımı, kömür yardımı alıyoruz başka da aldığımız bir şey yok kömürü kıştan kışa alıyoruz.”

Kızılay'dan Alınan Yardımlar

Yabacılara Yönelik Sosyal Uyum Yardımı Programı olan (SUY) kapsamında Kızılaykart

Kızılay'ın kendi sitesinde²⁵ Yabacılara Yönelik Sosyal Uyum Yardımı Programı olan SUY ile ilgili Türk Kızılay'ın kendi sitesinde Avrupa Birliği (AB) tarafından fonlandığı, Türk Kızılay, Aile, Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) Ve Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı (WFP) işbirliğinde yürütüldüğü belirtilmektedir. Yardım kapsamında alınan yardımların Avrupa Birliği ve üye devletleri tarafından sağlandığı, uluslararası koruma veya geçici koruma altındaki yabancıların (04.04.2014 tarihli 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na göre) desteklemeyi hedeflediği, program ve uygunluk kriterlerini taşıyan her aileye Kızılaykart verildiği, kartta her bir aile bireyi için 120TL yardım yüklendiği ifade edilmektedir. Program ve uygunluk kriterleri; ailesinde başka kimse olmayan tek başına yetişkin kadın (18-59 yaş arası), 18 yaş altı en az bir çocuğu olan ve hanede

²⁴<https://www.ankara.bel.tr/haberler/buyuksehir-gida-yardimlari-araliksiz-devam-ediyor> Erişim tarihi 05.05.2019

²⁵ <http://kizilaykart-suy.org/TR/faq0.html> (Erişim Tarihi 05.05.2019)

başka yetişkin (18-59 yaş arası) olmayan yalnız ebeveyn, 60 yaş ve üzerinde olan ve hanesinde başka yetişkin (18-59 yaş arası) olmayan yaşlılar, engel düzeyi %40 ya da üzerinde bir ya da daha fazla engelli bireyi olan aileler(devlet hastanesinden alınacak sağlık raporu ile belgelenmesi), 4'ten fazla çocuğu olan aileler, çok sayıda bakmakla yükümlü olunan bireyi olan aileler şeklindedir. ²⁶

Yabacılara Yönelik Sosyal Uyum Yardımı Programı (SUY) kapsamında Kızılaykart'ın belli şartlar altında alınabilen ve yardım kapsamında alınan yardımların mali desteğinin Avrupa Birliği ve üye devletleri tarafından sağlandığı, uluslararası koruma veya geçici koruma altındaki yabancılara desteklemeyi hedefleyen bir yardım türüdür.

Yardımlar konusunda Kızılay, toplumda Suriyelilere yönelik oluşan yanlış bakış açılarının oluşmaması için bilgilendirme yapılmıştır. SUY hakkında kısmında ²⁷ *“Muhtaç Türk ailelerine yönelik neden yardım sağlamıyorsunuz”* sorusuna cevap olarak bu programın mali desteğin Avrupa Birliği ve üye devletlerinden geldiği özellikle Türkiye Cumhuriyeti'nde muhtaç durumda olan sığınmacıları desteklemek amacıyla fonlandığı ve Türkiye Cumhuriyeti'nde muhtaç durumda olan Türk ailelerine desteklemeye yönelik başka programlar olduğu ifade edilmektedir. Yabacılara Yönelik Sosyal Uyum Yardımı Programı aracılığıyla sağlanan desteğin, muhtaç durumda olan Türk ailelerine sağlanan destek ile uyumlu olduğu ve bu desteği geçmeyecek şekilde tasarlandığı noktasında durulmuştur. Program kapsamında yardımlara hak kazanan ailelerin uygunlukları devam ettiği ve programda fon olduğu sürece nakit yardım almaya devam edecekleri belirtilmiştir.

Yabacılara Yönelik Sosyal Uyum Yardımı Programı (SUY) kapsamında Kızılaykart'ın muhtaç durumda olan Türk ailelerine sağlanan destek ile uyumlu olması ve yardımların

---

²⁶ <http://kizilaykart-suy.org/TR/faq0.html> (Erişim Tarihi 05.05.2019)

²⁷ <http://kizilaykart-suy.org/TR/faq0.html> (Erişim Tarihi 05.05.2019)

kapsamının geçmeyecek şekilde tasarlanması hakkında bilgilendirmelerin yapılması yardımlar konusunda önyargıları azaltıcı bir öneme sahiptir.

Katılımcılardan K2, Yabacılara Yönelik Sosyal Uyum Yardımı Programı olan SUY kapsamında düzenli olarak her bir aile bireyi için 120 TL yardım aldığını şu sözlerle ifade etmektedir:

“Kızılay ve belediyeden yardım alıyorum. (...) Kızılay’dan Kızılay kartımız var kişi başı 120 TL şeklinde düzenli olarak aylık alıyoruz.”

Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY)

Mülteciler Derneği kendi sitesinde,²⁸ 2003 yılından bu yana Türk ailelerin yararlanabildiği Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) Programının, 2017 yılının Mayıs ayı itibarıyla Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) , Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Türk Kızılay’ı iş birliğiyle Suriyeli ve diğer mülteci çocukların eğitim ve öğretimlerinin devamlılığını sağlamak amacıyla genişletildiğini belirtmektedir. Ayrıca bu programın Avrupa Birliği İnsani Yardım ve Sivil Koruma Genel Müdürlüğü’nün (ECHO) 34 milyon Avro tutarındaki finansal katkısı ile uygulandığını, programın ayrıca Norveç Hükümeti ve Amerika Birleşik Devletleri tarafından da desteklendiğini belirtmektedir. Belli şartlar altında alındığı bu şartların, geçici Barınma Merkezleri dışında ikamet eden, hanede sosyal güvence olmayan, 1 ay içerisinde en fazla 4 gün devamsızlık yapmış, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullarda eğitim gören çocukların Şartlı Eğitim Yardımı Programına uygunluğunun denetimden sonra kabul görmesi durumunda Kızılay kart olarak maddi destek alınabileceği, yardım alan çocukların bir ay içerisinde dört günden fazla okula gitmemesi durumunda maddi desteğin kesildiği belirtmektedir. Çocukların okula gittiği 9 aylık süre boyunca iki ayda bir maddi destek sağlandığı ve yardımların anaokulundan 8. sınıfa kadar erkek öğrencilere aylık 35 Lira, anaokulundan 8. sınıfa kadar Kız Öğrencilere aylık 40 Lira, 9. sınıftan 12. sınıfa kadar olan erkek öğrencilere aylık 50

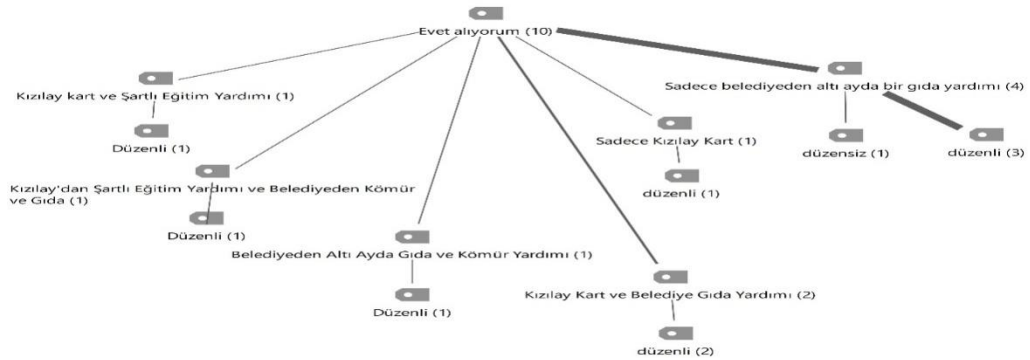
²⁸<https://multeciler.org.tr/turkiye-sartli-egitim-yardimi-programi/>(Erişim Tarihi 05.05.2019)

Lira, 9. sınıftan 12. sınıfa kadar olan kız öğrencilere aylık 60 Lira verildiği belirtilmektedir.²⁹

Şartlı Eğitim yardımına bakıldığı zaman belli şartlar altında alınabilen, hem Türk hem Suriyeli ve mülteci çocukların okula devam etmesini sağlayan iki ayda bir alınan yardım türüdür. Yapılan yardımın kapsamına bakıldığında kız çocukları için çok az da olsa daha fazla ücret verildiği ve programın kapsamlarından birinin de kız çocuklarının okula devamını sağlamak olduğu söylenilebilir.

K11 çocuklarını okula gönderdiği için aldığı yardımı şu şekilde açıklamaktadır: “(...) Kızılay ‘dan ise çocukları okula gönderdiğim için iki ayda bir 170 TL alıyorum” diye ifade ederken K13, “Kızılay karttan kişi başı 120 TL alıyoruz ve çocukları okula yolladığım için yardım alıyoruz.” sözleriyle ifade etmiştir.

Katılımcıların almış olduğu yardımlar, çocukları okula gönderdiği için çocukların okula devam etmesini sağlayan teşvik amaçlı yardım olan Şartlı Eğitim Programı kapsamında alınan yardımdır.

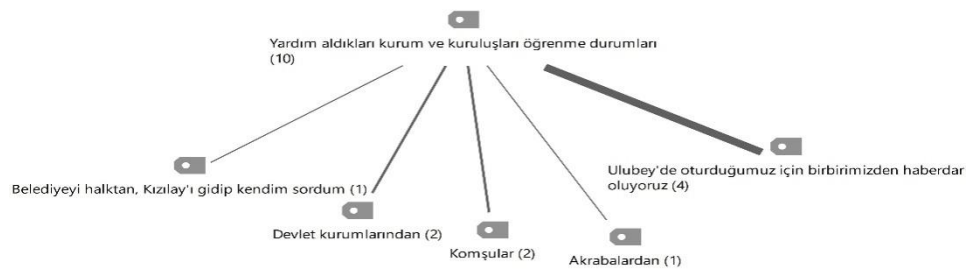

Şekil 56: Yardım Alınan Yerler ve Düzenli Yardımlar Olup Olmadığı

²⁹<https://multeciler.org.tr/turkiye-sartli-egitim-yardimi-programi/>(Erişim Tarihi 05.05.2019)

Yardım alan 10 katılımcı, 4'ü sadece belediyeden altı ayda bir gıda yardımı aldığını, 4 katılımcıdan 3'ü bu yardımların düzenli olduğunu 1'i ise düzenli olmadığını ifade etmiştir. Katılımcılardan 2'si düzenli olarak Kızılaykart ve belediyeden altı ay gıda yardımı, 1'i düzenli olarak sadece Kızılay Kart, 1'i düzenli olarak belediyeden altı ayda bir gıda ve kömür yardımı, 1'i düzenli olarak Kızılay'dan Şartlı Eğitim (ŞEY), belediyeden kömür ve gıda yardımı son olarak da 1'i düzenli olarak Kızılay kart ve ŞEY yardımı aldığını ifade etmiştir.

Yardım Alınan Kurum Ve Kuruluşları Öğrenme Durumları

Şekil 57: Katılımcıların Yardım Alınan Kurum Ve Kuruluşları Öğrenme Durumları

Yardım alan 10 katılımcıya yardım aldıkları kurum ve kuruluşları öğrenme durumları sorulduğunda 10 katılımcıdan 4'ü Ulubey Mahallesi'nde oturdukları için birbirinden haberdar olduklarını, 2'si Suriyeli komşulardan, 2'si devlet kurumlarından, 1'i ise belediye yardımını Suriyelilerden Kızılay yardımını da Kızılay Toplum Merkezleri'ne gidip kendisi sorduğunu ifade etmiştir.

Ulubey Mahallesi'nde yaşadığı için Suriyeliler arasında öğrendiğini belirten 4 katılımcıdan K4, almış olduğu yardımı mahalleliden öğrendiğini ve yardımların kısa zamanda duyulduğunu şu sözlerle aktarmaktadır. “Suriyelilerden mahalleliden öğrendik nereden yardım alabileceğimizi hemen duyulur burada.” K2 ve K15 de kısa cevap şeklinde “Suriyeli komşulardan duymuştum.” şeklinde cevap vermişlerdir.

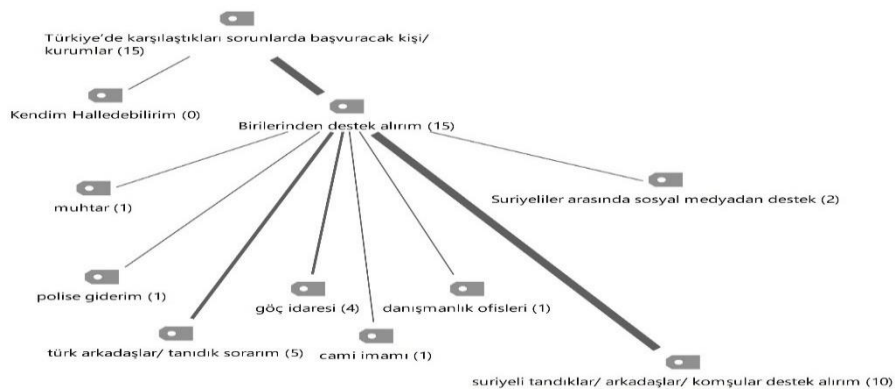
Devlet kurumları aracılığıyla öğrendiğini belirten 2 katılımcıdan K3, Sosyal ve Yardımlaşma Vakfı (SYDV) aracılığıyla öğrendiğini şu sözlerle açıklamaktadır:

“SYDV ’ye kayıt yaptırmıştık oradan öğrenmiştik onlar aracılığıyla oldu.” devlet kurumlarından öğrendiğini belirten diğer katılımcı K6, Kızılay’ın yardım şartlarını sağlamadığı için alamadığını fakat İl Göç İdaresi’nden yardım alındığını duyduğunu bu konuda “Belediyeden 6 ayda bir gıda yardımı alıyoruz. Kızılay’dan yardım alamıyoruz tek çocuğumuz olduğu için, Kızılay’ın ve belediyenin yardım yaptığını il göç idaresinden duydum” şeklinde açıklamıştır.

Komşulardan duyduğunu belirten 2 katılımcıdan K15 “Suriyeli komşulardan duydum “ şeklinde kısa cevap şeklinde cevap vermiştir.

Akrabalarından duyduğunu belirten tek katılımcı olan K14, “akrabalar yardımı ile öğrendik.” şeklinde kısa cevap verirken belediye ve Kızılay’dan yardım alan K11 ise “Belediyeyi halktan öğrendim. Kızılay’a kendim gidip sordum.” şeklinde açıklama yapmıştır.

Türkiye’de karşılaştıkları sorunlarda nelere başvuracakları hakkında bilgileri olup olmadığı

Şekil 58: Katılımcıların Türkiye’de Karşılaştıkları Sorunlarda Nelere Başvuracakları Hakkında Bilgileri Olup Olmadığı

Katılımcılara Türkiye’de karşılaştıkları sorunlarda nelere başvuracakları hakkında bilgileri olup olmadığı sorulduğunda katılımcıların tamamı birilerinden destek olarak sorunlarını çözmeye çalışacaklarını belirtmişlerdir. Birilerinden destek olarak sorunları çözmek isteyen katılımcılardan 10’u Suriyeli tanıdıklar/komşular/akrabalar/arkadaşlardan destek alacağını,5’i Türk arkadaşlara/tanıdıklara soracağını,4’ü İl Göç İdaresi’nden,2’si Suriyeliler arasında sosyal medyadan destek alacağını,1’i danışmanlık ofisleri,1’i cami imamı,1’i muhtar,1’i polise gideceğini belirtmiştir.

Suriyeli tanıdıklar/komşular/akrabalar/arkadaşlardan destek olarak sorunlarını çözeceğini belirten 10 katılımcıdan K14, bu konudaki düşüncelerini “ Suriyeli tanıdığım kişilerden akrabalarından bilgi alırım olayı çözmek için” diye belirtmiştir.

Türk arkadaşlara/tanıdıklara sorarak destek olarak sorunlarını çözeceğini belirten 5 katılımcıdan K7, “(...) Arkadaşlarıma da sorarım Türk arkadaşlarım destek olur bana.(...)” sözleriyle sorunu Türk arkadaşlarının da destek olacağını ifade etmiştir.

İl Göç İdaresi’nden sorunları karşısında destek olarak sorunlarını çözeceğini belirten 4 katılımcıdan K6 şu sözlerle ifade etmektedir:

“ (...) Göç idaresi yardımları nereden alabileceğimiz ve haklarımız konusunda destek oluyorlar. Herkes her yardımı alamıyor yardımların şartı var. Türkiye’de herkes Suriyeliler maaş alıyor yardım alıyor sanıyor. Göç idaresine gidip de sorarım emin olmak için (...)”

Suriyeliler arasında sosyal medyadan destek olarak sorunlarını çözeceğini belirten 2 katılımcıdan K1, “Sosyal medya çok yaygındır Suriyeliler arasında oradan destek alıyorum” diye ifade ederken K3 de , “Hayır bilmiyordum kendi aramıza sosyal medyada ve mesajlaşma uygulamalarında gruplarımız var oradan öğreniyoruz.(...)” sözleriyle Suriyeliler arasında sosyal medyanın yaygın olduğunu belirtmiştir.

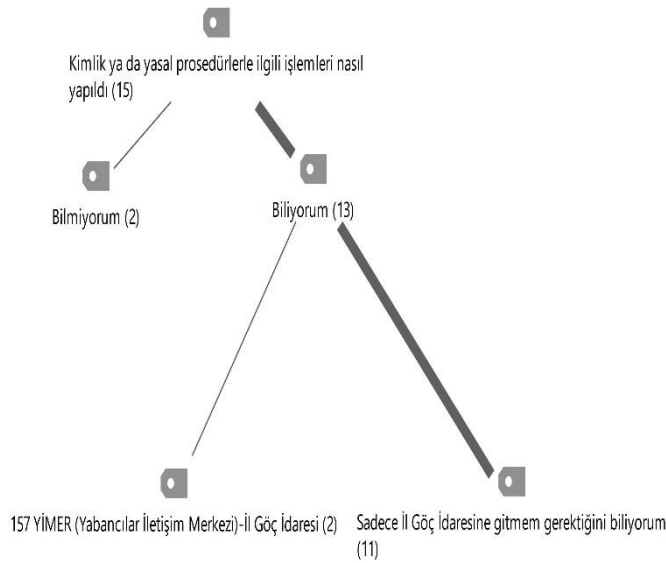
Danışmanlık ofisleri ve cami imamdan destek alarak sorunlarını çözeceğini belirtmek katılımcı olan K4, şu şekilde ifade etmektedir:

“Danışmanlık ofislerine soruyoruz mahallede olan bununla ilgili yerler var. Danışmanlığa para istemiyor eğer dosya evrak işi olursa para istiyorlar. Cami imamına soruyoruz. Hoca biraz Arapça biliyor yardımcı oluyor bize (...).”

Mahalle muhtarından destek alarak sorunlarını çözeceğini belirten tek katılımcı olan K13, yaşamış olduğu sorunda nasıl bir yol izlediğini şu şekilde ifade etmektedir:

“Eşimi burada Sincan’da trafik kazasında kaybettiğimde ne yapacağımı halktan öğrendim nasıl başlayacağımı mahalle muhtarımıza gittim destek oldular bana avukata gitmemiz gerektiğini söyledi onun yönlendirmesiyle gittik avukata.(..)”

Polise giderek sorunlarını çözeceğini belirten tek katılımcı olan K9, “Polise de giderim.” diyerek düşüncelerini ifade etmiştir.

Şekil 59: Katılımcıların Kimlik ya da Yasal Prosedürlerle İlgili İşlemler Hakkında Bilgileri Olup Olmadığı

Katılımcılara kimlik ya da yasal prosedürlerle ilgili işlemler hakkında bilgileri olup olmadığı sorulduğunda 15 katılımcıdan 13’ü biliyorum, 2’si ise bilmediğini ifade etmiştir. Biliyorum diye cevaplayan 13 katılımcıdan 11’i sadece İl Göç İdaresi’ne

gitmesi gerektiğini belirtirken, 2'si hem 157 YİMER(Yabancılar İletişim Merkezi) çağrı merkezi hem İl Göç İdaresi'ne gitmesi gerektiğini bildiğini belirtmiştir.

Sadece İl Göç İdaresi'ne gitmesigerektiğini bildiğini belirten 11 katılımcıdan K5, kimlik süreçlerinde yanlış kişiler diye belirttiği kişilere “parasını kaptırmaktan” korktuğunu şu sözlerle ifade etmektedir:

“Göç idaresine gitmem gerektiği konusunda bilgiliyim çünkü bu süreçte yanlış kişilerle iletişim kurup parasını kaptıran çok kişi duyduk devlete güvenmeliyiz diğer ofisler ve kişiler para tuzağı(...)”

K6, kimlik işlemlerini yaşadıkları illerin valliliklerine bağlı il göç idaresinin yaptığını ve devlet kurumlarına güvenilmesi gerektiğini “Genellikle göç idaresine giderim onlara sorarım çünkü onlar devlet onlara güvenmek gerek çünkü onlar o işi yapıyorlar en iyi onlar bilirler.” sözleriyle ifade ederken K13, ilk olarak İl Göç İdaresi'ne ev sahibi aracılığıyla gittiğini ama artık kimlik işlemleri için oraya gitmesi gerektiğini şu sözlerle ifade etmiştir:

“ Ev sahibi aracılığıyla il göç idaresine gittim artık öğrendim nereye gideceğimi tüm kimlik işlerimiz orada yapılıyor bir sıkıntı olursa onlar da ne yapacağımız konusunda yardımcı oluyorlar.”

Hem 157 (*Yabancılar İletişim Merkezi*) çağrı merkezi hem İl Göç İdaresi'ne gitmesi gerektiğini bildiğini belirten 2 katılımcıdan K3 şu şekilde açıklamaktadır:

“Kimlik ile işlemlerimde yaşadığım ilin İl Göç İdaresine gitmem gerektiğini biliyorum ayrıca orada YİMER (Yabancılar İletişim Merkezi) 157 aramam konusunda bilgilendirme yapıldı. Orada hep Arapça destek alıyorum. Bu güzel bir deneyim benim için”

Kimlik ya da yasal prosedürlerle ilgili işlemler hakkında bilgileri olmadığını ifade eden 2 katılımcı da “yok bilmiyorum” şeklinde kısa cevaplarla belirtmiştir.

Şekil 60: Katılımcıların Türkiye'ye Uyum Sağlama Konusundaki Düşünceleri

Türkiye'ye uyum sağlama konusunda neler düşündüğü sorulduğunda 15 katılımcıdan 12'si dil öğrenme, 4'ü Türklerle Suriyelilerin birbirini kabullenmesi gerektiği, 4'ü mahalleden uzaklaşmaları gerektiğini 1'i belli düzenin olması şeklinde evin ve işin olması, 1'i iyi bir resim çizmeliyiz, 1'i Türklerle Suriyelilerin eşit olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Dil öğrenmenin uyum için önemli olduğunu belirtirken 12 katılımcıdan 3'ü dil kurslarının sayısının artması gerektiğini ifade etmişlerdir. K1, bu konudaki düşüncelerini şu şekilde aktarmıştır: "Dil meselesi var öğrenmeli herkes, kursların sayısı artmalı ve ayrıca teşvikler artmalı diye düşünüyorum."

Türklerle Suriyelilerin birbirini kabullenmesi gerektiğini ifade eden 4 katılımcıdan K15 "Aramızdaki olumsuzlukları kaldırmalıyız birbirimizi kabullenmeliyiz ve buna göre hareket etmeliyiz." şeklinde açıklamıştır.

Mahalleden uzaklaşmaları gerektiğini belirten 4 katılımcıdan K6 "Dil meselesini çözmemiz gerek bu mahalleden çıkmak istiyorum. Çünkü burası benim uyum sağlamamı engelliyor." sözleriyle düşüncelerini aktarmıştır.

Dil öğrenmenin ve belli bir düzenin olması gerektiğini tek katılımcı olan K10, düşüncelerini “Dil konusu önemlidir. Burada evin ve işin olması gerekir.” şeklinde açıklamıştır.

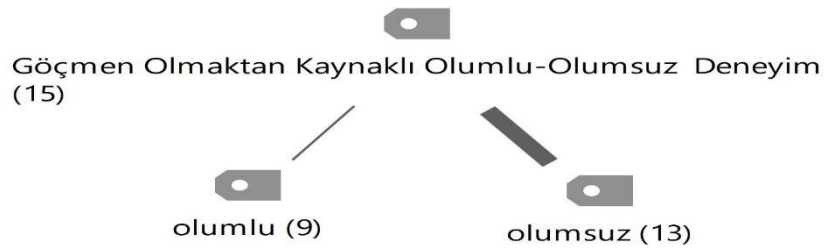
Türklerin ve Suriyelilerin birbirini kabullenmesi gerektiğini ve eşit olması gerektiğini belirten tek katılımcı olan K4, “Türklerle aile olmak istiyoruz dil öğrenmek istiyoruz. İletişim kurmak istiyoruz onlarla birlikte yaşamak istiyoruz ve eşit olmak istiyoruz.” sözleriyle ifade etmiştir.

İyi bir resim çizmeliyiz” şeklinde ifade eden tek katılımcı K7, Suriyelilerin uyum için daha çok çabalaması gerektiğini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Suriyelilerin başta çaba göstermesi gerek mesela Türkler daha çok yardım ediyor bir hoş görünmek söz konusu. Mesela bize bir tabak yemek yolluyorsa Suriyeli komşumuz, Türk olana iki yolluyor. İyi bir resim çizme çabamız var çizmeliyiz de.”

4.4.OLUMLU-OLUMSUZ GÖÇMENLİK DENEYİMLERİ

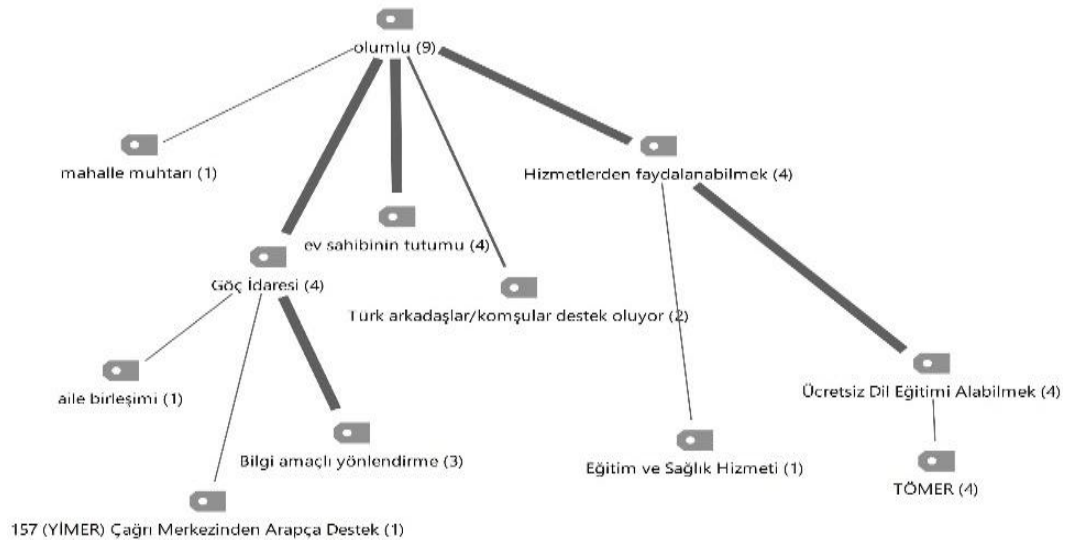
Burada katılımcıların göçmen olmaktan kaynaklı Türkiye’de yaşamış oldukları olumlu olumsuz deneyimler ele alınacaktır.

Şekil 61: Katılımcıların Türkiye’de Yaşamış Oldukları Olumlu ve Olumsuz Deneyimler

Göçmen olmaktan kaynaklı yaşamış oldukları olumlu ve olumsuz deneyimlerin olup olmadığını sorulduğunda; katılımcılardan 13'ü olumsuz deneyim, 9'u olumlu deneyim yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Olumlu Deneyimler:

Şekil 62: Göçmen Olmaktan Kaynaklı Olumlu Deneyim

Katılımcıların göçmen olmaktan kaynaklı yaşamış oldukları olumlu deneyimleri alt temalar şeklinde ele alındığında; 9 katılımcıdan 4'ü ev sahibinin tutumu, 4'ü il göç idaresi ile ilgili olarak yaşamış olduğunu deneyimini, 4'ü hizmetlerden yararlanabilmelerini, 2'si Türk arkadaşların/ komşuların destek olmasını, 1'i mahalle muhtarı ile ilgili yaşamış oldukları deneyimleri olumlu deneyim olarak paylaşmışlardır.

Ev sahibinin tutumunu olumlu olarak ifade eden 4 katılımcıdan K10, ev sahibi ile ilgili yaşamış olduğu olumlu deneyimi şu sözlerle ifade etmektedir:

“Ev tutarken ev sahibim bize çok destek oldu onun desteğini yok sayamam. Kimlik işlemlerin olsun başka şeyler olsun bana hep destek olurdu.”

K7, ev sahibinin göçmen olması nedeniyle herhangi bir ücret almadığını şu sözlerle aktarmıştır: “Ev sahibi muhacir olduğum için benden para almadı hatta elektrik ve suyu bile ödetmedi.”

İl göç idaresi ile ilgili olarak olumlu deneyim yaşadığını belirten 4 katılımcıdan 2’si bilgi amaçlı yönlendirme, 1’i Suriye’de bulunan aile üyelerini Türkiye’ye girişini sağlamak amacıyla aile birleşimi işlemi, 1’i 157 Yabancı İletişim Merkezi’nden (YİMER) çağrı merkezinden Arapça destek almasını olumlu olarak değerlendirmiştir.

İl göç idaresi’nden bilgi amaçlı yönlendirme aldığını ifade eden 2 katılımcıdan K13 “(...) yardım konusunda göç idaresi de kimlik ve diğer türlü ne yapacağımızı bilmediğim durumlarda başka kurumlara yönlendiriyor” şeklinde olumlu deneyimini paylaşmıştır.

Aile birleşimi talebi sonucunda İl göç İdaresinin Suriye’de bulunan ailesinin, aile birleşimi yoluyla getirilmesini sağlamasını olumlu bir deneyim olarak değerlendiren tek katılımcı olan K11, ilk olarak Türkiye’ye yalnız geldiğini daha sonra ailesinin aile birleşimi yoluyla geldiğini şu sözlerle ifade etmektedir: “Ben il göç idaresine gidip aile birleşimi talep ettim ve onlar işimi yasal olarak yaptılar yardımcı oldular bize”

İl Göç İdaresi’nde YİMER ile ilgili bilgilendirme sonucu Arapça destek konusundaki deneyimini olumlu olarak belirten tek katılımcı olan K3, “(...) İl Göç İdaresine gitmem gerektiğini biliyorum ayrıca orada YİMER157 aramam konusunda bilgilendirme yapıldı. Orada hep Arapça destek alıyorum. Bu güzel bir deneyim benim için” diyerek ifade etmiştir.

Hizmetlerden yararlanabilmeni olumlu olarak değerlendiren 4 katılımcıdan 4'ü de TÖMER'den dil eğitimi alma durumlarını belirtirken, 4 katılımcıdan 1'i eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanıyor olmalarını olumlu olarak ifade etmiştir.

TÖMER'den dil eğitimi almasını olumlu olarak değerlendiren 4 katılımcıdan K5 “Sadece TÖMER’e gittik eşimle birlikte. Eşim öğretmen. Dil meselesi önemli çalışmak için dil bilmek gerekiyor.” sözleriyle ifade etmiştir.

Eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanıyor olmalarını olumlu olarak değerlendiren K13, bu konudaki düşüncelerini “(...) çocuklarımızın eğitim almaları ve sağlık hizmetinden yararlanmamız güzel şeyler. “ diyerek ifade etmiştir.

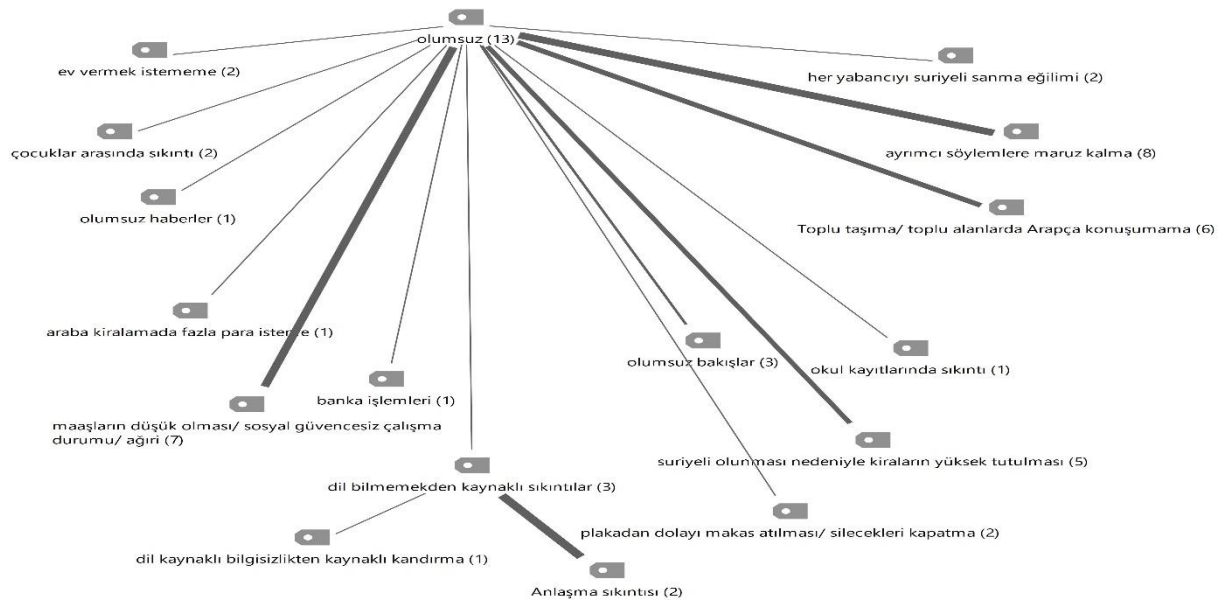
Türk arkadaşlarının kendilerine olumsuz durumlar karşısında destek olmasını olumlu olarak belirten 2 katılımcıdan K8 “Olumlu olarak da mahallede çok hırsızlık oluyor bu süreçte Türk arkadaşlar bu olanlara karşı çıkıp bize destek oluyorlar ve ne yapacağımız konusunda yardımcı oluyorlar” sözleriyle aktarırken K7 ise, ilk geldikleri zamanlarda komşuların kendilerine destek olduğunu “Türk komşular hep yardım etti. İlk olarak halk böyle yardımlar ediyorlardı.” olumlu bir deneyim olarak anlamlandırmıştır.

Mahalle muhtarı ve ev sahibinden almış olduğu desteği olumlu bir deneyim olarak paylaşan tek katılımcı K13, yaşamış olduğu olumsuz durum karşısında desteklerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Eşimi burada Sincan'da trafik kazasında kaybettiğimde ne yapacağımı halktan öğrendim nasıl başlayacağımı mahalle muhtarımıza ve ev sahibine gittim destek oldular bana.”

Olumsuz Deneyimler:

Şekil 63: Katılımcıların Göçmen Olmaktan Kaynaklı Yaşamış Oldukları Olumsuz Deneyimler

Göçmen olmaktan kaynaklı yaşamış oldukları olumsuz deneyimler yaşadığını belirten 13 katılımcıdan 8'i ayrımcı söylemlere maruz kalma, 7'si maaşların düşük olması, ağır işlerde ve güvencesiz çalışma, 6'sı toplu taşıma/toplu alanlarda Arapça konuşamama, 5'i Suriyeli olunması nedeniyle kiraların yüksek tutulması, 2'si her yabancıyı Suriyeli sanma eğilimi, 2'si Suriyeli olunması nedeniyle ev vermek istememe, 3'ü dil bilmemekten kaynaklı sıkıntılar, 2'si Suriyeli Araç plakası nedeniyle trafikte yaşamış olduğu sıkıntı, 2'si çocuklar arasında sıkıntı, 1'i okul kayıtlarında sıkıntı, 1'i olumsuz haberler, 1'i olumsuz bakışlar, 1'i banka işlemleri, alt temalar ile yaşamış oldukları deneyimleri paylaşmışlardır.

Ayrımcı söylemlere maruz kaldığını belirten 8 katılımcıdan K5, bu deneyimini şu sözlerle anlatmaktadır:

”Taksiye binsem Suriyeli olduğumu söylediğimde hayat size güzel diyorlar savaştan kaçıp gelen insanla kendilerini kıyaslıyorlar algıların değişmesi gerek bize karşı misafiriz burada isteyerek gelmedik.”

Suriyeli olması nedeniyle maaşların düşük olması, ağır işlerde ve güvencesiz çalışma ile ilgili olumsuz deneyimini ifade eden 7 katılımcıdan K1 şu sözlerle deneyimini paylaşmıştır:

“İş konusunda güvencemiz yok ayrıca Maaşımız çok düşük oluyor. Halı fabrikasında işçi olarak çalıştığım dönem, benim 800 TL aldığım işte Türk vatandaşı 2000 TL alıyordu hem onun sigortası da vardı benim hiçbir şeyim yoktu. Suriyeli olduğum için ucuza çalıştırıyorduk.”

K15 de, aynı şekilde katılımcılardan göçmen olması nedeniyle az ücretlerle çalıştırıldığını şu sözler ile dile getirmiştir:

“(…) eskiden sitelerde çalışıyordum hem 12 saat çalışıyoruz, Türklerle eşit maaş almıyoruz hem daha ağır işlerde çalışıyoruz hem sigortasız ve daha az paraya çalışmak zorundayız göçmeniz diye(…) ”

Toplu taşıma araçlarında Arapça konuşamadığını ifade eden 6 katılımcıdan K12, ise bu duruma çok üzüldüğünü ve bu konudaki deneyimini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Otobüste konuşamam Arapça sen Suriyeli misin diye soruyorlar sonra geldiler karıştırdılar diyorlar onlar benim Türkçe anladığımı anlamıyor ama ben anlıyorum ve üzülüyorum hatta eve gidip ağladığım bile oldu otobüste falan telefon çaldığında eğer arayan kişi İngilizce biliyorsa İngilizce konuşuyorum Arapçaysa açmıyorum telefonu.(…)”

K9, Arapçayı istediği her yerde konuşamadığını şu sözlerle ifade etmektedir:

“Arapçayı her istediğim yerde rahatça konuşamıyorum. Ve telefonumu meşgule atıyorum. Türkçe anladığım için hakkımdaki olumsuz şeyleri anlıyorum. Halep’ten geldiler burayı mahvettiler tarzı konuşuyor. “

Suriyeli olması nedeniyle kiraların yüksek tutulduğunu ifade eden 5 katılımcıdan K1, kira sürecinde yaşamış olduğu olumsuz deneyimde Türkçe konuşabildiği için emlakçı ya da ev sahiplerinin anlamadığını geçici koruma kimliğini gördüklerinde kirayı daha fazla istediklerini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Kira sürecinde Ankara’da Suriyeli olduğum için fazla kira ödüyorum. Biz buraya taşınmadan önce burası çok yoksulların yaşamış olduğu bir yermiş şimdi Suriyeliler geldiği ve burada Suriyelilerin çok olmasından dolayı tercih olarak edilen bir yer olması nedeniyle çok yükselmiş kiralar.

Bir emlakçıya ya da ev sahibine gidince Türkçe konuştuğum için Suriyeli olduğumu anlamıyorlar geçici kimliğimi gördükleri an işler değişti deyip daha fazla istiyorlar sonra neden fazla istiyorsunuz deyince çok çocuklu oluyorsunuz diyorlar ben de çok çocuk yok diyorum ama fayda etmiyor.”

Dil bilmemekten kaynaklı sıkıntı yaşadıklarını ifade eden 3 katılımcıdan 2’si anlaşma sıkıntısı yaşadığını, 1’i dil kaynaklı bilgisizlikten dolayı kandırılması konusunda deneyimini aktarmıştır.

Anlaşma sıkıntısı yaşadığı belirten 2 katılımcıdan K4, “dil bilmediğimiz için çok sıkıntı yaşıyoruz gittiğim yerlerde tercüman yoksa telefonla Türkçe bilen birilerini arayıp iletişim kurmak zorunda kalıyoruz.” bu sözlerle ifade etmiştir.

Dil kaynaklı bilgisizlikten dolayı kandırılma olayını ifade eden tek katılımcı olan K8, markette yaşamış olduğu olumsuz deneyimi şu sözlerle paylaşmıştır:

” Geçenlerde bir markette -kurumsal bir market- mahallemize yakın şubesinde Türkçe bilmediğimizi bildikleri için fişe almadığımız ürünleri almış gibi eklendiği tespit edildi ve sonra birçok kişi durumu kasada yaşadığını fark etti. Bu oradaki kasadaki kişinin suçu ama böyle şeylerle karşılaşıyoruz”

Ev sahiplerinin Suriyeli olması nedeniyle kiraya vermek istemediğini ifade eden 2 katılımcıdan K14, ev tutarken sıkıntı yaşamamasına rağmen şimdi bu konuda sıkıntı yaşaması nedeniyle deneyimini şu sözlerle paylaşmaktadır: ”Ev tutarken bir sıkıntı yaşamadım fakat şimdi ev tutmak istediğimde kimse bize Suriyeli olduğumuz için vermek istemiyor”

Suriyelilerle ilgili genellemelerin yapılması ve her yabancıyı Suriyeli sanılması alt temasını ifade eden 2 katılımcıdan K8, deneyimini şu sözlerle ifade etmektedir:

“(…) Irkçılık meselesi var. Yabancılardan olumsuz bir durum olsa bir Suriyeli yapmış gibi oluyor. Genelleme eğilimi söz konusu. Mesela bazen bir yabancı ile ilgili bir durum söz konusu olsa hemen Suriyeli

olarak genelebiliyor bu yabancı Suriyeli olmasa bile öyle oluyor. Her yabancıyı Suriyeli sanıyorlar. Ya da şöyle bir şey oluyor bir Suriyeli bir şey yapıyor sonra tüm Suriyeliler yapmış gibi davranıyorlar ülkenize gidin olayına dönüyor ama ben bir şey yapmadım ki neden herkesi genelliyorsunuz.”

Suriyeli zorunlu göçmenlerin kendi ülkelerinden getirmiş oldukları Suriyeli Aracın (SA) kısaltması olan SAA-SZZ plakalar nedeniyle trafikte yaşamış olduğu sıkıntıları ifade eden 2 katılımcıdan K13, bu konudaki deneyimini şu sözlerle aktarmaktadır:

“Giriş yaparken getirdiğim arabaya SAA plaka verildi ve sıkıntı yaşadık sözel olarak bir duruma maruz kalmasam da yolda makas atıyorlar bu plaka Suriyeli plakalı araçlara geçici olarak verilmiş bir plaka Türk vatandaşlarına alım-satımı yasaktır, SAA plaka SZZ plakaya kadar devam ediyor ben ilk gelenlerden olduğum için bana SAA verildi.”

Çocuklarının sıkıntı yaşamamasını ifade eden 2 katılımcıdan K15, Türkiye geldikleri ilk zamanlarda çocuklarının sıkıntı yaşadığını “Çocuklar ilk geldiğinde bazı Türk öğrencilerle sıkıntı yaşadı.” diyerek ifade etmiştir.

Okul kayıtlarında sıkıntı yaşadıklarını belirten tek katılımcı olan K2, bu konudaki olumsuz deneyimini şu şekilde paylaşmıştır:

“Çocuğu okula kayıt yaptırırken Suriyeli olduğu için yer olmadığını söyleyip daha uzakta olan bir okulu söylüyorlar sonra o uzaktaki okula gidince sen niye buraya geldin daha yakındakine git diye yolluyorlar”

Suriyeli zorunlu göçmenler hakkında olumsuz haberlerin yapıldığını belirten tek katılımcı olan K12, Türk toplumu tarafından gitmelerini istedikleri ile ilgili haberler yapıldığını “Haberler çok olumsuz bizim hakkımızda gitmemizi istiyor herkes.” diyerek ifade etmiştir.

Olumsuz bakışlara maruz kaldığını belirten tek katılımcı olan K11, “Ankara’da yaşamak istemem mutlu değilim yabancıya alışık bir şehir değil bakışlar beni rahatsız

ediyor.” diyerek olumsuz bakışlara maruz kalması ile deneyimini bu kelimelerle aktarmıştır.

Banka işlemleri nedeniyle sıkıntı yaşadığını belirten tek katılımcı olan K6, şu sözlerle bu konudaki deneyimini paylaşmıştır:

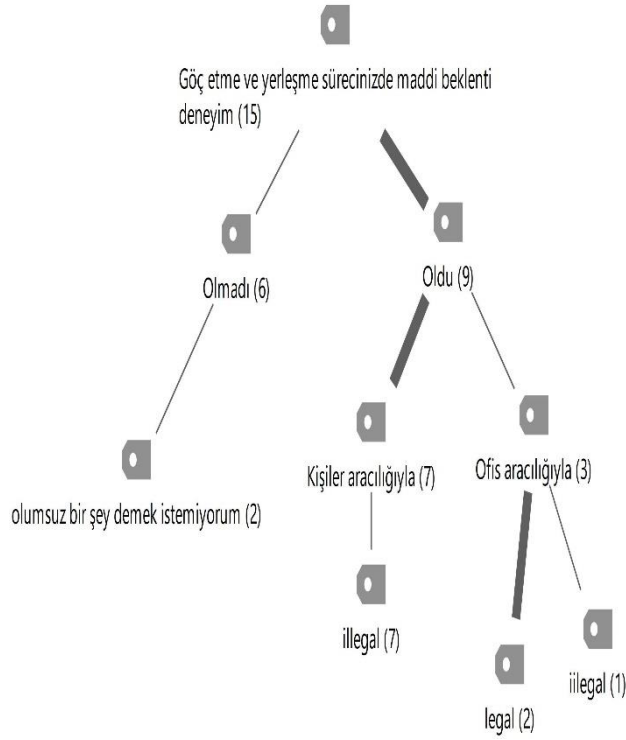
“İstanbul’da yaşadığım dönem banka hesabı açtırtırken çok zorlanıyorum çok fazla detay soru soruyorlar anne baba nerede gibi sorular neden bu kadar çok soru soruyorsunuz dediğimde yabancı olduğum için prosedürün o olduğunu söylüyorlar ama ben biliyorum ki diğer yabancılarda böyle detaylı bir şey yok. Mesela bir arkadaşım Türk vatandaşlığı kazandı doğum yeri olarak Şam’ı görünce ona bile bir sürü sıkıntı çıkarıyorlar. Sanıyorlar ki oradaki terör örgütlerine para yollayacağım hepsi bir önyargı işte.”

4.5.YAPILAN İŞLERDE MADDİ BEKLENTİ: KANDIRILMA, YÜKSEK ÜCRET TALEBİ, HİZMET BEDELİ

Burada katılımcıların Suriye’den Türkiye’ye göç etme süreci ve yeni yaşam kurma sürecinde göçmen olmaktan kaynaklı iş ve işlemlerle ilgili maddi beklenti; yüksek ücret talebi, kandırılma, hizmet bedeli ile ilgili deneyimlerinin ve duyularının olup olmadığı ayrıca hangi iş ve işlemlerde kimler aracılığıyla bu durumlara maruz kaldıkları ele alınmaktadır.

4.5.1. Göç Süreci Ve Yeni Yaşam Kurma Sürecinde Göçmenlerle İlgili İş Ve İşlemlerle İlgili Maddi Beklenti Deneyimi

Bu kısımda Suriyeli zorunlu göçmenlerin göç süreci ve yeni yaşam kurma süreçlerinde göçmen olmaktan kaynaklı iş ve işlemlerde aracı rol üstlenen kişi ya da firmaların bu süreçteki rollerinin legal ve illegal boyutları ile birlikte hangi durumlarda bu duruma maruz kaldıkları ve bu kişilere nasıl ulaştıkları, yaşamlarında ne tür etkiler yarattığı katılımcıların deneyimleri, anlam dünyaları üzerinden incelenecektir

Şekil 64: Göçmenlerle İlgili İş Ve İşlemlerle İlgili Maddi Beklenti Deneyim

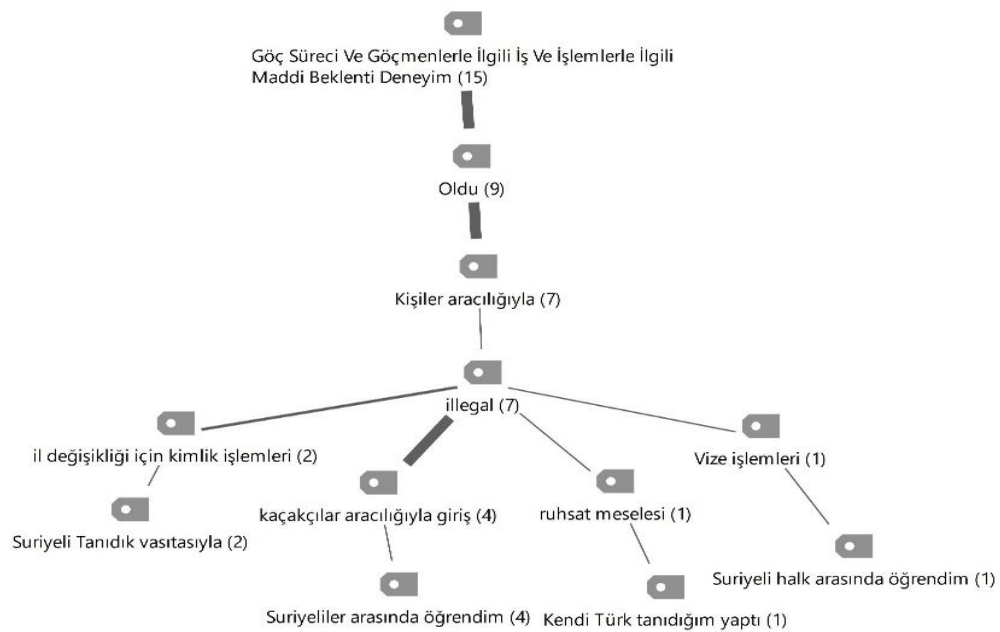
Katılımcılara göç süreci ve göçmenlerle ilgili iş ve işlemlerle ilgili maddi beklentisi olan kişi ya da firmalarla ilgili deneyimi olup olmadığını sorulduğunda katılımcılardan 9'u deneyimi olduğunu, 6'ise böyle bir deneyimi olmadığını belirtmiştir.

Deneyimi olmadığını ifade eden 6 katılımcıdan 2'si olumsuz bir şey demek istemiyorum şeklinde ifade de bulunmuştur.

Deneyimi olduğunu ifade eden 9 katılımcıdan 7'si kişiler aracılığıyla 3'ü ofis aracılığıyla deneyimi olduğunu ifade etmiştir. Kişiler aracılığıyla deneyimi olduğunu ifade eden 7 katılımcıdan 7'si de maddi beklentisi olan kişilerin illegal olarak bu işi yaptıklarını belirtirken ofis aracılığıyla deneyimi olduğunu belirten 3 katılımcıdan 2'si legal kişilerden, 1'i illegal olarak yapan kişilerle ilgili deneyimi olduğunu belirtmiştir.

Kişiler Aracılığıyla Maddi Beklenti Deneyimi: İlegal Kişiler

Göç etme ve yerleşme sürecinizde maddi olarak beklentisi olan illegal olarak yaptığı söylenen kişiler ile ilgili deneyimleri olan 7 katılımcıdan 4'ünün Suriye'den Türkiye'ye *sınır geçişinde kaçakçılar* aracılığıyla giriş, 2'si kimlik işlemlerinde il değişikliği, 1'i vize işlemleri, 1'i ruhsat meselesi ile ilgili deneyimi olduğunu belirtmiştir.

Şekil 65: Kişiler Aracılığıyla İlgili Maddi Beklenti Deneyim

Sınır Geçişi: Kaçakçılar

Göç etme ve yerleşme sürecinizde maddi olarak beklentisi olan illegal olarak yaptığı söylenen kişiler ile ilgili deneyimleri olan 7 katılımcıdan 4'ünün Suriye'den Türkiye'ye *sınır geçişinde kaçakçılar* aracılığıyla giriş ile ilgili deneyimi olduğunu belirtmiştir. Kaçakçıları aracılığıyla giriş yapan 4 katılımcı da Suriyeliler arasında öğrendiğini ve bu işi yapan kişilerin Suriyeli olduğunu ifade etmiştir. Bu konudaki deneyimlerine göç etme sürecinde Suriye'den Türkiye'ye sınır geçişinde maddi beklentisi olan kişilerle

ilgili deneyimler kısmında detaylı olarak ele alındığı için bu bölümde tekrara düşmemek için kısaca bahsedilmiştir.

Suriye'den Türkiye'ye sınır geçişinde kaçakçılar aracılığıyla yasal olmayan yollarla giriş yaptığını ifade eden 4 katılımcıdan K1, bu deneyimini “İlk gelirken kaçakçılara maruz kaldım. Girişimi sağladılar” diye ifade ederken katılımcılardan K3, “Sadece kaçakçılara para ödedim giriş yaparken para verdim.” şeklinde Suriye'den Türkiye'ye sınır geçişinde para ödediklerini ifade etmiştir.

Suriye'den Türkiye'ye sınır geçişinde kaçakçılar aracılığıyla yasal olmayan yollarla giriş yaptığını ifade eden 4 katılımcının hepsi kaçakçıların Suriyeli olduğunu ifade etmiştir. Bu konuda K10, Suriye'den Türkiye'ye sınır geçişindeki deneyimini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Suriyeliler kendi arasında kişileri yönlendiriyorlar. Sınırı geçişimizi sağlayacak kişiler arabayla geçirdiler. (...) Suriyeli kaçakçılara kişi başı para ödedik.”

Kimliklerde İl Değişikliği: Kandırılma

Göç etme ve yerleşme sürecinizde maddi olarak beklentisi olan illegal olarak yaptığı söylenen kişiler ile ilgili deneyimleri olan 6 katılımcıdan 2'si *geçici koruma kimliğinin bulunduğu ilden başka ile sevki için sahte kimlik gibi işlemlerle uğraşan kişiyle tanıdık vasıtasıyla tanıştıklarını belirtmişlerdir. Geçici koruma kimliğinin bulunduğu ilden başka ile sevki için kimlik işlemi yaptıracığı sırada sahte işlem olduğunu fark ettiğinde yaptırmadığını, bu durumla ilgili ciddi bir ağ olduğunu ve böyle şeyleri yapacaklarını vaat ettiklerini sahte kimlik işini yapan kişinin de Suriyeli olduğunu ifade eden K3, durumu şu sözlerle açıklamaktadır:*

“Gaziantep'ten Ankara'ya yerleşme sürecinde ilk değişikliği yapmak için bazı şartlar var. Ben de o şartları sağlamıyordum. Bir tanıdığım bu süreci bildiği için beni birine yönlendirdi. Tanıdık vasıtasıyla tanışmış olduk. Bu kişinin ofisi falan yoktu kendisi de Suriyeli. Kişi başı para istedi

benden daha sonra onun sahte kimlik işiyle uğraştığını anlayınca yaptırmadım. Bu durumla ilgili ciddi bir ağ var böyle şeyleri yapacaklarını insanlara vaat ediyorlar bana da öyle oldu.”

Ruhsat İşlemi: Kandırılma

Göç etme ve yerleşme sürecinizde maddi olarak beklentisi olan illegal olarak yapan kişilerle ilgili deneyimleri olan 6 katılımcıdan 1’i olan K13, ilk geldiği zamanlarda dükkân açmak istediğini Türk komşusu tarafından *ruhsat alma sürecinde* yardımcı olacağını söyleyip onu kanırdığını ve bu konuda yaşamış olduğu deneyimi şu sözlerle anlatmaktadır:

“İlk geldiğim zamanlarda dükkân açmak istedim ruhsat meselesi zor oluyor yabancı olduğumuz için, bir de yenisin tabii bilmiyorsun ne yapacağını, sonra komşumuz vardı Türk vatandaşıydı. Ona durumu anlattım dükkân açmak istediğimi söyledim sonra bana yardımcı olabileceğini söyledi. Eğer istersem Türk vatandaşı birinin ismiyle açabileceğini sonrasında ruhsat konusunda kendi üzerime alınması süreci hakkında da destek olacağını, ‘boşu boşuna bu kadar bekleme şimdi kısa yoldan halledelim sonra senin üzerine alırsız’ dedi ben de inandım, güvendim ona. Her şeyi üzerine aldirtti ve dükkânın tüm harcamalarını bana yaptırdı. Sonra ‘başka kişilerden öğrendim ilk altı ay kira parası vermemiz gerekmiş dediler, sonra her şeyi halledeceğiz’ demişler o kişiler de büyük ihtimal işin içindeydi kandırdılar beni komşumdu bu kişi, güvenmiştim sonra tüm harcamalar ve kira parasını alıp beni dükkâna bile sokmadılar. Sitelere yakın bir yer bilardo salonuydu tabii hiçbir kanıtım olmadığı için şikâyetçi bile olamadım bunların hepsi deneyim işte insan yaşaya yaşaya öğreniyor.”

Vize İşlemi: Ticarete Dökülmesi

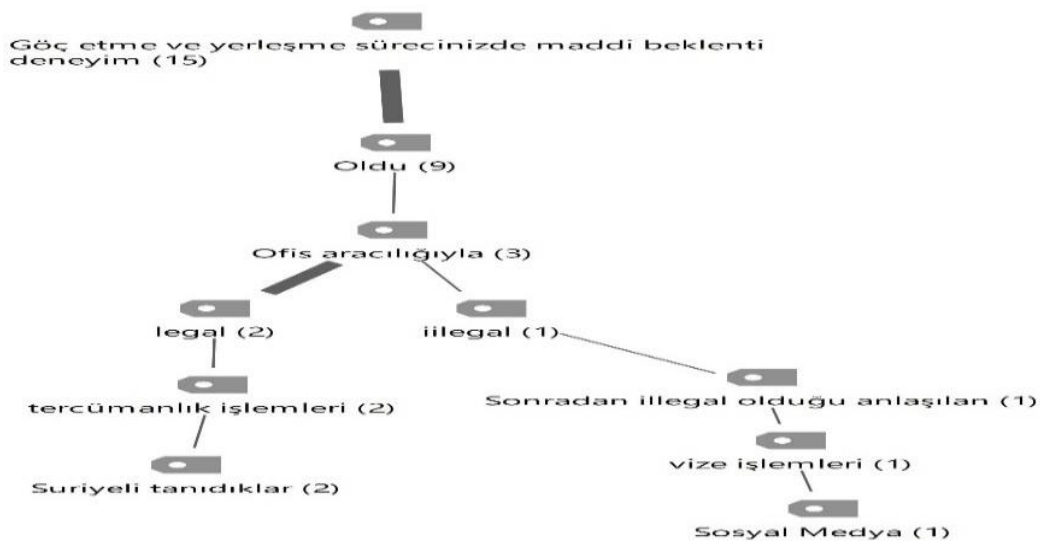
Göç etme ve yerleşme sürecinizde maddi olarak beklentisi olan illegal olarak yapan kişilerle ilgili deneyimleri olan 6 katılımcıdan 1’i olan katılımcı K6 ilk olarak ofis ile ilgili vize işlemlerini yaptırmak istediğini ve kandırıldığını belirtmiştir. Bu kısım detaylı olarak ofis ile ilgili deneyimlerde ele alınmıştır, bu kısımda Suriyeliler arasında bu işleri yapan kişilerin bilindiği ve yapan kişilerin Suriyeli olduğunu ayrıca savaşta daha çok

destek olunması gerekirken Suriyeli bazı illegal kişilerin bu durumu “ticarete dökmesi” olarak tarif eden K6, bu durumu şu şekilde açıklamaktadır:

“ (...) Sonrasında kızımın girişine Suriye tarafından askeri gruplar destek verdi çok fazla param gitti bu süreçte. Hastane refakati vizesi le giriş yaptırdım. Raporu falan hep Suriye kısmında ayarlandı ben o sürece çok hâkim değilim kişi başı 1800\$ verdim. Antakya'ya gittim bu işi halletmek için oradaki Suriyeli halk arasında bu işleri kimlerin yaptığını biliniyor onlar aracılığıyla irtibata geçtim bizim aramızda böyle şeyler çok duyulur. Ama bu sefer ilk deneyimimden sonra paranın bir kısmını verip sonra sınırı geçince hepsini verdim zaten bu işin burada yapan bir ayağı da var onlarla onlar da Suriyeli sınıra gittim iş bitince paranın hepsini verdim. İşin ilginç yanı savaştan geldik birbirimize daha çok destek olmamız gerekirken bir kısmımız bunu ticarete dökü.”

Ofisler Aracılığıyla Maddi Beklenti Deneyimi

Göç etme ve yerleşme sürecinizde maddi olarak beklentisi olan ofisler ile ilgili deneyimi olduğunu belirten 3 katılımcı vardır. Ofisler aracılığıyla deneyimi olan 3 katılımcıdan 2’si legal olarak tercümanlık işlemleri, 1’i ofis olması nedeniyle ilk başta legal olduğunu düşündüğünü, sonra illegal olarak yaptığı anlaşılacak yapılarla ilgili vize işlemleri ile ilgili deneyimi olduğunu belirtmektedir.

Şekil 66: Ofisler Aracılığıyla İlgili Maddi Beklenti Deneyimi

Legal Ofisler Tercümanlık İşlemi: Hizmet Bedeli

Legal olarak tercümanlık işlemleri yapan kişilerle ilgili olarak deneyimi olan 2 katılımcıdan K2, hastane işlemleri sırasında yeminli tercümana para vermek zorunda kaldığını ve Suriyeli tanıdıklarının tercüman bulmak için destek olduğunu şu sözlerle ifade etmektedir:

“(…) Eşimin hastane işi çok oluyor ve tercüman olmadığı için bizden yeminli tercüman istiyorlar ve tercüman tutmak zorunda kalıyoruz. Ve ona bu yoksullukta para vermek zorunda kalıyoruz. Suriyeli tanıdıklarımız destek oluyor tercüman bulmamızda”

Burada herhangi bir kandırılma ya da sömürülme durumu yoktur sadece göçmenlerin dil bilmemekten kaynaklı resmi prosedürlerde işlemler için yeminli tercüman aracılığıyla işlerini yaptırmak zorunda kalmaları ve göç sürecinde tercüman kişi ya da ofislerin bu süreçte daha fazla para kazanması söz konusudur.

Göç etme ve yerleşme sürecinizde maddi olarak beklentisi olan kişi ve kurumlarla ilgili deneyimi olmadığını belirten 8 katılımcıdan 2’si olumsuz bir şey demek istemiyorum şeklinde cevaplamıştır. Bu katılımcılardan K4,” Hayır yok. Olumsuz bir şey demek istemiyorum.” şeklinde cevap vererek cevap vermekten çekindiği düşünülmektedir

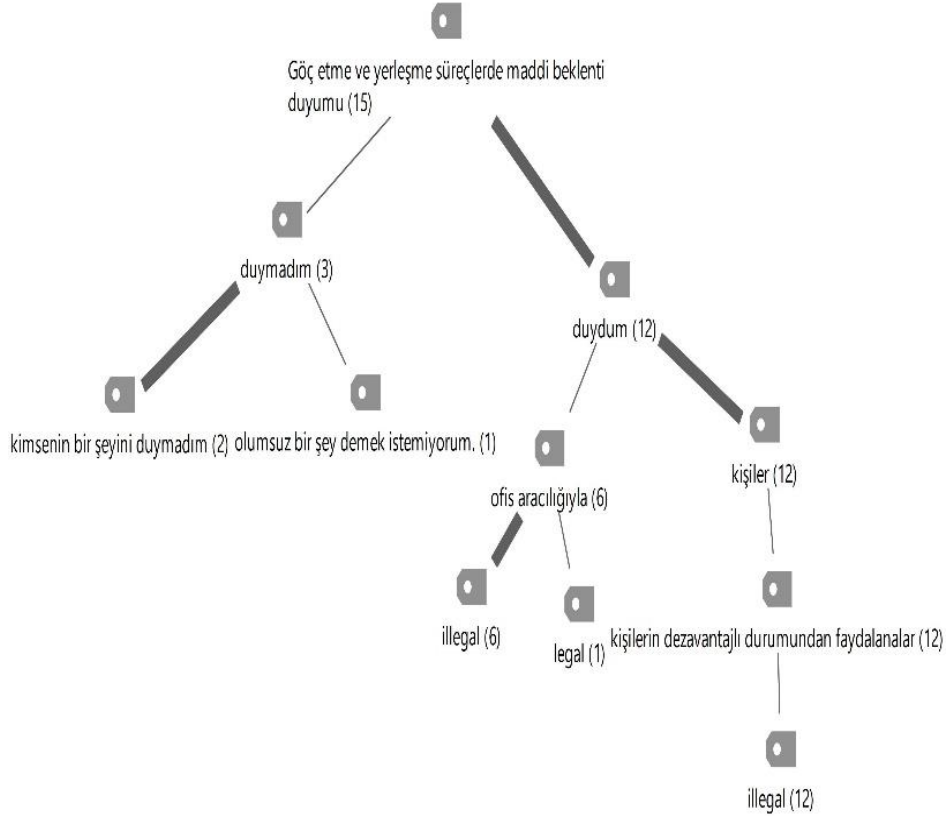
İllegal Ofisler Vize İşlemi: Kandırılma

İllegal ofisler aracılığıyla kandırılma deneyimi olan tek katılımcı olan K6, vize işlemlerini yapan ofis olduğunu sosyal medyadan duyduğunu bu nedenle İstanbul’dan Ankara’ya geldiğini kişi başı annesi, eşi ve çocuğu için para verdiğini bu işi yapan kişinin de Suriyeli olduğunu fakat ofisin sahibinin Iraklı olduğunu, hastanede de çalıştığını sağlık raporu sunmaları taktirde vize alabileceklerini ve randevu günü ailesinin konsolosluga Şam’da yaşadığı için kendilerine yakın olan Lübnan’daki konsolosluga gittiklerini ve randevunun sahte çıktığını çocuğunun iki aylık olduğunu ve

doğduktan sonra hiç görmediği için çaresiz olduğu için bu durumdan yaralandıklarını şu sözlerle ifade etmektedir:

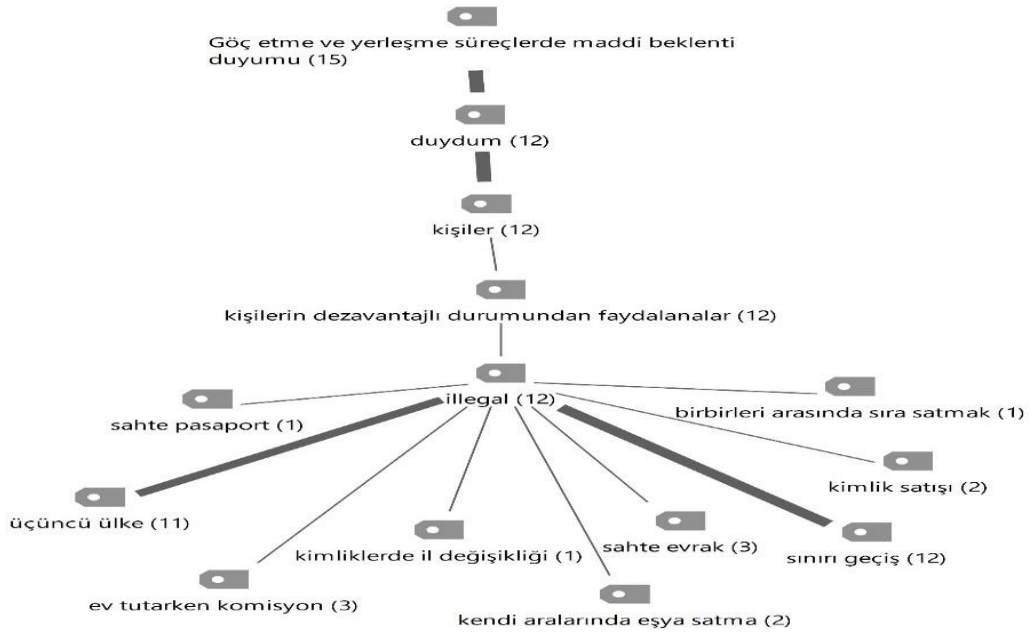
“Benim geldiğim dönem 2015’te vize muafiyeti vardı sonra eşim ve ailem gelmek istediğinde Suriyelilerin vize muafiyeti kalktı bu nedenle üçüncü ülke olana Lübnan’dan vizesiz giriş mümkün değildi. O dönem İstanbul’da yaşıyordum. Facebook’ta Ankara’da vize işleri ile ilgilenen ofis olduğunu duydum sonra Ankara’ya geldim. Ofis olduğu için gerçek sandım. Kişi başı yani eşim ve annem için 1400 \$,bebek için ise 800\$ istedi. Vize temini, üçüncü ülke ve pasaport temini işlerle uğraştığını söyledi. Bu işi yapan kişi de Suriyeli. Özel hastane ile çalıştığını vize sürecinin hızlanması için sağlık raporu ile hızlandırabileceğini tedavi ihtiyacı varmış gibi yaparak raporla getirtiriz aileni dediler. Bana vize için birkaç evrak hazırladı. Tıbbi rapor (sahte), Randevu tarihi belgesi (konsolosluk). Bunun üzerine eşim, annem ve bebeğim Şam’dan Lübnan’a gittiler randevu günü. Bebeğim o dönem iki buçuk aylıktı. Ben bebeğimin doğumdan sonra görememiştim hiç, bu yüzden çaresizdim bu durumundan yararlandılar. Randevuya gittiklerinde randevu sahte çıktı. Raporda eşim hastaymış gibi yaptılar. Gittiğim ofisin sahibi Iraklıydı. Ama bizimle konuşan kişi Suriyeliydi. Randevu sahte çıkınca ofise gittim. İşlemler öncesi 1200\$ almıştı sonra bir kısmını parça parça verdi. Sonra ben dolandırıcı değilim bak paranın bir kısmını verdim dedi. Elimde ispat olmadığı için hiçbir şey yapamadım. Banka hesabına yatırmıştım bir kısmını, bir kısmını elden vermiştim. Sonrasında ofisi kapattılar telefonlara ulaşamadık. Bir de görseniz hep takım elbiseli insan ona bile inanıyor insan. Telefona ulaşamadıktan sonra belli süre sonra ortaya çıktı. Artık herkes tarafından tanınıyor. Hatta çocuğu özel okula gidiyor. Ama mahalleden geçemiyor çünkü herkes döver onu. Devamlı tipini değiştiriyor. Devamlı araba plakasını bile değiştiriyor kimse anlamasın diye.(...)”

4.5.2. Göç Süreci Ve Yeni Yaşam Kurma Sürecinde Göçmenlerle İlgili İş Ve İşlemlerle İlgili Maddi Beklenti Duyum

Şekil 67: Göçmenlerle İlgili İş Ve İşlemlerle İlgili Maddi Beklenti Duyumu

Katılımcılara göç etme ve yerleşme sürecinizde maddi olarak beklentisi olan kişi ve kurumlarla ilgili buna maruz kalan tanıdıklarının olup olmadığı ve bu konuda duyuları olup olmadığı sorulduğunda katılımcılardan 12'si bu konuda duyumu olduğunu belirtirken bu katılımcılardan 12'si de kişiler aracılığıyla duyumu olduğunu, 6'sı ise ofis aracılığıyla duyumu olduğunu belirtmiştir.

Şekil 68: Kişiler İle İlgili Maddi Beklenti Duyumu

Duyumu olmadığını belirten 3 katılımcıdan 2’si kimsenin bir şeyini duymadım diye ifade ederken 1’i olumsuz bir şey demek istemiyorum bu nedenle duymadım şeklinde cevaplamıştır.

Kişiler Aracılığıyla Maddi Beklenti Duyumu: İlegal Kişiler

Duyumu olan katılımcıların tamamı “kişilerin dezavantajlı durumundan faydalanalar” alt temasıyla ele aldığımız bu kişilerin illegal olarak bu işi yaptıkları ifade edilmiştir.

Kişilerin dezavantajlı durumundan faydalanan kişiler olduğunu belirten 12 katılımcıdan 12’si Suriye’den Türkiye’ye sınır geçişi, 11’i üçüncü ülkeye kaçak yoldan giriş için, 3’ü ev tutarken komisyon, 3’ü sahte evrak, 2’si Suriyeliler arasında eşya satışı, 2’si Suriyeliler arasında geçici koruma kimliğinin satışı, 1’i sahte pasaport, 1’i geçici koruma kimliklerinde il değişikliği, 1’i Suriyelilerin kendi arasında sıra satması alt temaları ile bu konudaki duyumları incelenecektir.

Suriye'den Türkiye'ye Sınır Geçişi: Kaçakçılar

Kişilerin dezavantajlı durumundan faydalanalar alt temasında 12'si de *Suriye'den Türkiye'ye sınır geçiş* ile ilgili duyumunun kaçakçılarla ilgili olduğunu ifade etmiştir. K1, akrabaları, tanıdıkları ve kendi deneyimlerinden yola çıkarak Suriyeli olan kaçakçıların Suriye'den Türkiye geçişi sağlamak amacıyla ücret aldığını ve bu ücretlerin belli durumlarda artış gösterdiğini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Akrabalarımın, tanıdıklarımın ve kendimden bildiğim kadarıyla kaçakçıların giriş sağlamak için aldıkları bir ücret var bu ücretler çatışmaların olduğu dönemlerde daha fazla oluyor hatta şu an sınırlarda güvenlik önlemleri ve duvar olduğu için ücretler eskiye göre çok fazla gelenlerden duyduğuma göre. Bunu yapanlar da Suriyeli ”

K3, eskiden Suriye'den Türkiye girişlerin daha kolay olduğunu sınır güvenliğinin artırılması nedeniyle bu işi yapanların Suriyeli olduğunu, kaçakçıların fiyatların artması ile ilgili duyumu olduğunu şu sözlerle ifade etmektedir:

“Eskiden daha kolaydı giriş yapmak kaçak yollarla. Türk devleti bu yapılara karşı önlemler almaya başladı. Sınır güvenliği çok artırıldı ve bundan da prim yaptılar eskiden 200 TL kişi başı alanlar kişi başı 2000\$ aldığını duyuyoruz çocuklar için ise 1000\$ alıyorlarmış. Suriyeliler orada bu işi kimin yaptığını bilir Suriyeliler arasında duyulur böyle şeyler hemen güçlü bir iletişim ağı vardır aramızda. Bunu yapanlar da Suriyeli maalesef.”

K11 “Tanıdıklarım oldu kaçak yollarla Suriyeli kaçakçılara para ödeyenler” sözleriyle ifade ederken katılımcılardan K14 “ Kardeşim ve ailesi kaçak geldi çok para ödediğini söyledi.” sözleriyle ifade etmiştir.

Üçüncü Ülke Vaadi: Kandırılma

Kişilerin dezavantajlı durumundan faydalanalar alt temasında 11'i kaçak yoldan ya da yasal yollardan üçüncü ülke *sürecinde* kaçak yollarla botlarla geçişi sağlama ya da

resmi prosedürlerde destek olacağı konusunda insanları kandırarak bu durumlarından maddi olarak faydalandıkları ile ilgili duyumları olduğunu belirtmiştir.

İlk olarak üçüncü ülke yerleştirme işlemlerinin yasal düzenlemede resmi prosedürlerle nasıl yapıldığı ile ilgili olarak bilgilendirme yapılacaktır. BMMYK kendi sitesinde yeniden yerleştirme kapsamında işlemlerin yapılması ile ilgili olarak şu şekilde belirtmektedir:

“Üçüncü ülkeye yerleştirme, mültecilerin iltica ülkelerinden koruma ve yardım alabilecekleri bir başka ülkeye gitmelerine olanak tanıyan bir çözümdür. BMMYK, iltica ülkesinde koruma riskleriyle karşılaşan en hassas durumdaki mültecilere kalıcı çözümler bulmak amacıyla Türk hükümeti ve üçüncü ülkelerle işbirliği içinde çalıştığını³⁰ ” ayrıca “ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM), 2015 yılından beri yaklaşık 120.000 Suriyeliyi üçüncü ülkeye yerleştirme değerlendirmesi için yönlendirmiştir. GİGM, illerdeki makamlardan özel ihtiyaç durumlarına göre (çok kurumlu komiteler küresel üçüncü ülkeye yerleştirme kriterlerine bağlı olarak ilk tespiti üstlenmektedir) yapılan yönlendirmeleri koordine ederek bu dosyaları BMMYK’ya yönlendirmektedir. İllerdeki makamlar, BMMYK desteğiyle GİGM tarafından yürütülen Türkiye’de Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyeli Mültecilerin Kişisel Verilerinin Güncellenmesi Projesi çerçevesinde 2017 yılından beri hassas durumdaki mültecilerin listesini de tutmaktadır”³¹ şeklinde BMMYK üçüncü ülke süreci ile açıklama yapmıştır.

Özel ihtiyaç sahipleriyle yapılan mülakatlar ve incelemeler sonucunda yasal şekilde üçüncü ülkeye külfet paylaşımı nedeniyle yerleştirmelere yapılmaktadır. Kişiler bu durumundan faydalanarak kişileri üçüncü ülke yerleştirme kapsamında destek olacağı üzerinden kandıran kişilerle ilgili duyumları olduğunu belirtmiştir.

---

³⁰<https://help.unhcr.org/turkey/tr/resettlement/> Erişim tarihi 22.05.2019

³¹<https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2018/12/Resettlement-Fact-Sheet-September-2018-TR.pdf>
Erişim Tarihi:22.05.2019

K13, mahallede işyeri sahibi olması nedeniyle bu tarz durumlarla ilgili duyumunun çok olduğunu, kendi oğlunun Suriyeli kaçakçılar aracılığıyla Almanya'ya gittiğini ve üçüncü ülkeye kaçak yollarla gitmeye çalışan kişilerin olduğunu, bu gitmek isteyen kişilerin paralarını alıp ortadan kayboldukları ve bazılarının kaçak yollarla gidebildikleri için gitmek isteyenlerin de şansını denediğini bu konu ile ilgili duyumunu ve düşüncelerini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Dükkân sahibi olduğum için duyuyorum Suriyeliler arasında kaçak yollarla üçüncü ülkeye gitmek için para alıyorlar önce pasaport ayarlıyorlar sonra kayboluyorlar çoğunun parası böyle gidiyor. Oğlum Almanya'ya denizden gitti botlarla o şanslı olanlardandı Suriyeli kaçakçılar aracılığıyla gitti. Bir arkadaşı aracılığıyla onun İzmir'de tanıdıkları varmış kaçakçılarla 2015'te 1500\$ vermişti öyle gitti işte bazıları gidip bazıları gidemeyince insanlar şansını denemek istiyor böyle şeylerle kendilerinin de şanslı olabileceğini düşünüyor belki hiç kimse gidemese böyle kötü yollarla para kazananlar para kazanamayacak biri gidip biri gidemeyince böyle oluyor hala kanıyor insanlar.”

K6, kaçakçılar aracılığıyla üçüncü ülkeye giden tanıdığı ile ilgili duyumunu katılımcılardan, şu sözlerle ifade etmektedir:

“Ablamlar Almanya'da şu an kaçakçılar aracılığıyla gittiler. Türkiye'de hiç yerleşmeden oradaki kaçakçılarla anlaşmışlar. Suriye'den İstanbul'a geldiler sonra İzmir'den botlarla geçtiler sosyal medyada bu tarz olaylarla ilgili çok güçlü bir sosyal ağ var. Tek kişi için yetişkinler 1200\$ ödediler çocuklar için 750\$ ödeyerek geçişlerini sağladılar. “

Kaçakçılar aracılığıyla üçüncü ülkeye giden tanıdığı ile ilgili duyumunu ve bu işi yapanların çok “*profesyonel*” olduklarını ve devletlerin bu durumu tespit etmesinin çok zor olduğunu belirten K14, şu sözlerle ifade etmektedir:

“Yeğenlerim Almanya'ya gittiler denizden kaçakçılar aracılığıyla arkadaşlardan öğrendiler bu işi yapanlar çok ustalar bunların yaptığı şeyi devletler açısından tespit etmek çok zor.”

Ev Komisyonu: Dezavantajı Kâra Dönüştürme

Kişilerin dezavantajlı durumundan faydalanalar alt temasında 3'ü Suriyelilerin *kendi arasında ev komisyonu alınması* ile ilgili duyumu olduğunu belirtmiştir. Bu konuda katılımcılardan K11, Suriye'den yeni gelenlerin özellikle tanıdığı olmayanların ev tutmalarının daha zor olduğu için ev için komisyon alınması ile ilgili duyumunu şu sözlerle anlatmaktadır:

“Suriye'den yeni gelenlere özellikle burada hiç tanıdığı olmayanlara kendisi de Suriyeli olanlar ev tutuyorlar ve daha sonra o evden komisyon alıyorlar ya da mesela kendisinin evden çıkacağı belli oluyor çıkarken diyor ki kira 350 TL sonra kendisi çıkmadan başka aileye komisyonla 2000 TL veriyor o evi. Genellikle yeni gelenlerin ev bulması zor ya ondan böyle yapıyorlar.”

Sahte Evraklar/Belgeler: Para Tuzağı

Kişilerin dezavantajlı durumundan faydalanalar alt temasında 3'ü *sahte evraklar/belge* ilgili duyumu olduğunu belirtmiştir. Katılımcılardan K5, bir tanıdığının kimlik bilgisinde bilgi değişimi için belgeye ihtiyacı olduğunu sahte belgelerden dolayı sıkıntı yaşadığını ve bu durumlarla ilgili parasını kaybeden başka kişilerin olduğunu bu işi yapacağını söyleyen kişilerin ve ofislerin “para tuzağı” olduğunu ayrıca bazı durumlarda kişilerin devlet kurumuna gitmeden işlerini yaptırmak istediklerinden de kaynaklandığını şu sözlerle anlatmaktadır:

“Bizimle çalışan bir Suriyeli vardı. Hiçbir evrakı bir şeyi yoktu kimlik işlemlerinde başta yanlış beyan vermiş, beyanını değiştirmek için belgeye ihtiyacı olduğunda evrak aramaya başladı internetten aile defterini 400 TL'ye yaptırılacağını duymuş sanıyor ki Suriye'den getiriyor onlar insanları kandırıyorlar. Mesela başka şehire gitmesi için sahte yol izini düzenleyen kişiler var insanlar kendileri gitmeye üşeniyor sanıyorlar ki onlar bize yaptırıyor halk olarak rahatlığı severiz aslında her şeyi devlete sorsak başımıza bunlar gelmez. Devlet kurumuna gitmeden devlet belgesini başkası kendi adına nasıl alsın, ne rahatına geliyorsa onu yapıyor sonra dolandırıyor. Göç idaresine gitmem gerektiği konusunda bilgiliyim çünkü bu süreçte yanlış kişilerle iletişim kurup parasını kaptıran çok kişi duyduk devlete güvenmeliyiz diğer ofisler ve kişiler para tuzağı devlet bize doğrusunu söyler.”

Suriyeliler Arasında Eşya Satışı: İş Alanı

Kişilerin dezavantajlı durumundan faydalanalar alt temasında 2'si *Suriyeliler arasında eşya satışı* ile ilgi duyumu olduğunu belirtmiştir. Bu konuda duyumu olan katılımcılardan K12 acil ev isteyenlere evi komisyonla verilmesi ve kendi aralarında eşyaları satmaları ile ilgili olarak bu işi yapanların kendilerine bir “iş alanı “ yarattığını şu sözlerle bahsetmektedir:

“Suriye’den acil ev isteyenler olabiliyor evinin kirası 300TL kendi evini 1000-1500TL teslim ediyor diğer Suriyeliye. Bazıların böyle elinde iki üç evi oluyor böyle komisyonla ev veriyorlar. Kendilerine yardım edilen eşyaları birbirlerine sattıklarını duydum bunlar aracılığıyla kendine bir alan yaratmış oluyor bunu bir işe dönüştürenler var.”

Kimlik Satışı: Bayramlaşma İzini

Kişilerin dezavantajlı durumundan faydalanalar alt temasında 2'si *Suriyeliler arasında geçici koruma kimlik satışı* ile ilgili duyumu olduğunu belirtmiştir. Bayramlaşma izini sırasında duyumu belirten katılımcının duyumuna yer vermeden önce ilk olarak bayram izini olarak adlandırılan izinin kapsamı hakkında bilgi verilmesi durumun anlaşılması açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

“Bayramlaşma izini olarak geçen, geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin bayram izni kapsamında, geçici koruma statüleri sonlandırılmaksızın Türkiye'den Suriye'ye çıkış yapmak isteyen Suriyelilere Valilikler tarafından belli süre aralığı için verilen izinler için kullanılan izinlerdir. Yol izin belgesi(ikamet edilen Göç İdaresi İl Müdürlüğü), Ön Kayıt Belgesi veya Geçici Koruma Kimlik Kartı ile bayram izni kapsamında hangi kara hudut kapısından çıkış yapıldı ise dönüş de aynı kapıdan yapabileceği bir izindir. “³²

---

³²<http://www.suriyebayramizni.com/duyurular> Erişim tarihi 12.05.2019

Bayramlaşma izini ile ilgili olarak toplumda eğer ülkelerine gidebiliyorsa neden buradalar tarzı bir bakış açısı mevcuttur bu durumla ilgili olarak bu söylemleri, güçlendirmek yerine bilgi verilmesi önemlidir.

Mülteciler Derneği'nin 31.05.2019 tarihinde bu konuyla ilgili “Suriyeliler Bayramda Ülkelerine Gidebiliyorsa Neden Geri Dönüyorlar?”³³ başlığıyla bilgilendirici bir haber paylaşmıştır. İlk olarak bayramlaşma izinin “savaşta sonra gelen Suriyelilere özel olarak çıkarılmış bir izin” olmadığını belirterek “Türkiye ile Suriye Arap Cumhuriyeti arasında 1924 tarihinde imzalanan Ankara Anlaşması ile devlet sınırlarının belirlenmesinden sonra iki ülkedeki akrabalar birbirlerinden ayrılmak zorunda kaldı. 1999 tarihinde Şanlıurfa ve Haseki valilikleri arasında imzalanan bir protokolle, her 2 il sınırları içinde yaşayan akrabaların, idari mektupla sınırı geçerek birbirlerinin evlerinde bayramlaşmalarına izin verildi.(...)” sözleriyle bayramlaşma izinin tarihinin eskilere dayandığı ve Suriyelilere özel olarak çıkarılmış bir izin olmadığı belirtilmektedirler.

Bu konuda başka ‘Suriyeli Mülteciler Bayramlaşmaya Değil Geride Bıraktıklarını Kontrole Gidiyor’³⁴ başlığıyla bayram zamanlarında bayramlaşma izini kapsamında ülkelere giden Suriyelilerle ilgili nefret söylemlerinin arttığını Suriyelilerin bayramlarda bayramlaşmak için gitmediklerini aslında ülkelere sadece o zaman gidebildikleri için gittiklerini şu sözlerle ifade edilmektedir: “Suriye’ye geri dönüşün koşullarının oluşmadığını ve Suriyeli mültecilerin bayramlaşmaya değil, Suriye’de geride bıraktıklarını kontrole gittiklerini dile getirdi. Suriyelilerin bayramda gidişlerinin bir diğer sebebi de; giriş çıkış hakkının sadece bu dönemde olması(...)”

Bayramlaşma izini ile ilgili bilgi verildikten sonra K12, bu konuda bayramlaşma izini nedeniyle ülkesine giden fakat tekrardan Türkiye’ye dönmek istemeyen kişilerin Suriye’ye gittiğinde orada Türkiye’ye gelmek isteyen kendilerine benzeyen Suriyelilere

³³<https://multeciler.org.tr/suriyeliler-bayramda-ulkelerine-gidebiliyorsa-neden-geri-donuyorlar/> Erişim tarihi 06.06.2019

³⁴<http://www.sivilsayfalar.org/2019/05/25/suriyeli-multeciler-bayramlasmaya-degil-geride-biraktiklerini-kontrole-gidiyor/> Erişim tarihi 06.06.2019

geçici koruma kimliği satışı yapılarak o kişilerin Türkiye'ye girişini sağladıkları ile ilgili duyumu olduğunu şu sözlerle açıklamaktadır:

“ Mesela bayramlarda Suriyelilere bayramlaşma izini oluyor bazı Suriyeliler izin alıp bayramlaşmaya ülkelerine gidiyorlar ama bazıları geri dönüş yapmıyor ve geri dönüş yapmayanlar kendilerine benzeyen kişilere kimliklerini satıyorlar Türkiye'ye giriş yapabilsin kimliği ile.”

Sahte Pasaport

Kişilerin dezavantajlı durumundan faydalanalar alt temasında 1'i bu konuda duyumu olduğunu, K3, *sahte pasaport* ile ilgili duyumu olduğunu şu sözlerle belirtmiştir:

“Tanıdığım birkaç kişi sahte pasaport için üçüncü ülkeye gidebilmek için bu kişilere para verdi. Sahte Pasaport için 500\$-600\$ aldıklarını duydum.”

Kimliklerde İl Değişikliği: Kandırma

Kişilerin dezavantajlı durumundan faydalanalar alt temasında 1'i *geçici koruma kimliklerinde il değişikliği* nedeniyle duyumu olduğunu ifade etmiştir. K1 geçici koruma kimliklerinde il değişikliği ve üçüncü ülke nedeniyle gizli bir şekilde yapan kişilerin insanları kandırdıklarını şu sözlerle açıklamaktadır:

“Şu an gizli bir şekilde insanları kandıran kişiler var. Hatta bir kez birinin kimliğini il değişikliğini yaptırdım deyip Antep kimliğini photoshop ile Ankara yapıp kandırmışlar. Kadın hamileymiş hastaneye gittiğinde anlıyorlar ki kimlik hala Antep. Facebook'ta insanları üçüncü ülke ve il değişimi için insanları kandırıyorlar. Reklamlarında genellikle bizim gruplarda yapıyorlar. Zaten bunu yapanlar Suriyeli oluyorlar dil olarak da sıkıntı yaşanmıyor. Hepimiz savaştan kaçıp geldik ama kendimizi bile kandırıyoruz.”

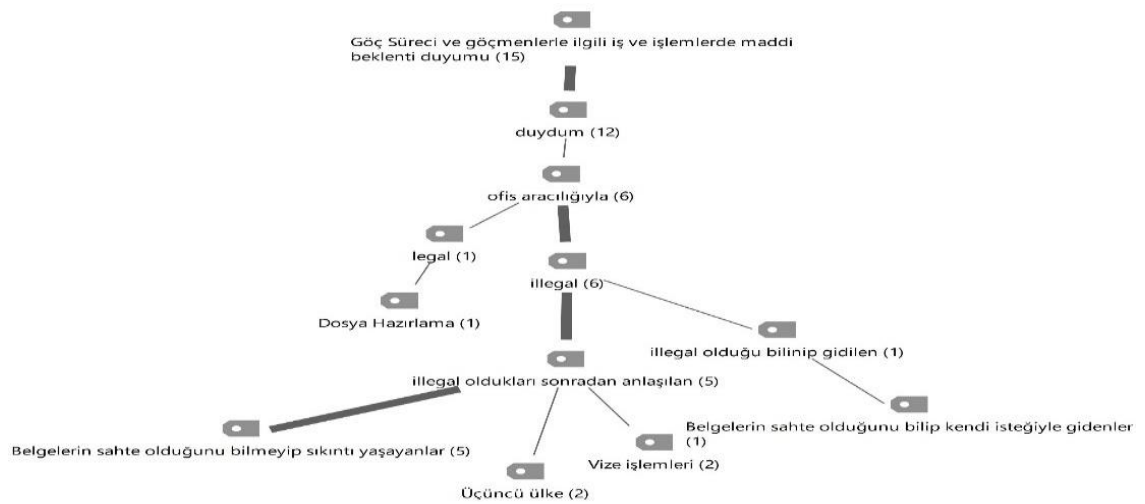
Suriyelilerin Kendi Arasında Sıra Satması

Kişilerin dezavantajlı durumundan faydalanalar alt temasında'ı *Suriyelilerin kendi arasında sıra satması* ile ilgili katılımcılardan K1, çok eskiden bu konuda duyumu olduğunu şu sözlerle ifade etmektedir:

“(...)Antep’te çok fazla Suriyeli var kalabalık olduğu için kimlik çıkarmak çok zor. daha öncesinde çok eskiden kimlik çıkarmak için Suriyeliler kendi arsında sıra sattıklarını duymuştum.(...)”

Ofisler Aracılığıyla Maddi Beklenti Duyumu

Göç süreci ve göçmenlerle ilgili iş ve işlemlerle ofislerle ilgili maddi beklenti duyumu olduğunu belirten 12 katılımcıdan 6’sı ofisler aracılığıyla bu duruma maruz kalan tanıdık/akrabalar ile ilgili duyumları olduğunu ifade etmiştir. 6 katılımcıdan 6’sı da illegal olarak bu iş ve işlemleri yapan ofislerle ilgili duyumu olduğunu belirtirken 6 katılımcıdan 1’i de legal olarak bu iş ve işlemleri yapan kişilerle ilgili duyumu olduğunu belirtmektedir.

Şekil 69: Ofislerle İlgili Maddi Beklenti Duyumu

İllegal olarak bu iş ve işlemleri yapan ofislerle ilgili olarak duyumu olan 6 katılımcıdan 5'i ilk olarak ofis olduğu için illegal olduğu anlaşılması zor olduğunu belirttikleri için illegal olduğu sonradan anlaşılan, ofislerle ilgili olarak duyumu olan 6 katılımcıdan 1'i de illegal olduğunu halde bilinip gidilen ofislerle ilgili duyumu olduğunu belirtmektedir. Legal ofislerle ilgili olarak duyumu olan 6 katılımcıdan 1'i dosya hazırlama ile ilgili duyumu olduğunu ifade etmiştir.

Sonradan illegal olduğu anlaşılan ofislerle ilgili duyumu olan katılımcılardan 5'i de belgelerin sahte olduğunu bilmeyip belge talebi amacıyla gidenlerin sıkıntı yaşaması ilgili duyumu olduğunu, 2'si vize işlemleri, 2'si üçüncü ülke ile ilgili duyumu olduğunu belirtmiştir.

Sonradan İllegal Olduğu Anlaşılan Ofisler

Burada ofis olması nedeniyle illegal olduğunun anlaşılmasının zor olduğu, kişilerin bu işlemlerle ilgili sıkıntı yaşamaları ile ilgili duyumlara yer verilecektir.

Belgelerin Sahte Olduğunu Bilmeyip Sıkıntı Yaşayanlar

Ofis olduğu için illegal olduğu anlaşılması zor olduğunu ifade eden katılımcılardan 5'i de *belgelerin sahte olduğunu bilmeyip sıkıntı yaşayanlarla* ilgili olarak duyumu olduğunu belirtmiştir. K8, Ulubey Mahallesi'nde eskiden Suriyeli sahipleri olan ofislerin olduğunu ve bu ofislerin belgeleri Suriye'den getiriyoruz diyerek insanları kandırdıkları ve sonrasında şikâyetler üzerine kişiler hakkında adli işlem yapıldığının şu şekilde açıklamaktadır:

“(…) Yaklaşık iki buçuk sene önce Suriyeli sahipleri olan ofisler vardı burada sahte evraklar düzenliyorlardı savaştan gelenlerin belgeleri yoktu sahte pasaport, sürücü ehliyeti, diploma, aile defteri çıkartıyorlardı daha doğrusu Suriye'den getirdiklerini söyleyip insanları kandırıyorlardı sahte belgelerle. Bu kişilere şikâyetler sonrası operasyon düzenledi illegal

olarak yapıyolardı polisler ve bu kişiler hakkında adli işlemler yapıldı.(...)”

Vize İşlemleri: Türkiye’deki Sahtekârlar Ve Dolandırıcılar

İllegal olduğu sonradan anlaşılan ofislerle ilgili olarak duyumu olan 2 katılımcı, vize işlemleri ile ilgili duyumu olduğunu belirtmiştir. K6, vize işlemler nedeniyle kendisi gibi başka birinin de ofis aracılığıyla aynı kişi nedeniyle sıkıntı yaşadığını sosyal medyadan “ *Türkiye’deki sahtekârlar ve dolandırıcılar*” isimli grubun olduğunu ve oradan bu duruma maruz bırakan kişilerin fotoğraflarının altına kişilerle ilgili deneyimlerini paylaştıklarını ve bu site aracılığıyla iletişime geçtiklerini vize işlemleri nedeniyle kendisini kandırdığı gibi başka bir aileyi de aynı durum üzerinden kandırdığını ve şu sözlerle paylaşmaktadır:

“(…) Facebook’ta Ankara’da vize işleri ile ilgilenen ofis olduğunu duydum sonra Ankara’ya geldim. Ofis olduğu için gerçek sandım. Gittiğim ofisin sahibi Iraklıydı. Ama bizimle konuşan kişi Suriyeliydi.(…) Başıma gelen olay sonrası sosyal medyadan araştırdım Suriyeli olanların kendi arasında bir facebookta bir grup kurulmuş, bu grupta, bu tarz durumlarla karşılaşılacakları kandırılmış insanlar deneyimlerini paylaşıyorlar. Hatta o kişilerin sosyal medyalarını bulup bu kişi bana şöyle yaptı deyip fotoğraf koyuyorlar. Grubun adı *Türkiye’deki sahtekârlar ve dolandırıcılar* diye kimse bu insanlara inanmasın diye herkes birbirini uyarıyor. Bir aile ile tanıştım yine ofis aracılığıyla aynı kişiyle ilgili deneyimleri vardı. Onlara da hasta raporuyla vize işlerini halledeceklerini söylemişler. Hatta şöyle bir durum var gerçekten hasta olduğu halde onları da kandırması yapmamışlar bir de 5000\$ almışlar onlardan büyük sahtekâr çıktı anlayacağınız. Aynı kişiler tarafından kandırılan kişilerle iletişime geçmemi sağlayan o grup oldu. O kişinin fotoğrafının altında yorumlar vardı. Öyle denk geldik. Bu kişi dışında bir sürü fotoğrafı olan bu işi yapan kişiler var ofisler aracılığıyla gidiyoruz bu insanlara paramızı kaptırıyoruz.“

K6’nın deneyimine maddi beklentisi olan ofislerle ilgili deneyim kısmında yer verildiği için tekrar düşmemek için sadece bu konuda duyumuna yer verilmiştir.

Üçüncü Ülke Vaadi: Kandırılma

İllegal olduğu sonradan anlaşılan ofislerle ilgili olarak duyumu olduğunu ifade eden 2 katılımcı, üçüncü ülke nedeniyle duyumları olduğunu ifade etmiştir. K6, üçüncü ülkeye giden yakınları olduğunu ve bu işi yapan ofisler olduğunu şu sözlerle ifade etmektedir:

“Üçüncü ülkeye kaçakçılar yolu ile giden arkadaşlarım var. Direkt Suriye’den Türkiye üzerinden Almanya’ya giden arkadaşım var. Suriye’de bu iş için anlaşmış oluyorlar. Suriye’den İstanbul’a oradan Edirne’den de botlarla geçiriyorlar. Suriye’de üçüncü ülke işi yapan ofisler var ofis ya gerçek sanıyorlar botlarla götüren kişiler nasıl gerçek olacaksa.”

K12, ofisler aracılığıyla üçüncü ülke, vize, belge işi yapan ofislerin olduğunu ve kanıt olmadığı için şikâyet edemediklerini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Belirli yerlerde belli kişiler ofis açıyorlar ve üçüncü ülke, vize, belge için para istiyorlar gerçek sanılıyor genellikle bunu yapanlar bizden oluyor Iraklı olanı da duydum Suriyeliler arasında inanılmaz bir iletişim ağı var. Facebookta , whatsappta oluyor böyle şeyler bir şey duydun mu hemen birbirlerine numara verirler şu numarayı ara diye ya da yaz diye. Olumsuz olaylar olsa bile kanmaya devam ediyorlar. Kanıtları olmadığı için şikâyet edemiyorlar.”

Ofislerle ilgili olarak duyumu olan 6 katılımcıdan 1’i de illegal olduğunu halde bilinip gidilen ofislerle ilgili duyumu olduğunu belirtmektedir.

İllegal Olduğu Bilinip Gidilen Ofisler

Belgelerin Sahte Olduğunu Bilip kendi isteğiyle Gidenler

İllegal olduğu bilini gidilen ofislerle ilgili olarak duyumu olduğunu ifade eden tek katılımcı olan K1, Ulubey Mahallesi’nde bulunan ofislere sahte evrak için giden kişiler olması ile ilgili duyumunu katılımcılardan şu sözlerle açıklamaktadır:

“Savaştan geldiğimiz için çoğumuzun belgesi yok. Belgelerden dolayı para verip sıkıntı yaşayanları biliyorum. Eskiden Ulubey’de ofisler vardı. Kişiler yasal süreçler için o ofislere gidiyordu. Aile defteri gibi belgeler

için gidiyorlardı. Konsolosluk İstanbul'da zaten çok iyi çalıştığı da söylenemez konsolosluğa gitmemek için aracı yapılara sahte evrak içim giden insan çoktu. Sonrasında polis baskını ile bu ofisler kapatıldı hatta ofis sahipleri Suriyeli, haklarında adli işlemler yapıldı fakat şu an gizli bir şekilde insanları kandıran sahte yapılar ve kişiler var.”

Sahte belge ile ilgili duyumlarda sonradan illegal olduğu anlaşılan ve illegal olduğu halde gidilen başlıklarında iki katılımcı, K1 ve K8 eskiden Ulubey Mahallesi'nde bulunan Suriyeli sahipleri olan ofislerin olduğu ve bu işi illegal olarak yapan ofis sahipleri hakkında adli işlemlerin olduğunu ifade etmişlerdir.

Legal Ofisler: Yüksek Ücret Talebi

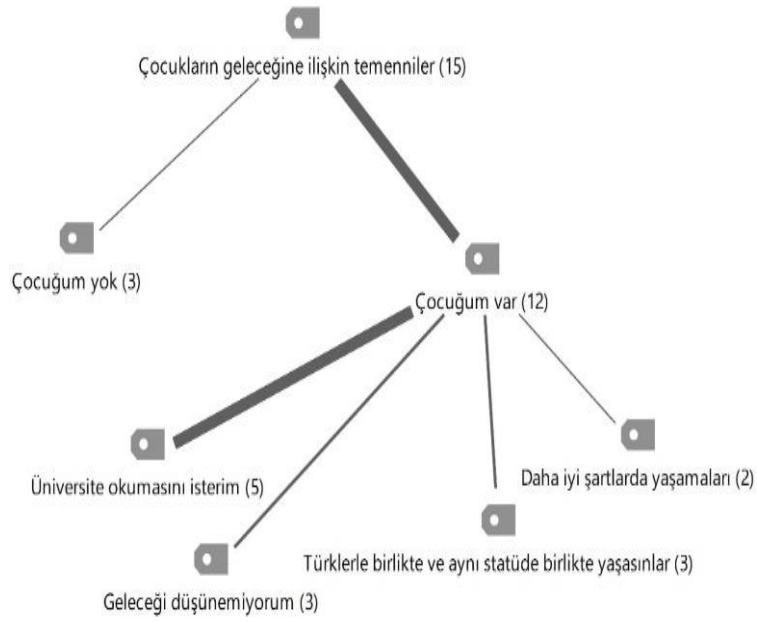
Danışmanlık Hizmetleri: Dosya Hazırlama

Legal ofislerle ilgili duyumu olduğunu belirten tek katılımcı, yasal süreçler için dosya hazırlama nedeniyle yaptıkları legal olarak “danışmanlık hizmeti“ kapsamında yaptıkları işlemlerden çok yüksek fiyatlar alındığını ifade etmiştir. K3, bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“Bir de oturum izini, sigorta, dosya hazırlama gibi şeylere para isteyen legal danışmanlık ofisler var. Kafalarına göre para istiyorlar. Mesela zor durumda olan kişilerin bilmediği durumdan faydalanarak internetten başvuru yapıyor beş dakikada dosya hazırlıyor 500 TL istiyorlar. Zor durumda olan kişilerin durumlarından faydalanıyorlar.”

4.6. Gelecek Temennileri

Burada katılımcıların çocuklarının geleceğine ilişkin düşünceleri, gelecekte yaşamak istedikleri yer, Suriye'ye geri dönme konusunda düşünceleri, Suriye'ye geri dönen tanıdıkları olup olmadığı ele alınacaktır.

Şekil 70: Katılımcıların Çocuklarının Geleceğine İlişkin Düşünceleri

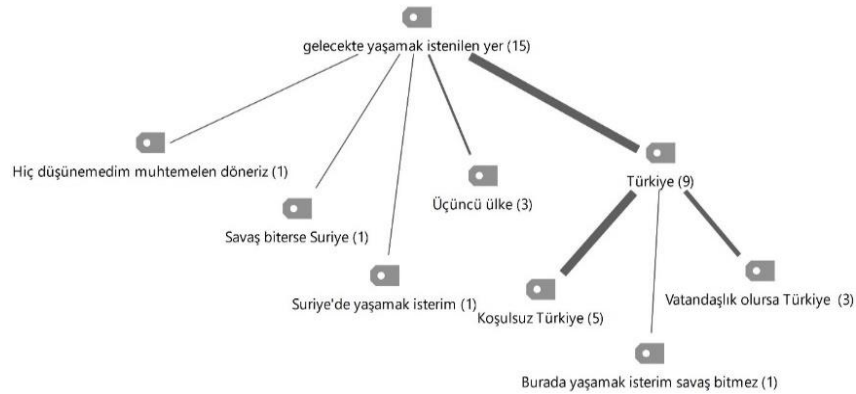
Katılımcılara çocuklarının geleceğine ilişkin düşünceleri sorulduğunda çocuğu olan 12 katılımcıdan 5'i üniversite okumalarını, 3'ü Türklerle aynı statüde yaşamalarını istediklerini, 3'ü geleceğini düşünemediğini, 2'si daha iyi şartlarda yaşamalarını ifade etmiştir.

Üniversite okumalarını istediğini belirten 5 katılımcıdan K7, kendisi savaştan dolayı savaş nedeniyle üniversiteyi bırakmak zorunda kaldığını çocuğunun üniversite okumasını istediğini şu sözlerle aktarmaktadır: “Önemli olan okul üniversite sonra işi olması lazım ben okulu savaş nedeniyle bıraktım umarım o bırakmak zorunda kalmaz.”

Türklerle aynı statüde yaşamalarını istediğini belirten 3 katılımcıdan K3 “Çocuklarımın burada Türklerle birlikte yaşayabildiği bir hayat istiyorum vatandaş olsunlar eşit olsunlar ve üniversiteye gitsinler. “sözleriyle ifade etmişlerdir.

Çocukların *gelecekleri ile ilgili bir şey düşünemediklerini* ifade eden 3 katılımcıdan K5, savaş psikolojisi ile geleceği düşünemediğini “Geleceğini düşünmüyorum geleceğe daha çok var savaş yerinden gelenler için geleceği düşünmek mümkün değil eskiden olsa hep planlar vardı ama şimdi sadece bir kelime benim için” sözleriyle ifade etmiştir.

Daha iyi şartlarda yaşamasını temenni eden 2 katılımcıdan K2, düşüncelerini “Çocuklarımın daha iyi şartlarda yaşamasını isterim.” şeklinde aktarmıştır.

Şekil 71: Katılımcıların Gelecekte Yaşamak İstedikleri Yer

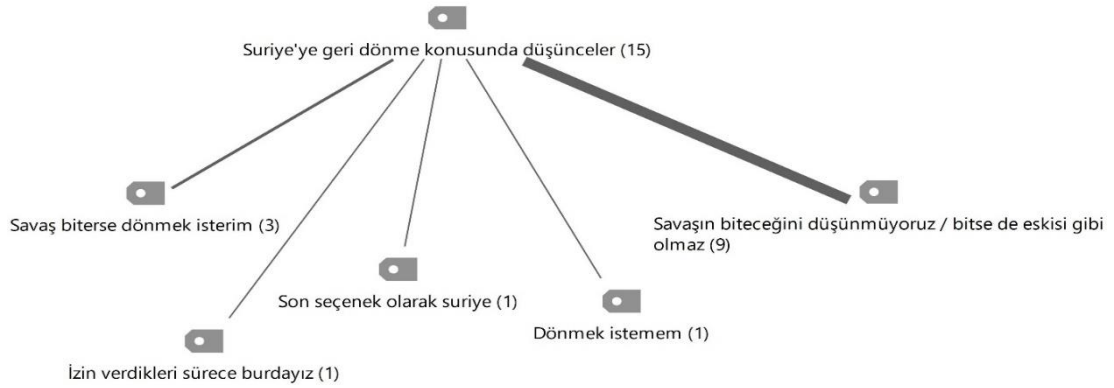
Katılımcılara gelecekte yaşamak istedikleri yer sorulduğunda katılımcılardan 9’u Türkiye, 3’ü üçüncü ülke, 1’i Suriye, 1’i savaş biterse Suriye, 1’i hiç düşünmediğini muhtemelen döneriz şeklinde ifade etmiştir. Türkiye’de yaşamak istediğini belirten 9 katılımcıdan 5’i koşulsuz Türkiye, 3’ü vatandaşlık şartıyla Türkiye’de yaşayacağını, 1’i savaş bitmeyeceğini düşündüğü için Türkiye’de yaşayacağını ifade etmiştir.

Koşulsuz Türkiye, olarak ifade eden 5 katılımcıdan K9, “Türkiye’de yaşamak isterim.” şeklinde ifade etmiştir.

Vatandaşlık olursa Türkiye’de kalmak istediğini belirten 3 katılımcıdan K7, “Türk vatandaşlığı verilirse Türkiye’de yaşamak isterim.” düşüncelerini bu sözlerle aktarmıştır.

Savaşın biteceğini düşünmediği için Türkiye’de kalacağını belirten 1 katılımcı vardır. K3 düşüncelerini şu sözlerle paylaşmıştır: “Burada yaşamak isterim savaş bitmez orada.”

Gelecekte Suriye ve Türkiye dışında başka üçüncü bir ülkede yaşamak istediğini belirten 3 katılımcıdan K6 “Üçüncü bir ülkede her şeyden uzaklaşıp yeni hayatımı kurmak isterim.” şeklinde aktarmıştır.

Şekil 72: Katılımcıların Suriye’ye Geri Dönme Konusunda Düşünceleri

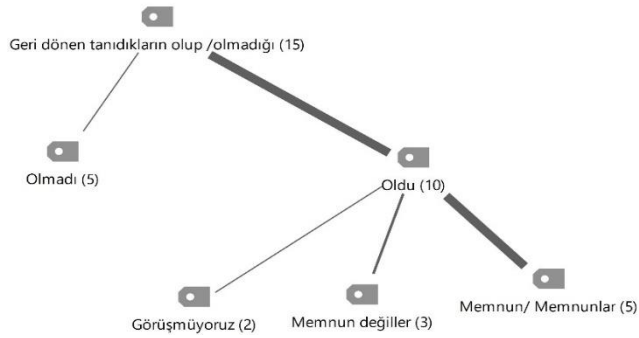
Katılımcılara Suriye’ye geri dönme konusunda düşünceleri sorulduğunda katılımcılardan 9’u savaşın biteceğini düşünmedikleri/ bitse de eskisi gibi olmayacağını, 3’ü savaş biterse dönmek istediğini, 1’i dönmek istemeyeceğini, 1’i son seçenek olarak Suriye’ye döneceğini, 1’i izin verildiği sürece Türkiye’de yaşamak istediğini, belirtmiştir.

Savaşın biteceğini düşünmediklerini/bitse de eskisi gibi olmayacağını ifade eden 9 katılımcıdan K4 bu konuda düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Ülkemize geri dönmek istemem çünkü düzeleceğine dair inancım yok. Orada biz çok kötü şeyler yaşadık oraya dönmek istemem orada savaş bitse de eski Suriye değil bunu biliyoruz.”

Savaş biterse geri döneceğini ifade eden 3 katılımcıdan K8”Savaş biterse ülkeme dönmek isterim” şeklinde kısa cevap şeklinde düşüncesini ifade etmiştir.

Katılımcılardan 1’i dönmek istemediğini, 1’i son seçenek olarak Suriye’ye döneceğini, 1’i izin verildiği sürece Türkiye’de yaşamak istediğini alt temalarda belirttiği şekilde kısa cevap şeklinde cevaplamıştır.

Şekil 73: Suriye’ye Geri Dönen Tanıdıkları Olup Olmadığı

Katılımcılara Suriye’ye geri dönen tanıdıkları olup olmadığı sorulduğunda katılımcılardan 10’u geri dönen tanıdıkları olduğunu, 5’i olmadığını belirtmiştir. Suriye’ye geri dönen tanıdıkları olanlardan 5’i geri dönen tanıdıkların memnun/memnunlar, 3’ü memnun olmadıklarını, 2’si geri dönen tanıdıkları ile görüşmediklerini belirtmişlerdir.

Memnun olduklarını belirten 3 katılımcıdan K13,“Bir aile var tanıdığım El-Bab’ döndüler memnunlar” şeklinde belirtmiştir.

Memnun olmadığını belirten 3 katılımcıdan K8, geri dönen tanıdıkların zor şartlarda yaşamaya devam ettiğini şu şekilde belirtmiştir: “Var. Memnun değiller zor şartlarda yaşamaya devam ediyorlar. İş yok, hizmet sektörü yok. Güven yok. Güvenlik yok.”

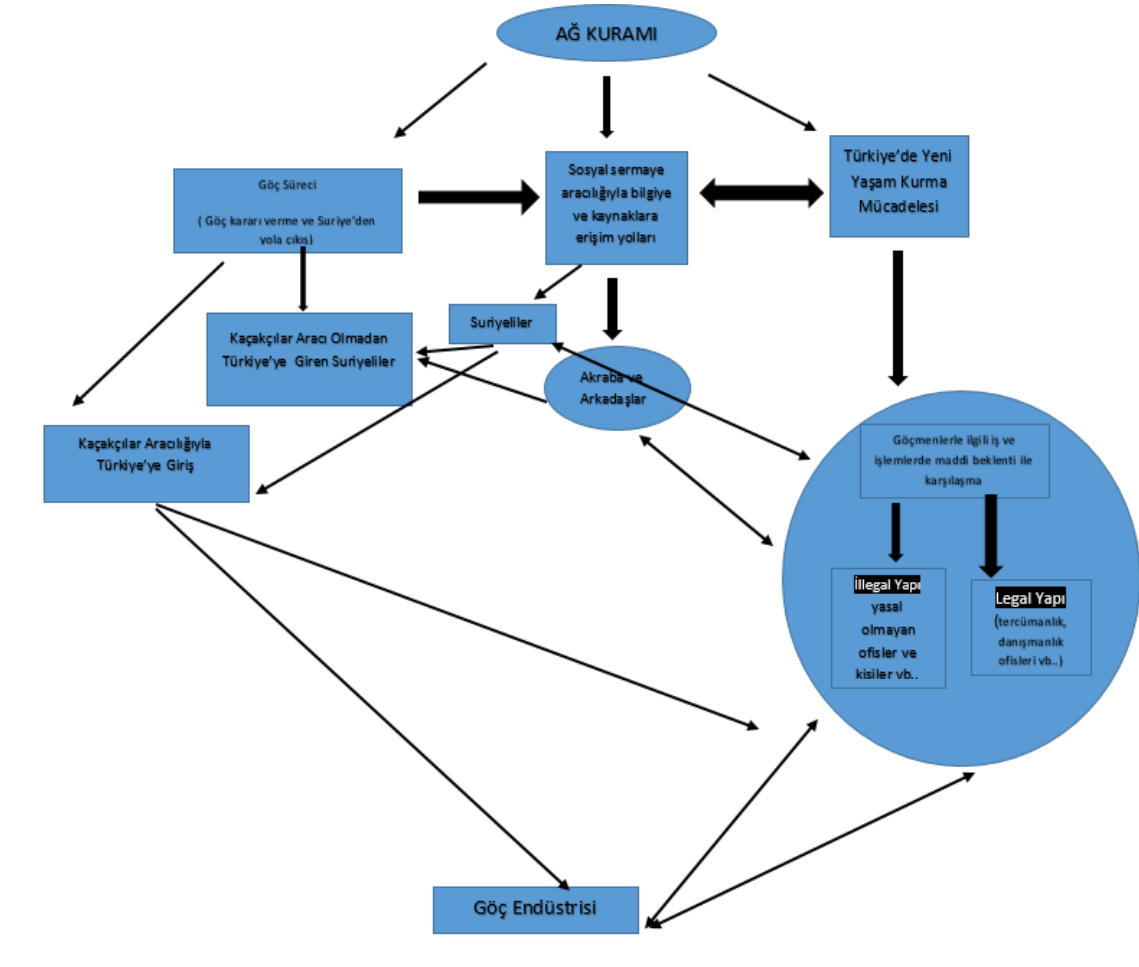
Geri dönen tanıdıkları olup görüşmediğini belirten 2 katılımcıdan K4, görüşmedikleri için bilmediği şeklinde cevaplamıştır: “Geri dönen tanıdıklarımız oldu ama görüşmüyoruz.”

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmanın konusu Suriyeli zorunlu göçmenlerin Türkiye'ye göç yolculuğu ve yeni yaşam alanı kurma süreçlerinde kullanmış oldukları ağların neler olduğu, bu ağların nasıl öğrenildiği, ağlara nasıl ulaşıldığı ve bu ağların neden olduğu olumlu-olumsuz göçmen deneyimlerinin katılımcıların deneyimleri ve anlam dünyaları üzerinden ortaya koymaktır. Bu bağlamda Suriyeli zorunlu göçmenlerin Türkiye'ye göç etme ve Türkiye'deki yaşam kurma deneyimlerinde kullandıkları sosyal ağların legal/illegal boyutları ile birlikte yaşamlarında ne tür etkiler yarattığı ve bu süreçte "göç endüstrisi" olgusundan söz edilip edilmeyeceği çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamında Ankara'da Suriyelilerin yoğun olarak yaşadıkları Ulubey Mahallesi'nde yaşayan 15 Suriyeli zorunlu göçmen ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında elde edilen veriler bulgular başlığı altında detaylı bir şekilde ortaya konmuştur. Çalışmada beş araştırma sorusunun yanıtı aranmıştır. Bu sorulara ilişkin ulaşılan sonuçlar ve bulgular bağlamında ulaşılan teorik model aşağıda detaylı olarak verilmiştir:

Şekil 74: Ulubey Mahallesi'nde Yaşayan Suriyeli Zorunlu Göçmenlerin Göç Süreci ve Yeni Yaşam Kurma Süreci Modeli

Ulubey Mahallesi'nde Yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin göç süreçlerini kolaylaştıran ve zorlaştıran faktörler

Ulubey Mahallesi'nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin Türkiye'ye gelmeden önce destek alma durumları ele alındığında 10'u akrabalarından, 3'ü arkadaşlarından destek aldığını belirtirken bu kapsamda aldıkları destekler; ilk geldikleri zaman yanlarında kalmayı isteme, yerleşmeden önce Türkiye'de yaşam hakkında bilgi amaçlı sormak şeklindedir. Destek al(a)mayan 2 katılımcı herhangi sosyal ağa sahip olmaması nedeniyle destek alamadığını belirtmişlerdir. Massey, Goldring ve Durand (1994) sosyal ağlara sahip olanların yardım sağlamak amacıyla eski göçmenlerle bağlantılar

kurulmasının göçün çekiciliğini ve fizibilitesini artmasına ve sosyal ağlara sahip olan kişilerin ağlar aracılığıyla daha da göç etmelerine neden olduğunu ileri sürmektedirler. Bu kapsamda Suriyeli zorunlu göçmenlerin göç kararı alma sürecinde özellikle göç edilecek yerde akrabalarının olmasının önemli olduğu gözükmektedir. Ulubey Mahallesi'nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin sosyal sermayeleri aracılığıyla Türkiye'ye gelmeden önce, Türkiye'ye önceden göç eden tanıdıklardan özellikle akrabalarından ilk kalma yeri için destek istemeleri ve Türkiye'deki yaşam hakkında bilgi sağlamaları sayesinde göç edilecek yerde ilk gittikleri zaman ev bulma zorunluluğundan kurtulmalarına ve eski göçmenlerin bilgi ve deneyimlerinden faydalanmalarını sağlamakta ve göç sürecinin daha kolay olmasını sağlamaktadır. Massey vd. (1993) ve Jennissen (2004) da göçmenlerin kendilerinden önce göçmenlik deneyimi yaşamış kişilerle bağlantıya sahip olmak potansiyel olarak göç edeceklere sosyal sermaye sağladığını belirtmektedirler. Lin (2017) ve Castles ve Miller (2008) da göç edecek olanların sosyal ağlar aracılığıyla kaynaklar sağlaması ve kaynaklara erişiminin daha kolay hale gelmesi durumunu "sosyal sermaye" olarak nitelendirmektedir. Bu bağlamda sosyal sermaye aracılığıyla Ulubey Mahallesi'nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin göç sürecinin kolaylaştığı görülmüştür.

Arkadaşlarından destek alan katılımcıların gittikleri hedef ülkede akrabalarının olmadığını belirtmeleri ve Türkiye'ye giriş yaparken tek başına gelen erkekler olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Stahl'e (1993) göre genellikle tek başına giden genç bir erkeğin hedef ülkeye gitmesiyle başlayan süreç Castle ve Miller'e (2008) göre göç bölgesinde yer alan akrabalarından ve arkadaşlarından yardım alınmasıyla kalma süresinin uzamasıyla aile üyelerinin de göç etmesiyle tekrar bir araya gelmesiyle sonuçlandığını belirtmektedirler. Bu noktada arkadaşlarından destek aldığını belirten tek başına gelen erkeklerden evli olanlar gittikleri yerde düzenini kurduktan sonra aile üyelerinin hedef ülkeye geldiklerini belirtmişlerdir. Kofman (2000) bu noktada göçü, cinsiyet temelli olmayan veya sadece erkeklerin aktör olarak gören görüşlerin olması, kadınların bu süreçte yok sayılmasına ve pasif görülmesine ayrıca kadınların göçte erkekleri takip ettiği yanılığısına düşürebileceğini belirtir (Bartham vd. 2017: 159-160). Bu bağlamda Suriyeli zorunlu göçmenlerin ataerkil aile yapısı ve savaş nedeniyle zorunlu olarak

gelmeleri nedeniyle tek başına gelen erkekler bağlamında ele alınması gerektiği, göçün farklı dinamikleri (ekonomik temelli, zorunlu vb..) olduğu için tüm göç hareketleri için erkeklerin öncülüğü şeklinde değerlendirmemizin, kadınların göç sürecinde görünürlüğünü yok saymamıza neden olabileceği noktasına dikkat çekmemiz gerekmektedir. Ulubey Mahallesi'nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin hedef ülkede bulunan sosyal ağları olarak akrabaları olduğunda, aile üyeleri ile birlikte gelme eğiliminde oldukları, arkadaşları olmasına rağmen akrabaları olmadığı için tek başına geldiklerini belirten katılımcılar ve aileleri için bu nokta da Massey vd.(1993)'ün hareket olasılığı artıran bir diğer durumunun ilişkinin yakınlığı olduğu noktası ile açıklanabilir. İlişki artıkça Ulubey Mahallesi'nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin aile üyeleri ile birlikte göç etme olasılığının arttığı gözükmektedir.

Ulubey Mahallesi'nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenler göç etme sürecinde eski göçmen olan tanıdıklarının özellikle akrabalarının yanına ilk kalma yeri olarak gitme ve orada ev tutma eğilimindedirler. Bu bağlamda Suriye'den Türkiye'ye göç edilmesinde sosyal ağların oldukça önemli olduğu görülmektedir. Göç öncesinde Türkiye'de yaşam hakkında edindikleri bilgileri kendilerinden önce eski göçmen tanıdıklarından edinmiş oldukları görülmektedir. Gidilecek hedef ülkede ağlara sahip olanlar, özellikle akrabalarının bulunması durumunda kalma yerlerinin olması nedeniyle göç kararı vermelerinde ve göç edilecek yerin seçiminde ağların etkili olduğu görülmektedir..Massey vd. (1993), Massey, Goldring ve Durand (1994), Bartram vd. (2017), Vertovec'e (2002) göre göç etmeyi düşünen bireylerin, göç edecekleri yerde yardım ve destek sağlayacak bağlantıların olması göç etmeyi düşünenler için göç edilecek yerin neresi olacağını belirlemede etkili olduğunu belirtirken ayrıca göç etmeye karar verme olasılıklarını etkilediği noktası Ulubey Mahallesi'nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin göç etme sürecinde karar verme süreçleri ile benzerlik göstermektedir. Sosyal ağların olmadığı durumlarda da Suriyeli zorunlu göçmenlerin daha fazla yaşadığı yerleri tercih ettikleri görülmektedir. Sosyal ağlara sahip olanlar için göç edilen yerde tanıdıklarının ya da sosyal ağlara sahip değilse bile kendileri gibi göçmenlerin olması, savaştan dolayı gelmeleri nedeniyle kendilerini psikolojik olarak iyi hissettirdiğini belirtmektedirler.

Castles & Miller (2008) göç sürecinin yapısı gereği farklı ihtiyaçları ortaya çıkardığını ve ihtiyaçları karşılayabilmek için özellikle kitlesel ve yasadışı şekilde olan göçlerde aracı yapılara duyulan ihtiyacın düzenli şekilde yapılan göçlerden daha fazla olduğunu belirtmektedir. Bu süreçte göçmen olan ya da olmayan kişilere ciddi boyutta girişimcilik ve iş imkânları sunduğu göç sürecini gerçekleştirmek için gerekli bilgi ve bağlantıları bu aracı yapılar olmaksızın başaran çok az göçmen olduğunu ve “aracı yapıların” bu süreçte önemli bir yer tuttuğunu belirtmektedir. Ayrıca aracı yapıların göçmenlere göç sürecinde yardımcı olabilecekleri gibi göçmenlerin bu süreçte daha fazla para kaybetmelerine neden olabileceğini ve özellikle illegal göç sürecinde veya potansiyel göçmenlerin fazla olduğu zamanlarda sömürücü olma durumlarının daha fazla olduğunu noktasına değinmektedir. Suriyeli zorunlu göçmenlerin göçmenlik deneyimleri açısından göçmenlerin giriş durumları önemlidir. Yasal yollardan gelen Suriyeliler göç yolculuğunda yasal gelmeleri nedeniyle herhangi bir maddi beklentisi olan kişilerle karşılaşmadığını belirtirken yasal olmayan yollardan gelen göçmenlerin 6’sından 4’ü kaçakçılar aracılığıyla giriş yaptığını noktasına değinmiştir. Kaçakçılar aracılığıyla giriş yapan Ulubey Mahallesi’nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin hepsi de bu işi yapan kişilerin Suriyeli olduğunu ve bu kişilerin Suriye’de bulunduğunu, bu şekilde kaçakçılarla iletişim kurduklarını kendi aralarında güçlü bir iletişim ağı olduğuna değinmeleri burada da sosyal ağların önemini ortaya çıkarmaktadır. Sınır geçişi için kaçakçılarla ilgili deneyimi olanların dışında tüm katılımcılara bu konuda duyumları sorulduğunda katılımcıların 12’sinin de kaçakçılarla maruz kalan tanıdıkları olduğunu belirtmiştir. Bu süreçte çok fazla para ödeyen tanıdıkların olması, insani olmayan koşullarda tehlikeli bir şekilde yolculuk yapmaları, kaçakçıların her olumsuzluğa karşı parayı önceden almaları, parayı önceden vermek zorunda oldukları ve kendilerine “ticari alan” yarattıklarını belirtmeleri, fiyatlandırmalarda çocuk-yetişkin ayrımı yapıldığı belli dönemlerde çatışma dönemleri gibi zamanlarda göç etmek isteyen kişilerin olması nedeniyle fiyatlandırmaların arttığı, son dönemlerde Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin sınır güvenliği nedeniyle güvenlik önlemi aldığını ve kaçakçılar aracılığıyla geçişlerin günümüzde kolay olmadığı bu durumun fiyatların artmasına sebep olduğu noktasında Haris(1996)’den aktaran Castle ve Miller(2008) ve Abadan-Unat (2006) hükümetlerin göçü azaltıcı önlemler ve kararlar alınsa da göçün devam etmesinde kazanç elde eden yapıların göç biçiminin değişimiyle birlikte göçü

farklı şekilde organize etmeye devam ettiklerini belirtmektedir. Suriyeli zorunlu göçmenlerin de göç sürecinde illegal geçişlerle ilgili engelleyici önlemler ve kararlar alınsa da göçün devamı için ortaya çıkan yapıların farklı şekillerde göç yolculuğunu organize etmeye devam ettikleri görülmektedir. IOM (2003: 14) yolculuğun zorluğuna ve süresine bağlı olarak, kaçakçıların yüksek paralar talep ettiği ve bu yüksek paralar karşılığı göçmen kaçakçılığı yoluyla göç eden kişilerin sınırlardan geçişlerini sağladıkları noktasına değinmektedir. Bu bağlamda Ulubey Mahallesi'nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin göç yolculuğunda da göçü azaltıcı önlemler ve kararlar alınması nedeniyle göç hareketinin zorlaşması, fiyatlandırmaların eskiye daha fazla olması bu durumla ilişkili ele alınabilir.

Suriyeli zorunlu göçmenlerin Türkiye'de yeni yaşamlarını kurma mücadelesi

Katılımcıların 9'u ilk göç ettikleri zaman belli bir düzen kurana kadar akrabalarının yanlarında kaldığını sadece tek bir katılımcı arkadaşının yanında kalmak için destek aldığını ifade etmiştir. Destek almayan katılımcılardan ikisi herhangi bir sosyal ağı olmadığı için destek almadığını belirtirken 3'ü ise gelmeden önce Türkiye hakkında bilgi aldıklarını belirtmişlerdir. Bu bağlamda yeni göç edenler için gidilen yerde özellikle akraba gibi ağların olması göç sürecinde olduğu gibi yeni yaşam kurma sürecinde de etkili olduğunu göstermektedir. Castle & Miller (2018), Cederberg, (2012), Arango (2000), Portes and Sensenbrenner (1993), göç edilen yerde aile veya ortak kökene dayanan bağların olması, göçmenlere yeni yaşam kurma süreçlerinde fayda ve destek sağladığı noktasına değinmiştir. Bu bağlamda Ulubey Mahallesi'nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin yeni yaşam kurma sürecinde göç edilen hedef ülkede tanıdıkların özellikle akrabaların olmasının yeni yaşam kurma mücadelesinde önemli bir yer tuttuğu görülmektedir.

Katılımcıların yeni yaşam kurma sürecinde aldığı desteklerin yanı sıra göç sürecinde ve yeni yaşam kurma sürecinde tanıdıklara destek olma durumları incelendiğinde katılımcılardan 13'ü kendilerinden sonra gelen tanıdıkları olduğunu belirtirken bu

katılımcılardan 12'si gelen akrabalarına ilk kalma yeri olarak yardım ettiklerini, barınmanın yanı sıra iş bulma, maddi destek ve göç sürecinde akrabalarına Türkiye hakkında bilgi verdiklerini belirtmektedir. Espinosa ve Massey (1997) ve Arango (2000), sosyal ağlar aracılığıyla göç eden yeni göçmenlere akrabalar/yakınları geçici olarak ev sahipliği ile barınmayı sağlayabildikleri gibi bilgi paylaşımı, finansal destek sağlama gibi yeni göçmenlere çeşitli şekillerde destekleyici yollarla yardım etmeleri durumundan bahsetmektedir. Ulubey Mahallesi'nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin yeni göçmen tanıdıklara destek olduğu görülmektedir ayrıca göç sürecinde ve yeni yaşam kurma sürecinde göçün sürekliliği bağlamında göç eden göçmenlerin zamanla rollerinin değiştiği görülmektedir. Göç sürecinde ve yeni yaşam kurma sürecinde "destek alan" konumundan yeni göç edecek ya da göç eden yakınlarına göç sürecinde ve yeni yaşam kurma sürecinde destek olarak, "destek olan" konumuna geçiş yaparak karşılıklı yardımlaşmaya dayalı bir süreç olduğu görülmektedir. Bu noktada Guilmoto & Sandron (2001) da bir göç sisteminin istikrara kavuşması için dayanışmanın önemine vurgu yapmaktadır. Daha önce yerleşmiş olanlar sosyal ilişkilerin yükümlülüğü nedeniyle yeni göçmene akrabaları veya arkadaşları yiyecek, barınma ve iş bulma konusunda göçmenlere yardım etmekle yükümlü olduğunu Castles ve Miller (2008) da ağlar aracılığıyla sosyal ve ekonomik konularda karşılıklı olarak yardımlaşmaya dayandığını belirtmektedir. Boyd (1989)'a göre de sosyal ağlar aracılığıyla göç edenlerle ve potansiyel göç ediciler birbirlerine bağlanarak göç sürecini daha kolay ve mümkün hale getirerek ihtiyaç duydukları bağlantılar aracılığıyla ağlar aracılığıyla göç sürecinin devam etmesini sağladığını belirtir. Ulubey Mahallesi'nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin göç süreci ve yeni yaşam kurma süreçlerinde de eski göçmenler ve potansiyel göç edecekler birebiriyle bağlantılar kurarak göç hareketinin döngüsel olarak devam ettiği görülmektedir. Suriyeli zorunlu göçmenlerin destek alma ve destek olma süreçleri bu durumu örnek gösterir niteliktedir.

Ulubey Mahallesi'nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin göç sürecinde olduğu gibi yeni yaşam kurma sürecinde de Castles ve Miller'e (2008) göre göç edenler daha çok gittikleri yer hakkında sınırlayıcı bilgilere sahip olmaları nedeniyle sıkıntı yaşayabilecekleri ve sosyal sermayeleri aracılığıyla durumla mücadele ederek başa

çıkabileceklerini belirtmektedir. Portes and Sensenbrenner (1993) ve Cederberg, (2012) de yeni gelen göçmenlerin eski göçmenlerle ilişki kurarak onların bilgi ve deneyimlerinden yararlandıklarını belirtmektedir. Bu bağlamda Ulubey Mahallesi'nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin yeni yaşam kurma süreçlerinde de Massey vd. (1993) ve Jennissen (2004)'e belirttiği gibi göçmenlerin kendilerinden önce göçmenlik deneyimi yaşamış kişilerle bağlantıya sahip olmaları potansiyel olarak göç edeceklere sosyal sermaye sağladığını gösterir niteliktedir. Göç sürecinde karar süreciyle bağlantılı olarak ilk yer seçiminde de olduğu gibi yeni yaşam kurmada da sosyal ağların önemi fazladır. Ulubey Mahallesi'nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenler ilk yerleştikleri yeri seçerken özellikle akrabalarının olması durumu önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk yerleşim yerinin yanı sıra Ankara'yı seçme nedenleri ve Ulubey Mahallesi'nde yaşamalarında da önceden yaşayan tanıdıklarının olması özellikle akrabalarının olması seçimlerinde etkili olmuştur. Bu bağlamda göç süreci gibi yeni yaşam kurma süreçlerinde de yakınlarının olması birbirleriyle yardımlaşma ve dayanışma içinde olmaları ağların önemini göstermektedir.

Castle ve Miller (2008) göçmenlerin kendilerine ait sosyal ve ekonomik alt yapılarını geliştirerek göç edecekleri yerde kendi dükkânlarını, kafelerini ve diğer hizmetlerini kurmalarına neden olmasından bahsederken Guilmoto & Sandron (2001), göç edilen yerde menşei ülkede bıraktıklarına benzer sosyal ve ekonomik alt yapılarını kurarak mikro toplumu yeniden yaratma eğiliminde olduklarını belirtmektedir. Şahin (2009) göç edenlerin kültürel kazanımları bağlantılı olarak, kendilerine özgü mutfak kültürü ve tüketilen ürünlerin satışa sunulmasını kültürel sermaye bağlamında ele almaktadır. Bu bağlamda Ulubey Mahallesi'nde Suriye çarşısı diye tarif edilen yer daha çok Suriye'ye özgü tatlı, yemek, içecek, kıyafet gibi ürünlerin satıldığı bir yerdir. Burada çalışanların çoğu ve yerin sahipleri de kendileri gibi Suriyelidir. Buraya başka ilçelerde yaşayan Suriyelilerin de alışveriş yapmaya geldikleri belirtmiştir bu noktada Şahin (2009) belli bir etnik gruba yönelik olması da sosyal sermayenin başka bir işlevini göstermesine örnek gösterir nitelikte olduğunu belirtmektedir.

Yeni yaşam kurma sürecinde sivil toplum kuruluşlarının ya da vakıfların herhangi bir etkinliğine katılmaları sorulduğunda katılımcıların 5'i dil kursu dışında başka bir şeye katılmadıklarını belirtirken katılmayanlar zamanların olmaması, sıra etkinliklerin daha çok kadınlara ve çocuklara göre olduğu noktasına değinilmektedir. Bu kapsam katılımcılar için yeni yaşam kurma sürecinde sivil toplum kuruluşlarının ya da vakıfların dil eğitimi dışında etkinliklerinden faydalan(a)madıkları görülmektedir. Bu bağlamda yardım durumlarını öğrenme durumlarına bakıldığında belediye ve Kızılay'dan yardım aldıkları ve yardım alan 10 katılımcının 6'sının mahalle ya da Suriyeli komşulardan yardımlarını duyduğunu belirtmektedirler. Ayrıca karşılaştıkları sorunlarda nelere başvuracakları konusunda bilgileri olup olmadığı sorulduğunda katılımcıların hepsi de birilerinden destek alacağını belirtmişlerdir.

Destek alacağı kişilere bakıldığında ise katılımcıların çoğunun Suriyeli komşulardan/tanıdık/arkadaşlardan destek alacağını söylemeleri ve aldıkları yardımları Suriyeliler aracılığıyla öğrenmeleri yeni yaşam kurma sürecinde de kendi aralarında sosyal ağın güçlü olduğunu gösterir niteliktedir.

Kimlik ya da yasal prosedürlerle ilgili işlemler hakkında bilgileri olup olmadığı sorulduğunda ise çoğunun kimlik işlemlerini yapan İl Göç İdaresi'ni bildiği ve herhangi bir resmi prosedürlerde sıkıntılarda İl Göç İdaresi'nin kendilerini doğru yere yönlendireceklerini belirtmişlerdir. Bu durumu bu şekilde belirten katılımcılar bu süreçte kandırılma olayların olması nedeniyle resmi makamlara güvenilmesi gerektiğini belirtmeleri bağlamında yeni yaşam kurma sürecinde farklı bir noktayı tartışmaya almamız gerekmektedir. Bu bağlamda Faist (2002), uluslararası göçler ile iç göçler arasında bir kıyaslama söz konusu olduğunda, göçmen ağları olgusunun öneminin daha da arttığını ve uluslararası göçlerde göçmen ağlarının çok daha kritik bir öneme sahip olduğunu belirtmektedir. Ona göre uluslararası düzeyde göçmenlerin yüzleşeceği problemler daha da karmaşık olduğu için (izin belgeleri, yasal prosedürler, göçmen statüleri vs.) uluslararası göçmenlerin daha fazla desteğe ve bilgiye ihtiyacı vardır (Görgün, 2017: 1323). Suriyeli zorunlu göçmenlerin Türkiye'ye yolculuğu da uluslararası göçe örnektir. Uluslararası düzeyde yapılan göçlerde, göçmenlerin

yüzleşeceği problemler daha da karmaşık olması durumundan kaynaklı, savaştan kaçan Suriyeli zorunlu göçmenler için daha da karmaşık bir süreç yarattığı söylenebilir. Akrabalık ve arkadaşlık bağlarının bu süreçte çözemeyeceği durumlar söz konusu olabilir. Bu bağlamda katılımcılara yeni yaşam kurma süreci ve göç sürecinde göçmenlerle ilgili iş ve işlemlerle maddi beklentisi olan kişi ya da yapılar ile deneyimleri ve duyuları olup olmadığı sorulduğunda özellikle illegal olarak kişilerle ve illegal ofislerle ilgili deneyimleri ve duyuları olduğu görülmektedir.

Yeni yaşam kurma sürecinde üçüncü ülke, sahte evrak-belge, Suriye’de kalan aile üyelerini gelmesi için vize işlemleri, yasal prosedürlerle ilgili destek olunma durumu vaadiyle kandırılma, Suriyeli zorunlu göçmenlerin kendi arasında eşya satışı, Suriyeliler arasında yeni gelenler için özellikle Türkiye’de tanıdığı olmayanlara komisyonla ev tutulması, ev tutarken ev sahiplerinin kiralari yüksek tutması gibi durumlar gösteriyor ki göçmenlerin dezavantajlı durumlarından faydalanarak göçmenlerin kandırılması ve yüksek ücret talepleri durumlarının olduğudur.

Ulubey Mahallesi’nde Yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin Yeni Yaşam Kurma Sürecinde Bilgi ve Kaynaklara Erişim Yolları

Suriyeli zorunlu göçmenlerin göç ve yeni yaşam kurma süreçlerinde kullandıkları ağlara bakıldığı akrabalar ve arkadaşların yanı sıra yeni yaşam kurma sürecinde Türkiye’de herhangi bir sorunla karşılaştıklarında Suriyeli komşular/tanıdıklar/akrabalardan ve Suriyeliler arasında kullanılan sosyal medyadan destek alma eğilimde oldukları ayrıca resmi prosedürlerle ilgili sıkıntılarda da resmi makamlarının desteğini alma eğiliminde oldukları görülmektedir. Görgün (2017), ortak bir göç tecrübesine sahip olmak ve bu süreç boyunca yaşanan benzer sorunlar, sonrasında da yeni gidilen ülkedeki sosyokültürel çevrede varoluş çabası göçmenler arasındaki ilişki ve dayanışma sürecini güçlendirir. Bu bağlamda yeni yaşam kurma sürecinde yardım alınan kurum ve kuruluşları öğrenme durumları sorulduğunda da Suriyeli komşular ve mahallede yaşanan Suriyelilerden öğrenildiği noktasında da kendi aralarında dayanışma ağlarının önemli

olduğu görülmektedir. Bunların yanı sıra göçmen olmaktan kaynaklı iş ve işlemlerde illegal (kişiler ve ofisler) ve legal ağlar (ofisler) karşımıza çıkmaktadır. Göçmen olmaktan kaynaklı iş ve işlemlerle ilgili maddi beklenti; yüksek ücret talebi, kandırılma, hizmet bedeli ile ilgili deneyimleri olan katılımcılara sorulduğunda bu ağları Suriyeliler arasında öğrendiklerini sadece bir katılımcı Türk komşusu tarafından kandırılma olayına maruz kaldığını belirtmektedir. Bu bağlamda legal-illegal sosyal ağlara bakıldığında Suriyelilerin bu ağları kendi aralarında öğrendikleri ve bu süreçte deneyimi ve duyumu olan katılımcıların bu yapılarla ilgili Suriyeliler arasında sosyal medyanın çok etkin olduğu görülmektedir. Ayrıca bu süreçte kandırılma durumlarına maruz kalanların da kendi aralarında “*Türkiye’deki sahtekârlar ve dolandırıcılar*” gibi isimli kandıranlarla ilgili sosyal medya gruplarının olması ve birbirleri ile deneyimlerini paylaşmaları ayrıca bu kişilere karşı birbirlerini uyardıkları ağların önemini göstermektedir.

Suriyeli zorunlu göçmenlerin kullandıkları bu legal/illegal sosyal ağlar onların yaşamlarında ne tür etkiler yarattığının değerlendirilmesi

Göç süreci ve göçmenlerle ilgili iş ve işlemlerle ilgili olarak kullandıkları legal ve illagal ağlarla ilgili deneyimlere bakıldığında illegal kişilerle ilgili deneyimleri, resmi prosedürlerle (vize, kimlik, ruhsat işlemi vb...) ilgili kandırılma durumlarına maruz kaldıkları ayrıca kaçakçılarla sınır geçişini sağladıkları görülmektedir. Ofis aracılığıyla deneyimleri olanların ise legal ofislerden tercümanlık işlemi ile göç edilen yerin dilini bilmemekten kaynaklı sıkıntıyı çözmeye konusunda yardımcı oldukları, illegal ofislerle ilgili deneyimi olan tek katılımcı resmi prosedürler ile ilgili kandırılma durumuna maruz kaldığını ve ofis olması nedeniyle ilk başta legal olduğunu düşündüğünü ve bu işi yapan kişinin Suriyeli olduğunu fakat ofis sahibinin Iraklı olduğunu belirtmektedir.

Bu konuda duyumlara bakıldığında illegal kişilerle ilgili duyumlar, üçüncü ülkeye ve Suriye’den Türkiye’ye sınır geçişini sağlama, bayramlaşma izni sırasında Suriye’den Türkiye’ye sahte kimlik satışı ile sahte kimlikle girişi sağlama, yeni gelenler için özellikle Türkiye’de tanıdığı olmayanlara komisyonla ev tutulması durumlarının yanı

sıra sahte evrak-pasaport, Suriye’de kalan aile üyelerini gelmesi için vize işlemleri, yasal prosedürlerle ve üçüncü ülke ilgili destek olunma vaadiyle kandırılma, Suriyelilerin resmi prosedürlerde aralarında sıra satması, ev sahiplerinin kiraları yüksek tutması gibi durumlara maruz kaldıkları görülmektedir. Ofislerle ilgili duyumlarda hem illegal hem legal ofislerle ilgili duyumlara rastlanılmıştır. İlegal ofislerle ilgili duyumlarda, ofis olduğu için illegal olduğu anlaşılması zor olduğunu belirtirken ayrıca illegal olduğunu bilip de sahte belge için gidenlerin de olduğu belirtmektedir.

İlegal olması nedeniyle gerçek sananların sahte belge, üçüncü ülke, vize işlemlerinde sıkıntı yaşamalarından bahsedilmiştir. Legal ofislerle ilgili olarak danışmanlık ofislerinin danışmanlık hizmeti karşılığında çok yüksek gibi durumların söz konusu olduğundan bahsedilmektedir.

Suriyeli zorunlu göçmenlerin Göç Süreçleri Ve Türkiye’de Yeni Yaşam Kurma Süreçleri “Göç Endüstrisi” olgusu bağlamında tartışılabilir mi?

Spener (2009), “göç endüstrisi” kavramının uluslararası göç konulu literatüründe tanımlandığını ve farklı şekillerde kullanıldığını ele alarak eleştirel bir inceleme yaparak “endüstri” kapsamını tanımlarken, endüstrinin kapsamının belirlemesi ve istenmeyen çağrışımlara sebep olabileceği noktasına değinirken David Kyle, ‘göçmen tüccarları’ kavramını bilimsel literatüre aktarırken bunu yanı sıra Hernández-León (2008), göç endüstrisini finansal kazanımın peşinde koşan, uluslararası sınırlar boyunca insan hareketliliğini kolaylaştıran çeşitli hizmetler sunan girişimciler topluluğu olmasından bahsederken Hernández-León (2009), göç endüstrisini ‘geleneksel anlamda bir endüstri’ olmadığını bunun yerine uluslararası göçü kolaylaştıran ve sürdüren’ girişimciler ve işletmelerden oluşan bir matristen’ oluştuğunu belirtmektedir (Spener, 2009: 1-7). Bu bağlamda John Salt ve Jeremy Stein (1997) küresel göç işleri olarak ele almakta ve uluslararası göç olgusunu, her birinin ticari kazanç elde etmek için bir dizi kurumu, aracıyı ve kişiyi içeren karmaşık kar ve net hesaplara sahip kurumsallaşmış bir ağlar sistemi olarak ele almaktadırlar. Ülkeler arasındaki göçmen akışları, hareketlerini

teşvik etmeye ve kolaylaştırmaya adanmış “bir dizi orta kurum” tarafından yönetildiğini ve bu kurumların “işe alım ve seyahat acentaları, ulaştırma operatörleri, hukuk ve danışmanlık firmaları ve diğerlerini” içine aldığını belirtmektedirler.

Bu bağlamda Suriyeli zorunlu göçmenlerle ilgili olarak yapılan çalışmada literatürdeki kavramsal tartışmaların yanı sıra göç endüstrisi kavramını göçmen olma durumundan kaynaklı iş ve işlemlerde maddi olarak kazanç elde edenleri kapsayıcı şekilde ele alınmaktadır. Salt ve Stein (1997) küresel göç işini biri meşru (yasal / düzenli) ve diğer yasal olmayan (yasadışı / düzensiz) olmak üzere ikiye ayırması çalışma açısından önemlidir. Suriyeli zorunlu göçmenlerin göç ve yeni yaşam kurma sürecinde kullandıkları ağlar illegal-legal boyutları ile tartışmaya alınmıştır.

Suriyeli zorunlu göçmenlerin kullanmış oldukları legal ağlar kapsamında ofisler ve kişiler ayırımına gidilmiş olmasına rağmen legal kişilerle ilgili deneyimi ve duyumu olan katılımcıya rastlanılmamıştır. Legal ofisler bağlamında tercümanlık hizmetleri ve danışmanlık hizmetleri durumlarından bahsedilmiştir. Tercüman hizmeti ile ilgili olarak göçmen olmaktan kaynaklı maddi durumların kötü olduğu fakat resmi prosedürler için bu hizmet bedelini ödemek zorunda kalmalarının kendilerini zorladığını belirtirken herhangi yüksek ücret talebinden bahsedilmemesine rağmen “danışmanlık hizmeti” kapsamında oturma izini, sigorta, dosya hazırlama gibi şeylere ücret isteyen legal danışmanlık ofislerinin yaptıkları işlemlerde çok yüksek fiyatlar talep etmeleri durumundan bahsedilmiştir.

Bu bağlamda Ulubey Mahallesi’nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin yeni yaşam kurma süreçlerinde legal olarak göçmenlik iş ve işlemlerde yüksek ücret taleplerinin olması, göçmen olmaktan kaynaklı bilgi eksikliğini kâra çevirme eğiliminde olan yapıların olduğudur.

İllegal kişiler göç süreci ve yeni yaşam kurma süreci bağlamında illegal kişiler ilk olarak; örneğin; sınır geçişini sağlama, yeni gelenler için özellikle Türkiye’de tanıdığı

olmayanlara komisyonla ev tutulması vb.. gibi durumlarda yaptıkları şeyler kişilere fayda sağlarken diğer yandan maddi açıdan yüksek ücretlerin talep edilmesi ve özellikle sınır geçişi gibi durumlarda insani koşullardan uzak tehlikeli koşullar altında risklerle karşı karşıya bırakabilmektedir. Katılımcılar arasında en fazla deneyimin ve duyumun olduğu sınır geçişi durumu önceden bahsedildiği için kısaca bahsetmek gerekirse Massey, Durand ve Malone (2002), 1990’larda Meksika’dan ABD’ye göç edecek göçmenlerin sınırlarda sınır güvenliği nedeniyle, sınır geçişlerindeki ücretlerde artışların yaşanması durumu Suriyeli zorunlu göçmenlerin süreçlerinde de benzer özellik göstermektedir. Sınır güvenliği önlemlerin alınmasıyla fiyatlarda artış söz konusu olduğun belirttirmektedir. Ayrıca belli durumlarda fiyatlandırmalarının da değiştiği katılımcılar tarafından bahsedilmektedir. İlegal kişiler ikinci olarak; üçüncü ülke vaadiyle kandırma, yasal prosedürlerle ilgili destek olma vaadiyle kandırma, sahte evrak-pasaport gibi durumlar bağlamında değerlendirildiğinde Suriyeli zorunlu göçmenlerin yeni yaşam kurma sürecinde kandırılma ve maddi anlamda sömürülmesi gibi durumlar söz konusudur. İlegal ofisler bağlamında ofis olmasından kaynaklı kişilerin bu yapıları gerçek sanması durumunun olduğu, ofislere resmi prosedürlerle ilgili iş ve işlemlerle (vize, belge, pasaport talebi vb...) ilgili destek almak amacıyla gidildiği fakat yüksek paralar karşılığında göçmenlerin kandırıldığı genellikle bu işi yapan kişilerin Suriyeli olduğu fakat Iraklı sahibi olan ofislerin de olduğunu duydukları geçen senelerde Ulubey Mahallesi’nde Suriyeli sahipleri olan ofislerin kapatıldığı ve sahiplerine adli işlemler yapıldığı belirtilmesi bu süreçte göçmenlik durumundan faydalanmak isteyen yapıların olduğudur. Bu yapılarla ilgili olarak katılımcılar savaş nedeniyle geldiklerini ve birbirlerine destek olmaları gerekirken birbirilerini kandırdıklarını noktasına değinmektedirler. Ayrıca BMMYK’nın kendi sitesinde³⁵ üçüncü ülke ile yerleştirme kapsamında bilgilendirici olması nedeniyle süreç hakkında bilgilendirmeler yapılmıştır. Üçüncü ülkeye yerleştirme kapsamında *sıkça sorulan sorular* kısmında “Bana birisine para verirsem, üçüncü ülkeye yerleştirilebileceğim söylendi. Bu doğru mu?” sorusuna yanıt olarak şu şekilde açıklamada bulunulmuştur:

“BMMYK, ortakları veya Türk hükümeti tarafından sunulan hizmetler için para ödemenizi isteyen hiç kimseye veya hiçbir kuruluşa itibar etmeyin. Bu iddialar doğru değil. Bunlar, sizden para almaya yönelik

³⁵<https://help.unhcr.org/turkey/tr/resettlement/> Erişim tarihi 14.06.2019

dolandırıcılık eylemleri olup bu sürecin sonunda üçüncü ülkeye yerleştirilmeyeceksiniz. Dolandırıcılık yapan bu kişiler, içinde bulunduğunuz durumdan faydalanmaya çalışan kişilerdir. Onlardan ne pahasına olursa olsun uzak durun. Sizi BMMYK, ortakları veya Türk hükümeti ile bağlantılı olduklarına ikna etmek için size bazı yanlış bilgiler sunabilirler. Onlara inanmayın. Karşınıza size dosyanızla ilgili olarak yardımcı olabileceğini söyleyen birisi çıkarsa, lütfen BMMYK'ı derhal bilgilendirin.”

Bu uyarının sıkça sorulan sorular kısmında olması çalışmanın verileri ile benzerlik göstermektedir. Çalışma kapsamında katılımcıların maddi beklentisi olan kişi ve ofislerle ilgili duyularında illegal kişiler ve ofisler tarafından üçüncü ülke vaadiyle göçmenleri kandırmaları durumlarından bahsedilmiştir. Bu bağlamda Suriyeli zorunlu göçmenlerin yeni yaşam kurma ve yerleşme süreçlerinde kullanmış oldukları legal ve illegal ağlar kapsamında ofisler ve kişilerle ilgili deneyim ve duyularına bakıldığında göç endüstrisi olgusundan söz edilebileceği noktaya varılmaktadır. Göç endüstrisi bağlamında ele aldığımız ofislerin sahiplerinin ve kişilerin çoğunluğunun kendileri gibi Suriyeli olan kişiler olduğunun belirtilmesi ayrıca başka çalışmada üzerinde durulması gereken bir mevzudur.

Sonuç olarak;

Ulubey Mahallesi'nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin göç süreçlerinde, Türkiye'ye göç etme kararı alma ve Türkiye'ye göç yolculuğunda ağların önemli olduğu görülmektedir. Göç karar alma süreçlerinde özellikle ilk kalma yeri ve Türkiye hakkında bilgi amaçlı yardım için Türkiye'de yaşayan akrabalarının olması göç sürecinin kolaylaşmasını sağladığı görülmektedir. Türkiye'ye önceden göç eden Suriyeli akrabalarla/arkadaşlarla bağlantılı olarak ağlara sahip olanların özellikle akrabalarının olması durumunda göç kararı vermelerinde ve ilk kalma yeri olarak göç edilecek yerin seçiminde etkili olduğu görülmektedir. Ulubey Mahallesi'nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin sosyal ağlar aracılığıyla göçmenlik deneyimi yaşamış kişilerle bağlantıya sahip olmaları sosyal sermaye aracılığıyla bilgiye ve kaynaklara erişimini daha kolay hale getirmiştir. Göç yolculuğu sırasında illegal yollardan geçiş yapanların Suriyeliler aracılığıyla kaçakçılara ulaştıklarını belirtmeleri kendi aralarında

da güçlü bir ağı olduğunu gösterir niteliktedir. Göç sürecinde olduğu gibi yeni yaşam kurma mücadelesinde ilk kalma yeri ve göç edilen yerde destek açısından özellikle akrabalarının olması önemli bir yere sahiptir. Yeni yaşam kurma sürecinde de göç ettikleri yer hakkında sınırlı bilgiye sahip olmaları nedeniyle sorunlar yaşayabilecekleri ve akrabaları ve kendilerinden önce gelen Suriyeli zorunlu göçmenler ve Suriyeli komşulardan destek alarak sosyal sermayeleri aracılığıyla başa çıktıkları görülmektedir. Sosyal ağa sahip olmayanların yeni yaşam kurma sürecinden daha çok zorlandığı görülmektedir araştırmada ev tutma sürecinde ağlara sahip olmayanların komisyonla ev tutmak zorunda kalması örneği bu durumu destekler niteliktedir. Ağa sahip olanların ise yeni bir ülkeye göç etmelerinden kaynaklı kendilerine daha karmaşık gelen yasal prosedürlerden dolayı yaşadıkları sorunların karmaşık olmasından kaynaklı akrabalık ve arkadaşlık bağlarının bu süreçte çözemeyeceği durumlar söz konusu olabilir bu süreçlerde özellikle illegal yapılar aracılığıyla sorunları çözme eğiliminde oldukları görülmektedir. Bu illegal yapıların ve kişilerin çok küçük olsa da kişilerin kaynaklara ve bilgiye erişimini sağlasa da özellikle yüksek ücret, kandırma gibi olaylara maruz kalmasına sebep olduğu ve göç endüstrisi kavramı çerçevesinde tartışmaya alınmasına sebep olmuştur. Ayrıca Ulubey Mahallesi'nde yaşayan Suriyeli zorunlu göçmenlerin yeni yaşam kurma süreçlerinde legal olarak göçmenlik iş ve işlemlerde yüksek ücret taleplerinin olması, göçmen olmaktan kaynaklı bilgi eksikliğini kâra çevirme eğiliminde olan yapıların olduğudur. Suriyeli zorunlu göçmenlerin yeni yaşam kurma ve yerleşme süreçlerinde kullanmış oldukları legal ve illegal ağlar kapsamında ofisler ve kişilerle ilgili deneyim ve duyularına bakıldığında göç endüstrisi olgusundan söz edilebileceği noktasına varılmaktadır.

KAYNAKÇA

- ABADAN-UNAT, N. (2002), Bitmeyen Göç, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- AFET, BAŞBAKANLIK VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI. (2013). Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar, 2013 Saha Araştırması Sonuçları. TC Başbakanlık, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı: Ankara.
- AFET, BAŞBAKANLIK VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI. (2017). Türkiye’deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması. TC Başbakanlık, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı: Ankara.
- ASPERS, P. (2009). Empirical Phenomenology: A Qualitative Research Approach (The Cologne Seminars). *Indo-Pacific Journal Of Phenomenology*, 9(2), 1-12.
- AKALIN,K. (2018). Gazetelerdeki Suriyeli sığınmacı temsili: Öne çıkarma ve çerçeveleme yaklaşımları ile içerik analizi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi
- AKALIN, T.A. (2016). Türkiye’ye Gelen Suriyeli göçmen Çocukların Eğitim Sorunları. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi.
- AKBAŞ E. (2012). Göçmenler Arasındaki Dayanışmacı Ağların Dönüşümü: Göçmen Sivil Toplum Örgütlerinin Yeni Misyonu. Küreselleşme çağında göç kavramlar, tartışmalar., S. G. Ihlamur-Öner ve N. A. Şirin Öner (Editörler). İstanbul: İletişim Yayınları, 335-351
- AKSU, E. (2017). SuriyeliGöçmenlerin Türk İş Gücü Piyasasına Etkileri. Yüksek Lisans tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- AKTAŞ, A. (2016). Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Kadın Mülteciler: Kilis örneği. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- APAK, H. (2014). Suriyeli Göçmenlerin Uyumu Ve Gelecek Beklentileri: Mardin örneği. Yüksek Lisans Tezi. Mardin: Mardin Artuklu Üniversitesi

- ARANGO, J. (2000). Explaining Migration: A Critical View. *International social science journal*, 52(165), pp. 283-296.
- AYDIN, İ. (2016). Dış Göçlerin Türk Ekonomisine Etkileri: Suriye Kaynaklı Dış Göçün İktisadi Açısından İncelenmesi Ve Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans. Ankara: Türk Hava Kurumu Üniversitesi.
- BARTRAM, D. & POROS, M. & MONFORTE, P. (2017), Göç Meselesinde Temel Kavramlar (Çev. İtir Ağabeyoğlu Tuncay), Hece Yayınları, Ankara.
- BİJAK, J. (2006). Forecasting International Migration: Selected Theories, Models, And Methods. Warsaw, Poland: Central European Forum for Migration Research.
- BİNAY H. (2016), Suriye ve Irak'tan gelen savaş mağduru çocuk ve genç mültecilerde travma sonrası stres bozukluğu düzeyi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Hasan Kalyoncu Üniversitesi.
- BOURDIEU, P. (1986) The forms of capital. http://home.iitk.ac.in/~amman/soc748/bourdieu_forms_of_capital.pdf
- BOURDIEU, P., & WACQUANT, L. J. (1992). An invitation to reflexive sociology. University of Chicago press..
- BOYD, M. (1989), "Family and Personal Networks in International Migration: Recent Developments and New Agendas", *The International Migration Review*, No. 3, s. 638-670.
- BOZBEYOĞLU, E. (2015). Mülteciler ve İnsan Hakları. *Moment Dergi*, 2(1), 60-80.
- BULKAN, D. (2018). Avrupa Birliği göç politikası ve Suriyeli göçmenler. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Medeniyet Üniversitesi.
- BURKAY, T. A. (2017). Yeni medyada nefret söylemi: dijital katılımcı sözlüklerde Suriyeli mültecilere yönelik üretilen nefret söylemi analizi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- CANPOLAT, C.B. (2017). Türkiye ve Avrupa'nın Suriyeli mültecileri yansıtması: İnsani ideallere karşı siyasi koz. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi.

- CASTLES, S. ve MARK. J. M. (2008). Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri. (Çev. B. U. Bal, İ. Akbulut), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- CEDERBERG, M. (2012). Migrant Networks And Beyond: Exploring The Value Of The Notion Of Social Capital For Making Sense Of Ethnic Inequalities. *Acta Sociologica*, 55 (1), 59-72.
- CRESWELL, J. W. (2018). Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni, (çev. M. Bütün, S. B. Demir), Ankara: Siyasal, 4. Baskı.
- ÇAĞLAYAN, S. (2006). “Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi,” Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, sayı: 17, 67-91.
- ÇİÇEK, N. (2016). Türkiye’deki Suriyeli Mültecilerin Depresyon Düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi.
- ÇİÇEKLİ, B. (2013). Açıklamalı Göç ve İltica Hukuku Terimleri Sözlüğü, Uluslar arası Göç Örgütü Yayınları
- COLEMAN, J. S. (1988). Social Capital In The Creation Of Human Capital. *American journal of sociology*, 94, 95-120
- CONNOR, P. (2018). MostdisplacedSyriansare in theMiddle East, andabout a millionare in Europe, PewResearch Center (<http://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/01/29/where-displaced-syrians-have-resettled/>) Erişim 22.09.2018
- DENİZ, E ve ÖZCAN, E., (2017). Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme. İş ve Hayat Dergisi: Ekonomi Hukuk ve Sosyal Politika, 4, 183-215.
- DEMİRCİOĞLU (S). (2016).Türkiye Ve AB Bağlamında Suriye Mülteci Krizi. Yüksek lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi
- DOĞAN, E. (2015). Televizyon Haberlerinde Nefret Söylemi: Suriyeli Sığınmacılar Örnek Olayı. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- DÜZKAYA, H. ve YAZICI E. Misafirlikten Vatandaşlığa Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü: Türkiye Ve Avrupa Birliği Mevzuatı Ekseninde Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 6.16: 419-456.

EKİCİ, S., & TUNCEL, G. (2015). Göç ve insan. Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1), 9-22. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/307113>

ERCAN, Ö. (2016). Medyanın Kitleleri Etkilemedeki Gücü: Suriye Savaşı Üzerinden Yazılı Basın İncelemesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi.

ERDOĞAN, M. M. (2014). Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması. Hacettepe Üniversitesi, Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi Raporu (HUGO).

ERDOĞAN, M. M. (2017). Kopuştan. Uyuma Kent Mültecileri: Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Süreç Yönetimi: İstanbul Örneği. <http://marmara.gov.tr/UserFiles/Attachments/2017/05/09/2a50f712-6413-489f-9deb-56dc52de7264.pdf>,(16..02 2019).

ERDOĞAN, M. M. (2018). Suriyeliler Barometresi. İstanbul: İstanbul Bilge Üniversitesi Yayınları.

ERGÜN, R. Ö. (2018), Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Çocukların Eğitim Sürecindeki Toplumsal Uyum Sorunları: Burdur örneği, Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi

ERGÜVEN, N. S. ve ÖZTURANLI, B. (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 62(4), 1007-1061.

ERSELCAN, F. (2009). Disiplinlerarası Ortak Bir Çalışma Alanı Olarak Sosyal Sermaye. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35(2), 248-256.

ESPINOSA, K. and MASSEY D.(1997) “Undocumented Migration and the Quantity and Quality of Social Capital”, *Soziale Welt* 12: 141-162.

EZBERCİ. L. (2019).Suriyeli sığınmacıların Viranşehir'in toplumsal yapısına etkileri.Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.

FİELD J. (2008), Sosyal Sermaye, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2.Baskı.

GENÇER, M. R. (2016). Avrupa Birliği mülteci politikaları ve bu politikaların Arap Baharı sonrasında Suriyeli mültecilerin durumuna olan etkileri: Almanya, Birleşik

Krallık ve İtalya örneği. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale : Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.

GOLD, S. J. (2005). Migrant networks: A summary and critique of relational approaches to international migration. In M. Romero & E. Margolis (Eds.), *The Blackwell companion to social inequalities* (pp. 257–285). Malden/Oxford/Carlton: Blackwell Publishing.

https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=t4AqUUv8I4oC&oi=fnd&pg=PA257&ots=oVnYwA15lh&sig=x44uiPz1b0tAMD2X7IGHJ7byV_c&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

GÖRGÜN M. (2017). Küreselleşme Sürecinde Göçmen İlişkileri Ağının Önemi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, .22, Göç Özel Sayısı, 1317-1327.

GUILMOTO, C. & SANDRON, F. (2001), “The Internal Dynamics of Migration in Developing Countries”, *Population: An English Selection*, No.2, s. 135-164.

GÜÇER, M., KARACA, S., DİNÇER, O. Bahadır (2013) Sınırlar Arasında Yaşam Savaşı Suriyeli Mülteciler Alan Araştırması, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, 13-04.

GÜLLÜPINAR, F. (2012). Göç olgusunun ekonomi-politiği ve uluslararası göç kuramları üzerine bir değerlendirme. *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4).53-85.

GÜRCÜOĞLU, O. (2015).2012 Suriye Krizinden Sonra Hatay Arab Alevileri'nin Hatay'daki Suriyeli Mültecilerle Olan İlişkilerine İlişkin Algıları. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Orta Doğu Üniversitesi.

IHLAMUR-ÖNER, S. G. (2012). Ulus-ötesi göç sürecinde dini ağlar ve örgütler., S. G. Ihlamur Öner ve N. A. Şirin Öner. (Editörler). Küreselleşme çağında göç kavramlar,tartışmalar. İstanbul: İletişim Yayınları, 309-333.

INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION. (2003). *World Migration 2003: Managing Migration Challenges and Responses for People on the Move*. United Nations Publications.

İÇDUYGU A.ERDER, S.ve GENÇKAYA, Ö.F. (2014). Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları,1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümler. İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmalar Merkezi.

İÇDUYGU, A., SİRKECİ İ.,ve AYDINGÜN, İ. (1998). Türkiye'de İc Goc ve İcgocun İsci Hareketine Etkisi.01.12.2018 Tarihinde BEPRESS: <https://works.bepress.com/sirkeci/16/>

İHTİYAR B.(2017) Suriyeli Çocuk Göçmenlerin Anaakım Medyadaki Temsili. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi

JENNİSSEN, R. P. W. (2004). Macro-Economic Determinants Of İnternational Migration İn Europe. Amsterdam: Rozenberg Publishers. Erişim tarihi 04.04.2019 <https://www.rug.nl/research/portal/files/9799531/thesis.pdf>

KAP, D. (2014). Suriyeli mülteciler: Türkiye'nin müstakbel vatandaşları. Akademik Perspektif, 1(3), 30-35.

KARADENİZ, M.(2016). Kilis'te Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların İl Ekonomisine Etkisi. . Yüksek Lisans Tezi. Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi.

KARAYEL, A. (2016). Muğla'da ikamet eden Suriyeli sığınmacıların çalışma hakları (Sorunlar ve çözüm önerileri). Yüksek Lisans tezi.Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.

KAYA, S.A. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Sorunları. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeni Yüzyıl Üniversitesi.

KANTAROĞLU,A.D. (2016). Birey Sağlığı, Toplum Sağlığı Ve Uluslararası Sağlık Çerçevesinde Güvenlik Kavramının Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Atılım Üniversitesi.

KAVAKDAN, M. YORGANCIOĞLU, M. SAĞLAM, Z. ÖZKAN, Ü. (2011, Mart-2014, Haziran) İHH Suriye Faaliyet Raporu: İstanbul

KORKMAZ, A. (2017). Türkiye'ye Yönelik Sığınmacı Ve Mülteci Hareketlerinin Ulusal Güvenliğe Etkileri: Suriyeli sığınmacılar örneği. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi

KULTAS, E. (2017). Türkiye'de Bulunan Eğitim Çağındaki Suriyeli Mültecilerin Eğitimi Sorunu. Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.

KÜMBETOĞLU, B. (2012). Göç Çalışmalarında “Nasıl” Sorusu. İç. İhlamur-Öner, S. Gülfer & ÖŞÖN Aslı (Derl.), Küreselleşme çağında göç kavramlar, tartışmalar. İstanbul: İletişim.

KÜMBETOĞLU, B. (2017), Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma, İstanbul: Bağlam, 5. Baskı.

LİN, N. (2017). Building A Network Theory Of Social Capital. In Social Capital (pp. 28-

51).Routledge.<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.96.3792&rep=rep1&type=pdf>

LORDOĞLU,K. KIROĞLU, M. TANYILMAZ, K. (2004). Türkiye’de Enformel İstihdam ve Yabancı Kaçak İşgücü. Marmara Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, UĞINAR PROJE RAPORU, İstanbul–2004.

http://mimoza.marmara.edu.tr/~klordoglu/yazilar/informel_istihdam_yabanci_kacak_is_gucu.pdf

MASSEY, D. S. , ARANGO, J., HUGO, G., KOUAOUÇİ, A., PELLEGRİNO, A., & TAYLOR, J. E. (1993). Theories Of İnternational Migration: A Review And Appraisal. Population And Development Review, 19 (3), pp. 431- 466

MASSEY, D. .S, GOLDRİNGL. and DURAND J. (1994) “Continuities in Transnational Migration: An Analysis of Nineteen Mexican Communities”, American Journal of Sociology, 99, 6: 1492-1533.

MASSEY, D. S., DURAND J. and MALONEN. J. (2002) Beyond Smoke and Mirrors: Mexican Immigration in an Era of Economic Integration, Russell Sage Foundation: New York

MORAWSKA, E. (2007). International Migration: Its Various Mechanisms And Different Theories That Try To Explain It. 1-32

https://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/5224/WB1%2007%20inlaga_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

ORHAN, O. (2014). Suriye'ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar Ve Öneriler. ORSAM Rapor, (18), 9.

ÖZCAN, E. D. E. (2017). Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme. İş ve Hayat, 2(4), 183-215.

ÖZCAN, S.A. (2018). Çokkültürlülük Bağlamında Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorunu. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.

ÖZKUT, T. G. (2017). Avrupa Birliği'nin Suriyeli Mülteci Krizine Yönelik Çekişen Güvenlik Yaklaşımları: Ulusal Güvenlik Toplumsal Güvenliğe Karşı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

ÖZTÜRK, A. (2018). Ötekileştirmenin İnşası Ve Etkinliği Bağlamında Televizyon Haberleri: Suriyeli Sığınmacılar. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

ÖZTÜRK, E. F. (2017). Yeni Medyada Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Nefret Söylemi. Yüksek Lisans Tezi. İSTANBUL: MARMARA ÜNİVERSİTESİ.

PORTES, A. (1998). Social Capital: Its Origins And Applications In Modern Sociology. Annual Review Of Sociology, 24(1), 1-24.

PORTES, Alejandro (2000) The two meanings of social capital. In: Sociological forum. Kluwer Academic Publishers-Plenum Publishers, (1-12.)

PORTES, A., & SENSENBRENNER, J. (1993). Embeddedness And Immigration: Notes On The Social Determinants Of Economic Action. American journal of sociology, 98(6), 1320-1350.

http://courses.washington.edu/ppm504/Portes_Embeddlimmg.pdf

PATTON, M. Q. (2002). Qualitative Research And Evaluation Methods. Thousand Oaks. Cal.: Sage Publications. <file:///C:/Users/hp/Downloads/qualitative-research-evaluation-methods-by-michael-patton.pdf>

- SAĞALTICI, E. (2013). Suriyeli Mültecilerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu Taraması. Tıpta Uzmanlık Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi.
- SALT, J., & STEIN, J. (1997). Migration As A Business: The Case Of Trafficking. *International Migration*, 35(4), 467-494.
- SARGIN, S. (2018). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'deki Uyum Süreçleri:Afyonkarahisar Örneği. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- SEÇER, B. A. (2017). Sığınmanın Ötesinde Eğitim Arayışı: İstanbul'daki Suriyeli Ebeveynlerin Çocuklarının Eğitime Dair Görüşlerinin Analizi. Doktora Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- SPENER, D. (2009, June). Some Critical Reflections On The Migration Industry Concept. In *Migration in the Pacific Rim Workshop*.
- SEVENCAN, F., ÇİLİNGİROĞLU, N. (2007). Sağlık Alanındaki Araştırmalarda Kullanılan Niteliksel Veri Toplama Yöntemleri. *Toplum Hekimliği Bülteni*, 26(1), 1-6.
- ŞAHİN, B. (2009). İşçilikten İşverenliğe Zorlu/Zorunlu Yolculuk: Almanya'daki Döner ve Market İşletmecisi Türk Göçmenler. *Yurtdışındaki Türkler: 50. Yılında Göç ve Uyum*, 589-596.
- ŞAN, E. (2018). Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) Olan Suriyeli Sığınmacıların Bilişsel Etkilenme Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi.İstanbul: Beykent Üniversitesi.
- ŞENOĞUZ, H. P. (2017). Zaman Coğrafyası Aracılığıyla Suriyeli Kentli Mültecilerin Göç, Yerleşim Ve Günlük Yaşam Desenleri: Ankara Önder Mahallesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi.Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
- ŞEMŞİT, S. (2018). Avrupa Birliği Politikaları Bağlamında Uluslararası Göç Olgusu ve Türleri: Kavramsal Bakış. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1), 269-289.
- ŞENOL SERT, D. (2012). Uluslararası Göç Yazınında Bütünleyici Bir Kurama Doğru.Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar, Tartışmalar., S. G. Ihlamur-Öner ve N. A. Şirin Öner (Editörler). İstanbul: İletişim Yayınları, 29-47.

ŞİRİN ÖNER, N. A. (2012). Göç Çalışmalarında Temel Kavramlar., S. G. İhlamur-Öner ve N. A. Şirin Öner. (Editörler). Küreselleşme çağında göç kavramlar, tartışmalar, İstanbul: İletişim Yayınları, 13-27.

TEZCAN, E. TAŞDEMİR, F. (2013). Silahlı Çatışmalar Hukuku ve İnsan Hakları Hukuku Açısından Suriye İç Savaşının Analizi.

TIRAŞ, M. (2012). Hafız Esad sonrası Türkiye-Suriye ilişkilerinin güvenlik politikalarına etkisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi.

TÜRKOĞLU, O. (2011). Mülteciler Ve Ulusal/Uluslararası Güvenlik. Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 30(2), 101-118

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Mülteci Hakları Alt Komisyonu (2018). Göç Ve Uyum Raporu, Türkiye Büyük Millet Meclisi. Ankara.

UĞURLU, N. (2015).SuriyeliGöçmen Çocuklarda Sanat Terapisinin Travma, Depresyon Ve Anksiyete Semptomlarına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi.

ULUDAĞ H. (2016), Suriyeli Mültecilerin Göç Deneyimleri: Ankara Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi

UNAT BULUT D. (2015). Türkiye'de Yaşayan Suriyeli göçmenlerin Gündelik Yaşam Pratikleri: Mardin Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.

UZUN, E. (2016). Uluslararası Hukuk Çerçevesinde BMMYK'nın Yapısı, Görevleri Ve Uluslararası Mülteci Hukukunun Gelişimindeki Yeri. Göç Araştırmaları Dergisi, 2(2), 60-85.

VERTOVEC, S. (2002) "Transnational Networks and Skilled Labor Immigration", Working Paper for Ladenburger Diskurs "Migration" Gottlieb Daimler- und Karl BenzStiftung, Ladenburg, 14-15 February

VURAL, DEVRİM, G. (2007). "Uluslararası Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti", Yüksek Lisans Tezi.Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.

YAMAN, Ahmet. (2016). Suriyeli Sosyal Sermayenin İnşası Ve Yeniden Üretim Sürecinin Sivil Toplum Ve Ekonomik Hayat Alanlarında İncelenmesi. Göç Araştırmaları Dergisi, (3), 94-127.

YILDIZ ,F. (2018). Suriyeli Sığınmacı Çocukların Eğitim Sorunları Ve Entegrasyon Süreçleri: Mersin Örneği. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

YILDIZ, Ö. (2013). Türkiye Kamplarında Suriyeli Sığınmacılar: Sorunlar, Beklentiler, Türkiye ve Gelecek Algısı. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 16(1), 140-169.

YENİÇERİ, A. (2017).Hatay'da Yaşayan Suriyeli Sığınmacılarda Travma Sonrası Stres Bozukluğu Ve Depresyon. Tıpta Uzmanlık Tezi. Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi.

ZORBA ,H. (2015). 2011 Sonrası Suriyeli Göçüne Yönelik Türk Ve Avrupa Perspektifleri. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.

İnternet Kaynakları

AFAD'ın 01.10.2018 Tarihindeki Bilgi

Notuhttps://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/01_10_2018_Suriye_GBM_Bilgi_Notu.pdf 01.10.2018 tarihli (Erişim 07.10.2018)

1994 İltica Yönetmeliği, Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.<http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1994-Yonetmeliği.pdf> Erişim Tarihi: 04.10.2018

Ceylan Gökhan, “ Sahte internet sitesi üzerinden göçmen dolandırıcılığına 3 tutuklama” CNN Türk, 27.10.2018,<https://www.cnnturk.com/yurttan-haberler/ankara/sahte-internet-sitesi-uzerinden-gocmen-dolandiriciligina-3-tutuklama>(Erişim Tarihi 22.12.2018).

Geçici Koruma Yönetmeliği,https://www.goc.gov.tr/files/files/03052014_6883.pdfErişim Tarihi: 04.10.2018

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Verileri <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden erişim sağlanmıştır. Erişim Tarihi: 06.06.2019

Mülteci Kabul Etmek Zorunda Kalacaklar, Dünya , 06 Eylül 2017, Reuters, <https://www.dunya.com/dunya/multeci-kabul-etmek-zorunda-kalacaklar-haberi-380491> (Erişim 13.10.2018)

Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü [https://www.goc.gov.tr/files/files/M%C3%9CLTEC%C4%B0LER%C4%B0N%20HUKUK%20STAT%C3%9CS%C3%9CNE%20%C4%B0L%C4%B0C5%9EK%C4%B0N%201967%20PROTOKOL%C3%9C\(1\).pdf](https://www.goc.gov.tr/files/files/M%C3%9CLTEC%C4%B0LER%C4%B0N%20HUKUK%20STAT%C3%9CS%C3%9CNE%20%C4%B0L%C4%B0C5%9EK%C4%B0N%201967%20PROTOKOL%C3%9C(1).pdf) Erişim TARİHİ 05.10.2018

Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme http://www.danistay.gov.tr/upload/multecilerin_hukuki_durumuna_dair_sozlesme.pdf

Resettlement in Turkey, <http://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2018/10/UNHCR-Turkey-Resettlement-Fact-Sheet-September-2018.pdf> (Erişim 13.10.2018)

Suriyeliler Kayıtlarını Güncellemeye Davet Ediliyor http://www.goc.gov.tr/icerik6/suriyeliler-kayitlarini-guncellemeye-davet-ediliyor_350_361_10611_icerik Erişim Tarihi: 08.09.2018

Şirket Kurup Kendisi Gibi Suriyeli Sığınmacıları 4 Milyon Dolar Dolandırdı”, CNN Türk, 21.11.2016, <https://www.cnnturk.com/turkiye/sirket-kurup-kendisi-gibi-suriyeli-siginmacilari-4-milyon-dolar-dolandirdi>, (erişim Tarihi 22.11.2018)

Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Bilgilerinin Güncellenmesi İle İlgili Broşür http://www.goc.gov.tr/files/files/tr_ucuncu_asama_brosur.pdf erişim 07.10.2018.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, https://www.goc.gov.tr/files/files/goc_kanun.pdf Erişim Tarihi 10.10.2018

<https://www.unhcr.org/tr/suriye-acil-durumu> Erişim Tarihi 12.06.2019

<https://help.unhcr.org/turkey/tr/resettlement/>(Erişim 13.10.2018)

<http://sorular.rightsagenda.org/Uploads/MULTECI%20MEV/BMMYK%20Y%C3%9CR%C3%9CTME%20KOM%C4%B0TES%C4%B0%20KARARLARI.pdf> Erişim Tarihi 12.06.2019

18 MART 2016 Tarihli Türkiye - AB Zirvesi Bildirisi https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/18_mart_2016_turkiye_ab_zirvesi_bildirisi_.pdf (Erişim 21.10.2018)

https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/02/UNHCR_Refugee_or_Migrant_TR.pdf Erişim tarihi :01.06.2019 Erişim tarihi 05.05.2019

<https://www.ankara.bel.tr/haberler/buyuksehir-gida-yardimlari-araliksiz-devam-ediyor>
Erişim tarihi 05.05.2019

<https://www.ankara.bel.tr/haberler/buyuksehir-gida-yardimlari-araliksiz-devam-ediyor>
Erişim tarihi 05.05.2019

<http://kizilaykart-suy.org/TR/faq0.html> (Erişim Tarihi 05.05.2019)

<http://kizilaykart-suy.org/TR/faq0.html> (Erişim Tarihi 05.05.2019)

<https://multeciler.org.tr/turkiye-sartli-egitim-yardimi-programi/>

<https://help.unhcr.org/turkey/tr/resettlement/> Erişim tarihi 22.05.2019

<https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2018/12/Resettlement-Fact-Sheet-September-2018-TR.pdf> Erişim Tarihi:22.05.20

EKLER

EK 1: Görüşme Formu

SURİYELİ GÖÇMENLER VE KULLANDIKLARI AĞLAR GÖRÜŞME FORMU

Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi kapsamında, Ankara’da Suriyelilerin yoğun olarak yaşadıkları Ulubey mahallesinde yaşayan Suriyeli göçmenlerin Türkiye’ye göç yolculuğu ve yeni yaşama alanı kurma süreçleri hakkında bilgi toplamayı hedeflemektedir Size sorulacak soruların doğru yanıtı yoktur, önemli olan sizin bu konudaki düşüncelerinizdir. Bu açıdan size sorulan sorulara lütfen ilk aklınıza gelen ve sizin düşüncelerinizi yansıtan cevapları veriniz. Bu çalışmanın amacına ulaşması için bu çok önemlidir. Çalışmaya katılmak gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu nedenle istediğiniz zaman çalışmayı yarıda kesebilirsiniz. Şimdiden katılımınız ve katkılarınız için çok teşekkür ederiz.

Görüşme Tarihi:..... Görüşmeye Başlanma Saati:..... Görüşme Bitiş Saati: ....

SOSYO -DEMOGRAFİK BİLGİLER

1. Cinsiyet
2. Kaç yaşındasınız? .....
3. Eğitim durumunuz nedir?
4. Kaç dil konuşabiliyorsunuz, hangileri? Bu dilleri nasıl öğrendiniz?
5. Mesleğiniz?
6. Medeni durumunuz nedir?
7. Çocuğunuz var mı?
8. Çalışıyor musunuz?
  - 10.1.Çalışıyorsanız ne zamandan beri çalışıyorsunuz?
  - 10.2.Nerede çalışıyorsunuz?
9. Evinizin mülkiyetinin durumu nedir?
  1. Kendine ait
  2. Kira
  3. Diğer (Belirtiniz)
10. Hanede kaç kişi yaşamaktadır?

11. Hanede kimlerle birlikte yaşamaktasınız?
  - 11.1.Evde çalışabilecek durumda olan kaç kişi vardır?
  - 11.2.Bunlar çalışıyor mu?
  - 11.3.Ne iş yapıyorlar?
12. Hanede okul çağında olan çocuk ve genç var mı?
  - 12.1. Bunlar okula gidiyorlar mı? Gidiyorlarsa hangi okullara devam ediyorlar, bu okullara gitmeleri nasıl belirlendi?
  - 12.2.Okula gidemeyen çocuk/genç varsa bunlar ne yapıyorlar, çalışma durumu vb.
13. Hanede temel gelir ve geçim kaynakları nelerdir?
14. Herhangi bir yerden yardım alıyor musunuz?

Eğer cevabınız evet ise.....

  - 14.1. Aldığınız yardımları ne sıklıkta alıyorsunuz, düzenli mi?
  - 14.2. Yardım alıyorsanız nereden alıyorsunuz?
  - 14.3. Yardım aldığınızın kurum ve kuruluşları nasıl öğrendiniz?

Göç Etme ve Yeni Yaşam Kurma Süreçleri

15. Neden göç etme kararı aldınız, göç etme sürecinizi kısaca anlatır mısınız?
16. Türkiye'ye göç ederken tek başına mı yoksa kimlerle geldiniz?
17. Türkiye'ye nasıl ve ne zaman giriş yaptınız? .....(Yasal/Yasadışı mı?)
18. Türkiye'ye giriş yaparken maddi olarak bir şey ödediniz mi ya da bu duruma maruz kalan bir tanıdığınız var mı?
19. Sizden sonra gelen tanıdıklarınız oldu mu?
20. Türkiye'ye yerleşmeden önce bir tanıdığınızdan Türkiye'ye yerleşmek için yardım istediniz mi?
21. Göç etme kararı aşamasında yaşayacağınız yeri seçmede hangi faktörler daha çok etkili oldu?
22. Türkiye'ye göç sürecinde yaşadığınız olumlu olumsuz deneyimler nelerdir?
23. Türkiye'ye geldikten sonra Türkiye'de hangi illerde yaşadınız?
24. Kaç yıldır Ulubey Mahallesi'nde burada yaşıyorsunuz?
25. Yaşadığınız ili seçmede hangi kriterleri göz önünde bulundurdunuz?(Şu anda yaşadığınız şehirde yaşamayı neden seçtiniz?

26. Neden Ulubey Mahallesinde yaşamayı seçtiniz?
27. Ulubey Mahallesi'nde yaşamamanın sizin yaşamınızda olumlu etkileri nelerdir?
28. Ulubey Mahallesi'nde yaşamamanın size olumsuz olduğunu düşündüğünüz etkisi var mı? (Dil öğrenememe vb..)
29. Ulubey Mahallesi'nde yaşamamanızda neler etkili oldu? .....
30. Ulubey Mahallesine yerleşmeden önce burada yaşayan tanıdığımız birileri var mıydı ?
Eğer var ise;
33.1. Tanıdıklarımız olmasa da yine de yerleşir miydiniz bu mahalleye?
33.2.Tanıdıklarımızın sizden ya da sizin onlardan herhangi bir beklentiniz oldu mu?
31. Siz yerleştikten sonra herhangi bir tanıdığımız Türkiye'ye yerleşmek için sizden yardım istedi mi?
32. Yeni yaşam kurma sürecinizde size destek ya da etkili olan kişi ya da kurumlar var mıydı?
Eğer var ise;
32.1. Hangi kişi ve kurumlar destek oldu?
32.2. Nasıl destek oldular?
32.3.Bu kurum ve kişileri nasıl öğrendiniz?
32.4. Herhangi maddi olarak beklentileri oldu mu?
33. Günlük hayatınızda neler yapıyorsunuz?
34. Suriye'de kalan yakınlarınız var mı? Onlarla görüşmeye devam ediyor musunuz?
Görüşüyorlar ise;
34.1. Ne sıklıkta nasıl görüşüyorsunuz?
35. Suriyeli olmayan komşularınız var mı?
Var ise;
35.1. İlişkinizi kısaca bahsedebilir misiniz?
36. Türkiye'de oluşan arkadaşlıklarınız var mı?
Var ise;
36.1. İlişkinizi kısaca bahsedebilir misiniz?
37. Türkiye'ye geldikten sonra ritüellerinizi (cenaze, düğün vb..) devam ettiriyor musunuz?

38. Sivil Toplum Kuruluşlarının bilgilendirme etkinliklerine (korunma yöntemleri, kadına yönelik şiddet vb..) hiç katıldınız mı?
39. Türkiye’de karşılaştıkları sorunlarda nelere başvuracağınızı biliyor musunuz? Bu süreçte başka kişi ve kurumlar aracılığıyla mı destek alıyorsunuz?
Eğer başka kişi ve kurumlardan destek alınıyorsa;
- 39.1. Nasıl bu kişi ya da kurumlarla iletişime geçiyorsunuz?
- 39.2. Hizmetler karşılığı maddi bir beklentileri var mı?
40. Kimlik ya da yasal prosedürlerle ilgili işlemleri nasıl yapıyorsunuz? Bu süreçte herhangi bir olumlu/olumsuz deneyiminiz var mı?
41. Yaşadığınız ile gelmeden önce tanıdıklarınız (yakınlarınız ya da arkadaşlarınız) var mıydı?
Eğer var ise;
- 41.1. Tanıdıklarınız bu süreçte etkili oldu mu?
- 41.2. Tanıdıklarınız bu süreçte size yardımcı oldular mı?
42. Ev tutma (fazla kira, yabancı olduğu için evini vermeme ya da zor durumda olduğu için ucuza verme) ve yerleşme sürecinde göçmen olduğunuz için olumlu/olumsuz deneyimleriniz oldu mu?
43. Yeni yaşam kurma sürecinizde borç almak ya da borçlanmak zorunda kaldınız mı?
Eğer var ise;
- 43.1. Kimlere borçlandınız?
- 43.2. Neden borçlandınız ?(Hangi hizmet karşılığı bu kişi ve kurumlara borçlandınız?
44. Göç etme ve yerleşme sürecinizde maddi olarak beklentisi olan kişi ve kurumlarla ilgili *bir duyurunuz* oldu mu? Buna maruz kalan tanıdıklarınız var mı? Bahsedebilir misiniz?
45. Göç etme ve yerleşme sürecinizde maddi olarak beklentisi olan kişi ve kurumlarla ilgili *bir deneyiminiz* oldu mu?
Eğer oldu ise?
- 45.1. Ne karşılığı ücret istendi?
46. Türkiye’ye uyum sağlama konusunda neler düşünüyorsunuz?
47. Türkiye’ye uyum için neler gerekli?
48. Çocuklarınızın geleceğine ilişkin neler düşünüyorsunuz

49. Türkiye’de önyargı yaşadınız mı, yaşadıysanız hangi konuda oldu?
50. Gelecekte nerede yaşamak istersiniz?
51. Ülkenize geri dönme konusunda ne düşünüyorsunuz?
52. Geri dönen tanıdıklarınız oldu mu, memnunlar mı?
53. Şuan size bir imkân sunsalar hayatınızda neyi değiştirmek isterdiniz?
54. Eklemek istediğiniz bir şey var mı?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 07/08/2019

Tez Başlığı: Suriyelilerin Türkiye'ye Göç Süreci Ve İlişkiler Ağı; Ulubey Mahallesi

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 223.. sayfalık kısmına ilişkin, 07/08/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 15'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç
- 4- Alıntılar dâhil
- 5- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

07.08.2019

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: MELTEM DEMİRTAŞ

Öğrenci No: N14123289

Anabilim Dalı: SOSYOLOJİ

Programı: SOSYOLOJİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof. Dr. Birsen Şahin Kütülcü

(Unvan, Ad Soyad, İmza)

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
MASTER'S THESIS ORIGINALITY REPORT

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
SOCIOLOGY DEPARTMENT

Date: 07/08/2019

Thesis Title : Syrians Migration Process To Turkey And Network Of Relationships: Ulubey

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 07./08./2019 for the total of 223 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 15%.

Filtering options applied:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. Bibliography/Works Cited excluded
3. Quotes excluded
4. Quotes included
5. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

07-08-2019

Date and Signature

Name Surname: MELTEM DEMİRTAŞ

Student No: N14123289

Department: SOCIOLOGY

Program: Masters with Thesis

ADVISOR APPROVAL

APPROVED.

Prof. Dr. Birsen ŞAHİN KÜTÜK

